

3. SEGONA PART. EL CABLE A ESPANYA

3.1. Intents primigenis de legislació sobre el cable

L'arribada del cable a l'Estat espanyol s'ha caracteritzat històricament i en comparació a la resta de països occidentals, sobretot els analitzats en el capítol 2, pel retard, el que ha afectat de diverses maneres els diversos actors del sector. “Paradójicamente, los avances tecnológicos de los sistemas de distribución de cable han intervenido como un factor de desarrollo y de freno al mismo tiempo: mientras que las diferentes posibilidades y mejoras que permite el avance tecnológico han sido una ventaja competitiva, las incertidumbres sobre los costes y el problema de las normas y sus incompatibilidades han generado un clima de espera y cautela por parte de los consumidores y de las empresas interesadas en este negocio” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 115).

Cal tenir en compte que les experiències privades de televisió per cable van començar a aparèixer a Espanya en una fase d'al·legalitat. “No existía ninguna ley que prohibiese ni regulase la televisión por cable en España” (Ventura, 2001: 44).

L'únic aspecte positiu colateral d'aquest retard és que a Catalunya i a Espanya s'estan instal·lant xarxes tecnològicament més avançades, les denominades xarxes híbrides (que combinen la fibra òptica amb el cable coaxial: Taules 31 i 32). Les xarxes de banda ampla, fins i tot aquelles que combinen la fibra òptica amb el cable coaxial (les denominades xarxes híbrides), superen amb escreix les prestacions de les de banda estreta, com les ones hertzianes o el parell de coure. La tendència a la transmissió de grans volums d'informació converteix

l'ample de banda en una necessitat que alimenta les opcions de negoci del cable.

Aplicacions diferencials del cable en relació amb el satèl·lit, com les interactives, només són assolibles mitjançant les xarxes híbrides o de fibra òptica, amb canal de resposta a la mateixa xarxa. En contrast, el cable coaxial restringeix les possibilitats de retorn de la informació, i presenta hàndicaps notables en entorns industrials o de serveis.

Taula 31	
Xarxes de banda ampla/Xarxes de banda estreta	
Xarxes de banda ampla	
Cable coaxial	Fibra òptica
Limita el retorn d'informació usuari-proveïdor a uns pocs kb/s	Capacitat bidireccional de l'ordre de Mb/s
Dóna serveis a usuaris de tipologia domèstica: televisió, vídeo, Internet i telecompra	Permet la interactivitat
No ofereix aplicacions satisfactòries per a empreses industrials o de serveis	Suporta prestacions avançades
Xarxes de banda estreta	
Ones hertzianes	Parells de coure
Espectre gairebé saturat	No pot suportar la transmissió de grans volums d'informació
	Aplicació restringida a la telefonia

Font: Elaboració pròpia

Taula 32**Autopistes de la informació**

Autopistes de la informació	
Oferta al ciutadà	Oferta a les empreses
Serveis d'oci audiovisual	Bescanvi electrònic de dades
Serveis provistos per l'Administració (telemedicina, teleeducació, administració virtual)	Internet
Accés a Internet	Accés a bases de dades

Font: Elaboració pròpia

Cal tenir en compte que la construcció de les xarxes de cable és molt costosa en comparació amb el satèl·lit, i és per això que amb més motiu la carestia de legislació ha retret el desenvolupament del sector. L'arquitectura i la tecnologia de la xarxa, la densitat demogràfica i el tipus d'hàbitat, els serveis i la demanda són els factors que intervenen en els costos de construcció (Álvarez Monzoncillo, 1997: 115). La possibilitat de fer arribar a l'abonat diversos serveis per un sol mitjà no ha d'amagar aspectes com que les estimacions sobre les inversions necessàries per al cable no acostumen a comptabilitzar el canvi de l'electrònica a la llar.

Igualment cal atendre l'estructura urbanística, que determina l'extensió de la xarxa de distribució, el tipus d'instal·lació, l'enginyeria civil necessària i la demanda de serveis prestats per la xarxa. El grau de penetració del cable a la zona cablejada i la taxa de penetració dels diferents serveis a prestar són fonamentals a l'hora de preveure inversions, plans d'amortització i quotes de subscripció.

Els actors involucrats en el sector al llarg dels anys es poden classificar en tres gran àrees: polítics/reguladors, empresarials i entitats de recerca.

Tal com podrem observar més endavant (capítols 3.1.1, 3.1.2 i 3.2), no és fins a la promulgació de la *Llei 42/1995 de Telecomunicacions per Cable* de 22 de desembre de 1995 que comença a articular-se fermament el sector. Els actors polítics que el regulen són, inicialment, el *Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient (MOPTMA)*, després el *Ministeri de Foment* i a partir de 1999 el *Ministeri de Ciència i Tecnologia*. A aquests s'hi afegeix la *Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT)*, que vetlla per la lliure competència i la liberalització del sector. L'objectiu bàsic d'aquests ens ha estat legislar i vigilar el sector perquè el cable i les telecomunicacions es desenvolupessin el més ràpidament possible, el que han aconseguit amb resultats diversos que observarem en els pròxims apartats.

Juntament amb l'Administració pública estatal han sorgit institucions amb pes específic en una àrea determinada. Aquest és el cas de Catalunya, on existeixen, sense èmul a la resta de Comunitat Autònomes espanyoles, el *Comissionat per a la Societat de la Informació* (després *Secretariat*), amb vocació d'impulsar l'extensió de les xarxes, *Localret*, consorci creat pels municipis catalans que pretén negociar de forma conjunta amb els operadors, i el *Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)*, centrat a controlar els continguts televisius. Aquestes institucions són desglossades al capítol 4.6, quan abordem el model telecomunicatiu i del cable a Catalunya.

El sector empresarial ha estat l'altre articulador del cable, tot i que a cavall, pel que fa a les empreses més potents, del legislador. Sí que han sorgit iniciatives de televisió per cable impulsades per la ciutadania i l'empresariat local o regional (el denominat cable històric), però no ha estat fins que s'han establert unes coordenades sòlides que la gran empresa s'hi ha llançat.

Sintèticament, trobem com a actors principals inicialment *Telefónica* i

Sogecable (que inicialment van aprofitar el buit legal per llançar *Cablevisión*, analitzat al capítol 3.3), i després *Telefónica* –que també actua a Catalunya- i els operadors de cable, aplegats a l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)* –entre ells *Cable i Televisió de Catalunya (CTC)*, després anomenat comercialment *Menta* i *ONO*. Els petits operadors estan convivint provisionalment amb els grans, però estan condemnats per llei a una desaparició o un reciclatge arrendant la seva xarxa o esdevenint operadors de telefonia i Internet.

Finalment, existeixen entitats de recerca sobre el cable, les més importants sorgides a Catalunya. Aquest és el cas del *Centre d'Estudis sobre el Cable (CECABLE)*, d'abast estatal i que actua com a analitzador independent del sector.

Taula 33		
Els actors del cable a Espanya		
Actors del cable a Espanya		
Polítics	Empresarials	De recerca
Espanya: -Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient (MOPTMA) -Ministeri de Foment -Ministeri de Ciència i Tecnologia -Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT)	Espanya: -Operadors de cable històric -Telefónica -Sogecable -Agrupación de Operadores de Cable (AOC-Auna) -ONO	Espanya: Centre d'Estudis sobre el Cable (CECABLE)
Catalunya: -Comissionat per a la Societat de la Informació (després Secretariat) -Localret -Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)	Catalunya: -Telefónica -Menta (AOC-Áuna)	Catalunya: Centre d'Estudis sobre el Cable (CECABLE)

Font: Elaboració pròpia

Aquests són els actors que structuren el sector i que guien els capítols 3 i 4. Com es pot comprovar, i amb peculiaritats en relació amb els casos dels Estats Units, França, Bèlgica i el Regne Unit, a Espanya i a Catalunya el cable neix de petites experiències empresarials impulsades per la demanda de la ciutadania, però la gran empresa no irromp fins que el legislador no regula el sector.

3.1.1. El cable abans de la democràcia

La televisió per cable -en la primera fase s'associava conceptualment cable a radiodifusió, ja que la resta d'aplicacions encara es desconeixien- va estar a punt de sorgir a Espanya en la dècada dels 70, malgrat que en altres països europeus (sobretot Bèlgica i Holanda) ja formaven part de la vida quotidiana. Als primers treballs escrits sobre televisió per cable a Espanya s'afirmava que la normativa existent impediria l'aparició dels esculls que existien en altres Estats (Ezcurra, 1973).

La societat civil començava a reclamar una major quantitat i qualitat de continguts televisius, una major oferta. La comparació amb la resta de països occidentals, on, malgrat el monopoli tradicional en l'audiovisual i les telecomunicacions, ja s'havia consolidat una oferta plural, va estimular experiència com la de la televisió local, la del vídeo comunitari i les de les petites xarxes de cable, unes sis-centes arreu d'Espanya abans de la Llei de 1995 (*CECABLE*, 2001).

Davant d'aquest desig latent, la indústria es mantenia a l'aguait, en bona part pel fet que l'Estat era reticent a actuar, tot i que els anys 70 la presa de consciència sobre les virtuts del cable va estimular un cert debat a favor de la reglamentació, lluny, però, de l'aposta decidida de governs com el francès.

Així, un document analitzador de les primeres normatives en el sector (Rodríguez Fraguas, 1971) s'ocupa de la regulació de la televisió per cable i en circuit tancat a Espanya, regulació iniciada el 1907 -parteix de la Llei de 26 de juny de

1934- i que manté el criteri de reservar a l'Estat totes les categories de serveis de comunicació elèctrics. La llei de 1934 defineix el servei nacional de radiodifusió com una funció essencial i exclusiva de l'Estat. Aquesta condició monopolística dels serveis audiovisuals i telecomunicatius -similar conceptualment a la que es produeix a la majoria de països occidentals, inclosos els analitzats al capítol 2- es mantindrà durant molts anys, i provocarà que el sector del cable no trobi una empara legal per desenvolupar-se (Calvo, 1997).

L'*Ordre ministerial de 13 de març de 1970 sobre televisió per cable i circuits tancats de televisió* manté el criteri de servei públic i ratifica que no cabia transmetre més senyals que els de *Televisión Española*, de forma que prohibeix explotar comercialment les instal·lacions de cable.

La norma estableix també que els senyals siguin retransmesos de forma idèntica com són emesos, el que impedia el diferit de la retransmissió (falta d'identitat en el temps amb l'emissió original) i els talls en la programació per inserir publicitat. Sobre la transmissió en diferit, Fraguas sosté que, confiades les decisions en televisió per cable a la *Dirección General de Radiodifusión y Televisión*, aquest organisme podia establir el més convenient per als concessionaris del sistema de cable.

És a inicis de 1970 quan la *Compañía Telefónica Nacional de España* pretén obtenir una concessió per explotar la televisió per cable mitjançant xarxes que podrien instal·lar-se a partir de la infraestructura del servei de telèfons. Tot i interessar-se pel projecte, l'Estat, mitjançant la Direcció General competent, s'hi oposa preservant el monopoli televisiu.

Malgrat això, les converses conclouen amb un acord subscrit el 10 d'agost de

1972, el que conduïa Luis Ezcurra, subdirector general de la *Dirección General de Radiodifusión y Televisión*, a anunciar la televisió per cable com una realitat immediata a Espanya (Ezcurra, 1973).

Ezcurra posa èmfasi en el caire previsor del legislador espanyol, perquè el Reial Decret de 24 de gener de 1908 (on s'estableixen les bases del servei radiotelegràfic a Espanya) ja incloïa entre els monopolis de l'Estat tots els serveis de telecomunicació existents i altres procediments similars ja coneguts o que poguessin inventar-se en el futur.

Seguint aquesta norma i d'altres de posteriors, Ezcurra mantenia que, arran de l'èxit de la televisió per cable en altres països -en aquells moments, especialment als Estats Units d'Amèrica (pàgines 29-35) i Bèlgica (pàgines 73-82)-, no podia sorprendre que a Espanya ja estigués resolt el problema de la identitat de l'òrgan, organisme o persona física o jurídica que podia explotar el servei.

L'Ordre de 13 de març de 1970 ja havia declarat expressament la competència de la *Dirección General de Radiodifusión y Televisión* per explotar qualsevol sistema de distribució de televisió per cable i fixava el procediment de les autoritzacions per instal·lar xarxes de televisió en circuit tancat.

Segons Ezcurra, el cable representava tres avantatges per a Espanya (Taula 34): oferir una millor recepció del senyal, fer arribar el senyal a zones d'intensitat baixa i oferir programes especials nous.

Altres avantatges de futur havien de ser permetre la distribució de programes difosos per satèl·lit i rebre programes distribuïts per centrals en servei lliure tot seleccionant el programa amb un comandament de teclat. Ezcurra partia de la base que l'usuari estaria disposat a pagar per aquests avantatges.

La fórmula considerada més adequada per a l'extensió de la xarxa era la subterrània de cable coaxial amb nou canals, usant freqüències de la banda VHF i connectable obligatòriament als televisors existents als domicilis dels eventuais usuaris.

Taula 34	
Avantatges atribuïts al cable els anys 70 a Espanya	
Present	Futur
-Ofereix una millor recepció del senyal	-Distribuir programes difosos per satèl·lit
-Portar el senyal a zones d'intensitat baixa	-Rebre programes distribuïts per centrals en servei lliure
-Ofereix programes especials nous	-Seleccionar els programes amb un comandament de teclat

Font: Elaboració pròpia

El de la teledistribució era un acord entre la Direcció General i *Telefónica* que s'havia de sumar als signats per explotar el fil musical i l'ús de les estacions terrestres de telecomunicacions per satèl·lit.

Cal observar, doncs, un intent d'impuls del cable a partir del legislador i l'empresa -en aquest cas pública, com era de rigor en aquells anys en el sector telecomunicatiu-, tot i que els plans no fructificarien.

El contracte pel cable implicava la instal·lació del servei a les ciutats de més de 50.000 habitants, i en aquelles on la Direcció General no l'instal·lés.

Telefónica es va comprometre a instal·lar en un termini d'any i mig a partir de la signatura la infraestructura per a una xarxa capaç de distribuir nou canals de televisió en dues zones de 8 km², a Madrid i Barcelona, amb possibilitats d'ampliació.

Es requeria que la instal·lació permetés rebre els senyals mitjançant els televisors clàssics de qualsevol marca existent al mercat, i que tingués també la possibilitat de distribuir la televisió a color. La Direcció General es reservava la competència per decidir el nombre de canals en ús, el contingut i la durada i horari de la programació.

A més, s'anunciava la voluntat de les dues parts signatàries d'ampliar el servei als tres anys immediats a les ciutats de València, Bilbao, Sant Sebastià, Sevilla i Toledo si no sorgien dificultats tècniques o financeres insalvables. Això permetria arribar a una audiència potencial del 30% de la població espanyola. La vigència del contracte era de deu anys llevat de denúncia expressa comunicada amb dos anys d'antelació del venciment per qualsevol de les dues parts.

La gestió de la televisió per cable havia de recaure en *Radio Televisión Española (RTVE)*, que oferiria als subscriptors els programes dels dos canals de l'ens, un altre canal generalista i un per a auditoris especialitzats de caire cultural i educatiu. Els cinc canals que quedarien lliures es prestarien a l'intercanvi de programes amb altres organismes de televisió. El servei havia d'estar en funcionament a finals de 1973 o a inicis de 1974.

La teledistribució s'inseria, doncs, en el marc general de la televisió, radiodifosa o no, sota una única autoritat directiva, gestonadora i explotadora (la *Dirección General de Radiodifusión y Televisión*), llevat de la telecomunicació

d'imatges punt a punt, competència de la *Dirección General de Correos y Telecomunicaciones*.

En aquesta línia, les antenes comunitàries, que ja començaven a brollar en diversos edificis de pisos espanyols (els primers referents de la *Community Antenna Television* o CATV dels Estats Units, analitzades al capítol 2.1 i amb les quals el cable neix als EUA), es consideren des de les perspectives jurídica i administrativa igual com els emissors i repetidors clàssics de televisió i part de la xarxa de *RTVE*, malgrat que poguessin intervenir els consells provincials o municipals en la seva instal·lació i finançament.

"Esta concepción significa que la televisión por cable, o teledistribución, aunque tuviera dirección y presupuesto independiente, no iba a considerarse en España como una competidora, sino como un complemento de la televisión estatal convencional, cuya explotación habría de corresponder a la misma RTVE" (López-Escobar, 1986: 159). L'intervencionisme governamental en concepció i procediment era, doncs, evident, igual com ocorria a França (capítol 2.2).

Ezcurra, que no estava en contra que la televisió per cable tingués publicitat pròpia -sobretot per als anunciants locals que es dirigissin a sectors més reduïts que el públic nacional general-, aportava dos arguments més sobre el caràcter complementari de la televisió per cable, arguments, *de facto*, a favor de l'essència del nou sistema: que, arran de l'extensió del territori espanyol i el fet que Sant Sebastià fos l'única ciutat amb accés a emissions estrangeres, el cable podia aportar noves possibilitats d'elecció; i que l'estètica de certs nuclis urbans (Toledo, Santiago de Compostel·la, Santillana i Arcos de la Frontera eren citats) i la conservació del patrimoni artístic exigia la supressió de les antenes individuals

desplegades als terrats.

Malgrat això, el contracte amb *Telefónica* dona com a mer resultat la instal·lació d'uns quants quilòmetres de cable coaxial que no s'han usat mai. Això demostra l'escassa consistència de les primeres temptatives d'estendre el cable i de legislar-lo, el que no ha de sorprendre en una fase predemocràtica en què l'empenta ciutadana i empresarial estava massa condicionada.

3.1.2. El cable en democràcia

Si durant la dictadura franquista ja es va començar a detectar la rellevància del cable, i durant la transició democràtica la matèria va quedar en l'anonimat, un punt d'inflexió, ja en plena era democràtica a Espanya, el marca la *Llei 4/1980 del 10 de gener*¹, que prolonga l'esperit monopolista sobre ràdio i televisió. La radiodifusió i la televisió són considerades serveis públics essencials la titularitat dels quals corresponia a l'Estat, que estenia el control als sistemes de cable. Tanmateix, no es preveu cap mesura aplicable a la televisió per cable.

El *Grupo Parlamentario Centrista* al·ludeix a la televisió per cable en la proposició de llei per a la regulació de la televisió privada, presentada al Congrés dels Diputats el 22 de juny de 1981².

Segons el projecte, per fer efectiu el dret de lliure expressió recollit per la Constitució, les persones físiques i jurídiques amb nacionalitat espanyola podien establir i utilitzar canals de televisió privada bé per ones electromagnètiques o bé pel sistema de cabletransmissió.

El projecte lloava el sistema del cable, ja que superava les restriccions tècniques de les ones hertzianes, abaratia les despeses d'instal·lació i explotació i dificultava els monopolis, el que justificava un tractament legal diferent.

En aquells moments ja havien sorgit a Espanya nombroses experiències de televisions locals i xarxes privades de cable, impulsades per la ciutadania -i per alguns ajuntaments- en municipis amb una deficient recepció de les ones

¹ *Llei 4/1980, de 10 de gener, d'Estatut de la Ràdio i la Televisió*: BOE, 12-01-1980.

² Butlletí Oficial de les Corts Generals, Congrés dels Diputats, Sèrie B: 22-06-1981.

hertzianes i articulades per petites empreses locals o regionals o pels mateixos ajuntaments (*CECABLE*, 2001). La gran empresa era reticent a invertir al cable, atesa la carestia d'una legislació que donés cobertura a les inversions.

L'article 5 del projecte demanava que per a la distribució de la televisió per cable el Govern no establís més restriccions que les necessàries per evitar un monopoli privat contrari al principi d'igualtat i als referents sobretot als drets de l'honor, la intimitat, la pròpia imatge i la protecció de la joventut i la infantesa. Tot i així, aquesta proposició de llei no seria debatuda mai.

L'últim govern de la *Unión de Centro Democrático (UCD)* va rescatar el cable en el projecte de llei ordinària per regular la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió i televisió presentat a les Corts l'abril de 1982.

Al preàmbul s'establí que la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió i televisió, tant per ones com per cable o qualsevol altre sistema, requeria l'obtenció de la corresponent concessió, que havia de ser adjudicada per la *Comisión Nacional para la Radiodifusión y la Televisión*, organisme inexistent que havia de crear-se a la presidència del Govern. Les noves eleccions generals van sentenciar el projecte.

Tanmateix, la veu de la ciutadania sorgeix amb força en aquell moment reclamant la legislació del sector del cable, que comptava ja amb diverses experiències arreu de l'Estat (*CECABLE*, 2001) vinculades en la major part dels casos a experiències de canals de televisió local. És en aquest context que les protestes augmenten des de la societat civil i els petits empresaris, fins al punt que es presenten recursos davant el *Tribunal Constitucional (TC)* i s'insta el Govern a legislar el sector, que començava a moure una quantitat suficient de clients -uns

tres-cents mil (*CECABLE*, 2001)- desemparats per la carestia d'un marc legal sòlid.

La gran empresa també estava interessada que es legislés el sector, ja que es preveia que a curt o mitjà termini podria ser rendible, tot i que aleshores el cable era associat exclusivament a servei de televisió, i no de telecomunicacions. No només el cable interessava l'empresa privada, sinó també la televisió privada, en un escenari monolític de televisió pública i escassa pluralitat en els mitjans audiovisuals que els tercers canals de televisió pública tampoc van ajudar a pal·liar en gran mesura.

El resultat de les primeres escaramusses era reiteratiu: el *TC* acceptava que la comunicació per ones es corresponia amb el dret a la llibertat d'expressió i comunicació, i remetia el Govern a legislar les noves opcions. Tanmateix, el Govern no legislaria sobre el cable fins a 1995.

El 1982, el *Tribunal Constitucional (TC)*³ desestima un recurs d'empara plantejat per José María Maldonado Nausía sobre el silenci de l'administració pública i de les sentències judicials adverses a la sol·licitud que l'autoritessin a comunicar informació a través d'ones electromagnètiques o sistemes de cable.

Aquesta al·lusió completava el recurs d'*Antena 3 S. A.*, que va generar la doctrina del *TC* segons la qual la televisió privada no està necessàriament imposada per l'article 20 de la Constitució, tot i que tampoc no està constitucionalment impedida. Tot era qüestió de decisió política. El cable, tot i que oferia un número de freqüències gairebé il·limitat, no modifica el criteri del *TC*, que torna a remetre a la decisió del Govern.

El 1983 el *Grupo Parlamentario Popular* del Congrés presenta una

³ Sentència 74/1982, del 7 de desembre: BOE, 15-01-83.

proposició de llei orgànica -també refusada- relativa a l'exercici de dret de llibertat d'expressió i informació a través de la radiodifusió i la televisió. Una hipotètica *Comisión Nacional de Radiodifusión y Televisión* (anàloga a la proposada per la UCD) havia d'atorgar les concessions per a la gestió indirecta del *Servicio Público de Radiodifusión y Televisión* tant per ones com per cable.

L'aprovada *Llei de 26 de desembre de 1983 reguladora del tercer canal de televisió assignat a les CCAA* estableix que l'emissió i la transmissió de senyals s'ha d'efectuar a través d'ones, mentre que queden reservats en exclusiva a RTVE per a tot el territori espanyol els sistemes d'emissió i transmissió mitjançant cable, satèl·lit o qualsevol altre procediment de difusió destinat mediatament o immediatament al públic.

En tot cas, davant l'hermetisme legal (Taula 35), les iniciatives de diverses poblacions catalanes -pioneres a l'Estat espanyol- havien començat a estendre el cable (capítol 4.1). Vilada instal·la una xarxa de cable coaxial amb capacitat de trenta canals de televisió i altres per a la freqüència modulada radiofònica. La inversió és de sis milions de pessetes (16.000 pessetes de mitjana per als 610 habitants del poble).

També Barcelona es va plantejar, a principis dels anys 80, la instal·lació del cable, tot recuperant les línies troncales instal·lades al subsòl de la ciutat. A més, el *Pla d'Actuació Municipal* per a 1984-87 (Punt 34) es referia al conveni amb *Telefónica* i RTVE per instal·lar i explotar la televisió per cable. Catalunya començava a revelar-se com el pal de paller del cable a Espanya (Gifreu, 1988).

La del cable a Espanya -i, de retruc, i per vinculació legislativa, a Catalunya- ha estat definida com "una historia salpicada de acelerones y frenazos, de

resoluciones personales y jurídicas, de propósitos y arrepenimientos, en que la falta de legislación ha llevado a crear y sentar jurisprudencia por parte de los tribunales ante hechos consumados, en que el determinismo de ciertas iniciativas ha conducido a experiencias arriesgadas, al filo de la ilegalidad, y a frustraciones y sinsabores numerosos" (García Merino, 1996: 15). La història del cable presenta els últims anys "rasgos esquizofrénicos" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 205).

Taula 35	
Passos previs a la legislació del cable el 1995	
Actor	Contingut
<i>Grupo Parlamentario Centrista</i> (1981)	Proposició de llei per a la regulació de la televisió privada, presentada al Congrés dels Diputats
<i>Unión de Centro Democrático (UCD)</i> (1982)	Rescata el cable en el projecte de llei ordinària per regular la gestió indirecta del servei públic de radiodifusió i televisió presentat a les Corts
<i>Tribunal Constitucional (TC)</i> (1982)	
<i>Grupo Parlamentario Popular del</i> Congrés (1983)	Presenta una proposició de llei orgànica -refusada- relativa a l'exercici de dret de llibertat d'expressió i informació a través de la radiodifusió i la televisió

Font: Elaboració pròpia

Efectivament, han estat iniciatives provinents de la ciutadania les que han estimulat l'adveniment de les primeres xarxes de cable, totes elles coaxials. Un modest teixit empresarial ha secundat aquestes experiències primigènies, mentre que l'acció legislativa del Govern no s'ha esdevingut fins més tard. La pressió latent

per part de les xarxes nascudes en període d'al·legalitat ha estat fonamental per a la legislació del sector, sobretot a partir de recursos que conduïen el TC a instar el Govern a una legislació peremptòria (Ariño, De la Cuétara i Aguilera, 1996).

Gairebé tots els models importants de comunicació pública de l'últim segle han estat proposats en nom de la democratització de les comunicacions, però a la pràctica les mancances han hipotecat aquesta voluntat. Així es reflecteix en el cas del cable a Espanya, en què les peticions reiterades de la ciutadania i el petit empresariat rebien el vistiplau dels organismes judicials però en canvi no eren confirmats pel Govern amb la promulgació de les respectives lleis.

D'aquesta forma s'impedia que iniciatives locals pluralitzadores del panorama audiovisual (emissió de cadenes de televisió locals i reemissió d'altres cadenes estrangeres) poguessin portar a terme aquesta tasca amb la cobertura legal necessària.

Immiscits en "la era de la *televisación* de lo público, en una etapa històrica distinta de la anterior en la que este fenómeno no se había producido" (Jiménez de Parga, 1996: 2), les implicacions del cable en la televisió convencional i en els canals generalistes també havien aixecat recels.

Les temences dels competidors residien en la possibilitat que el cable sotmetés la resta de formes de transmissió audiovisual (via hertziana o via satèl·lit) o que alterés la correlació de forces de les distintes televisions.

Altres motius d'inquietud -que, tal com hem analitzat al capítol 2.1.4, també van provocar controvèrsia als Estats Units- eren que l'empresa operadora de cable disposés d'una major oferta a un preu molt econòmic (l'adveniment el 1997 de les plataformes digitals via satèl·lit ha esmorteït aquest aspecte) i que assumís

l'aparició de noves tecnologies en benefici propi.

De fet, des del naixement -a finals dels anys 50- fins als anys 90 la televisió hertziana terrestre ha ocupat un paper monopolitzador en l'audiovisual espanyol. El 1989, amb l'aparició de la televisió privada, el paisatge canvia. El satèl·lit, que aterra a Espanya els anys 80, permet aquesta dinàmica aperturista.

El procés de legalització de les telecomunicacions per cable a Espanya ha confirmat l'endèmica lentitud espanyola a l'hora de legislar canvis infraestructurals estratègics, una tendència que s'ha intentat combatre sense gaire èxit (Departament d'Indústria i Energia, 1996). L'envitricollat i conflictiu trajecte del cable ha suposat una tortura que ha deixat ferides d'esquiva cauterització.

Cal tenir en compte que l'única norma que regulava els serveis de telecomunicacions els anys 80 era la *Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT)*, que contemplava l'activitat dels vídeos comunitaris, precursors de la televisió per cable a Espanya.

Aquesta regulació presentava restriccions, ja que només permetia l'activitat si s'operava en un edifici sense ocupar la via pública. Quan aquests vídeos comunitaris ocupessin el domini públic, es considerarien televisió per cable. Com que aquest servei era de titularitat estatal, caldria una concessió prèvia, impossible d'aconseguir davant l'absència d'una regulació específica.

El TC, per tant, es mostrava contrari als projectes empresarials de televisió per cable, concebuda com a servei públic. Com a tal s'havia de sotmetre a una regulació del procediment d'adjudicació de les concessions per garantir els principis de llibertat, igualtat i pluralisme polític.

En la sentència 189/91⁴, el TC considerava lícita la facultat del legislador de declarar el servei públic de televisió sobre la base de l'ocupació del domini públic. Les activitats de transmissió de senyals que ocupessin més d'un edifici serien considerades servei públic.

Aquesta postura del TC no canviaria fins a la sentència 31/94⁵, en què permetia a les televisions locals continuar amb la seva emissió pel fet que existia un buit legal sobre la televisió per cable (i una impossibilitat pràctica d'obtenir una concessió administrativa d'emissió) i existia un dret a la llibertat d'expressió i comunicació garantits per l'article 20.1 de la Constitució.

En l'àmbit polític, el 1994 els ajuntaments governats pel *Partido Popular (PP)* comencen a convocar concursos per a l'atorgament de títols habilitants a empreses de televisió per cable que operessin en l'àmbit municipal.

Paral·lelament, i això també afecta els casos estudiats de França, Bèlgica i el Regne Unit, la Unió Europea aprova la Directiva 95/51/CE, segons la qual els Estats membres haurien de desenvolupar un marc normatiu per suprimir les restriccions al subministrament de capacitat de transmissió a través de xarxes de cable i haurien d'autoritzar-ne l'ús per la prestació de serveis de telecomunicacions diferents dels de telefonia vocal.

“La sentencia del TC, los concursos locales del cable y el nuevo marco normativo comunitario generan una situación irreversible que conduce a la aprobación de una ley que afecta de manera específica a la televisión por cable y extenderá su ámbito de aplicación a todos los servicios de telecomunicaciones por cable” (Ventura, 2001: 45).

⁴ STC 189/91 (vídeo comunitari Huelva).

Tanmateix, i a cavall de la indefinició legislativa i, de retruc, empresarial, a inicis i mitjans anys 90 eren ben latents els riscos inherents al negoci del cable, com ho són el plantejament a llarg termini, el fet que els avenços tecnològics puguin superar les prestacions -totes o algunes- de les xarxes capdavanteres que s'estan instal·lant en aquests moments, un cert desconeixement de la demanda (si més no, en el vessant audiovisual els símptomes de saturació són evidents), la carestia de consens regulatori i la indefinició en els nous serveis telecomunicatius que haurien de ser el factor diferencial de les xarxes de cable.

A més, és previsible que els operadors de telecomunicacions per cable incrementin a mitjà termini les despeses de programació, "lo que repercutirá notablemente en las tarifas de los abonados, y supondrá un verdadero obstáculo para el desarrollo del cable en Europa (...). En la medida en que la oferta del cable sea atractiva para los potenciales abonados, por ser diferente y complementaria a los canales comerciales y de pago herzianos, la expansión está garantizada. De lo contrario, el desarrollo del cable en Europa dependerá más de las decisiones políticas y del papel que desempeñen los grandes operadores públicos de telecomunicación" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 122).

Esculls com les inversions necessàries, l'increment dels preus dels programes, la competència d'altres opcions tecnològiques com la televisió digital via satèl·lit o terrestre i la conservació dels abonats expliquen la involucració en el sector d'empreses de diversa procedència (bancs i caixes d'estalvi, elèctriques, operadors de telecomunicacions, empreses estrangeres o cadenes de televisió, entre d'altres), que poden mitigar els impactes negatius sobretot al començament.

⁵ SDTC 31/94 (Lady Cocinas).

La diversificació, la disponibilitat d'actius per invertir a llarg termini i d'una xarxa de distribució i comercial, i el fet que el del cable és un mercat natural per a l'expansió estan guiant la majoria d'empreses espanyoles i estrangeres cap aquest sector (Departament d'Indústria i Energia, 1996).

Les siga-sagues de les opcions de pagament, com la del cable, s'han reflectit a Espanya amb el cas de *Canal 10*, que va iniciar les emissions el 28 de gener de 1988 i que les va suspendre l'1 de setembre del mateix any⁶. De fet, *Canal 10* va ser la primera televisió privada de pagament en l'audiovisual espanyol, ja que després d'un període d'emissió en obert per facilitar l'equipament d'antenes parabòliques a les llars, després es va procedir a la codificació.

El públic objectiu del canal eren les comunitats de veïns, però l'escassa penetració del satèl·lit a Espanya, les reticències del públic potencial i el retard en el desplegament de les xarxes amb antenes col·lectives van frustrar el projecte.

Un altre antecedent del cable que reflecteix l'esperit emprenedor de la ciutadania com a actor cabdal de dinamització del sector és l'esmentat i avalat per la LOT de 1987 dels vídeos comunitaris, "fenómeno atípico en el panorama internacional que se desarrolló con gran rapidez durante la década de los ochenta en el levante y el sur de España" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 193).

El vídeo comunitari permetia el visionat simultani d'un programa de televisió o d'un film, a través d'un magnetoscopi connectat a un conjunt de llars mitjançant un

⁶ *Canal 10* era un societat anònima amb un capital social de mil milions de pessetes que pretenia difondre un canal privat de televisió codificada via satèl·lit mitjançant la contractació exclusiva per a Espanya amb la companyia *Film Success*. El control requeia en *Oris Films*, d'Enrique Talarewitz (40% de les accions), el que li atorgava el control total ja que la resta de participants (*Noara*, 10%; *Caixa de la Seguretat Social d'Andorra*, 15%; *Caja de Ahorros de Vitoria*, 12%; *Canal + França*, 10%; *H Capital*, 5%) no arribaven a dos terços de les accions.

cable coaxial que sovint travessava el domini públic i que per això sovint va ocasionar polèmiques.

El conjunt de factors que van impulsar el vídeo comunitari a Espanya són els preus dels magnetoscopis (molt elevats a l'època) i els del lloguer de les pel·lícules, la demanda de més ficció per part dels espectadors i la crisi econòmica que afectava Espanya (Álvarez Monzoncillo i Iwens, 1992: 53), que va impulsar aquest mecanisme de cinema per a uns quants, o pagament per veure molt embrionari, que en ocasions assumia les funcions de les televisions per cable, paral·lelament brollades a Espanya.

El moviment econòmic que va generar el fenomen no és gens desdenyable, ja que el 1989 la facturació va arribar als 15.000 milions de pessetes. Els abonats al sistema eren un milió, i els treballadors gairebé dos-mil. Aquests vídeos comunitaris podien ser petites xarxes de televisió per cable, televisions locals que per assegurar-se un marge legal més ampli van optar pel cable per comptes de l'emissió hertziana, i vídeos comunitaris de dimensions reduïdes i gairebé artesanals. La font de finançament era fonamentalment l'abonament, tot i que algunes xarxes van incloure publicitat (Álvarez Monzoncillo, 1997).

L'increment en el nombre de vídeos comunitaris -existien un miler a Espanya, amb un nombre d'usuaris situat al voltant dels 800.000 (*Cine y Teleinforme*, 1995)- va provocar, el 1988, que es creés l'*Asociación de Vídeos Comunitarios (Avideco)*, principal òrgan de defensa d'aquestes petites empreses davant dels Tribunals. Després s'hi van afegir *Avico* i l'*Asociación Española de Televisión por Cable*.

Com que el 1989 van irrompre a l'escenari audiovisual espanyol les televisions privades, els vídeos comunitaris es van veure obligats a oferir més

pel·lícules. La majoria de les xarxes va evolucionar cap a xarxes de cable, que oferien paquets de fins a quinze canals de televisió.

L'impuls del fenomen va dur a la creació, el 1989, de l'*Asociación Española de Servicios de Distribución por Cable (AESDICA)*, que va pressionar intensament el Govern perquè regulés aquesta activitat.

Inicialment, els vídeos comunitaris van desenvolupar-se, igual com les xarxes de cable, en al·legalitat. Tanmateix, una sentència del *Tribunal Suprem*, el 1986, emparant-se en l'article 20 de la Constitució sobre la llibertat d'expressió, va reconèixer la legalitat dels vídeos, ja que va considerar que l'activitat era diferent de la radiodifusió i la televisió. Al tractar-se d'un nou mitjà, primava la llibertat d'expressió sobre el buit legal.

Tot i que aquesta sentència podia representar un salt endavant per a la peculiar realitat dels vídeos comunitaris, la disminució dels preus dels magnetoscòpis, l'augment exponencial de les hores d'emissió gràcies a la proliferació de canals arran del procés de desregulació sofert a finals dels anys 80 i l'aprovació de la *Llei 22/1987, d'11 de novembre, de Propietat Intel·lectual* i la *Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions*, a més de l'acció de la *Federació Antipirateria*, van qüestionar el futur econòmic i jurídic de les xarxes. La recessió va colpejar amb duresa el sector, de forma que només van resistir una trentena de xarxes, que prestaven serveis a 120.000 abonats (Roca et altri, 1994: 81).

A mitjan anys 90, la suma de vídeos comunitaris i xarxes de cable atorgava un balanç de dos milions de llars passades (és a dir, amb accés a la xarxa de cable) i entre tres-cents mil i cinc-cents mil abonats. El volum de negoci fluctuava

entre els tres-mil i els cinc-mil milions de pessetes (Godayol, 1997: 311).

En alguns municipis competia més d'un operador, sobretot a l'arc mediterrani (Andalusia, País Valencià, Múrcia i Catalunya). Això obligava a optimitzar una oferta integrada pels canals terrestres via hertziana i els canals locals i autonòmics, a més de continguts procedents del satèl·lit.

L'equipament tecnològic d'aquest *totum revolutum* de xarxes era molt heterogeni, tot i que a la xarxa predominava el cable coaxial. Les zones amb més operadors de cable històric són Andalusia, on es comptabilitzen 253 xarxes, distribuïdes a Sevilla (72 xarxes), Còrdova i Huelva (34), Granada (33), Jaén i Màlaga (28) i Cadis (24). Catalunya acull 60 xarxes (capítol 4.1), Múrcia 54 i Alacant 28. *Procono* es configura com l'empresa de cable més sòlida, ja que disposava de 60.000 subscriptors el 1990, que esdevindrien 35.000 el 1994 (Godayol, 1997: 289).

En tot cas, aquestes xarxes disposen de clients habituats a pagar per un servei audiovisual, el que les converteix en atractives per als actuals operadors de telecomunicacions per cable, dels quals alguns autors les han considerades l'embrió: "con la seguridad que otorga el paso del tiempo, se puede afirmar que el vídeo comunitario fue una oportunidad histórica perdida para impulsar el cable en España. En su día fue el embrión de la televisión por cable y en estos momentos su despliegue se enfrenta a grandes incertidumbres por el largo período de maduración que impone la inversión en infraestructuras y por los límites del gasto familiar en imágenes" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 193).

Una altra experiència de pagament que va fracassar en la línia de *Canal 10* és la de *Cotelsat*, sorgit del satèl·lit *Hispasat*. Aquest satèl·lit no podia comercialitzar directament els seus serveis, sinó que ho havien de fer *Telefónica* i *Retevisión*.

L'octubre de 1993 el Govern espanyol, que havia limitat l'accés a cinc canals de televisió, els va adjudicar a *Teledporte* i *Canal Clásico*, de RTVE, *Telesat 5 (Tele 5)*, *Antena 3 Satélite (Antena 3 TV)* i *Canal 31 (Canal+)*.

Els diversos involucrats van acordar presentar cada opció com una oferta multicanal, i van constituir una societat per explotar l'oferta: *Cotelsat*, participada al 25% per les quatre societats. Les emissions van començar el 5 de setembre de 1994, però només es van prolongar durant nou mesos, ja que *Cotelsat* es va dissoldre al comptar només amb 4.000 abonats.

Les reserves dels adjudicatariis sobre la viabilitat del projecte, l'escàs atractiu de l'oferta, la poca competitivitat del sistema *Hispasat* versus l'*Astra*, la carestia d'una campanya de promoció sòlida, la conjuntura econòmica desfavorable i l'impacte de *Canal+* expliquen aquest segon fracàs de la història de la televisió de pagament a Espanya (Álvarez Monzoncillo, 1997: 207).

Per tant, les experiències dels vídeos comunitaris, de les petites xarxes de cable i la televisió de pagament havien creat un estat d'opinió que havia de conduir a la promulgació d'un text legal que ordenés el sector. La conjunció dels actors socials i empresarials, tal com havia ocorregut, en graus diferents, als EUA i a Bèlgica, estava empenyent els actors polítics i legisladors cap a l'establiment d'una regulació necessària per al cable.

3.2. La Llei de Telecomunicacions per Cable a Espanya (1995)

3.2.1. Els preàmbuls de la normativa sobre el cable

El legislador espanyol no establirà les bases del sector del cable fins ben entrats els anys 90, tot i que les experiències en època d'al legalitat van proliferar durant els anys 70 i, sobretot, els 80, com hem pogut comporvar al capítol 3.1.2.

El marc legal de les telecomunicacions per cable a Espanya està determinat per les directives de la Unió Europea dins de la política de liberalització que autoritza els operadors a oferir i prestar als seus abonats, a partir de 1998, tota mena de serveis, veu i dades, inclosa la telefonia bàsica.

Com que aquest últim apartat s'ha retardat a Espanya, les primeres experiències de telecomunicacions per cable s'han centrat en serveis de televisió per ajustar-se a la normativa vigent fins al 7 de juny de 1996, quan va entrar en vigor el *Reial Decret 6/1996 de liberalització de les telecomunicacions*, que seguia sense aclarir quins serveis podien prestar els operadors de cable a partir de 1998.

La normativa estatal sobre el cable comença amb la *Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions*, amb l'objectiu d'ordenar les telecomunicacions i qualsevol comunicació mitjançant cables i radiocomunicació, matèries de competència exclusiva de l'Estat.

La regulació ho és a grans trets, i no s'hi tracta la qüestió específica de les telecomunicacions per cable. Segons l'article 25.3 de la llei, no serà considerada

televisió l'emissió o transmissió d'imatges realitzades per instal·lacions que sense connexió a xarxes exteriors i sense utilitzar el domini públic presten servei en un vehicle, immoble o comunitat de propietaris o en una illa urbana de finques annexes.

Per tant, la utilització del domini públic i la connexió a xarxes externes determina la condició de servei públic de televisió. "La distinció es fa sobre la base d'un concepte formal que té poc sentit. Hauria estat més convenient definir cada concepte en el seu sentit material" (De Carreras, 1996: 239). Televisió per cable és la que ofereix una programació pròpia d'aquest servei, però quan la instal·lació el cable abasta més d'un immoble sorgeixen embulls.

La Sentència del *Tribunal Constitucional* sobre Huelva⁷ declara lícita la facultat del legislador de declarar el servei públic de televisió sobre la base de l'ocupació del domini públic pel cable.

Així, fins més endavant⁸, el TC estimava que la televisió per cable, al ser un servei públic, havia de ser sotmesa a una regulació del procediment d'adjudicació de les concessions per garantir els principis de llibertat, igualtat i pluralisme polític.

Amb el cas *Lady Cocinas*, el TC constata el buit legal sobre la televisió local per cable, el que provoca la impossibilitat pràctica d'obtenir una concessió administrativa d'emissió, assimilable a prohibició de l'activitat televisiva local per cable per part dels particulars. El TC avantposa el dret a la llibertat d'expressió i comunicació, considera que el legislador no ha complert amb l'obligació de regular el sector, i anul·la les resolucions del Governador Civil d'Osca en què disposava el

⁷ STC 189/91 (vídeo comunitari Huelva).

⁸ SDTC 31/94 (Lady Cocinas).

tancament de l'emissora de *Lady Cocinas*.

Segons s'interpreta de la resolució del TC, "els principis constitucionals i els drets i llibertats fonamentals vinculen tots els poders públics i no són únicament principis programàtics, sinó que també són origen immediat de drets i obligacions mitjançant l'aplicació directa de la Constitució. Aquesta dimana del poder constituent i, per tant, se situa per sobre del poder legislatiu, que tan sols dimana de la voluntat electoral d'un moment determinat. Per això, el legislador no pot disposar si els drets fonamentals poden ser exercits o no, sinó tan sols limitar les condicions del seu exercici en els casos en què hagin de ser preservats altres drets o principis constitucionals" (De Carreras, 1996: 304).

La demora de la regulació legal i la manca de limitacions tecnològiques del sistema de cable fonamenten el canvi de posició del TC, i fruit d'això es van legalitzar les televisions per cable que existien fins aleshores, i se'n van crear d'altres. Tot plegat va accelerar el procés legislatiu del Govern, que va desembocar en l'aprovació de la llei de 1995⁹.

⁹ La tasca legisladora, com a resposta a les peticions ciutadanes i empresarials, comença amb la *Llei 32/1992, de 3 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions*, que modifica la *Llei 31/1987* per adaptar-la a les Directives de la Comissió Europea.

La *Llei 35/1992, de Televisió per Satèl·lit*, parteix de la declaració de servei públic de titularitat estatal de la televisió. La llei es desenvolupa mitjançant *Reial Decret 409/1993, de 18 de març, pel qual s'aprova el reglament tècnic i de prestació del servei de televisió per satèl·lit i del servei portador suport d'aquest*.

El reglament, que estableix les condicions tècniques de l'emissió de programes de televisió per a la difusió al públic en general, codificats o no, susceptibles de ser rebuts per receptors domèstics, reserva al Govern la determinació dels satèl·lits i la capacitat espacial autoritzada a cadascun d'ells, així com el nombre de canals disponibles per a la gestió directa o indirecta de la televisió via satèl·lit.

L'acord del Consell de Ministres de 30 d'abril de 1993 aprova el plec de clàusules d'explotació del servei públic de televisió per satèl·lit per a l'emissió de programes de cobertura estatal o comunitària, en gestió indirecta, i fixa en tres el nombre de concessions a adjudicar, a més de convocar el concurs d'adjudicació, que recaurà en *Antena 3 Televisión S. A.*, *Gestevisión Tele-Cinco S. A.* i *Sociedad de Televisión Canal Plus S. A.* quan el satèl·lit espanyol *Hispasat* entri en funcionament.

Les normes liberalitzadores establertes per la Comissió de les Comunitats Europees (Directiva 94/46/CEE), de 13 d'octubre, que deixen la llei fora de la legalitat comunitària, i la política

L'impuls donat per la Unió Europea, en plena política de liberalització i supressió d'obstacles en els àmbits legislatiu i audiovisual, juntament amb la pressió dels sectors empresarial, ciutadà i polític (concursos municipals dels ajuntaments governats pel *PP* el 1994), expliquen la relativament sobtada acceleració a l'hora de promulgar la Llei de 1995, un text que suposa un punt d'inflexió i un impuls per al sector del cable, tot i les modificacions posteriors.

de fets imposada per les televisions autonòmiques -la catalana i la gallega emeten a prova una programació via satèl lit d'àmbit internacional- condemnen un text substituït per la *Llei 37/95, de 12 de desembre, de Telecomunicacions per Satèl·lit*, que deroga l'anterior *Llei 35/92* i liberalitza les telecomunicacions per satèl lit que afectin tot tipus de servei, siguin o no de difusió, incloent els serveis portadors quan utilitzin per a la prestació un satèl lit de comunicacions.

El servei telefònic bàsic, la radiodifusió sonora terrenal, la televisió via hertziana i els seus serveis portadors (també quan utilitzin en part satèl lits de comunicació) queden exclosos de l'aplicació de la llei.

L'exclusió del servei públic de les telecomunicacions per satèl lit comporta l'exclusió del règim de servei públic de la televisió per aquest sistema de difusió.

3.2.2. La *Llei de Telecomunicacions per Cable* de 1995 i la Resolució de 1996

El punt d'inflexió per al cable és la *Llei 42/1995, de 22 de desembre, de Telecomunicacions per Cable*, que estableix el règim jurídic del sector de les telecomunicacions per cable i de les xarxes que li serveixen de suport i que serà sotmesa a modificacions (Taules 36 i 37).

L'aprovació de la llei del cable a Espanya va estar precedida de giragonses i retards. La influència dels fenòmens que es donaven a Catalunya va precipitar una legislació no exempta de polèmica però que amplia la visió sobre el cable a l'atribuir-li competències telecomunicatives. Així, es tracta d'una llei de telecomunicacions per cable, i no només de televisió (el que aporta una perspectiva més global que reflecteix la transcendència del sector), i considera els serveis de telecomunicacions per cable com a serveis de titularitat pública.

Cal recordar que als EUA (capítols 2.1.3 i 2.1.4) es considera que la titularitat del servei és privada, tot i acceptar-se que el servei afecta l'interès públic i ha d'estar sotmès a obligacions de servei públic.

El context d'obertura i liberalització, que s'estén al satèl·lit¹⁰, explica la promulgació de la llei del cable. El sector empresarial, desitjós d'invertir en audiovisual i telecomunicacions, és un dels primers afavorits per la mesura, que

¹⁰ El 19-10-95 el Ple del Congrés aprova la *Llei de Liberalització de les Telecomunicacions via satèl·lit*, en forma de disposició addicional que autoritza les televisions autonòmiques a emetre fora del territori, element rellevant quant a polítiques de regionalització.

comença a delmar els privilegis de l'antic monopoli, *Telefónica*.

Així, *Telefónica* és l'empresa més afectada, atès que els nous operadors ho seran de telecomunicacions, i no de televisió per cable, i poden oferir tots els serveis liberalitzats de telecomunicacions.

En contrapartida, a *Telefónica* se li permet oferir els serveis de televisió. De fet, als EUA els operadors de telefonia no poden oferir serveis de televisió fins l'any 1996, quan s'aixeca la prohibició d'explotar el servei de televisió per cable als operadors de telefonia, i també es permet als operadors de cable oferir serveis de telefonia vocal.

El sector empresarial es movia força. A finals d'octubre de 1995 5.000 llars de Barcelona, al barri de Les Corts, podien veure a títol de prova 34 canals per cable gràcies a *Cablevisión*. "Aquesta primera etapa havia de servir per comprovar-ho tot: la recepció, la connexió i solucionar els problemes que podien sorgir, ja que esperàvem poder entrar en la fase comercial del projecte en dues o tres setmanes", explica Jaume Ferrús, en aquell moment director general de *Cablevisión*¹¹.

La situació a Espanya en aquelles dates era de 200.000 llars cablejades¹². A Barcelona conviuen *Cablevisión* i *Cable i Televisió de Catalunya (CTC)*, integrada inicialment per *Cableuropa (Banco de Santander i Banco Central Hispano)*, *Redesa (Enher)*, *Time Warner/US West*, *Multimedia Cable (Generalitat de Catalunya i Ajuntament de Barcelona)*, *Caixa de Catalunya* i *Tisa* (editora de *La Vanguardia*)¹³.

Cable i Televisió de Catalunya (CTC) desitjava invertir 2.500 milions a la xarxa

¹¹ Entrevista personal a Jaume Ferrús, 20-1-99.

¹² El País, 14-11-95: 50.

¹³ Les modificacions en l'estructura de propietat de *Cable i Televisió de Catalunya* apareixen ben detallades i seguint l'evolució cronològica a la Taula 67.

de fibra òptica de Barcelona, el que arribaria a 20.000 famílies el primer semestre de 1996¹⁴. Mentre, *Cablevisión* connectava la Vila Olímpica a la xarxa de cable¹⁵.

Miguel Ángel Rodríguez, aleshores director de Comunicació del *Partido Popular (PP)*, escrivia¹⁶ que "les actuacions del *PSOE* en televisió per cable consagren els privilegis d'uns pocs", i que "les comunicacions no són el privilegi d'uns pocs, sinó la possibilitat de tots i cadascun. El *PP* defensarà aquests drets i aquest model de societat", afirmava profètic (als pocs mesos el *PP* accediria al govern central).

El 29-11-95 el Senat aprova el projecte de *Llei de Telecomunicacions per Cable* amb 135 vots favorables i 111 en contra (del *Grupo Popular*). Els programadors independents es queixen de quedar en condicions de franca inferioritat i marginats de la xarxa de *Telefónica*, que havia entregat a *Canal Plus* el control sobre continguts, descodificació i servei a l'abonat¹⁷. A inicis de desembre de 1995 la televisió per cable comença a ser rebuda a Barcelona.

Les crítiques a la llei que ha d'aprovar el Ple del Congrés es disparen. Les implicacions directes o indirectes dels mitjans de comunicació i del grups mediàtics (*El Mundo* es posiciona a favor del *PP*, igual com el *Grupo Z*, mentre que el *Grupo Prisa* defensa el *PSOE*) converteixen en rellevant l'opinió dels diversos actors involucrats en aquells moments.

Manuel Campo Vidal, vicepresident d'*Antena 3 TV*, afirma que "a Espanya no

¹⁴ Entrevista a Esteban Gómez Nadal, director de *Cable i Televisió de Catalunya (CTC)*. Barcelona, 20 de febrer de 1998; AVUI, 4-12-95: B14.

¹⁵ Entrevista a Jaume Ferrús, 20-1-99; AVUI, 15-11-95: 22.

¹⁶ El Periódico, 28-11-95: 28.

¹⁷ El Periódico, 30-11-95: 22.

hi ha lliure competència ni a la televisió generalista ni a la televisió de pagament generalista (...). La xarxa de cable té un duaner, que a més és el responsable del sistema de codificació i del servei d'atenció a l'abonat"¹⁸.

Luis Barea, president d'*Aesdica* (*Associació Espanyola Distribuïdora de Cable*), titlla el del cable de "monopoli mal muntat i mal intencionat": "el consumidor té dret a elegir, però d'aquesta forma s'està imposant a un determinat programador que té l'ús exclusiu de la xarxa"¹⁹. Fernando Gutiérrez Laso, president de l'associació de telecomunicacions *Ademat*, considera que "la llei contravé la lliure competència i s'allunya de les tendències liberalitzadores que marca la UE"²⁰.

L'editorial d'*El Periódico*²¹ és contundent: la llei del cable és "discutible i discriminatòria" i "complicarà el sector per comptes d'aclarir-lo, ja que neix amb l'estigma que si el març hi ha una altra majoria parlamentària possiblement serà revisada. I serà lògic, perquè Espanya no arrossegui el desenvolupament tecnològic que depèn del cable per una concentració capriciosa de cartes en mans del Grup Prisa".

El repartiment de les competències en el cable també provoca certa polèmica, que no és nova: "las competencias en materia de televisión por cable se han ido progresivamente desplazando del Estado a las Comunidades Autónomas (CCAA)" (Laguna de Paz, 1994: 291).

Si els primers documents reservaven a l'Estat el paper protagonista, ja que assumia la majoria de competències executives i normatives, l'esborrany de març

¹⁸ El Mundo, 1-12-96: 3.

¹⁹ El Mundo, 1-12-96: 3.

²⁰ El Mundo, 1-12-96: 3.

de 1994 reconeixia a les CCAA competències per a la delimitació de les demarcacions, l'atorgament d'autoritzacions i l'establiment de directrius en la programació.

L'intent de legislació del cable coincideix amb el del fenomen de les televisions locals, recurrent però també erm d'un marc legislatiu. El 30-11-95 el Ple del Senat aprova el projecte de llei de les televisions locals (117 vots a favor, 105 en contra del *PP* i del *Grup Mixt*, i 6 abstencions del *Partit Nacionalista Basc*). Els vincles entre el cable i la televisió local feia concebre esperances d'un aclariment global del sector.

Després d'intenses negociacions i amb certa precipitació, el 14 de desembre de 1995 el Ple del Congrés aprova la *Llei de Telecomunicacions per Cable (Llei 42/1995, de 22 de desembre, de les Telecomunicacions per Cable)*²², i de televisió local per ones terrestres (*Llei 41/1995, de 22 de desembre, de Televisió Local per Ones Terrestres*)²³.

La llei del cable estableix els següents eixos angulars: dos operadors per demarcació territorial (un era *Telefónica*, i l'altre s'havia de determinar per concurs públic); demarcacions amb un mínim de 50.000 habitants i un màxim de 2 milions; un límit d'abonats d'1,5 milions per operador; una mesa de contractació tripartida en què l'Administració central assumia el 50%, i l'autonòmica i la municipal el 25% cadascuna; i un mínim del 40% de l'oferta audiovisual a programadors independents (Veure Annex 1).

²¹ El Periódico, 30-11-95: 4.

²² BOE número 306, 23 de desembre de 1995.

²³ BOE número 309, 27 de desembre de 1995.

La llei declara servei públic les telecomunicacions per cable, definides com el conjunt de "servicios de telecomunicación consistente en el suministro, o en el intercambio, de información en forma de imágenes, sonidos, textos, gráficos o combinaciones de ellos, que se prestan al público en sus domicilios o dependencias de forma integrada mediante redes de cable" (BOE número 306, 23-12-95: 36790), definides com "aquellas infraestructuras de telecomunicación que, utilizando principalmente cables de comunicaciones, sean capaces de transportar cualquier tipo de señales de sonido, datos, imágenes, o combinación de ellas, al público, en el ámbito de una determinada demarcación territorial" (BOE número 306, 23-12-95: 36791).

La llei, per al que no regula, declara aplicable la *LOT* de 1987. L'àmbit de prestació del servei és la demarcació, "ámbito territorial continuo en el que un operador de cable puede prestar el servicio" (BOE número 306, 23-12-95: 36791).

En aquest punt els interessos polítics i territorials resten novament reflectits. Si el projecte de llei havia previst una quantitat d'abonats potencials entre 20 mil persones i 1,5 milions de persones, el mínim increment a 50 mil persones és per forçar la unió de petits municipis i generalitzar l'extensió de la xarxa a zones que altra manera en quedarien excloses. El pes de l'Administració local restava subsumit a favor de l'Administració autonòmica. Els 2 milions de frontera poblacional màxima són fruit de la pressió del *Partit Nacionalista Basc (PNB)*, que així podia constituir la seva Comunitat Autònoma en una sola demarcació²⁴.

²⁴ Si les demarcacions no superaven el terme municipal, havien de ser aprovades pels ajuntaments respectius previ informe de la Comunitat Autònoma, a qui corresponia l'aprovació si la demarcació incloïa més d'un terme municipal. Si la demarcació la constituïen municipis de diferents Comunitats Autònomes, l'aprovació corresponia al *Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient (MOPTMA)*, previ informe d'aquelles. Per fer arribar el servei als municipis que no haguessin exercit la iniciativa per constituir-se en demarcació, s'establia que a partir de l'1 de gener de 1998 el

"La LTC va molt més enllà del règim de televisió per cable. De fet, és una llei de telecomunicacions que té un doble objecte: regular d'una banda la infraestructura o les xarxes de cable que han de donar suport al servei i, de l'altra, ordenar el règim de prestació dels serveis que han d'utilitzar aquesta infraestructura, un dels quals, però no el principal, serà el de la televisió" (De Carreras, 1996: 307-308).

La disposició addicional segona habilita la *Compañía Telefónica de España, S.A. (CTE)*, per a la prestació del servei utilitzant infraestructura pròpia, i la disposició transitòria segona enterra el monopoli de *Telefónica* quan estableix que a partir de l'1 de gener de 1998 els operadors de cable podrien prestar el servei telefònic bàsic.

Així, trobem un model dicotòmic, amb *Telefónica* com a operadora d'abast estatal i un operador local que havia de ser competència directa per a *Telefónica*, primer sense servei de telefonia bàsica, i a partir de 1998 amb aquest servei. "Però aquestes dues xarxes paral·leles seran a la pràctica molt desiguals, cosa que dóna a CTE una posició de privilegi, ja que difícilment es pot establir una veritable competència entre les xarxes locals fragmentades per demarcacions i la infraestructura estatal de CTE, ja establerta, urbana i rural, de mitja i llarga distància" (De Carreras, 1996: 308).

El reglament havia de definir amb precisió el règim concessional i la condició de concessionari. *Telefónica* podia renunciar a prestar el servei en les demarcacions que no li interessessin, i on vulgués podia iniciar la prestació del servei nou mesos després de la resolució del concurs a cada demarcació, o abans si el segon operador havia iniciat la prestació del servei, o immediatament després

MOPTMA, després d'un informe de la Comunitat Autònoma, podia establir noves demarcacions o ampliar-ne les existents, sense aplicar els límits d'habitants.

de la resolució del concurs si aquest havia quedat desert. El termini de nou mesos pretenia preservar el principi d'igualtat amb el segon operador perquè tots dos poguessin començar alhora a prestar el servei, que en el cas de *Telefónica* havia de ser en una societat on participés si més no amb més del 50% del capital.

A més, *Telefónica* estava obligada a subministrar als segons operadors, seguint els principis de neutralitat, transparència i no discriminació, en les condicions tècniques, econòmiques i de subministrament determinades pel reglament, les infraestructures de què disposés i que fossin susceptibles de ser utilitzades per a la prestació dels serveis de telecomunicacions per cable.

Per a la competència privada de *Telefónica*, la llei preveia l'atorgament d'una concessió administrativa per a cada demarcació territorial mitjançant concurs públic, per un termini de quinze anys, renovables per períodes successius de cinc anys a petició del concessionari.

El sector empresarial es trobava especialment motivat davant l'opció de participar en l'accionariat dels segons operadors o de la mateixa *Telefónica*, que havia de crear empreses per a les diverses demarcacions. Els segons operadors havien de ser societats anònimes domiciliades a Espanya amb un capital mínim que es fixaria reglamentàriament en funció del territori i la població a què prestessin el servei. S'acceptaven les inversions estrangeres segons la legislació vigent a la *Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT)*, i *Telefónica* no podia participar en el competidor. A més, els operadors no podien participar en el control d'altres societats adjudicatàries de concessions que conjuntament assolissin més del milió i mig d'abonats al territori de l'Estat espanyol.

Els operadors s'havien d'inscriure al *Registre Especial d'Operadors de Cable*

del *MOPTMA*, i podien utilitzar xarxes o infraestructures existents o construir-ne les necessàries per al transport i distribució dels senyals de la seva demarcació. A més, prèvia concessió del *MOPTMA*, els concessionaris podien interconnectar les seves xarxes per prestar serveis en àmbits territorials que superessin la pròpia demarcació. De fet, per al servei de telefonia això era imprescindible a la pràctica.

L'operador, com a drets (Taula 36), podia elaborar els continguts dels serveis a prestar, percebre les tarifes dels abonats i utilitzar la xarxa per prestar serveis de valor afegit si ostentava títol habilitant, i també prestar serveis portadors a altres serveis de telecomunicació.

Les tarifes eren lliurement fixades per l'operador, llevat de les corresponents a la distribució dels serveis de televisió pública, privada o local, establertes de comú acord entre les parts o, cas de desacord, pel *MOPTMA*. Tres anys després de la concessió, l'autoritat podia establir tarifes màximes per a la prestació dels serveis.

Les obligacions del concessionari eren mantenir nivells de qualitat uniformes en la prestació del servei i facilitar l'accés a tots els abonats de la demarcació en condicions d'igualtat, complir la legislació de propietat intel·lectual, dispensar tracte no discriminatori als programadors independents assignant-los un mínim del 40% del total de l'oferta audiovisual (si l'oferta era insuficient, podien demanar a la CA o al *MOPTMA* la reducció del percentatge reservat a programadors independents) i distribuir a tots els abonats els serveis de televisió pública (estatal o autonòmica), privada i local (aquesta si els titulars ho sol·licitaven).

Els *programadors independents* eren els propietaris de programes audiovisuals o dades distribuïdes per l'*operador de cable* sense influència d'aquest. El programador seria el gestor d'una programació completa i específica, mentre que

el *productor audiovisual* no ho seria d'una programació estable. Les relacions operador-programador havien de ser pactades entre ells en el marc del reglament estatal o el de les Comunitats Autònomes.

Si fins aleshores era prevista la concessió de la gestió d'un canal de televisió (amb xarxa de titularitat i gestió estatal) a les Comunitats Autònomes i empreses de televisió privada, la llei del cable determinava el contrari, és a dir, que a l'operador s'hi concedia la demarcació, les possibilitats d'establir una xarxa pròpia i el títol habilitant per gestionar el servei de telecomunicació, i s'hi atribuïa l'obligació de buscar programadors de televisió almenys en el 40%²⁵.

Taula 36	
<i>Drets i deures dels operadors arran de la Llei de Telecomunicacions per Cable de 1995</i>	
Drets	Deures
<ul style="list-style-type: none"> -Elaborar els continguts dels serveis a prestar; -Percebre les tarifes dels abonats; -Utilitzar la xarxa per prestar serveis de valor afegit si ostentava títol habilitant; -Prestar serveis portadors a altres serveis de telecomunicació; -Fixar les tarifes lliurement llevat de les corresponents a la distribució dels serveis de televisió pública, privada o local. 	<ul style="list-style-type: none"> -Mantenir nivells de qualitat uniformes en la prestació del servei; -Facilitar l'accés a tots els abonats de la demarcació en condicions d'igualtat; -Complir la legislació de propietat intel·lectual; -Dispensar un tracte no discriminatori als programadors independents assignant-los un mínim del 40% del total de l'oferta audiovisual; -Distribuir a tots els abonats els serveis de televisió pública (estatal o autonòmica), privada i local (aquesta si els titulars ho sol·licitaven).

Font: Elaboració pròpia

²⁵ Segons el principi de no discriminació, l'operador havia d'acceptar tots els programadors que sol·licitessin emetre per la seva xarxa -si se subjectaven a la normativa de les Comunitats Autònomes-, i el programador independent quedava fora de la relació de servei públic perquè contractava lliurement amb l'operador. Així, la declaració de servei públic abastava només el camp de les telecomunicacions, però no la televisió com a expressió audiovisual.

Les Comunitats Autònomes gaudien de competència per desplegar la normativa bàsica sobre els continguts i per executar-la. La llei també establia un règim sancionador compartit entre l'Estat i les Comunitats Autònomes, i atribuïa a cadascú la facultat d'imposar les sancions que corresponguessin en l'àmbit de les respectives competències. A més, la revocació de les concessions correspondria a l'òrgan que les hagués concedides.

De sortida, la llei (Taula 36) presentava diversos esculls: els conflictes Ajuntaments-Comunitat Autònoma a l'hora d'establir les demarcacions; el règim de pseudomonopoli que podia entranyar la concessió a *Telefónica*, que a més podia elegir les demarcacions més rendibles sense obligació de cobrir les deficitàries per naturalesa; la llibertat de tarifes dels operadors, que menava a un duopoli procliu a l'acord; les limitacions en nombre d'abonats i habitants, que podien provocar demarcacions artificials; i el percentatge de programació assignat a empreses independents, vulnerable mitjançant empreses testaferros.

La majoria d'atacs van centrar-se en l'empresa *Cablevisión* (nascuda de l'acord *Telefónica-Canal+*), que concedia a *Prisa* el privilegi de ser l'únic grup privat que podia explotar el cable a tot el país, el que se sumava al monopoli en televisió de pagament per ones hertzianes (mitjançant *Canal+*). La restricció a *Telefónica*, en el sentit que havia de començar a prestar el servei de cable nou mesos després de la resolució del concurs públic en cada demarcació, o abans quan el segon operador comencés a funcionar, es considerava simbòlica.

Els retards en la promulgació de la llei havien estat aprofitats per alguns ajuntaments (la majoria governats pel *PP*) per convocar concursos en què, a voltes,

s'hi incloïen serveis de telecomunicacions addicionals i aliens a la pròpia televisió, tot i que l'àmbit televisiu era l'únic emparat pel *Tribunal Constitucional*.

Alguns concursos incloïen fins i tot telefonia, transmissió de dades i connexió a altres xarxes, malgrat que la Constitució atribueix a l'Estat les competències sobre telecomunicacions.

Quant a les xarxes de cable en règim d'explotació comercial que existien abans de 1995, calia que obtinguessin el títol habilitant per continuar l'activitat empresarial. Fins a la resolució en cada demarcació, es contemplava un règim transitori, de forma que els vídeos comunitaris podien continuar la seva activitat sol·licitant en un termini de trenta dies des de l'entrada en vigor de la Llei de 1995 una inspecció que demostrés que es trobaven en explotació comercial (operativitat de la xarxa, extensió i nombre d'abonats) i sol·licitant en un termini de dos mesos una concessió provisional i una declaració de compromís de presentar-se al concurs que es convoqués i un informe favorable de l'administració municipal en què s'explotés la xarxa. Els vincles entre aquestes petites empreses i els ajuntaments quedava novament de manifest.

Taula 37**Claus i febleses del la Llei de Telecomunicacions per Cable de 1995**

Claus	Febleses
<ul style="list-style-type: none"> -Dos operadors per demarcació territorial (<i>Telefónica</i> i l'altre s'havia de determinar per concurs públic); -Demarcacions amb un mínim de 50.000 habitants i un màxim de 2 milions; -Límit d'abonats d'1,5 milions per operador; -Mesa de contractació tripartida en què l'Administració central assumia el 50%, i l'autonòmica i la municipal el 25% cadascuna; -Mínim del 40% de l'oferta audiovisual a programadors independents. 	<ul style="list-style-type: none"> -<i>Conflictes Ajuntaments-Comunitat Autònoma</i> a l'hora d'establir les demarcacions; -<i>Règim de pseudomonopoli</i> que podia entranyar la concessió a <i>Telefónica</i>, que a més podia elegir les demarcacions més rendibles sense obligació de cobrir les deficitàries per naturalesa; -<i>Llibertat de tarifes</i> dels operadors (¿duopoli?); -<i>Limitacions en nombre d'abonats i habitants</i>, que podien provocar demarcacions artificials; -<i>Percentatge de programació assignat</i> a empreses independents, vulnerable mitjançant empreses testaferrós.

Font: Elaboració pròpia

L'aleshores secretària general de Comunicacions del *MOPTMA*, Elena Salgado, considerava que "se ha realizado un enorme esfuerzo en el acercamiento de posturas inicialmente muy lejanas, modificando en muchos casos las posiciones propias en aras de la necesaria ordenación del cable español" (Salgado, 1995: 158).

El projecte del *Partido Socialista Obrero Español (PSOE)* va obtenir el consens d'*Izquierda Unida (IU)*, *Convergència i Unió (CiU)*, *Partit Nacionalista Basc (PNB)* i *Coalición Canaria (CC)*. "El resultado es un proyecto de ley que, sin ser el mejor de los posibles, es suficientemente práctico y flexible para hacer posible la

implantación -que ya no se puede demorar por más tiempo- del cable en nuestro país. Desgraciadamente, pese a todos los intentos y esfuerzos del Gobierno y del grupo socialista, no ha sido posible extender este consenso hasta el grupo popular, sin que este grupo haya sido capaz de explicitar cuál es su modelo" (Salgado, 1995: 158).

Salgado considerava el cable com el primer pas decisiu cap a les "potentes superautopistas de la información del mañana, hacia la infraestructura de la nueva era de la información, en la que todos parecen coincidir que estamos entrando" (Salgado, 1995: 158). L'objectiu últim era evitar errors històrics en telecomunicacions, com el del telègraf òptic o el de la configuració de la xarxa de telegrafia elèctrica.

Quant a la idea de servei públic tan recurrent a la UE, Salgado afirmava que el *servei de telecomunicacions per cable* naixia amb vocació de *servei universal*, tot i que supeditat temporalment a les possibilitats pràctiques del moment. Transcorreguts cinc anys des de l'aprovació de la llei, el Govern podria establir *obligacions de servei públic* sobre els serveis de telecomunicacions per cable, en el marc d'un concepte de servei públic flexible, evolutiu i adaptat a la disponibilitat de tecnologies apropiades.

Que la llei fos de telecomunicacions per cable i no de televisió per cable responia al fet que això suposava saltar d'una llei de màxims a una de mínims. El fet que un decret de 1974²⁶ regulés la instal·lació en immobles dels futurs sistemes de distribució de senyal per cable demostrava que la idea d'anar per etapes no era la més recomanable.

²⁶ Decret 1306/74 de 2 de maig de 1974.

Salgado comparava la xarxa de telecomunicacions per cable amb la moderna xarxa de transmissió de dades de gran capacitat. "Con ella se pueden prestar todos los servicios imaginables que incluyen los que presta una red telefónica, una red de datos y una red de televisión por cable, pero, además, puede prestar otros que están fuera del alcance de éstas, como son los servicios multimedia" (Salgado, 1995: 161).

Salgado admetia, però, que "*sin televisión* será muy difícil que el *cable interactivo* llegue a ser financieramente viable. Pero también creo que, sin los *servicios añadidos* que puede proporcionar el cable interactivo, tampoco habrá espacio para una televisión por cable rentable (...). Soy de la opinión de que la liberalización de la *telefonía vocal* es una condición necesaria para poder obtener rentabilidad en la infraestructura del cable. Se ha llegado a decir que el cable será la *puerta de atrás* de la telefonía vocal. Es muy probable, y seguramente es deseable, que así ocurra" (Salgado, 1995: 161).

Salgado al·ludia a la batejada com a *regla dels tres terços* a Gran Bretanya, on un terç dels operadors de cable procedeix de la televisió, un altre de la telefonia vocal convencional i el tercer dels serveis professionals i empresarials de telefonia.

Quant a la llei, Salgado destacava que no impedia que una mateixa societat pogués resultar adjudicatària de concessions a més d'una demarcació, i que, seguint el model britànic, les demarcacions eren de volum limitat.

Quant al paper de *Telefónica*, Salgado destacava que la companyia disposava de desenes de milers de quilòmetres de cable de fibra òptica ja instal·lats gràcies al *Pla Fotón*²⁷. Sobre les crítiques a l'acord de participació de

²⁷ *Telefónica* va començar a executar el *Plan Fotón* el 1993. Aquest pla consistia a desplegar xarxes de fibra òptica a una mitjana de 30 a 50 metres de distància de les mansanes de veïns

Telefónica i Canal+ a Cablevisión, "los que habitualmente venían acusando a la administración de las telecomunicaciones de excesivo afán reglamentista e intervencionista han puesto el grito en el cielo porque no se haya impedido ese acuerdo. Olvidan que la Administración no tiene ninguna competencia para oponerse a un acuerdo privado entre dos compañías privadas. El Ejecutivo no ha conocido previamente, ni respaldado, ni autorizado, un acuerdo que, por otra parte, no infringe la legislación española de telecomunicaciones. (...) ¿En qué quedamos? ¿Se desea intervencionismo o se desea liberalismo? Desde luego, lo que se va a hacer por la administración de las telecomunicaciones es garantizar que las infraestructuras de Telefónica tengan un acceso libre para los restantes operadores que deseen utilizarlas" (Salgado, 1995: 162-163).

Salgado remarcava que totes les administracions -central, autonòmica i municipal- jugaven un paper segons la llei (mesa de contractació), i que a les CCAA s'hi reconeixien competències per dictar normes reguladores de continguts, el que podia implicar des de publicitat fins a protecció de la infantesa o política lingüística²⁸.

L'elaboració de la *Llei de Telecomunicacions per Cable*, el desembre de 1995, va tancar, doncs, un procés erràtic que va deixar molts elements en suspens i que configurava un model que possibilitava la integració de tota l'activitat que

en poblacions de més de 50.000 habitants perquè 7,5 milions de ciutadans poguessin connectar-se a les autopistes del futur. Les inversions han superat els 30.000 milions de pessetes i concedeixen a la companyia un situació avantatjosa.

²⁸ Salgado subratlla igualment que se segueixi l'esperit de les directives de provisió de xarxa oberta (*Open Network Provision*, o *ONP*) tot assegurant un percentatge a programadors independents de l'oferta audiovisual distribuïda per la xarxa, i es mostra en contra d'una regulació asimètrica que perjudiqui l'operador tradicional: "creo que la competencia entre el operador telefónico tradicional y los nuevos operadores de cable beneficiará, a la larga, a todos ellos y, desde luego, a los usuarios. Probablemente todos los operadores suministrarán televisión, servicio telefónico y los nuevos servicios interactivos, y la competencia alcanzará al propio bucle de abonado" (Salgado, 1995: 162-164).

suposava la prestació de serveis per cable en els operadors de xarxa, és a dir, les empreses que prestaven el servei comercial. Al costat restaven els productors i distribuïdors de continguts (producció i venda a l'engrós de canals i programes) i les empreses proveïdores de xarxa (provisió i manteniment).

D'aquí sorgien dos possibles models de regulació segons la concentració vertical d'activitats (Ventura, 2001: 47): l'especialització dels operadors de cable en la prestació del servei comercial utilitzant les xarxes públiques existents, i el rol de manteniment i lloguer de les infraestructures de cable per part dels subministradors (la concentració en la cadena de valor del cable seria impossible); o una jurisdicció única que afectés cada activitat de la prestació dels serveis per cable (concentració vertical empresarial, de forma que l'operador i el subministrador d'infraestructura podien ser els mateixos actors). El segon model és el que prima arran de la llei de 1995. "El modelo elegido por la legislación española refleja las recomendaciones y tendencias que el marco normativo europeo presenta" (Ventura, 2001: 48).

Els avantatges d'aquest model espanyol del cable són la rendibilitat de les inversions del cable, atesos els seus costos (construcció, manteniment i explotació de les xarxes i períodes dilatats de maduració del negoci); la competència entre dos operadors a la mateixa demarcació (el que possibilita la reducció de costos d'explotació i la reducció de les tarifes per als subscriptors); i el control dels continguts per part de l'operador (Ariño, De la Cuétara, Aguilera, 1996: 284).

L'afectació de certs preceptes de la Unió Europea sobre la lliure competència va provocar, al llarg de 1996, un seguit d'atacs i recursos a la llei que van deixar-la en estat vegetatiu.

Per a molts, "la ley del cable, junto con la de las televisiones locales por

ondas hertzianas y la de liberalización del satélite, son las bases imprescindibles para la modernización y liberalización de nuestro sector de telecomunicaciones" (Salgado, 1995: 166-167).

Les inversions que implica l'extensió de la xarxa i l'experiència d'altres països (capítol 2) convidaven a un consens que no es va donar. "Les décisions d'investissement, provoquées par la rapidité de la croissance économique, l'insuffisance de l'infrastructure, le faible prix des équipements de télécommunications et l'amélioration des performances de ces équipements, ont constitué le facteur déterminant de la diffusion rapide de la nouvelle technologie dans les pays tardivement industrialisés" (Antonelli, 1991: 100).

L'aprovació del reglament tècnic i de prestació del servei de telecomunicacions per cable també va portar cua, ja que el *PSOE* la va deixar per a l'últim Consell de Ministres del seu mandat, el que va aixecar les crítiques suficients com perquè s'aturés. El projecte de Reglament²⁹, que atenia la disposició transitòria tercera de la *Llei de Telecomunicacions per Cable*, establí que el titular de la concessió podria també prestar els serveis finals i de valor afegit de telecomunicacions³⁰.

Els criteris per a l'adjudicació eren l'avantprojecte tècnic, el pla econòmic i

²⁹ *Proyecto de Reglamento Técnico y de Prestación del Servicio de Telecomunicaciones por Cable*, 1996.

³⁰ Tot i que la major part del document segueix fil per randa la Llei, hi afegeix algun punt interessant. Així, en el règim concessional, els plecs de bases havien de determinar els requisits i garanties que hauria d'aportar el concessionari per assegurar la seva experiència, capacitat tècnica i financera al llarg del període de temps que durés la concessió. El plec general havia de ser elaborat pel *MOPTMA*, i el plec de bases tipus havia d'adaptar les observacions formulades per cada Comunitat Autònoma.

Els membres de la mesa de contractació amb dret a vot serien quatre: president i vocal elegits per l'òrgan de contractació (el *MOPTMA*), un segon vocal a proposta de les administracions autonòmiques afectades, i un tercer a proposta de les municipals afectades. Cas d'empat, el president decidiria.

financer, la contribució tecnològica i industrial, la contribució a la creació d'ocupació, l'orientació al client o els trets culturals, lingüístics i educatius dels continguts³¹.

Quant a *Telefónica*, si existissin serveis concedits amb drets exclusius o domini de mercat de la companyia, aquesta hauria d'efectuar una separació o segmentació de comptes sobre base consolidada per als serveis i infraestructures prestats als operadors.

En continguts, si la distribució d'un mateix canal abastava més del 50% de llars abonades al territori d'una Comunitat Autònoma, o el 25% de les llars abonades al conjunt del territori nacional, la programació estaria subjecta a la

³¹ Dintre d'aquests criteris generals, eren prioritaris els següents: viabilitat tècnica i econòmica de l'explotació de la xarxa, cobertura de la demarcació i terminis, el menor impacte ambiental i sobre el domini públic, el nivell tecnològic i la qualitat i diversitat de l'oferta, el nivell de tarifes i terminis de vigència, el grau de les aportacions econòmiques, tecnològiques i industrials a l'economia nacional, qualitat de la xarxa ofertada i dels serveis de manteniment de la xarxa, previsions i planificació sobre la programació oferta als usuaris, calendari d'implantació del servei, serveis postvenda i d'atenció al client, experiència del licitador en la instal·lació i explotació de xarxes, compromisos d'inversió i solvència econòmica i financera, fases i terminis previstos per a la instal·lació de la xarxa i grau de cobertura de la demarcació, mitjans amb què es dotés la xarxa per oferir capacitats interactives que permetessin oferir la incorporació de nous serveis (ús de fibra òptica), i la previsió de la tecnologia cap al cable en el supòsit que el projecte en preveïés d'altres.

La classificació de demarcacions i capital mínim també eren interessants: categoria especial (capital mínim, 2.000 milions de pessetes); categoria primera (800 milions de pessetes); categoria segona (400 milions de pessetes); categoria tercera (200 milions de pessetes).

A les demarcacions de Ceuta i Melilla i territoris insulars amb població inferior al límit de 50.000 habitants, el capital mínim exigít sortiria de multiplicar la població de la demarcació per 4.000 pessetes. Quan un mateix operador de cable disposés de diverses concessions a diferents demarcacions, el capital mínim exigible seria la suma dels mínims exigibles corresponents a cadascuna de les seves demarcacions, tot i que el capital mínim per a un operador amb diverses concessions mai seria superior a 5.000 milions de pessetes.

La lliure competència era una de les bases de la legislació telecomunicativa. Per això el Reglament, davant situacions de domini de mercat, preveia que el *MOPTMA* exercís les mesures reguladores i d'arbitratge necessàries per garantir als usuaris una oferta variada de serveis competitiu.

En la relació operador-programador, aquell havia de subministrar a aquest la informació següent: nombre d'abonats subscrits, en cada municipi, a cada canal de difusió de televisió per cable als programadors independents; cas de disposar-ne, resultats de les anàlisis d'audiència sobre els canals de televisió per cable dels programadors independents; informació de les activitats de comercialització de l'operador sobre els canals de programadors independents distribuïts per la xarxa; informació sobre l'estructura de l'oferta de serveis de difusió de televisió per cable, i posició en ella dels canals dels programadors independents.

normativa general reguladora del règim de publicitat i del patrocini a televisió³² per la qual s'inclouria la Directiva 89/552/CEE. Així, els programes o serveis per cable que atemptessin contra les normes reguladores s'havien d'oferir als abonats contractant-se de forma independent i fora del paquet bàsic de contractació.

Les prestacions mínimes de la xarxa de cable havien de ser (article 47) el servei de difusió de televisió analògica per cable.

El Títol Tercer del projecte de Reglament establia definicions interessants³³.

Els punts de referència de la xarxa de cable també resultaven originals, atès que

³² Llei 25/1994, de 22 de juliol.

³³ Serveis de difusió de televisió per cable són els que consisteixen en la difusió mitjançant xarxes de cable "de imágenes no permanentes com su sonido asociado, transmitidas en un solo sentido, codificadas o no, que constituyen una programación prefijada dirigida de forma simultánea a una multiplicidad de usuarios sin posibilidad de interactuar sobre el servicio" (*Proyecto de Reglamento Técnico y de Prestación del Servicio de Telecomunicaciones por Cable*, 1996: 44).

El *servei de vídeo sota demanda* consisteix en la distribució d'un programa audiovisual en què l'usuari final interactua amb la xarxa per seleccionar el programa desitjat i el moment del subministrament.

El *servei de vídeo a la carta* consisteix en la difusió de programes audiovisuals en què l'usuari final interactua amb la xarxa per accedir al programa desitjat, que li és subministrat en un moment prefixat per la xarxa.

Els *serveis portadors de telecomunicacions per cable* són els que proporcionen la capacitat necessària per a la transmissió de senyals entre punts definits de terminació de la xarxa de cable pertanyent a una mateixa demarcació.

El *servei de valor afegit de telecomunicacions per cable* és qualsevol tipus de servei de telecomunicació que, utilitzant les capacitats de transport i de processament d'informació d'una xarxa de telecomunicacions per cable, és diferent del servei telefònic bàsic, del servei de difusió de televisió per cable, del servei télex, del servei telegràfic, del servei portador de lloguer de circuits i dels serveis de vídeo sota demanda i vídeo a la carta.

Els *serveis interactius* ofereixen a l'usuari la possibilitat d'interactuar amb el centre de gestió de la xarxa o del servei mitjançant la utilització d'un canal de retorn.

Els *serveis de correspondència* ofereixen a l'usuari la possibilitat d'intercanviar informació bidireccionalment amb altres usuaris de la xarxa.

El *canal de retorn* és un canal de comunicació establert entre l'usuari final i un punt de gestió de la xarxa o del servei, i pot ser subministrat per la pròpia xarxa de cable i per altres xarxes.

Els *serveis multimèdia* interactius són serveis de valor afegit de telecomunicacions per cable consistents en la distribució o intercanvi d'informació sota la forma d'imatges, sons, textos, gràfics o combinació d'ells que requereixen un canal de retorn per a la seva prestació. La *Xarxa Digital de Serveis Integrats de Banda Ampla* és tota xarxa de telecomunicacions que proporcioni amb caire general als seus usuaris una gamma de serveis diferents que utilitzin de forma comuna interfície digital d'usuaris amb capacitat per a velocitats binàries superiors a la velocitat primària de dos Megabits per segon.

segellar unes definicions variables en altres fonts³⁴.

Quant a la integració dels serveis de telecomunicació per cable amb el servei

³⁴ Així, el *Mòdul d'Accés als Serveis (MAS)* és l'equipament situat a les dependències de l'usuari que permet a aquest seleccionar i accedir als serveis de difusió de televisió, als serveis de vídeo sota demanda i de vídeo a la carta, als serveis multimèdia interactius o a altres serveis de comunicació de so, imatge i dades. El MAS pot incloure o no prestacions de caire interactiu i sistema d'accés condicional.

Els punts de referència a les xarxes de cable són el punt de connexió de serveis (o punt al qual es connecta l'equipament destinat a la presentació dels senyals transmesos a l'usuari dels serveis de difusió de televisió, de vídeo sota demanda, de vídeo a la carta i del servei multimèdia interactiu). Si existís un MAS, el punt hi estaria a la sortida.

La presa de l'usuari és el punt a què es connecta el MAS. Si no existeix, la presa de l'usuari coincidirà amb el punt de connexió de serveis.

El punt de connexió de xarxa privada d'usuari és el punt al qual es connecta la xarxa de distribució d'un immoble cas que aquesta no sigui de propietat de l'operador de cable ni de l'operador de telecomunicacions que subministri a aquest la infraestructura de la xarxa.

Un dels tres punts de referència ha de ser considerat punt de terminació de la xarxa del servei de difusió de televisió, vídeo a la carta i vídeo sota demanda, en funció de les relacions contractuals entre operador i usuari.

Altres punts singulars de les xarxes de cable són aquests: punts de connexió de capçalera (on l'operador connecta l'equipament destinat a gestionar el servei i proveir els senyals que han de ser entregats a l'usuari); punt d'interconnexió de xarxes (pel qual es pot lliurar el senyal transmès per la xarxa d'un operador de cable a un altre); punt de distribució final (situat a l'edifici de l'usuari o a les seves proximitats, a partir d'aquest punt els senyals transmesos per la xarxa de cable poden ser entregats a cada usuari de forma independent).

Altres conceptes de la xarxa de cable són aquests: xarxa d'accés (la que interconnecta la capçalera amb els usuaris abasta des del punt de connexió de capçalera fins al punt de terminació de la xarxa: en una xarxa d'accés es distingeix la xarxa troncal i la de distribució); xarxa troncal (la part de la xarxa d'accés que abasta des del punt de connexió de capçalera fins als punts de distribució final); xarxa de distribució final (la part de la xarxa d'accés que abasta des dels punts de distribució final fins als punts de terminació de la xarxa).

Les xarxes també haurien d'estar en condicions de subministrar, incloent l'equipament necessari però sense modificacions substancials ni a la topologia ni a les infraestructures que les integren, altres serveis de telecomunicació com la difusió de televisió digital, el vídeo sota demanda i el vídeo a la carta, serveis multimèdia interactius i serveis de comunicacions de dades de caire bidireccional.

Com a característiques tecnològiques mínimes de les xarxes, el mitjà conductor utilitzat a la xarxa troncal havia de ser només la fibra òptica, i el servei de difusió de televisió digital i el servei de vídeo sota demanda i a la carta digitals havien d'usar la banda reservada a la televisió digital.

Quant a les xarxes i instal·lacions als edificis, el Govern, a proposta del *MOPTMA*, establia les especificacions tècniques a què hauran de sotmetre's els sistemes de telecomunicacions que hagin d'integrar la xarxa interior dels edificis.

En relació als sistemes de distribució multicanal o multipunt per microones, els concessionaris podrien oferir el servei a partir de les següents circumstàncies: transitòriament, durant un termini màxim de set anys des de l'adjudicació de la concessió, a entitats de població que no superessin els 3.000 habitants: permanentment, a entitats de població que no superessin els 1.000 habitants.

Els usuaris de les xarxes de cable ateses mitjançant aquests sistemes podrien ser provistos de canal de retorn usant xarxes diferents de les gestionades per l'operador del cable.

telefònic bàsic de *Telefónica*, aquesta havia d'integrar la xarxa d'accés que suporta el servei telefònic bàsic a les infraestructures de xarxa que interconnectessin capçaleres amb els usuaris, segons els nivells mínims i un calendari determinat³⁵.

Sobre el punt d'interconnexió de xarxes, aquestes estarien obligades a adoptar les mesures tècniques necessàries per a la interconnexió amb les altres xarxes de cable i amb els serveis portadors.

El Reglament també especificava la inspecció de l'Administració General de l'Estat, a establir per la *Direcció General de Telecomunicacions del MOPTMA*. Quan la competència de desenvolupament i execució sobre continguts de programació del servei de difusió de televisió per cable, de vídeo sota demanda i a la carta correspongués a les CCAA, aquestes aplicarien el règim sancionador conforme a la normativa pròpia.

La disposició transitòria primera del reglament establí que els titulars de les xarxes de televisió per cable que a l'entrar en vigor la Llei 42/1995 es trobessin en explotació comercial podrien continuar realitzant aquesta activitat, mentre que les xarxes que es trobessin instal·lades per entitats públiques o privades sense afany de lucre podrien acollir-se al mateix tractament amb l'afegit d'haver d'acreditar els sistemes de gestió i cobertura dels costos derivats de l'explotació³⁶.

Les freqüències utilitzades per a la prestació del servei de telecomunicacions per cable mitjançant sistemes microones serien les que estiguessin assignades per a la prestació d'aquest servei al Quadre Nacional d'Atribució de Freqüències.

³⁵ Els nivells que es fixaven al Reglament eren els següents: -nivell 1 (en vigor des de l'inici de la prestació del servei de telecomunicacions per cable): compartició d'obra civil (conducció, canalitzacions i espais per a equipaments) i d'edificis (centrals telefòniques); -nivell 2: compartició del cable de fibra òptica des de les centrals telefòniques fins als punts de distribució final; -nivell 3: compartició del mateix conductor fins a la presa de l'usuari.

³⁶ La Inspecció de Telecomunicacions hauria de verificar l'estat d'operativitat de les xarxes que haguessin sol·licitat la inspecció, amb constància de l'existència de la xarxa i estat d'operativitat, número d'abonats existents a la xarxa, trets tècnics de la xarxa i serveis que es presten a

La *Resolució de 23 de maig de 1996* ampliava el termini per resoldre les concessions provisionals per a l'explotació del servei de telecomunicacions per cable, previst a la disposició transitòria 1^a de la *Llei 42/1995*. Aquesta disposició establia que les xarxes de televisió per cable que es trobessin en explotació comercial a l'entrada en vigor de la *Llei 42/1995* podrien continuar amb l'explotació. Com que aquesta situació havia de ser demostrada, s'havia de sol·licitar una inspecció al Ministeri d'Obres Públiques, i s'establien uns terminis màxims per regularitzar la situació.

La decisió és molt important per als operadors de cable històric, que havien quedat en situació de certa indefinició que s'arrossegaria fins anys més tard.

La Resolució de maig, arran del gran nombre de sol·licituds, ampliarà el termini en tres mesos per a l'atorgament de concessió provisional comptats des de la publicació de la Resolució³⁷.

El *Reial Decret-Llei 6/1996, de 7 de juny de 1996, de Liberalització de les Telecomunicacions*³⁸ crea la *Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT)*, a la qual atribueix la funció de salvaguardar les condicions de *competència efectiva*, vetllar per la *correcta formació de preus* i exercir d'*òrgan arbitral en els conflictes* sorgits al sector de les telecomunicacions.

conseqüència de la tecnologia utilitzada, i altres dades d'interès per definir i delimitar els trets de la xarxa.

Els annexos descriuen els requisits tècnics de les xarxes de cable, que havien de ser sistemes transparents al tipus de modulació a tota la banda de freqüències i a les dues direccions, que permetessin transmetre o distribuir qualsevol tipus de senyal i optimitzar la interoperabilitat i la interconnectivitat.

³⁷ Resolució publicada al BOE del 13-06-96.

³⁸ BOE número 139, 8-6-96.

L'article 1 del text legislatiu estableix la creació de la *CMT*³⁹, que disposa de plena capacitat pública i privada i està adscrita al Ministeri de Foment.

L'acompliment dels objectius es garanteix a partir de les funcions d'arbitrar en els conflictes entre operadors de xarxes i serveis i en altres casos, establibles per via reglamentària; informar les propostes de tarifes dels serveis de telecomunicacions prestats en exclusiva i en els casos en què existeixi un posició de domini en el mercat, per salvaguardar el principi de competència efectiva entre els operadors; assessorar el Govern i el ministre de Foment, i els òrgans competents de les Comunitats Autònomes a petició d'aquestes; adoptar mesures per garantir la lliure competència en el mercat; denunciar davant els serveis d'inspecció de les telecomunicacions del Ministeri de Foment les conductes contràries a la legislació d'ordenació de les telecomunicacions i, si arribava el cas, instar l'actuació dels òrgans de defensa de la competència.

La Comissió havia d'elaborar un informe anyal per al Govern sobre el desenvolupament del mercat de les telecomunicacions.

L'article 2 suposa la modificació de la *Llei 31/1987, de 18 de desembre, d'Ordenació de les Telecomunicacions*, reformada per la *Llei 32/1992, de 3 de desembre*.

En síntesi, els serveis finals de telecomunicació es poden prestar mitjançant gestió directa per les entitats públiques a què el Govern faculti per reial decret i també mitjançant gestió indirecta. Els explotadors de serveis portadors estan

³⁹ La Comissió està regida per un Consell integrat per un president i un vicepresident (nomenats pel Govern a proposta del ministre de Foment), i cinc consellers nomenats pel ministre de Foment. El Consell designa un secretari no conseller, que actuarà amb veu però sense vot.

Els càrrecs de president, vicepresident i consellers es renoven cada sis anys, i poden ser reelegits els inicialment designats només una vegada. Com a excepció, el primer mandat del vicepresident i de dos dels consellers ho és per un termini de tres anys.

obligats a proveir aquests serveis a partir dels principis de neutralitat, publicitat i no discriminació, i es poden establir condicions diferents per als prestadors de serveis en funció de la posició de cadascun dintre del mercat, per salvaguardar la seguretat en el funcionament de la xarxa, mantenir-ne la integritat i possibilitar la interoperabilitat dels serveis.

El Govern estableix també els supòsits d'aplicació de tarifes fixes, màximes i mínimes i els de simple regulació de preus, així com els criteris per a la fixació d'aquests, segons el grau de concurrència del mercat en els diferents serveis, per tal de garantir la competència, el control de les situacions d'abús de posició dominant i l'accessibilitat als serveis públics de telecomunicació.

Els titulars de xarxes han de facilitar-hi l'accés per part de tots els operadors de serveis que ho desitgin per permetre la interconnexió de circuits amb la interoperabilitat de serveis. Interconnexió i interoperabilitat són conceptes clau en la legislació europea.

La interconnexió s'ha de facilitar en condicions no discriminatòries, incloent les condicions de què gaudeix el titular de la xarxa i les empreses en què hi participa si són proveïdores de serveis.

Els preus per la utilització de les xarxes es defineixen segons criteris de costos fins a l'existència d'una competència efectiva. El dret i l'obligació d'interconnexió de xarxes inclou el dret i l'obligació d'aportar informació suficient perquè tots els operadors puguin oferir serveis de guia telefònica o d'altres tipus associats als abonats de les xarxes.

L'acord d'interconnexió ha de ser negociat entre les parts, i, cas de desacord

entre els operadors, la *CMT* havia de resoldre.

En relació a la Llei 42/1995, l'article 3 del Reial Decret aporta novetats com l'ampliació del termini de concessions, que podrà ser de fins a 25 anys, prorrogable en períodes de 5 anys (abans eren 15 anys, prorrogables per períodes de 5 anys).

Quant als canvis de demarcacions ja constituïdes i en aquelles en què existissin concessions atorgades, serien els ajuntaments que les haguessin aprovat els que haurien de notificar-ho a l'òrgan competent per atorgar la concessió, previ informe de la Comunitat Autònoma. Les Comunitats Autònomes modificarien les demarcacions que haguessin aprovat. Si les demarcacions incloguessin municipis de diferents Comunitats Autònomes, l'aprovació correspondria al Ministeri de Foment, previ informe vinculant de les Comunitats Autònomes involucrades.

La llei incorpora el paper de la *CMT* per preservar la lliure competència, i prolonga les concessions fins a 25 anys -en funció de les inversions que siguin necessàries per a l'explotació dels serveis- renovables per períodes successius de cinc anys, prèvia petició del concessionari un any abans de l'expiració.

El sector empresarial que aspirava a competir amb *Telefónica* va rebre amb satisfacció el Reial Decret-Llei, ja que segons aquest text *Telefónica* podia iniciar la prestació del servei 24 mesos (abans eren 9 mesos) després de la resolució del concurs de concessió del servei de telecomunicacions per cable en la demarcació respectiva, o immediatament després de la resolució si el concurs es declarava desert. D'aquesta forma, es concedia més temps per estendre la xarxa als segons operadors de telecomunicacions per cable.

A més, es contemplava la possibilitat de prestar el servei regulat per la llei mitjançant sistemes diferents al del cable, de forma transitòria fins a la posada en

servei de l'activitat a través del cable, o permanentment en trams de la demarcació segons les dificultats derivades del grau de dispersió de la població i de la topografia del terreny. Això també afavoria els segons operadors, que podien utilitzar sistemes microones com l'*LMDS* o l'*MMDS* (analitzats a les Taules 78 i 79 i als capítols 3.4.3, 4.1, 4.2 i 4.6.2).

El text també estableix que *Telefónica* hauria de contestar en el termini màxim d'un mes sobre si volia o no prestar el servei en el sector referit (abans no s'establia un termini màxim per a la contestació).

Les modificacions a la *Llei 42/1995, de 22 de desembre, de les Telecomunicacions per Cable*, abans de la convocatòria dels procediments per a l'atorgament de les llicències, cercaven l'adaptació de la tecnologia del cable al nou marc d'ordenació de les telecomunicacions. Juntament amb la creació d'un segon operador, es pretenia integrar determinades xarxes alternatives existents però no comercialitzables i, per tant, infrautilitzades.

L'article 4, sobre el segon operador de telecomunicacions, atorgava el títol habilitat a l'Ens Públic de la Xarxa Tècnica Espanyola de Televisió (*Retevisión*) per a la prestació del servei final de telefonia bàsica, que incloïa el servei telefònic urbà, interurbà i internacional, i per al servei portador de suport.

Retevisión havia d'adjudicar per procediment restringit, mitjançant concurs, almenys el 51% del capital social. El concurs havia de basar-se en criteris com l'aportació d'infraestructures i drets de pas, l'experiència del licitador en l'explotació de xarxes, la situació patrimonial, l'oferta econòmica, les inversions compromeses i la maximització de les aportacions a l'economia nacional.

El legislador reflectia així l'esperit liberalitzador de les telecomunicacions, que

havia de generar un escenari molt més atomitzat que l'hereu del monopoli de *Telefónica*. Tanmateix, amb el decurs dels anys s'ha comprovat la dificultat, arran de les dinàmiques de mercat i els abusos de posició dominant, de trencar situacions de monopoli previ, tal com ha ocorregut amb d'altres països europeus com Alemanya (*Deutsche Telekom*), França (*France Telecom*), el Regne Unit (*British Telecom*) o Itàlia (*Stet Telecom*).

El cable històric tornava a ser tractat en un text legal, el que reflecteix el pes d'aquestes iniciatives ciutadanes i microempresarials. La disposició transitòria primera establí que les empreses adjudicatàries de concursos convocats per ajuntaments per a la instal·lació i explotació del cable abans de l'entrada en vigor de la Llei 6/1996 i que no es trobessin en explotació comercial el 24 de desembre de 1995 havien de participar en el primer concurs convocat pel Ministeri de Foment, en els termes regulats a la *Llei 42/1995*, per a l'adjudicació de la corresponent concessió. La no participació al concurs s'entendria com a renúncia als drets derivats de la disposició⁴⁰.

El Reial Decret partia de "la exigencia inaplazable de salvaguardar el cumplimiento efectivo por todos los partícipes en el mercado de las telecomunicaciones de los principios de libre competencia, transparencia e igualdad de trato" (BOE número 139: 18973) i de la necessitat d'acoblar la legislació espanyola a la normativa comunitària europea, el que implicava crear per als

⁴⁰ Si les empreses o entitats no resultaven adjudicatàries en el concurs, tindrien dret a obtenir una concessió especial i no renovable per a la prestació del servei de televisió per cable en un termini de deu anys a partir del termini fixat per completar la instal·lació de la xarxa, determinat atenent la inversió prevista i altres circumstàncies. Si no es participava al concurs, s'entenia que els interessats renunciaven als drets assenyalats en la disposició transitòria.

Els titulars de xarxes inclosos en el règim de la disposició transitòria primera de la *Llei 42/1995* també podien sol·licitar al Ministeri de Foment, en el termini de dos mesos des de l'entrada en vigor de la llei, acollir-se a aquests beneficis sense que calgués autorització per realitzar

serveis finals i portadors les condicions que garantissin la lliure concurrència al mercat i la igualtat de tracte als operadors del sector. Aquestes bases també afectaven els casos analitzats de Bèlgica, França i el Regne Unit, que avançaven a ritmes diferents.

L'objectiu d'aquestes mesures, en la línia expressada pel *Llibre Blanc de Delors*, era, a curt termini, "constituir una importante fuente de riqueza para la economía española que incida positivamente en la creación de puestos de trabajo" (BOE número 139: 18973).

El sector empresarial de les telecomunicacions era el primer interessat en una regulació que impulsés el desenvolupament econòmic. Cal tenir en compte que el *Llibre Verd sobre les Infraestructures i Xarxes de Cable*⁴¹ recollia la liberalització de les infraestructures, que havia generat efectes positius en països com els EUA i el Regne Unit en termes de reducció de tarifes, reducció de la carestia de capacitat de transmissió de les xarxes dels organismes de telecomunicacions i creixement de l'oferta dels serveis liberalitzats.

A partir d'aquests axiomes es va desenvolupar la *Directiva 95/51/CE sobre Liberalització de les Xarxes de Televisió per Cable*. Aquesta Directiva modificava la *Directiva 90/388/CE* sobre les limitacions que afectessin les xarxes de televisió per cable per oferir serveis telecomunicatius liberalitzats, i se suprimia l'excepció dels serveis de radiodifusió i televisió de la definició de serveis de telecomunicacions.

D'aquesta manera, els Estats membres havien de suprimir les restriccions al subministrament de capacitat de transmissió a través de les xarxes de televisió per cable, i havien d'autoritzar l'ús de les xarxes de cable per a la prestació de serveis de

inversions a la xarxa que explotaven.

telecomunicacions diferents dels de telefonia vocal. També es garantia que la interconnexió de les xarxes de cable amb la xarxa pública de telecomunicacions fos autoritzada amb aquesta finalitat, sobretot la interconnexió amb les xarxes arrendades. Igualment es pretenia la supressió de restriccions a la interconnexió directa de les xarxes de cable per part dels operadors de televisió per cable.

La posterior *Directiva 96/19/CE sobre Liberalització d'Infraestructures* obliga els Estats membres a suprimir la concessió de drets exclusius i especials per subministrar i operar xarxes fixes i públiques de telecomunicacions, incloses les xarxes de telefonia vocal i de televisió per cable.

El *PSOE* havia criticat el termini de dos anys que es donava als operadors de cable abans d'entrar en competència amb *Telefónica*, el que podia suposar un desequilibri en favor del segon operador⁴². Segons el *PSOE*, "amb aquesta mesura s'impedirà que els 7,5 milions de famílies que estan connectades a Espanya a la xarxa de fibra òptica de *Telefónica* puguin tenir accés en tan sols uns mesos als seus serveis". Per al *PSOE*, "aquesta decisió és el primer pagament del Govern a la hipoteca que manté amb els poders financers, ja que els permetrà introduir-se en aquest mercat paralitzant *Telefónica* durant dos anys perquè no pugui operar".

Telefónica quedava afectada pels plans del govern, ja que els 24 mesos de prohibició d'operar en el cable superaven el 9 mesos fixats pel *PSOE* i *CiU* en l'anterior legislatura. Segons *Telefónica*, "el Govern volia protegir el segon operador que sorgiria de la privatització de *Retevisión*"⁴³. Tanmateix, el temps ha demostrat

⁴¹ Comissió Europea, COM (94) 440 final.

⁴² *El Mundo*, 26-6-96: 63.

⁴³ Entrevista a Gonçal Bonhomme, expert de màrqueting d'empresa de *Telefónica*. Barcelona, 2-2-98.

que els dos anys de termini no han estat suficients per al desenvolupament sòlid de les xarxes dels segons operadors, que han protestat reiteradament perquè el termini s'ampliés.

Telefónica va anunciar el 24-7-97 que no invertiria al cable si no s'aclarien les regles del joc al sector. Segons Juan Villalonga, president de *Telefónica*, si la companyia no podia utilitzar la xarxa de cable, l'única alternativa estratègica era la televisió digital (capítol 3.5). "Per a nosaltres és absolutament clau continuar tenint la relació amb el client final, al qual no només volem oferir el servei de veu, sinó altres serveis relacionats amb les imatges, les dades i els serveis multimèdia"⁴⁴, segons Villalonga.

Villalonga va demanar a l'Executiu que legislés ràpidament, perquè preferia "una legislació clara i transparent encara que sigui desafavorable a *Telefónica* que una altra d'ambigua per la qual el regulador ens impedeix operar durant dos anys, un jutge paralitza l'activitat i Brussel·les no ens autoritza l'acord de *Cablevisión*"⁴⁵.

La creació de la *CMT*, sol·licitada insistentment pel sector, "s'ha de saludar molt positivament"⁴⁶: "si, com estableix el reial decret, la designació dels seus integrants es realitza entre experts qualificats i reconeguts per la comunitat professional, s'haurà donat un pas endavant en una matèria de vital importància per a l'esdevenidor del sector".

La preocupació per la reordenació de les telecomunicacions atén la introducció de competència en la progressiva liberalització del sector. Els EUA el

⁴⁴ El País, 26-7-96: 27.

⁴⁵ El Periódico, 25-7-96: 24.

⁴⁶ Banegas, 4-7-96: 32.

1984, la UE i Espanya (a partir de 1987) marcaven un camí que, com hem exposat al llarg d'aquest capítol, recolliria la transposició de totes les directives sobre el servei bàsic, sistemes de regulació i interconnexió de les xarxes.

El 1996 és prolix en textos legislatius: el *Reial Decret 1787/1996*, de 19 de juliol, aprova el reglament pel qual s'estableix el procediment de certificació dels equips de telecomunicacions a què es refereix l'article 29 de la *Llei 31/1987 d'Ordenació de les Telecomunicacions*; el *Reial Decret 1994/1996*, de 6 de setembre, pel qual s'aprova el *Reglament de la Comissió del Mercat de Telecomunicacions*, hi estableix les funcions de salvaguardar les condicions de competència efectiva, vetllar per la correcta formació de preus i exercir d'òrgan arbitral als conflictes sorgits al sector de les telecomunicacions; i el *Reial Decret 2066/1996*, de 13 de setembre, aprova el *Reglament Tècnic i de Prestació del Servei de Telecomunicacions per Cable*, que suposa un marc regulador complet per implantar els serveis de telecomunicacions per cable amb garanties per a les empreses.

L'objecte de regulació era el règim de la prestació del servei públic de telecomunicacions per cable i la instal·lació de les xarxes de cable que li servien de suport. La prestació del servei i la instal·lació serien realitzats pels operadors de cable en règim de gestió indirecta, mitjançant concessió administrativa.

Aquest Reial Decret permetia que els operadors poguessin oferir serveis de telefonia bàsica, quan el Govern donés via lliure a la liberalització d'aquesta el 1998.

Les demarcacions quedaven estructurades en quatre nivells segons el nombre d'habitants: categoria A, més de 500.000; categoria B, entre 200.000 i

500.000; categoria C, entre 100.000 i 199.999; i categoria D, menys de 100.000⁴⁷.

El reglament era un pas més en la liberalització de les xarxes i les infraestructures de les telecomunicacions a Espanya. El text primava aspectes com la cohesió territorial, perquè es valoraria en l'adjudicació la capacitat de les empreses per portar el senyal a qualsevol mitjà -cable o altre- a tota la demarcació.

Tanmateix, des dels partits polítics nacionalistes es cobejava una major capacitat de decisió de les Comunitats Autònomes. De seguida *CiU* -que havia estat clau al donar una empenta a la Llei de 1995, i que amb el nou Govern del *PP* pretenia mantenir el protagonisme català a l'hora de legislar el sector- va anunciar que volia canvis al text legal. Segons el diputat Lluís Recoder, encarregat de la negociació, el grup proposaria el reforç de les competències de la *CMT* i que el Parlament -i no només el Govern- participés en la designació dels membres.

A més, *CiU* volia reduir de deu a tres els anys de la concessió compensatòria especial per a aquells operadors adjudicatariis de concursos convocats per ajuntaments, que per no estar en explotació comercial no resultessin seleccionats en el primer concurs que es convoqués en la demarcació després de l'aprovació del reglament. Les petites xarxes, el cable històric i les petites empreses i els ajuntaments impulsors tornaven a l'escena del debat polític i social.

Altra proposta seria ampliar el límit de la participació de capital estranger no comunitari, que en aquell moment no podia superar el 25% per tal de facilitar l'accés

⁴⁷ Segons l'article 11, es podrien presentar a concurs les societats anònimes que complissin les condicions de la Llei 13/1995, de 28 de maig, de Contractes de les Administracions Públiques.

L'article 12 rebaixava les xifres de capital mínim necessari per a la constitució de societats que desitgessin participar als concursos des de 1.000 milions per a la categoria A fins als 100 de la D. L'esborrany inicial doblava les xifres.

Els terminis de presentació de les ofertes una vegada convocat el concurs per a l'atorgament de la concessió s'establien en tres mesos per a les categories A i B, en dos per a la C i en un mes per a la D.

dels grans operadors nord-americans dominants del sector. Igualment es volia rebaixar el termini de 24 mesos d'espera de *Telefónica* abans de començar a operar. A l'anterior legislatura el *PSOE* i *CiU* havien establert un retard de nou mesos una vegada adjudicat el segon operador.

Quant a la telefonia bàsica, *CiU* era partidari que la prestació del servei pel segon operador no estigués condicionada per la data que l'executiu del *PP* decidís liberalitzar les comunicacions a Espanya. La proposta seria que el servei de telefonia es pogués prestar quan s'hagués aconseguit un percentatge mínim del cablejat d'una demarcació.

Abans d'aprovar-se el reglament, s'interpretava que els primers beneficiats en serien els projectes de Catalunya, Castella-Lleó i València, on ja s'havia realitzat, o estava a punt d'acabar-se, la definició de les demarcacions territorials en què es prestaria el servei.

CiU estava en desacord amb l'amnistia que es volia donar als municipis que haguessin convocat concursos en situacions al·legals, posteriorment a l'aprovació de la llei del cable de desembre de 1995.

El *Reial Decret 2276/1996, de 25 d'octubre, pel qual es desenvolupa el Reial Decret-Llei 6/1996, de 7 de juny, de liberalització de les telecomunicacions*, en relació amb el segon operador de telecomunicacions i l'ens públic de la *Xarxa Tècnica Espanyola de Televisió (Retevisión)*⁴⁸, va confirmar les línies marcades per l'etapa *PP*, i va aprovar les normes necessàries per posar en funcionament el segon operador de telecomunicacions, per la qual cosa es determinaven els béns i drets que havien de ser aportats a la nova societat en tant que integrants de la xarxa

⁴⁸ BOE número 267, 5-11-96.

pública de telecomunicacions a través de la qual s'havien de prestar els serveis de telecomunicació els títols dels quals havien de transmetre's a la societat i el servei portador dels serveis de difusió de televisió⁴⁹.

Una de les primeres afirmacions decidides de l'etapa *PP* sobre les telecomunicacions va ser la del president del Govern, José María Aznar, el 18 de juny de 1996⁵⁰, quan va advocar per la liberalització al criticar l'"excessiu reglamentisme" de la UE. Segons Aznar, la legislació de la UE hauria paralytat l'activitat econòmica del sector audiovisual i hauria travat "un complex embull de disposicions que cohibeixen les pràctiques comercials habituals".

El 23 de juliol de 1996 el Govern va anunciar la liberalització total de les telecomunicacions a Espanya per al 1999, renunciant a la pròrroga fins al 2003 atorgada per la UE. Iniciatives com el concurs per a la privatització de la filial de *Retevisión*, o el fet que el reglament de telecomunicacions per cable recollís les principals propostes de CiU (ampliació a 25 anys de la concessió als operadors per cable i que els operadors poguessin oferir telefonia bàsica a partir de l'1 de gener de 1998) demostraven aquesta vocació liberalitzadora, que afavoriria el desenvolupament de les xarxes de telecomunicacions per cable.

La Llei 12/1997 de Liberalització de les Telecomunicacions va permetre

⁴⁹ A més, s'aproven les bases del contracte entre l'ens públic i la societat per a la continuïtat de la prestació del servei portador, l'adaptació del *Reial Decret 545/1989, de 19 de maig, pel qual s'aprova l'Estatut de l'ens públic Retevisión* al disposat al *Reial Decret-Llei 6/1996, i l'adequació del Reglament tècnic del servei de difusió de televisió i del servei portador de suport aprovat pel Reial Decret 1160/1989, de 22 de setembre.*

L'article 1 establia els béns i drets integrants de la xarxa pública de telecomunicacions integrats al patrimoni de *Retevisión* que havien de ser transmesos a la nova societat. La transmissió dels títols habilitants (article 2), la prestació del servei portador tenint en compte els plans de freqüència utilitzats per l'ens públic de la *Xarxa Tècnica Espanyola de Televisió*, la coordinació radioelèctrica amb la resta d'usuaris del servei fix terrenal i l'estructura i maximització de la capacitat d'utilització actual i prevista de la xarxa de la societat anònima (article 3), a més de les bases del contracte entre l'ens públic i la SA (article 4), configuraven el text.

⁵⁰ El Periódico, 19-6-96: 52.

Telefónica prestar el servei 16 mesos després de la resolució dels concursos, quan el marge anterior era de 24 mesos. Aquesta decisió va desencadenar les protestes dels segons operadors, que reclamarien insistentment l'ampliació de la moratòria - al final aconseguirien recuperar el termini dels 24 mesos- al legant la impossibilitat que les noves xarxes haguessin aconseguit uns mínims de penetració.

La *Llei 12/97* establia altres modificacions a la *Llei 42/95*. Els segons operadors rebien autorització explícita per subministrar serveis de veu, alhora que se'ls facilitaven les condicions per establir interconnexions. La *CMT* intervindria per regular situacions de posició dominant al mercat. A més, es flexibilitzaven els límits per a les inversions estrangeres i l'ús de sistemes microones.

L'*Ordre ministerial de 18 de març de 1997 sobre condicions d'interconnexió* establia que el cable estava sotmès a les mateixes condicions que el segon operador de telefonia (*Retevisión*), obligava *Telefónica* a permetre l'accés dels operadors de cable a les xarxes i fixava condicions provisionals d'interconnexió fins a desembre de 1998 amb un punt d'interconnexió per a cada província.

La *Llei 11/98, de 24 d'abril, General de Telecomunicacions*, que pretenia aplicar les directives comunitàries sobre la liberalització del sector de les telecomunicacions i crear un marc normatiu únic sectorial, regulava un sector telecomunicatiu completament liberalitzat.

El text substituïa el de 1987 i unificava les lleis sectorials d'àmbits concrets de les telecomunicacions, tot derogant la *Llei 42/1995* llevat del disposat per al règim del servei de difusió de televisió, el que no significa l'eliminació del dret a emetre senyals de televisió per als operadors de cable. Al contrari, els concessionaris mantenien l'obligació d'emetre els canals de televisió per ones

d'àmbit nacional, autonòmic i local. En l'àmbit local, l'operador no estava obligat a subministrar la programació del servei municipal.

El text preservava els títols habilitants obtinguts a l'empara de la Llei de 1995, i mantenia per a *Telefónica* la possibilitat d'operar en cada demarcació territorial i la potestat del Govern per ampliar la moratòria per a l'inici d'activitat de la companyia.

“Por tanto, la estructura empresarial de la industria de la televisión por cable que genera la aplicación de la LTC no es modificada con su derogación y es un marco de referencia válido siempre que su contenido no esté en contra de lo dispuesto en la LGT” (Ventura, 2001: 56).

Els serveis de telecomunicacions es configuren com serveis d'interès general que es presten en règim de competència. Així, qualsevol operador de telecomunicacions pot prestar serveis de telecomunicacions en qualsevol zona del territori espanyol sol·licitant la llicència a la CMT, de forma que els serveis de telefonia i d'Internet a través del cable són liberalitzats. S'acaba, doncs, la situació de duopoli, tot i que el dret a la prestació de serveis de televisió per cable sí que resta limitat als operadors adjudicatariis de concessió administrativa segons els concursos de la Llei de 1995.

Això modifica substancialment les regles del sector, i deixa els operadors de cable en situació molt més complexa, ja que l'oferta integral ha de competir en tots els terrenys amb ofertes parcials de cada vegada més competidors:

-Televisió: canals hertzians o convencionals; canals hertzians de pagament (*Canal Plus*); canals digitals terrestres (*Quiero TV* i altres concessionaris); canals digitals via satèl·lit (*Vía Digital* i *Canal Satélite Digital*).

-Telefonia: operadors de telecomunicacions

-Internet: proveïdors d'accés i operadors de telecomunicacions.

Aquesta situació provocarà que els operadors de telecomunicacions per cable sol·licitin l'exempció de les obligacions tecnològiques quant a la xarxa, que els serà concedida més tard per poder competir en igualtat de condicions contra els operadors de nínxol. Tanmateix, això repercutirà negativament en la qualitat de la xarxa de banda ampla per a les empreses, els ciutadans i la mateixa Administració pública a Espanya.

L'article 21 del règim jurídic establert per la llei de 1998 exclou de la regulació establerta a la llei els serveis de difusió de televisió i ràdio. Aquests serveis continuaven qualificant-se com serveis públics de titularitat estatal, per a la prestació dels quals calia l'obtenció d'una concessió administrativa.

La disposició transitòria primera de la LGT establia que els titulars de concessions administratives per a la prestació dels serveis de telecomunicacions per cable havien de sol·licitar abans del 31 d'agost de 1998 la transformació dels títols habilitants. L'òrgan que va atorgar les concessions administratives havia de dictar una resolució expressa transformant-la, de conformitat amb la llei, en una llicència individual i en una autorització general. Els títols atorgats a l'empara de la *Llei 42/95 de Telecomunicacions per Cable* esdevindrien llicència individual de tipus B1, que permet desenvolupar i explotar una xarxa de telecomunicacions.

L'Ordre de 22 de setembre de 1998, per la qual s'estableix el règim aplicable a les llicències individuals i les condicions que han de complir els titulars, dedicava els articles 25 a 28 al règim aplicable a les llicències individuals.

Les llicències de tipus B eren les requerides per a la prestació del servei telefònic disponible al públic mitjançant l'establiment o explotació d'una xarxa pública

de telecomunicacions, i permetien al titular proveir el servei de línies susceptibles d'arrendament.

Les llicències de tipus B podien ser de dues categories: B1, per a la prestació del servei de telefonia fixa per al públic, mitjançant l'establiment i explotació d'una xarxa pública de telecomunicacions fixa; i B2, per a la prestació del servei telefònic mòbil, terrenal o basat en satèl·lits d'òrbita mitja o baixa.

Els operadors de cable, doncs, tindrien dret a ser seleccionats mitjançant el procediment de trucada a trucada o mitjançant preselecció, i a obtenir codis de selecció d'operador. A més, els operadors podien interconnectar la xarxa que suportés la prestació del servei telefònic disponible al públic amb les dels titulars de xarxes públiques. Els operadors de cable també podien ocupar, per a l'establiment i explotació de xarxes públiques, la propietat pública o privada, i fins i tot podien instal·lar terminals d'ús públic, situats al domini públic, que permetessin l'ús comú.

Les protestes contra la moratòria de *Telefónica* van intensificar-se durant el 1998 i el 1999. "El termini de construcció d'una xarxa que doni cobertura a una demarcació no serà mai inferior a tres anys, per la qual cosa el termini de 16 mesos per als segons operadors, i fins i tot el de 24 anterior, és completament insuficient", lamentava Jesús Pelegrín, president de l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)*⁵¹.

Tant l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)* com *ONO* (capítol 3.4) consideraven que el camí per aconseguir un mercat d'infraestructures en què existís més d'un agent i que es pogués operar en règim de competència raïa a ajornar uns anys l'entrada de *Telefónica* en el sector del cable, no només els anys necessaris

⁵¹ Entrevista a Jesús Pelegrín, president de l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)*, 9-7-99.

per a la construcció d'una xarxa alternativa que pogués oferir-se al mercat, sinó també el termini necessari perquè el nou operador aconseguís quota de mercat de l'operador dominant a les demarcacions.

Un altre dels obstacles d'entrada dels nous operadors derivava de la titularitat conjunta d'un mateix operador del dret d'establir xarxes de televisió per cable i xarxes de telecomunicacions quan aquest operador -*Telefónica*- havia estat l'operador monopolista del passat.

Això generava una posició inicial asimètrica per a l'operador dominant en comparació amb els operadors entrants, el que actuava com a restricció per al desenvolupament òptim dels mercats arran de la probabilitat elevada que l'operador dual dominant actués de forma que desincentivés la innovació i endarrerís el desenvolupament dels mercats multimèdia.

En aquesta línia, el Consell de Ministres, en la reunió del 4 de desembre de 1998, va acordar ampliar fins a 24 mesos la moratòria de 16 imposada a *Telefónica* per començar a prestar els serveis de telecomunicacions per cable⁵².

L'acord es va prendre de conformitat amb la proposta de la *CMT*, aprovada pel seu Consell l'1 de desembre de 1998, i després d'evacuar el preceptiu tràmit d'audiència als operadors de cable existents, que es van mostrar conformes amb la proposta.

El Govern justificava la prolongació del retard a què estava subjecta *Telefónica* per la necessitat de reforçar la posició dels segons operadors de cable i garantir l'existència d'una competència efectiva al sector. "La extensión de la moratoria por ocho meses permitirá a los segundos operadores de

⁵² Resolució de la Secretaria General de Comunicacions de 9 de desembre de 1998 que fa públic l'acord del Consell de Ministres. BOE, número 308, 25-12-98.

telecomunicaciones por cable una agilidad de actuación que repercutirá favorablemente en la ejecución de inversiones, el despliegue de infraestructuras y la prestación de servicios"⁵³.

Taula 38	
Principals modificacions a la Llei de Telecomunicacions per Cable de 1995	
Llei	Contingut
Resolució de 23 de maig de 1996	-Amplia el termini per resoldre les concessions provisionals per a l'exploració del servei de telecomunicacions per cable
<i>Reial Decret-Llei 6/1996, de 7 de juny de 1996, de Liberalització de les Telecomunicacions</i>	<p>-Crea la <i>Comissió del Mercat de les Telecomunicacions (CMT)</i>, a la qual atribueix la funció de salvaguardar les condicions de competència efectiva, vetllar per la correcta formació de preus i exercir d'òrgan arbitral en els conflictes sorgits al sector de les telecomunicacions;</p> <p>-Ampliació del termini de concessions, que podrà ser de fins a 25 anys, prorrogable en períodes de 5 anys (abans eren 15 anys, prorrogables per períodes de 5 anys);</p> <p>-Canvis de demarcacions ja constituïdes i en aquelles en què existeixen concessions atorgades: els ajuntaments que les han aprovat han de notificar-ho a l'òrgan competent per atorgar la concessió, previ informe de la CA. Les CCAA modificaran les demarcacions que hagin aprovat. Si les demarcacions incloguessin municipis de diferents CCAA, l'aprovació correspondria al Ministeri de Foment, previ informe vinculant de les CCAA involucrades;</p> <p>-<i>Telefónica</i> podia iniciar la prestació del servei 24 mesos (abans eren 9 mesos) després de la resolució del concurs de concessió del servei de telecomunicacions per cable en la demarcació respectiva, o immediatament després de la resolució si el concurs es declarava desert.</p>
El <i>Reial Decret 2066/1996</i> , de 13 de setembre, aprova el <i>Reglament Tècnic i de Prestació del Servei de Telecomunicacions per Cable</i>	<p>-Marc regulador complet que permet la implantació dels serveis de telecomunicacions per cable amb garanties per a les empreses;</p> <p>-L'objecte de regulació és el règim de la prestació del servei públic de telecomunicacions per cable i la instal·lació de les xarxes de cable que li serveixen de suport. La prestació del servei i la instal·lació seran realitzats pels operadors de cable en règim de gestió indirecta, mitjançant concessió administrativa;</p> <p>-Els operadors poden oferir serveis de telefonia bàsica, quan el Govern donés via lliure a la liberalització d'aquesta el 1999;</p>

⁵³ Resolució de la Secretaria General de Comunicacions de 9 de desembre de 1998 que fa públic l'acord del Consell de Ministres. BOE, número 308, 25-12-98.

	-Les demarcacions queden estructurades en quatre nivells segons el nombre d'habitants: categoria A, més de 500.000; B, entre 200.000 i 500.000; C, entre 100.000 i 199.999; i D, menys de 100.000.
<i>-Llei 11/98, de 24 d'abril, General de Telecomunicacions</i>	-Regula un sector telecomunicatiu completament liberalitzat. Els serveis de telecomunicacions es configuren com serveis d'interès general que es presten en règim de competència; -Els titulars de concessions administratives per a la prestació dels serveis de telecomunicacions per cable havien de sol licitar abans del 31 d'agost de 1998 la transformació dels títols habilitants. L'òrgan que va atorgar les concessions administratives havia de dictar una resolució expressa transformant-la, de conformitat amb la llei, en una llicència individual i en una autorització general; -Unifica les lleis sectorials d'àmbits concrets de les telecomunicacions, tot derogant la Llei 42/1995 llevat del disposat per al règim del servei de difusió de televisió, el que no significa l'eliminació del dret a emetre senyals de televisió per als operadors de cable.
<i>-Resolució de 9 de desembre de 1998 de la Secretaria General de Comunicaciones</i>	-Es fa públic l'acord del Consell de Ministres de 4 de desembre de 1998 pel qual s'amplia fins a 24 mesos la moratòria de 16 mesos imposada a Telefónica, Sociedad Anónima, en el sector de les Telecomunicacions per Cable.

Font: Elaboració pròpia

Aquest raonament es fonamentava en el fet que els factors causants del retard del desplegament d'infraestructures i l'execució d'inversions per part dels operadors de cable es consideraven esculls propis de les fases inicials del projecte i de tot sector emergent. Aquests obstacles no es tornarien a donar posteriorment.

Això ocorria amb la incertesa reguladora, el desconeixement del model i l'abast del projecte tècnic, la negociació i el tancament d'acords d'interconnexió, la contractació de continguts i el subministrament de xarxes i equips.

Per tant, després de la *Llei de Telecomunicacions per Cable* de 1995 trobem un seguit d'esmenes i modificacions fins a la derogació total de 1998 que modifiquen el sector de forma essencial. Així, es trenca l'homogeneïtat en el tractament normatiu dels serveis propis dels operadors de cable, el que implica

un retard en el procés de convergència normativa arran de l'evolució del mercat. A més, el concepte de demarcació perd el seu sentit, ja que qualsevol operador hi pot oferir tots els serveis llevat del de televisió.

Els operadors de telecomunicacions per cable, sobretot els segons (*Telefónica* és una gran empresa, la primera multinacional espanyola, antic monopoli, el potencial de la qual està per sobre d'aquests canvis), resten clarament afectats, ja que la competència es dispara en telefonia i Internet.

Diversos operadors ofereixen aquests serveis a les demarcacions que havien de ser un territori exclusiu per als segons operadors de cable. Experiències com la d'*ONO* a Sevilla, *Procono* a Màlaga o *Flash.10* a Catalunya reflecteixen que les xarxes de telecomunicacions per cable no són una exclusiva dels operadors de cable, i que cada abonat a cada servei ha de ser disputat.

El fet que en els serveis de televisió l'oferta també sigui profusa, i que a més hagi irromput al mercat amb antelació, situa els operadors en un escenari complex, en què les expectatives d'una oferta integral resten trencades, amb el greuge de la lentitud en el desplegament de les xarxes, com comprovarem al capítol 3.4.

Per acabar-ho d'adobar, els operadors de cable històric obtenen una concessió provisional per seguir operant en l'àmbit local sempre que els operadors amb concessió administrativa no comercialitzin l'oferta en l'àmbit en qüestió (*Llei 50/1998, de 30 de desembre, de Mesures Fiscals, Administratives i d'Ordre Social*).

A més, la Unió Europea està renovant el marc regulatori telecomunicatiu disminuint la capacitat dels Estats membres per imposar condicions als

operadors en el procés d'atorgament de títols habilitants, desregulant els serveis i regulant l'accés, la interconnexió i la compartició d'infraestructures existents.

És en aquest context que es podria arribar a pronosticar l'obertura total del mercat de televisió per cable a tots els operadors, el que deixaria sense sentit la figura del operadors tal com van ser concebuts el 1995.

La competència, doncs, que ha de ser el resultat natural del procés de liberalització emprès per Espanya seguint les prescripcions europees, esdevé perniciosa per als operadors de cable, que després de tres anys es troben amb un escenari i unes condicions diferents, que els retreu a l'hora de realitzar grans inversions amb la tecnologia de banda ampla més cara.

Això afecta sobretot els segons operadors, ja que *Telefónica* fins i tot renunciarà provisionalment a estendre la xarxa de cable de fibra òptica i apostarà, ateses les noves condicions del mercat, per l'*ADSL*, que ofereix menys capacitat que la fibra òptica.

3.3. El cas *Cablevisión*

Hem comprovat que el sector de la televisió i de les telecomunicacions per cable havien incorporat més usuaris i més volum de negoci des de finals dels anys 80 i inicis dels 90 (capítol 3.1.1), i que des de la Unió Europea l'aposta per la liberalització era clara. Això va generar encara més interès en *Telefónica*, que ja havia intentat algun moviment els anys 70 (capítol 3.1.1) i que, preveient canvis legislatius, es va intentar avançar als esdeveniments.

Després del *Pla Fotón* de 1993, mitjançant el qual *Telefónica* pretenia estendre xarxes de fibra òptica fins als centres de negocis de les principals ciutats espanyoles, amb una inversió de 46.000 milions de pessetes fins a 1995, el juny de 1995 la companyia i *Sogecable* van arribar a un acord per explotar les opcions en el sector del cable quan s'aprovés la Llei de 1995.

La societat *Cablevisión* s'havia constituït el 1992 amb la participació de la filial de *Telefónica*, *Telecartera*, i *Sogecable* (*Grupo Prisa* i *Canal Plus*). Les dues empreses havien subscrit el 1995 un acord estratègic per operar de manera conjunta al mercat de les telecomunicacions, mitjançant la presa de control conjunta de *Cablevisión*, en què els sectors empresarials més poderosos (mediàtic, telecomunicatiu i financer) estaven ben representats⁵⁴.

L'objectiu de l'empresa era constituir operadors de cable locals -en els quals havia de participar amb un 10% *Sogecable* i amb un 51% *Telefónica*- a partir de la

xarxa que ja havia instal·lat *Telefónica*. *Sogecable* havia d'assumir la gestió dels abonats i de programació.

Per conferir a les empreses locals un tarannà aproximat a cada realitat, la resta del capital s'havia de repartir entre socis locals, sobretot entitats financeres i mitjans de comunicació.

No obstant això, l'estratègia presentava febleses formals i de fons, ja que una empresa privada com *Sogecable* patava amb una encara pública. Això havia de perjudicar, per lògica, els petits operadors de cable, el que va provocar les protestes immediates d'*AESDICA* argumentant que restaria afectada la competència al sector del cable. *Multitel* i *Antena 3 Televisión* -que va denunciar l'acord davant el servei de Defensa de la Competència i la Comissió Europea per col·lusió i abús de posició dominant- també van protestar, igual com *Jerez de Cable S. L.* i *Santander de Cable S. A.*

L'últim Consell de Ministres⁵⁵ de l'era socialista, l'1 de març de 1996, va aprovar el projecte de *Cablevisión*, empresa que aplegava *Telefónica* i *Canal+* i que implicava severes restriccions per garantir l'accés en igualtat d'altres companyies operadores de cable. A més, es va postposar el *Reglament de la Llei de Telecomunicacions per Cable*.

La Comissió Europea, en qualitat d'òrgan executiu de la Unió Europea, va instar el març i l'abril de 1996 *Telefónica* i *Canal+* que paralitzessin l'operació de *Cablevisión* mentre la Comissió no l'hagués autoritzat.

La UE afirmava que a mesura que coneixia més el projecte de *Cablevisión*

⁵⁴ Els accionistes de *Sogecable* eren el *Grupo Prisa* (25%), *Canal Plus França* (25%), *BBV* (15,79%), *Grupo March* (15,79%), *Eventos* (7,89%), *Bankinter* (5,26%) i *Caja Madrid* (5,26%), i els de *Telecartera Telefónica de España* (75%), *Argentaria* (20%) i *Abengoa* (5%).

⁵⁵ El Periódico, 1-3-96: 12.

"més ens demostra que aquesta concentració empresarial té una dimensió europea". Un portaveu de Brussel·les va indicar que el mateix *Tribunal de Defensa de la Competència* espanyol indicava que la decisió s'havia de prendre en l'àmbit comunitari: "és a la Comissió Europea a qui correspon fixar les condicions i modificacions que ha d'efectuar *Cablevisión* per autoritzar el projecte"⁵⁶.

El comissari de la Competència de la Comissió Europea, el belga Karel Van Miert, va avisar *Telefónica* i *Canal+* que si persistien en la seva actitud podrien ser sancionades amb quantitats elevades: des de 8 milions de pessetes -per no informar la UE de la concentració- fins al 10% de la xifra de negocis de cada firma participant a *Cablevisión* -per irregularitat en la concentració-.

Van Miert va anunciar l'enviament oficial d'un plec de càrrecs contra les dues empreses. La transgressió de la normativa comunitària hauria estat doble: no haver comunicat l'operació de concentració i haver-la posada en funcionament.

El responsable europeu de la Competència va qualificar de "molt greu" l'actuació del Govern espanyol, que hauria donat suport a la postura de *Telefónica* i *Canal+* malgrat el dictamen del Tribunal de la Competència espanyol, que havia resolt que era la Comissió Europea qui havia d'arbitrar l'operació.

Van Miert va qualificar l'1-4-96⁵⁷ de "falta molt greu deliberada" que *Canal Plus España* i *Telefónica* no notifiquessin a la Comissió Europea la concentració que suposava l'acord de crear *Cablevisión*.

El 29-3-96⁵⁸ *Cablevisión* va rebre un plec de càrrecs de Brussel·les sense la

⁵⁶ El Periódico, 2-4-96: 20.

⁵⁷ El Periódico, 2-4-96: 20.

⁵⁸ El País, 30-3-96: 28.

signatura del comissari Van Miert. "Aquestes decisions no es prenen a nivell administratiu; és el comissari qui ha d'assumir-les, i fins ara no ho ha fet", segons un portaveu de Van Miert. Segons Van Miert, les dues empreses "s'estan amagant darrera del Govern espanyol" per "intentar substraure's a l'acció de la Comissió".

La Comissió Europea considerava que l'operació de *Cablevisión* no era estrictament espanyola, sinó d'àmbit comunitari, en existir capital francès a *Canal+*. Les dues empreses van contraatacar afirmant que el Govern espanyol havia autoritzat l'operació de concentració "imposant severes condicions que les empreses han acceptat".

Telefónica i *Canal+* sostenien haver respectat el procediment establert per la legislació de la defensa de la Competència i "haver acomplert escrupulosament en tot moment les obligacions jurídiques davant les autoritats espanyoles", i per això consideraven sense efectes suspensius el plec de càrrecs presentat per la Comissió Europea. Totes dues empreses situaven la resolució del conflicte -que plantejaven entre el Govern espanyol i la Comissió- en el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees.

El Govern espanyol va al·legar que la concentració es donava entre dues empreses espanyoles en un àmbit espanyol, per la qual cosa l'operació havia d'estar exclusivament sotmesa a l'ordenament jurídic espanyol.

Van Miert considerava que la decisió de *Telefónica* i el *Grupo Prisa* de sotmetre el projecte de *Cablevisión* a l'autoritat de Brussel·les no era suficient⁵⁹, ja que l'empresa no havia paralitzat encara les activitats dos mesos després de la primera sol·licitud de la Comissió Europea.

⁵⁹ El Mundo Comunicación, 17-5-96: 1, 7.

El plec de càrrecs enviat l'abril de 1996 per la Comissió per presumptes vulneracions del reglament comunitari sobre concentració d'empreses -per no notificar un projecte que podia atemptar contra la lliure competència, i per la posada en marxa abans del vistiplau de la UE- havia rebut una primera resposta, però segons Van Miert calia suspendre les operacions.

Telefónica i *Grupo Prisa* insistien que l'empresa era de dimensió nacional, mentre que la Comissió sostenia que la influència de *Canal Plus France* justificava que Brussel·les s'encarregués del cas.

Davant d'aquest panorama, i encara amb el Govern socialista en funcions, el *Partido Popular* es declarava partidari de dissoldre l'empresa *Cablevisión*⁶⁰, replantejar la posició de *Telefónica* sobre el desenvolupament del cable i cercar la fórmula jurídica per evitar que les possibles sancions de la UE s'haguessin de sufragar amb diner públic⁶¹.

La Comissió Europea va anunciar el 19 de juliol de 1996 que el projecte de *Cablevisión* era una concentració empresarial que "planteja seriosos dubtes"⁶² sobre la seva compatibilitat amb la normativa comunitària sobre lliure competència, segons el portaveu del comissari europeu de Competència.

El projecte podria impedir l'entrada de nous competidors als mercats espanyols de televisió de pagament i per cable, de telefonia i de transmissió de

⁶⁰ El Periódico, 3-4-96: 21.

⁶¹ El director de Comunicació del *PP*, Miguel Ángel Rodríguez, acusava *Telefónica* d'incórrer en una "greu irresponsabilitat" per enfrontar-se a la UE per *Cablevisión*, el que podria perjudicar els interessos i les inversions europees de la companyia. A més, el *PP* advertia que el nou Govern cercaria una fórmula jurídica perquè les empreses paguessin la sanció, si aquesta es produïa.

⁶² El Periódico, 20-7-96: 16.

dades, i podria endarrerir els efectes de la liberalització de la telefonia vocal⁶³.

Telefónica i *Canal Plus* s'havien negat fins al 31 de maig a notificar formalment el projecte a la Comissió Europea amb l'argument que es tractava d'una operació merament espanyola. L'obertura de l'expedient sancionador per part de l'Executiu de la UE va decidir els socis de *Cablevisión* a respectar la normativa europea.

Un punt d'inflexió s'havia marcat a finals de juny, quan el jutge de Primera Instància número 55 de Madrid va dictar un auto en què s'ordenava *Telefónica* i *Cablevisión* que s'abstinguessin d'utilitzar la xarxa i les infraestructures de l'empresa pública per donar el servei de televisió per cable, després de la demanda presentada per *Cableuropa*.

El jutge considerava que la conducta desenvolupada per *Telefónica* i *Cablevisión* podia resultar "objectivament contrària a les exigències de la bona fe"⁶⁴ i infringia la *Llei de Defensa de la Competència*, ja que entraria en les supòsits prohibits per l'article 15 d'aquesta llei.

L'auto indicava que al llarg del segon semestre de 1995 les esmentades entitats (*Telefónica* i *Cablevisión*) van oferir i van prestar serveis de televisió per cable en algunes localitats del territori nacional -Oviedo, Burgos, Saragossa, Leganès- i no s'havia negat "que aquests serveis s'hi estiguin prestant en aquest o altres llocs".

A més, el jutge establí que la disposició transitòria primera de la *Llei de*

⁶³ Segons l'Executiu comunitari, l'operació tenia dimensió comunitària, i això provocava una investigació en profunditat sobre els efectes a la lliure competència a Espanya. La investigació havia de durar com a màxim quatre mesos, després dels quals la Comissió prendria una decisió definitiva.

⁶⁴ El Periódico, 21-6-96: 24.

Telecomunicacions per Cable "no pot ser simultàniament aplicable a Telefónica, donada la intrínseca incompatibilitat entre la convalidació d'actuacions anteriors i l'habilitació per continuar la realització de l'activitat que es contempla en l'esmentada disposició, d'un costat, i les limitacions imposades per la disposició addicional segona, per l'altre".

La disposició addicional segona establia que *Telefónica* no podria prestar serveis de cable fins transcorreguts 24 mesos des que es fallés el concurs del segon operador. *Telefónica* i *Cablevisión* van anunciar que presentarien recurs davant l'auto.

A més, la resolució desestimava la fiança de 2.300 milions que exigia *Telefónica* i *Cablevisión* a *Cableuropa* si el jutge accedia a la suspensió i la substituïa per una de 100 milions per cada 6 mesos de suspensió.

En tot cas, l'expedient sancionador a Espanya contra *Telefónica* i *Canal Plus* per la presa de control de *Cablevisión*, que havia estat arxivat pel *Servei de Defensa de la Competència*, va haver de continuar el seu procés legal, ja que el *Tribunal de Defensa de la Competència (TDC)* va dictar el 30 de juliol de 1996 una resolució que va deixar sense efecte aquell arxiu.

La resolució del *TDC* també instava el *Servei de Defensa de la Competència* a obrir un nou expedient per investigar i qualificar la concentració de les dues societats.

Antena 3 TV va denunciar aquest acord davant el *Servei de Defensa de la Competència* i davant els Serveis de la Comissió Europea a Brussel·les, per col·lusió i abús de posició dominant. Les empreses *Jerez de Cable S. L.* i *Santander de Cable S. A.* també van interposar demandes en considerar que

l'acord era restrictiu a la competència⁶⁵.

Després de l'aprovació de la concentració, les tres denúncies van ser arxivades. Les societats denunciants van presentar posteriorment un recurs contra aquest arxiu, que el Servei va tornar a arxivar⁶⁶.

De fet, el gran afectat si no es modificava la situació era un hipotètic segon operador. A mitjans de juliol de 1996⁶⁷ va transcendir que el grup elèctric *Endesa*, el *Banco de Santander* i el *Banco Central Hispano (BCH)* pretenien formar un consorci amb què accedir al segon operador de telecomunicacions d'Espanya⁶⁸.

El 25 de juny, la Comissió Europea va deixar en mans dels tribunals espanyols la decisió sobre la suspensió de les emissions de televisió per cable de *Cablevisión*. Van Miert va prendre dues decisions preliminars sobre *Cablevisión*: autoritzar de forma parcial, provisional i amb condicions *Cablevisión* a prestar serveis a les seves dotze operadores de cable autoritzades a distintes ciutats; però que l'empresa estigués sotmesa a la decisió dels tribunals espanyols.

Van Miert mantenia que *Cablevisión* havia de paralitzar les seves activitats,

⁶⁵ El Ministeri d'Economia va ordenar el 1995 que l'expedient de concentració de *Cablevisión* es remetés al *TDC* pel seu dictamen. El Consell de Ministres de l'1 de març de 1996 va aprovar l'operació de concentració, malgrat que el Tribunal havia emès el 26 de febrer de 1996 un informe en què aconsellava el Govern que s'oposés a l'operació i dictava una resolució per demanar l'obertura d'un expedient sancionador al *Servei de Defensa de la Competència*.

⁶⁶ El *TDC* va decidir el juliol de 1996 de revocar aquesta acció basant-se en el fet que l'existència d'un acord de Consell de Ministres havia de portar a incoar l'expedient i no a arxivar-lo. D'aquesta manera es dilucidaria quins aspectes de l'acord estarien emparats per la decisió del govern i quins efectes es derivarien de les condicions imposades per l'acordat amb l'Executiu.

La Comissió Europea havia anunciat 10 dies abans que el projecte de *Cablevisión* era una concentració empresarial que plantejava "seriosos dubtes" sobre la seva compatibilitat amb la normativa comunitària de lliure competència.

⁶⁷ El Mundo, 16-7-96: 48.

⁶⁸ El segon operador eliminaria el monopoli de *Telefónica* en telefonia bàsica, i es constituïria al voltant d'una filial de *Retevisión*, segons el *Reial Decret de Liberalització de les Telecomunicacions* aprovat pel Govern el mes de juny. La filial de *Retevisión*, quan fos constituïda, havia de ser privatitzada en la majoria per donar cabuda a l'entrada dels grups interessats.

però legalment no podia prohibir el desenvolupament de dotze operadores de cable, ja que, encara que estaven participades per *Cablevisión*, no eren objecte de la investigació de la Comissió i, a més, havien rebut autorització d'Espanya. Com que la Justícia espanyola havia ordenat la paralització de *Cablevisión*, prevalia aquesta sentència.

Els conflictes que envoltaven el cable s'estenien a altres camps de les telecomunicacions, sempre a la recerca del respecte per les normes de la lliure competència⁶⁹.

El magistrat Ángel Illescas, titular del Jutjat de Primera Instància número 55 de Madrid, va confirmar l'octubre de 1996 la suspensió cautelar, que ja havia dictat el juny del mateix any 1996, de les transmissions per cable realitzades per *Telefónica* en col·laboració amb *Canal Plus*, en entendre que s'havia incorregut en competència deslleial⁷⁰.

La sentència resolva el plet promogut per *Cableuropa* enfront *Telefónica de*

⁶⁹ A principis d'octubre (El Periódico, 11-10-96: 37) l'Executiu comunitari preparava un mandat per obligar l'Administració espanyola a respectar les normes de lliure competència al cas *Airtel* (que afectava la telefonia mòbil en la competència entre *Airtel* i *Telefónica*), ja que no acceptava la fórmula utilitzada pel Ministeri d'Economia per afluorir el dèficit ocult el 1995. La Comissió estudiava privar Espanya del fons de cohesió pels dèficits públics excessius i amenaçava *Telefónica* de deixar-la fora del grup europeu de telecomunicacions *Unisource* si l'Executiu persistia a endarrerir la liberalització total de la telefonia vocal més enllà de l'1 de gener de 1998.

Van Miert estava elaborant un mandat comunitari en aplicació de l'article 90 del *Tractat de la Unió Europea* per obligar el Govern a rectificar al tracte de favor de l'època socialista donat a *Telefónica* enfront *Airtel* en la telefonia mòbil digital.

Van Miert considerava que el pagament del cànon de 85.000 milions de pessetes imposat a *Airtel* violava les normes de lliure competència de la UE, ja que la filial de *Telefónica* va quedar-ne exempta.

Davant el silenci com a resposta del Govern als requeriments anteriors, el comissari optava per elaborar un mandat que obligaria el Govern a restablir a *Airtel* els 85.000 milions o a compensacions per un import similar.

El Ministeri de Foment va respondre (El Periódico, 12-10-96: 42.) apostant perquè s'arribés a una "solució consensuada i viable" entre *Telefónica* i *Airtel* per solucionar el contenciós de les compensacions que havia de rebre el segon operador de telefonia mòbil.

⁷⁰ El Periódico, 19-10-96: 23.

España i la *Sociedad General de Cablevisión*, per haver operat televisió per cable a 42 ciutats, entre elles les més poblades d'Espanya.

La resolució ordenava el cessament immediat de les retransmissions per cable fins transcorreguts 24 mesos des de la resolució del concurs que el Ministeri de Foment convoqués a cada demarcació.

La societat *Sogecable S. A.*, del *Grupo Prisa*, va ser condemnada pel Tribunal de Primera Instància de les Comunitats Europees a pagar els costos de la demanda que va interposar contra la Comissió de les Comunitats Europees, *Cableuropa S. A.*, *Cable i Televisió de Catalunya SA*, *Santander de Cable S. A.*, *Jerez de Cable S. A.* i *Antena 3 de Televisión*⁷¹.

Taula 39	
Evolució del Cas Cablevisión (1996)	
Decisió	Contingut
Consell de Ministres (1 de març de 1996) aprova el projecte de <i>Cablevisión</i>	-L'empresa, que aplegava <i>Telefónica</i> i <i>Canal+</i> , podia implicar severes restriccions per garantir l'accés en igualtat d'altres companyies operadores de cable
Avís de la Comissió Europea (març i l'abril de 1996)	-Instància a <i>Telefónica</i> i <i>Canal+</i> que paralizessin l'operació de <i>Cablevisión</i> mentre la Comissió no l'hagués autoritzat; -Es considera que l'operació no és estrictament espanyola, sinó comunitària (capital francès a Canal+)
-Anunci de la Comissió Europea el 19 de juliol de 1996	-El projecte de <i>Cablevisión</i> és una concentració empresarial que planteja dubtes sobre la seva compatibilitat amb la normativa comunitària sobre lliure competència
-Auto del jutge de Primera Instància número 55 de Madrid (juny de 1996)	-S'ordena a <i>Telefónica</i> i <i>Cablevisión</i> que s'abstinguin d'utilitzar la xarxa i les infraestructures de l'empresa pública per donar el servei de televisió per cable, després de la demanda presentada per <i>Cableuropa</i> .
-Decisió de la Comissió Europea (25 de juny de 1996)	-Deixa en mans dels tribunals espanyols la decisió sobre la suspensió de les emissions de televisió per cable de <i>Cablevisión</i> ; -Autoritza de forma parcial, provisional i amb condicions <i>Cablevisión</i> a prestar

⁷¹ El Periódico, 25-10-96: 25.

	serveis a les seves dotze operadores de cable autoritzades a distintes ciutats; - <i>Cablevisión</i> ha d'estar sotmesa a la decisió dels tribunals espanyols.
-Resolució del <i>Tribunal de Defensa de la Competència (TDC)</i> (30 de juliol de 1996)	-Deixa sense efecte l'arxiu de l'expedient sancionador a Espanya contra <i>Telefónica</i> i <i>Canal Plus</i> per la presa de control de <i>Cablevisión</i> , que havia estat arxivat pel <i>Servei de Defensa de la Competència</i> .
-Resolució del magistrat Ángel Illescas, titular del Jutjat de Primera Instància número 55 de Madrid (octubre de 1996)	-Suspensió cautelar, que ja havia dictat el juny del mateix any 1996, de les transmissions per cable realitzades per <i>Telefónica</i> en col·laboració amb <i>Canal Plus</i> , en entendre que s'havia incorregut en competència deslleial.
-Acord <i>Sogecable (Grupo Prisa)-Telefónica</i> (7-11-96)	<i>Sogecable (Grupo Prisa)</i> i <i>Telefónica</i> posen fi a l'aliança per desenvolupar la televisió per cable a través de la societat <i>Cablevisión</i> . L'11-11-96, en el Consell d'Administració de <i>Cablevisión</i> , es formalitza la dissolució.

Font: Elaboració pròpia

Sogecable va interposar demanda d'anul·lació de la decisió de la Comissió de les Comunitats Europees, que va considerar que la creació de l'empresa *Cablevisión* (participada per *Sogecable* i *Telefónica*) vulnerava el reglament de la UE sobre el control de les operacions de concentració entre empreses⁷².

El president de *Telefónica*, Juan Villalonga, va advertir el 31-10-96⁷³ que si la UE no permetia l'entrada de l'empresa al consorci europeu *Unisource* la decisió afectaria molt negativament la privatització de la companyia, ja que podria suposar un descens de cotització entre el 15 i el 20%.

El nou equip directiu de *Telefónica*, amb el president Juan Villalonga al capdavant, es proposava trencar l'aliança amb *Canal Plus* en el sector del cable i

⁷² De fet, des del seu naixement *Cablevisión* ja acumulava un dictamen desfavorable del *Tribunal de Defensa de la Competència*, que havia ordenat l'obertura d'expedient sancionador contra aquesta empresa. A més, el Jutjat número 55 de Madrid havia prohibit a *Cablevisión* operar pel cable de la xarxa de *Telefónica* fins dos anys després que s'adjudiquessin els concursos territorials.

⁷³ El Periódico, 1-11-96: 36.

dissoldre la societat conjunta *Cablevisión*⁷⁴. El president havia de plantejar la qüestió a la reunió del Consell d'Administració de l'11-11-96. El temor a la imminent resolució sancionadora de la Comissió Europea en seria la raó més poderosa.

La decisió implicaria el vistiplau del *Banco Bilbao Vizcaya (BBV)*, un dels accionistes del nucli dur de *Telefónica* i que participava, de forma minoritària, a *Canal Plus*.

Mentre unes fonts asseguraven que la sanció comunitària podia suposar multes de fins a 600 milions per abús de posició dominant al mercat i competència deslleial, d'altres afirmaven que després d'algunes rectificacions Brussel·les donaria llum verda al projecte.

El 7-11-96⁷⁵, *Sogecable (Grupo Prisa)* i *Telefónica* van posar fi a l'aliança per desenvolupar la televisió per cable a través de la societat *Cablevisión*⁷⁶. L'11-11-96, en el Consell d'Administració de *Cablevisión*, es formalitzaria la dissolució.

Després de la ruptura, *Cablevisión* passava a ser al 100% propietat de *Sogecable*, mentre que el grup *Telefónica* adquiria les accions que *Sogecable* i *Cablevisión* tenien a les operadores locals. Ambdues parts van acordar que a l'operadora local de *Sogecable* a Canàries mantingués la participació de l'11%.

Així se solventava un procés esquitxat de problemes legals, reflectits en la paralització cautelar de l'activitat de *Cablevisión* a càrrec de la Comissió Europea i la suspensió del jutjat número 55 de Madrid.

A més, el projecte de reglament del cable aprovat pel Govern del *PP*, en

⁷⁴ El Periódico, 3-11-96: 20.

⁷⁵ El Periódico, 8-11-96: 31.

⁷⁶ El pacte subscrit resolva l'acord estratègic signat el juliol de 1995 en matèria de televisió per cable, i acabava la participació conjunta a *Cablevisión* i a les operadores locals.

aquell moment en fase de debat, augmentava de 9 a 24 mesos el termini que havia d'esperar *Telefónica* abans de començar a operar mitjançant el cable a les demarcacions en què existís un segon operador. La difícil participació de *Sogecable* al projecte digital de *Telefónica* completava les dificultats.

Tanmateix, fins a juny de 1996 *Cablevisión* operava en 25 capçaleres de cable: Alacant, Barcelona (primera fase), Barcelona (segona fase), Vila Olímpica, Bilbao, Burgos, Cadis, Granada, La Corunya, Las Palmas, Lleó, Lleida, Logronyo, Alcorcón (Madrid), Màlaga, Múrcia, Oviedo, Palma de Mallorca, Pamplona, Santander, Sevilla, Tenerife, València, Valladolid i Vigo. Per adonar-se de l'abast dels plans de l'empresa, les pretensions per a 1996 raïen a obtenir mig milió de llars cablejades i uns 50.000 abonats.

Mentre, Rafael Arias-Salgado, ministre de Foment, va defensar el mateix dia⁷⁷ escometre la liberalització del mercat espanyol de les telecomunicacions al llarg de 1999 utilitzant la pròrroga de què disposava Espanya per a aquell procés.

Per a Salgado, no es tractava de protegir el mercat, sinó d'organitzar-lo abans d'alliberar-lo. Aquesta opinió xocava amb la de Juan Villalonga, president de *Telefónica*, que volia la liberalització el 1998 perquè no valia el mateix una companyia amb l'accés vetat a altres mercats europeus que altra que hi pogués accedir des de 1998 (la diferència podia arribar a ser del 20% del valor).

Foment estava preparant una bateria legislativa per adaptar-se al nou model europeu, amb diversos reglaments sobre tarificació, drets de pas entre xarxes i operadors, acords d'interconnexió i numeració. Tot s'havia d'incloure a la *Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT)*.

⁷⁷ La Vanguardia, 8-11-96: 69.

El cas *Cablevisión* demostra la transcendència de la xarxa de telecomunicacions per cable (Taula 39), i més si prové de l'exmonopoli, és a dir, de *Telefónica*. Tant aquesta xarxa com els serveis portadors i de transport de *Revevisión* o el mateix satèl·lit *Hispasat* han estat cobejades en els primers batecs del cable a Espanya. “La denunciada alianza entre Telefónica y Prisa, a través de Cablevisión, demuestra la importancia estratégica de la red de fibra óptica del operador público y la constatación de que sin ella las cuentas del negocio no salen” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 118).

A més, el cas analitzat, igual com el cas *Airtel* (capítol 3.5.3) i el de les dificultats en aquest sentit de *CTC* (capítol 4.6.3), reflecteix el rigor amb què la Comissió Europea, des de mitjan anys 90, va perseguir les operacions que instaressin abusos de posició dominant, i més en empreses d'àmbit comunitari.

3.4. Evolució de les demarcacions del cable fins a desembre de 1998

La cobertura legislativa –atenent les peticions de la ciutadania i la indústria, segons hem comprovat al capítol 3.2- havia d'accelerar definitivament el desenvolupament de les xarxes de telecomunicacions per cable. Els concursos d'adjudicació de les llicències de cable a les 43 demarcacions espanyoles (Taules 40, 41 i 42) havien de tenir lloc el primer semestre de 1997 perquè els operadors poguessin començar a prestar el servei aquell mateix estiu.

Segons el ministre Arias Salgado, els serveis havien de ser de televisió i telefònics, sobretot els dirigits a les empreses. La data màxima per adjudicar les llicències de cable havia de ser el 30 de juny de 1997. La realitat ha demostrat molt optimistes aquestes prediccions.

Per als operadors de cable, la prestació de serveis multimèdia a les demarcacions que els havien correspost partia de raons com que les solucions tecnològiques tendien a xarxes de serveis integrats, els clients demanaven paquets complets de serveis, els operadors disposaven d'experiència en la gestió de xarxes complexes i la seva capacitat financera era notable. A més, el nou entorn de competència i el descens en les tarifes implicava un augment de l'oferta per amortitzar les infraestructures (Roca, 1995: 148).

3.4.1. La lluita a les demarcacions del cable a Espanya

L'anàlisi del procés d'adjudicació dels concursos del cable a Espanya és interessant per il·lustrar les influències i les interferències polítiques, fins al punt que es van donar enfrontaments intraadministració (municipal versus estatal).

La casuística ens permet descobrir diversos casos generals:

- demarcacions adjudicades sense cap conflicte (la majoria);
- demarcacions adjudicades amb conflictes entre les empreses aspirants (Madrid i Huelva);
- i demarcacions en què el concurs va quedar desert (Menorca o Extremadura).

A més, trobem un cas d'adjudicació sense conflicte (les tres demarcacions catalanes), però on la controvèrsia es va donar després entre els accionistes (capítol 4.6.3).

Els concursos del cable a Espanya⁷⁸ van evolucionar no exempts de ferotges disputes empresarials (Madrid) i, en algun cas, de polèmica (Huelva)⁷⁹.

Un dels referents en les adjudicacions, pel seu significat polític i la seva transcendència econòmica, va ser la demarcació de Madrid, on la rivalitat

⁷⁸ Les referències de convocatòries, correccions i resolucions apareixen en l'apartat de Fonts Legislatives.

⁷⁹ La de Huelva ha estat l'única de les 43 demarcacions de cable a Espanya en què el president de la mesa de contractació va haver de resoldre l'empat sorgit del 50% del Govern central i el 50% de l'autonòmic i municipal (25%+25%).

empresarial va crear unes tensions que, en menor mesura, també es van donar en altres demarcacions.

Madrid, doncs, és un paradigma de les demarcacions adjudicades amb conflictes entre les empreses aspirants. El 1998 va començar amb la lluita oberta entre *Cableuropa (Madrid Sistemas de Cable S. A.)* i *Endesa (CYC Telecomunicaciones Madrid)*, que oferien 200.000 milions pel cable a Madrid (Taula 39) en un termini de 10 anys⁸⁰.

L'oferta de *CYC Telecomunicaciones* per cablejar Madrid preveia una inversió de 305.000 milions⁸¹. El concurs havia de fallar-se el febrer de 1998, i per a Victoriano Reinoso, president de *CYC*, la millor opció era "assignar al mateix operador les tres demarcacions".

Els socis de *CYC* eren *UFINSA (Grup Unión Fenosa, 24,25%)*, *GET (Grup Endesa, 23,25%)* i *Stet Internacional (Grup Telecom Itàlia, 23%)* -que havien entrat a *Retevisión* després de la privatització del 70% de les accions de la companyia pública de telecomunicacions-, *Cable Total (Grup Zeta, 15%)*, *Supercanal España (Grup Supercanal Holding, 7,5%)* i *Ineuropa (Grup Acciona, 7%)*.

Si *CYC* rebia l'adjudicació de tres demarcacions, pretenia crear un centre de producció audiovisual per a Espanya i Llatinoamèrica, capçalera digital amb més de 350 canals i una fundació per invertir en recerca més desenvolupament.

Madrid era l'àrea més suculent, després de Catalunya, per als operadors i el sector empresarial. Tanmateix, "el complejo sistema de demarcaciones elegido para determinar los límites territoriales a cada operador es filosóficamente

⁸⁰ El Periódico, 8-1-98: 38; AVUI, 8-1-98: 64.

⁸¹ El Periódico, 28-1-98: 23; AVUI, 27-1-98: 72.

discutible pero, en algunos casos, raya lo demencial. Es el caso de Madrid, artificiosamente subdividido en tres zonas diferentes, con sus correspondientes concursos eliminatorios, ahora mismo en fase de presentación de ofertas y próxima decisión" (Badía, 25-1-98: 73).

Els dos consorcis empresarials que optaven per Madrid es van declarar la guerra pel negoci del cable, el que ratificava l'interès de la indústria per invertir al sector⁸². Eugenio Galdón, president de *Cableuropa*, va suggerir que CYC havia inflat la proposta d'inversions. A més, va afirmar que si el seu grup guanyava a Madrid hi hauria tres operadors de telefonia i, per tant, més competència.

Segons Galdón, el 2007 el 31,3% de les llars madrilenyes estarien abonades al servei de televisió per cable, i el 24,2% de les llars i el 10,7% de les empreses utilitzarien la xarxa per a converses telefòniques. La facturació el 2007 pel negoci del cable podia arribar a 120.000 milions de pessetes anyals.

Madrid Sistemas de Cable assegurava, en la seva oferta, que invertiria 202.000 milions de pessetes en 10 anys, i que destinaria 24.600 milions a les tres demarcacions per a la creació d'ocupació, recerca i protecció del medi ambient, gràcies a l'estalvi que es desprendria de l'explotació conjunta de les tres demarcacions⁸³. El paquet de canals (300 pessetes al mes per a 12 canals), el 10% de reducció de tarifes en relació a *Telefónica*, el cablejat total de la capital en tres anys i el cànon als ajuntaments de l'1,5% sobre la facturació total completaven l'oferta del consorci, integrat per *France Télécom* (10%), *SpainCom* (*GE Capital*,

⁸² El País, 23-1-98: 9.

⁸³ La creació d'ocupació, recerca i protecció del medi ambient reflecteix algunes de les prioritats de l'Administració pública a l'hora de convocar els concursos. La major part d'aquestes inquietuds segueixen les prescripcions del *Llibre Blanc* de Jacques Delors (1993) i de l'*Informe Bangemann* (1994).

Bank of America i *Callahan Associates*) en un 25%, *Cableuropa* (*SpainCom*, *Ferrovial*, *Banco Santander*, *Multitel Cable* i *BCH*) en un 50% i empreses locals en el 15%.

Dels 12 canals, sis serien analògics convencionals (*La Primera*, *La 2*, *Antena 3*, *Tele 5*, *Telemadrid* i *Canal Plus*), dos institucionals (Ajuntament i Comunitat de Madrid), un de l'empresa de cable i tres d'internacionals. El paquet bàsic, de 45 canals, suposaria 2.500 pessetes al mes.

La inversió directa de *CYC* seria de 245.000 milions, amb una prima addicional fins als 305.000 milions d'inversió gràcies a la construcció d'un centre de producció audiovisual per a Espanya i Llatinoamèrica amb 10 canals.

El paquet més barat de *CYC* era de 22 canals a 700 pessetes per mes (a més, regalaria un canal a cada municipi, i 21 a la capital per als 21 districtes), les tarifes en relació a *Telefónica* es reduirien el 20%, la capital quedaria cablejada en 4 anys, i el cànon als ajuntaments sobre la facturació total seria del 3,5%.

Al final, *CYC* -després anomenada *Madritel*- es va adjudicar el concurs de Madrid. De fet, d'aquest concurs en sortia un panorama dual en les telecomunicacions per cable a Espanya: *CYC* -després *Agrupación de Operadores de Cable-AOC*- (*Unión Fenosa*, *Endesa*, *Stet-Telecom Itàlia* i *Acciona*) era l'adjudicatària a Castella-Lleó, Oviedo, Gijón, Avilés, Jaén, Granada, Almeria, Màlaga, Còrdova, Sevilla (capital i província) i Madrid; i *Cableuropa* –després *ONO*- (*Banco Santander*, *Multitel*, *Ferrovial* i *SpainCom*) a Cadis, València, Palma de Mallorca, Múrcia, Albacete i Puerto de Santa Maria.

Després de la telefonia fixa i la mòbil, el cable es constituïa i es consolidava com la tercera via de liberalització de les telecomunicacions a Espanya. I les

imbricacions hi eren presents: els accionistes de *Retevisión* van configurar, a través de *CYC* -després *AOC*-, un grup de cable present a nombroses demarcacions, mentre que el consorci que optava a la tercera llicència de telefonia bàsica -*Lince*- comptava amb el lideratge de *France Télécom*, però també amb la xarxa de cable de *Cableuropa* -*ONO*-.

Taula 39		
La lluita pel cable a la demarcació de Madrid		
Operador	CYC Telecomunicaciones	Madrid Sistemas de Cable
President	Victoriano Reinoso	Eugenio Galdón
Socis	- <i>UFINSA</i> (<i>Grupo Unión Fenosa</i> , 24,25%); - <i>GET</i> (<i>Grupo Endesa</i> , 23,25%); - <i>Stet International</i> (<i>Grup Telecom Itàlia</i> , 23%); - <i>Cable Total</i> (<i>Grup Zeta</i> , 15%); - <i>Supercanal España</i> (<i>Grupo Supercanal Holding</i> , 7,5%); - <i>Ineuropa</i> (<i>Grupo Acciona</i> , 7%)	- <i>France Télécom</i> (10%); - <i>SpainCom</i> (<i>GE Capital</i> , <i>Bank of America</i> i <i>Callahan Associates</i>) en un 25%; - <i>Cableuropa</i> (<i>SpainCom</i> , <i>Ferrovial</i> , <i>Banco Santander</i> , <i>Multitel Cable</i> i <i>BCH</i>) en un 50%; -Empreses locals en el 15%
Inversió	305.000 milions de pta.	202.000 milions de pta.
Paquet de canals	22 canals (700 pta./mes)	12 canals (300 pta./mes)+45 canals (2.500 pta./mes)
Reducció de tarifes en rel. a Telefónica	20%	10%

Font: Elaboració pròpia

CYC (*AOC*) i *Cableuropa* (*ONO*) coincidien a les tres demarcacions de Catalunya mitjançant *CTC* i en provocaven el bloqueig. Com que la xarxa de cable

havia d'esdevenir l'eix de la futura xarxa local per als operadors de telefonia bàsica, *Telefónica* dubtava d'invertir al cable o apostar per la xarxa de telefonia local i la televisió digital⁸⁴ (capítol 3.4.2).

Un altre cas peculiar és el de les demarcacions en què el concurs va quedar desert (Menorca o Extremadura). El concurs del cable a Menorca va quedar desert⁸⁵ perquè el projecte presentat per *Tecamesa* (*Televisió per Cable Menorca SA*, que emetia a Maó) no assegurava la viabilitat econòmica del projecte⁸⁶.

Tecamesa, però, podria emetre durant sis anys en l'àmbit municipal. La inversió del projecte rebutjat -que hauria portat el cable a vuit municipis- era de 800 milions de pessetes.

Si el concurs de Madrid va ser molt disputat, el de Huelva es va caracteritzar per la polèmica, i es configura com un paradigma del desencontre entre les Administracions públiques, en aquest cas l'estatal vers l'autonòmica i la municipal. Així, el 3-4-98 el Ministeri de Foment va atorgar a *Huelva de Cable y Televisión* la demarcació de Huelva i a *Grupo Cable S. A.* les demarcacions de Galícia, Santiago de Compostel la i La Corunya⁸⁷.

Huelva de Cable y Televisión (integrada al 75% per *Cableuropa* i al 25% per *SpainCom*) volia crear 50 llocs de treball i havia d'invertir 3.050 milions en quatre anys.

El de Huelva era el primer concurs la resolució del qual havia generat

⁸⁴ La Vanguardia, 14-3-98: 4-5.

⁸⁵ AVUI, 10-1-97: 67.

⁸⁶ El mateix va ocórrer a la demarcació d'Extremadura. En aquests casos *Telefónica Cable* ha assumit el rol de primer operador i ha evitat que aquestes demarcacions restin desertes en termes de societat de la informació.

⁸⁷ En aquestes tres últimes, *Grupo Cable* (integrat per *Unión Fenosa* en el 37,5%; *Caixa Vigo*, el 37,5%; *Cable Total*, 15%; i *Faro de Vigo*, 10%) invertiria 43.300 milions en 10 anys, i faria arribar

conflicte, ja que a la *Mesa de Contractació* del Govern Central va imposar-se pel vot de qualitat davant el desacord de la Junta d'Andalusia i l'Ajuntament de Huelva, que donaven suport a l'oferta de *Supercable Huelva* (integrada per *Sevillana de Electricidad* i la *Caja de Ahorros d'Andalusia*). Aquesta oferta implicava inversions de 3.868 milions de pessetes i la creació 315 llocs de treball.

Les demarcacions concedides pel Ministeri de Foment el juliol de 1998 a operadors de cable cobrien el 88,52% de la població espanyola. Les inversions totals compromeses pels adjudicataris i *Telefónica* fins a 2008 arribarien a 1,6 bilions de pessetes. Castella-La Manxa i les Canàries van ser definides a inicis de 1998, i poc després ho serien Ceuta, Melilla i Eivissa.

La concessió dels serveis de telecomunicacions per cable a Euskadi (resolta a finals de juliol de 1998) va recaure en el grup *Euskaltel*. L'oferta preveia una inversió de 72.000 milions de pessetes en deu anys, la cobertura de 720.000 llars i la creació de 480 llocs de treball directes.

Les inversions dels operadors amb llicències concedides fins a maig de 1998 eren de 657.000 milions de pessetes, als quals caldria afegir els 361.000 milions que *Telefónica* havia de destinar a aquest concepte. El calendari de concessió de llicències havia de conclouria el setembre de 1998.

3.4.2. El paper de *Telefónica* com a primer operador

Les inversions de Telefónica S. A. en el sector del cable s'estan canalitzant a través de *Telefónica Cable*, constituïda com a filial de *Telefónica de España S. A.* el 1997 amb una participació del 100%.

Aquesta fórmula permet a *Telefónica* satisfer el continguts de la *Llei de Telecomunicaciones per Cable* de 1995, que en el punt 5 de la Disposició Addicional Segona estableix que "Telefónica de España, Sociedad Anónima, prestará el servicio en las demarcaciones para las que obtenga el correspondiente título habilitante a través de una sociedad en cuyo capital participe en más del 50 por 100. Estas participaciones sociales se aportarán a una filial al 100 por 100 propiedad de Telefónica de España, Sociedad Anónima".

Telefónica va començar a constituir societats per operar a les 43 demarcacions del cable a Espanya. En cada demarcació la companyia compta amb socis, en general de caràcter local o bé empreses del sector financer o grups de comunicació, a més d'altres del sector elèctric com *Iberdrola*.

Des de final de l'any 2000 *Telefónica* pot operar en tot el territori espanyol, una vegada exhaurides les moratòries corresponents a cada demarcació.

En les demarcacions en què ha actuat, *Telefónica* ha llançat l'oferta *Imagenio*, que recull serveis de televisió d'alta definició, vídeo i música sota demanda, telefonia comuna, accés a Internet amb tarifa plana, videoconferència i missatgeria per fax.

Les inversions previstes per *Telefónica Cable* se situen en 493.000 milions

de pessetes, tot i que l'activitat comercial de l'empresa ha estat inexistent. L'operadora ha justificat aquesta inactivitat perquè "la moratoria de 24 mesos que impedía su entrada en el sector y que ha seguido siendo efectiva en la mayoría de las demarcaciones ha impedido tomar decisiones conjuntas para todo el territorio, con el consiguiente perjuicio en términos de economías de escala" (CMT, 2000: 156).

Tanmateix, l'aposta per l'ADSL per aprofitar la xarxa ja disponible i reduir costos sura darrera d'aquesta argumentació. "L'ADSL té unes prestacions que permeten fer arribar al ciutadà i a l'empresa serveis de banda ampla amb garanties, i és per això que estem potenciant aquesta tecnologia", afirma Ricard Ruiz de Querol, cap de Relacions Institucionals de *Telefónica* a Catalunya⁸⁸.

L'aposta per l'ADSL, fórmula amb menor capacitat que la fibra òptica, ha provocat la reacció de les Administracions públiques, amb la voluntat de defensar l'accés de la ciutadania i l'empresa a la millor xarxa tecnològica possible, que és la del cable.

Telefónica Cable està desaprofitant així l'avantatge de poder actuar en totes les demarcacions i gaudir de les economies d'escala corresponents. Alguns dels arguments que podrien justificar el retard de *Telefónica*, a més del principals d'optar per l'ADSL per raons d'estalvi en l'extensió de la xarxa de fibra òptica (que d'altra banda està força implantada gràcies a les actuacions de l'empresa en l'època que el cable era al legal) rauen a beneficiar-se de l'esforç comercial dels segons operadors (que obriran mercat i difondran la nova oferta que és el cable) i a amortitzar les ofertes ja disponibles de l'empresa en televisió, Internet i telefonia.

⁸⁸ Entrevista personal a Ricard Ruiz de Querol. Barcelona, 11 de maig de 2001.

Taula 40**Els operadors de Telefónica Cable**

Empresa amb participació de Telefónica Cable	Accionistes
<i>Telefónica Cable Madrid, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (56%) Multipark Madrid (34%) Iberdrola (10%)</i>
<i>Telefónica Cable Castilla-León, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (51%) Iberdrola (10%) Grupo Duero (10%) Diario de Burgos (10%) Caja de Ahorros Círculo Católico (5%) Caja de Burgos (5%) Gaceta Regional (7%) Grupo Everest (2%)</i>
<i>Telefónica Cable Extremadura, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (61%) Caja Extremadura (17%) Caja Badajoz (17%) Periódico Hoy (5%)</i>
<i>Telefónica Cable Andalucía, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (65%) CajaSur (15%) Caixes rurals (7%) Abengoa (4%) Diario de Córdoba (1%)</i>
<i>Sociedad General de Cablevisión Canarias, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (51%) CITA (15%) Sogecable (11%) Caja General de Ahorros de Canarias (5,5%) Caja Insular de Ahorros (5,5%) El Día (4,5%) Canarias 7 (4,5%) Canal 7 (3%)</i>
<i>Telefónica Cable Navarra, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (69%) Caja Pamplona (20%) Diario de Noticias (5%) Universidad de Navarra (5%) Grupo Everest (1%)</i>
<i>Telefónica Cable Galicia, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (70%) Caixa Galicia (15%) Voz de Galicia (15%)</i>
<i>Telefónica Cable Catalunya, S. A.</i>	<i>Telefónica Cable (80%) Iberdrola (10%) La Caixa (10%)</i>

Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per *Telefónica*

Mapa 1

Entrada de Telefónica Cable a les demarcacions de l'AOC i d'ONO

Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per *Telefónica*

Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per *Telefónica*

L'ADSL és una fórmula d'accés indirecte al bucle de l'abonat, una manera d'accedir al bucle local, al parell de línies de coure que *Telefónica* ha instal·lat a les llars i les oficines a Espanya des que va ser creada com empresa de servei públic⁸⁹.

L'ADSL va ser concebut inicialment per poder introduir la tarifa plana d'Internet, i pot servir, arran dels últims avanços tecnològics, per donar nous serveis multimèdia anàlegs als que pot oferir el cable.

Una de les opcions és la dels serveis de transmissió de canals de televisió, un dels grans avantatges del cable. L'única diferència és que la capacitat de l'ADSL de transmetre diversos canals alhora és molt limitada en comparació amb el cable. Dels vint milions de línies de telefonia fixa que *Telefónica* té a Espanya, més de la meitat (11,5 milions) estan en condicions de poder suportar nous serveis en ADSL.

Taula 41		
L'aposta Telefónica Cable per l'ADSL en comparació amb el cable		
Sistema tecnològic	Cable	ADSL
Avantatges	-Simètric -Més capacitat d'ample de banda i serveis integrals pràcticament il·limitats -Major nombre de canals de televisió	-Adaptable a la xarxa de telefonia fixa -Ofereix serveis multimèdia, telefonia, Internet i de televisió -Barat
Inconvenients	-Lentitud en la instal·lació -Accés no rendible a les àrees rurals	-Asimètric -Menys capacitat d'ample de banda

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de *Telefónica* i del *CECABLE (Centre d'Estudis sobre el Cable)*

⁸⁹ El terme *assimètrica* es refereix al fet que el tràfic des de la xarxa fins a l'usuari és més ràpid que el tràfic des de l'usuari fins a la xarxa, i aquest és molt similar a la majoria de les connexions a Internet en què l'usuari es descarrega més dades de les que envia.

Tot i que el nombre d'abonats a l'ADSL per a tarifa plana d'Internet és encara reduït, *Telefónica* preveu un ampli desplegament comercial i de xarxes per aconseguir els seus objectius en ADSL.

L'aposta per aquesta tecnologia, doncs, suposa un canvi estratègic del grup. L'ADSL, imposat inicialment pel Govern amb l'objectiu d'abaratir les connexions a Internet, comercialment havia estat oblidat per *Telefónica*, que s'havia decantat per tecnologies més madures, com les línies XDSI. EN relació amb el cable, l'ADSL és substancialment més barat.

Tot plegat va suposar, l'any 2000, la revisió del pla *Imagenio* (l'oferta del cable de *Telefónica*) i la suspensió del projecte del cable.

Sobre la polèmica entre el cable i l'ADSL, cal tenir en compte que les arquitectures de provisió del servei de televisió -en què la competència és dura- per a ambdues tecnologies són ben diferents.

En el cas de l'ADSL la tecnologia és de tipus *pull*: l'usuari fa les peticions a la xarxa per veure un determinat canal i és la xarxa que estableix un circuit ATM per a aquest usuari. La causa d'això és que el parell de coure no suporta més de 4-5 MHz d'ample de banda en els millors casos.

En el cas del cable (tecnologia de tipus *push*), tots els canals als quals pot accedir l'usuari estan al cable, i la xarxa no ha de fer res quan l'usuari canvia de canal.

D'aquesta forma, el servei de televisió sobre ADSL és molt més exigent quant a la xarxa que el servei de cable.

Telefónica comptava, a mitjan febrer de 1998, amb 13 societats de cable a 28

demarcacions⁹⁰. La companyia havia centralitzat la seva participació al negoci en la filial *Telefónica Cable*, formant societats locals en la mesura que el Ministeri de Foment havia anat convocant els concursos⁹¹.

A les demarcacions de Múrcia, Oviedo, Gijón, Avilés, Illes Balears, Barcelona, Catalunya N-E, Catalunya O, València Nord, València Sud i La Rioja, *Telefónica* hi volia acudir amb la filial com a únic accionista.

Telefónica era conscient que havia d'esperar 16 mesos per operar des que s'adjudiqués el concurs de cada demarcació, tot i que el termini es podia prolongar fins a 24 mesos -com així seria- si ho decidia la *CMT* per garantir una competència efectiva. Malgrat això, *Telefónica* podia construir la infraestructura i preparar el llançament del servei.

El consorci *Telefónica Cable Madrid* creixia amb nous accionistes, ja que s'hi van incorporar empreses espanyoles com *Iberdrola* i *Abengoa*, a més de la japonesa *Itochu*. El consorci volia arribar a dos milions de llars en deu anys⁹².

Tanmateix, el canvi de direcció cap a l'*ADSL* ha estroncat l'escenari previsible de competència aferrissada entre dos operadors (*Telefónica Cable* i els segons operadors) a la major part de les demarcacions del cable espanyoles.

Del teòric duopoli s'ha passat a un monopoli *de facto*, si més no momentani, dels segons operadors (per la inactivitat de *Telefónica Cable* com a primer

⁹⁰ El País 16-2-98: 27.

⁹¹ Les societats creades eren *Telefónica Cable Asturias*, *Telefónica Cable Baleares*, *Telefónica Cable Euskadi*, *Telefónica Cable Castilla y León*, *Telefónica Cable Cantabria*, *Telefónica Cable Catalunya*, *Telefónica Cable Madrid*, *Telefónica Cable Murcia*, *Telefónica Cable Navarra*, *Telefónica Cable Andalucía*, *Telefónica Cable Valencia*, *Telefónica Cable La Rioja* i *Telefónica Cable Canarias*.

⁹² A més, *Telefónica* i *Argentaria* van unir-se per oferir Internet a través del televisor. El sistema és igual que l'usat per *web TV*: *Argentaria* pretenia la comercialització entre els seus clients, i *Telefónica* havia de ser el proveïdor del servei.

operador) que tampoc no és tal, ja que el canvi de situació arran de la *Llei General de Telecomunicacions* de 1998 ha provocat un increment de la competència en tots els fronts (televisiu, de telefonia i d'Internet), tal com hem comprovat al capítol 3.2.2. *Telefónica*, com a multinacional amb una diversificació geogràfica i línies de negoci enormes, pot afrontar la nova situació com operador global (*Grupo Telefónica, S. A.*).

És per això que la companyia, en una clara estratègia de descentralització, ha creat nombroses empreses entre 1999 i 2000: *Telefónica España, Telefónica Publicidad e Información, Telefónica Móviles, Telefónica DataCorp, Terra Networks, Emergia, Telefónica B2B, Zeleris* i *Telefónica Media*.

3.4.3. Els dos grans grups dels segons operadors: *Agrupación de Operadores de Cable (AOC)* i *ONO*

Els diversos operadors de cable, impulsats per accionistes amb interessos concrets, s'han anat aplegant en dos grans grups que responen a estratègies empresarials ben concretes: *Agrupación de Operadores de Cable (AOC)* i *ONO*.

Els operadors de cable es caracteritzen, en termes generals, per la seva fortalesa financera (que permet afrontar les inversions que requereix el sector), la seva experiència internacional i el coneixement del mercat i les seves necessitats (Piñar, 199). "Estas condiciones son las que reúnen los operadores adjudicatarios de las distintas demarcaciones a través de la tipología de empresas que participan en el accionariado y que aportan valor en todas las actividades propias de la prestación de servicios de cable" (Ventura, 2001: 109). **Error! Marcador no definido.**

Una tipologia dels accionistes i participants en els operadors de cable a Espanya aplega empreses del sector financer, mitjans de comunicació i grups editorials, empreses amb infraestructures alternatives de xarxa, operadors globals de telecomunicacions i empreses del cable i del sector multimèdia. Altres sectors, com el de la construcció (*Ferrovial*), reflecteixen la involucració de les empreses més poderoses.

-Empreses del sector financer. Les institucions financeres configuren un front d'inversors fonamentals per als operadors de telecomunicacions per cable.

Per una banda, trobem les dues grans entitats financeres espanyoles. El *Banco Santander Central Hispano* (BSCH) ha invertit a *Retevisión* (d'on ha retirat la inversió atenent les prescripcions de la CMT) i, indirectament, a l'AOC (on, per tant, tampoc hi és) i també a *Cableuropa* (on conserva el 32% del capital social). A *Auna*, nou hòlding que aplega l'AOC i diversos operadors de cable, aquesta entitat disposa de l'1% del capital. Curiosament, el BSCH havia participat durant un temps als dos grans grups d'operadors que competeixen amb *Telefónica*.

El cable europeu (*NWR*, filial de *Deutsche Telekom*), i *Telenet* (operador de telefonia a Bèlgica, tal com hem vist al capítol 2.3.3) són objecte d'inversions del banc.

Mentre, el *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria* (BBVA) participa a les elèctriques *Endesa* i *Iberdrola*, i a *Telefónica* i *Sogecable*.

Quant a les caixes d'estalvi, la participació al sector del cable ha estat notable. *Unicaja* (*Cádiz de Cable y Televisión*), *Caja de Ahorros de San Fernando* (*Supercable Andalucía*), *El Monte* (*Supercable Andalucía*), *Caja de Ahorros General de Granada* (*Supercable Andalucía*), *Caja Murcia* (*Región de Murcia de Cable*), *Caja Cantabria*, *Caixa Vigo* (*Grupo Gallego de Empresas para el Cable*), *Caja de Ahorros Inmaculada* i *Ibercaja* (*Aragón de Cable*), *Caja Asturias* (*Telecable Asturias*), *Caja Baleares* (*Corporación Mallorquina de Cable*), *Caja de Ahorros Círculo Católico* i *Caja de Burgos* (*Telefónica Cable Castilla-León*), *Caja General de Ahorros de Canarias* (*Cabletelca*), *Caja Insular de Ahorros* (*Cabletelca*), *Caja Extremadura* i *Caja Badajoz* (*Telefónica Cable Extremadura*), *CajaSur* (*Telefónica Cable Andalucía*), *Caja de Segovia* i *Caja de España* (*Retecal*), *Kutxa* i *Caja Vital* (*Euskaltel*) i *Caja Navarra* i *Caja Pamplona* (*Reterioja* i *Retena*) reflecteixen el pes

del sector, bàsicament guiat per objectius de vincle territorial (gairebé a totes les demarcacions *Telefónica* o el segon operador tenen una caixa d'estalvis al seu accionariat), inversió financera i accés al client.

En aquest sentit, els diversos serveis del cable són d'utilitat "para poder cablear los hogares y para poder meter después otros servicios a los que por sí mismos no tendría sentido abonarse. Nadie se abona a los bancos, nadie se abona a las telecomunicaciones. Se abona primero a las películas de estreno, al fútbol de primera división" (Cueto, 1996: 457).

La participació de les entitats financeres al capital dels operadors depèn de les mesures que emprengui el Govern espanyol i la *CMT*. El Govern segueix els consells del *Tribunal de Defensa de la Competència (TDC)* en el sentit que cap empresa pot mantenir una presència superior al 3% en més d'una empresa de sectors estratègics com el de les telecomunicacions.

Seguint les pautes espanyoles i europees que hem comprovat als capítols 3.2 i 3.3, les Administracions públiques advoquen per evitar posicions de domini i alimentar la competència.

Pel que fa a la *CMT*, la televisió digital terrestre, via satèl·lit i per cable competeixen directament, ja que aspiren a obtenir els mateixos continguts (*CMT*, 1999: 70-77).

-Mitjans de comunicació i grups editorials. Els mitjans de comunicació locals i regionals pertanyents a les diverses demarcacions han protagonitzat un rol actiu a l'hora de participar en els operadors de telecomunicacions per cable. *AOC* i *ONO* disposen d'una plèiade de mitjans locals i empreses creadores de continguts, que

així projecten els seus productes a través de nous sistemes de distribució.

La tradició inversora del sector premsa en l'audiovisual i la indústria de la televisió (Ariño, Aguilera i De la Cuétara, 1996: 85) es ratifiquen amb les inversions a *Telefónica Cable* i les seves diverses filials del *Diario de Burgos*, *Gaceta Regional*, *Grupo Everest*, *El Día*, *Canarias 7*, *Canal 7*, *Periódico Hoy*, *Diario de Córdoba*, *La Voz de Galicia* o *Diario de Noticias*, i en les de *Diario de Jerez* (*Cádiz de Cable y Televisión* i *Cable y Televisión de Andalucía*), *Diario de Mallorca* i *Última Hora* (*Corporación Mallorquina de Cable*), *Las Provincias* (*Mediterránea Sur*, *Mediterránea Norte* i *Valencia de Cable*), i *La Opinión* i *La Verdad* (*Región de Murcia de Cable*) a *Cableuropa*, i *Grupo Zeta* i *El Faro de Vigo* (*Grupo Gallego de Empresas para el Cable*), *Heraldo de Aragón* (*Aragón de Cable*), *TISA* (*Menta-Cable i Televisió de Catalunya*) i *Editorial Prensa Asturiana* (*Telecable Asturias*) a l'AOC.

-Empreses amb infraestructures alternatives de xarxa. Un bon estol d'empreses d'infraestructures -les denominades *utilities* en anglès, i operadors de vial en castellà- ha invertit i està invertint als operadors de cable.

Totes les companyies que disposen de xarxes -elèctriques, ferroviàries, d'aigua, de gas- han tendit històricament a esprémer els seus recursos i invertir en telecomunicacions, com hem comprovat, en el cas europeu, als capítols 2.2.4 i al 2.3.3 amb els casos de *Lyonnaise des Eaux*, la *Compagnie General des Eaux* i altres empreses anàlogues.

La major part d'aquestes empreses disposaven d'infraestructures pròpies de fibra òptica abans de la liberalització d'infraestructures de telecomunicacions als efectes de garantir les necessitats de comunicació intraempresarial.

L'opció d'utilitzar les xarxes i rendibilitzar-les ha estat defensada des de la Unió Europea mitjançant el concepte d'*infraestructures d'ús alternatiu*⁹³.

En general, per a aquestes empreses la participació als operadors de cable i la cessió de les xarxes implica una diversificació i una estratègia defensiva del negoci principal (Zulueta, 1998). Tanmateix, per poder prestar serveis a tercers aquestes empreses operadores de vial han de sol·licitar la llicència individual C1 i sotmetre's al Règim aplicable a l'atorgament de llicències per a la prestació de serveis a tercers o l'establiment o explotació de xarxes públiques.

Un dels punts que la *CMT* intenta garantir és el lliure accés a les infraestructures per part de totes les empreses, i no només les afins. "Se pretende evitar situaciones de discriminación respecto a otras operadoras (las que desarrollando la misma actividad sí recaban una licencia de telecomunicaciones), la garantía del respeto a la legalidad vigente y una adecuada conformación del mercado, en el que estén perfectamente identificados los agentes que en él intervienen clarificando sus derechos y obligaciones, dentro de un marco de libre y leal competencia entre ellos" (*CMT*, 1999: 132).

Els primers operadors de vial a participar en el mercat del cable han estat les elèctriques *Unión Fenosa* i *Endesa*, pivots accionaris de l'AOC. Després, el 1999, s'hi van sumar la *Renfe* i *Desarrollo del Cable*, filial d'*Enagas (Grupo Gas Natural)*.

-Operadors globals de telecomunicacions. El procés de liberalització impulsat per la Unió Europea i pels Governaments dels Estats membres ha provocat la

⁹³ *Llibre Verd sobre la Liberalització de les Infraestructures de Telecomunicacions i Xarxes de Televisió per Cable*. COM (94) 440 final.

internacionalització de tots els mercats, especialment el de telecomunicacions.

Espanya no n'ha estat una excepció, i el cable tampoc. El pes específic de *Telecom Italia* (nova denominació de *Stet Telecom*) a l'AOC reflecteix l'impacte del fenomen en un sector que requereix, a més de grans inversions, experiència en l'explotació de les xarxes, el que explica l'aposta de l'operador italià.

Una estratègia habitual dels grans operadors de telecomunicacions -sobretot dels exmonopolis, que gaudeixen d'una situació econòmica molt potent- és vincular-se a projectes d'altres Estats per penetrar en els nous mercats. *British Telecom*, *France Telecom*, *Cable & Wireless* i altres operadors s'han endinsat a Espanya seguint aquesta línia. "A menudo es más fácil para los operadores internacionales entrar por medio de nuevos sectores que acaben de abrirse a la competencia gracias a la innovación tecnológica, como en el caso español es el cable" (Ventura, 2001: 109).

Normalment les aliances estratègiques s'articulen mitjançant consorcis que garanteixen la relació a llarg termini. La incertesa i el desconeixement dels nous mercats i l'especificitat dels actius que requereixen inversions elevades i un coneixement especialitzat (Williamson, 1985) impulsen aquest tipus d'acords, que desencadenen posicions procompetitives (introducció d'una nova empresa o nous serveis en un mercat) i anticompetitives (els dos o més involucrats tenen la seguretat que no s'atacaran entre ells).

En el cas del cable a Espanya, *Telecom Italia* s'ha aliat amb *Endesa* i *Unión Fenosa*, i *France Telecom* amb *Multitel Cable* i *Ferrovial*.

-Empreses del cable i del sector multimèdia. Com hem comprovat

especialment als capítols 3.2.2 i 3.2, el cable a Espanya és un fenomen que neix i evoluciona, en els primers anys, lligat als vídeos comunitaris i a la televisió local i que, per tant, ha generat l'aparició de nombroses empreses, la majoria micro, vinculades al sector.

Amb la legislació del sector i l'aclariment dels actors que hi han començat a participar, algunes empreses del cable històric, d'altres de més recents i també del sector multimèdia i afins s'han integrat a l'accionariat d'alguns operadors, imitant el camí emprès per la major part dels mitjans de comunicació i del sector editorial i audiovisual.

Així, en el cas dels operadors pertanyents a l'AOC, trobem empreses com *Multimedia Cable (Menta-Cable i Televisió de Catalunya)*, *Cable Total Zeta i Supercanal (Madritel)* i *Supercanal i Procono (Supercable Andalusía, Supercable Sevilla i Supercable Almería)*.

A *ONO* trobem *Telecable Mediterránea (Mediterránea Sur, Mediterránea Norte i Valencia de Cable)*, i a *Telefónica Cable Multipark Madrid (Telefónica Cable Madrid)*.

Aquests sectors empresarials han confluit en dos grans blocs, que reflecteixen la reacció immediata de la indústria a la cobertura atorgada pels sectors polític i legislatiu.

Dos grans blocs d'operadors s'han configurat en els últims anys -sobretot al llarg de 1998- en el mercat del cable a Espanya (Annex 2: Accionistes de l'AOC i ONO; Annex 3: Les 43 demarcacions del cable a Espanya; Annex 4. AOC i ONO a les 43 demarcacions del cable a Espanya; Annex 5: Els municipis que constitueixen cada demarcació del cable a Espanya):

-Agrupación de Operadores de Cable (AOC). vinculada a *Retevisión* i després inclosa al hòlding *Auna*. AOC controla les tres demarcacions de Catalunya, les tres de Madrid, Andalusia I, II i III, Almeria, Galícia, Santiago de Compostela, A Coruña, Gijón, Oviedo, Avilés-Castrillón-Corvera, Navarra, la Rioja, Canàries, Castella-Lleó i Euskadi.

A finals de 1998 l'AOC disposava de 7 milions de llars potencials a les diverses demarcacions, amb una previsió de 5 milions de vivendes passades pel cable. El total de línies telefòniques amb clients es calculava en 1,25 milions, i el de clients del servei bàsic de televisió en un milió de llars. Per a d'altres serveis es preveia mig milió de llars. El balanç de 1998 és de 70.000 milions de pessetes invertits, dels quals 47.000 milions han estat invertits en la xarxa, 800 empleats directes i 1.200 indirectes, 700.000 llars passades i prop de 100.000 clients.

Per als següents deu anys, la inversió mínima exigida és de 208.000 milions de pessetes, tot i que la inversió compromesa és de 630.000 milions. 15.000 llocs de treball creats i un milió de llars passades a final de 1999 completen les previsions de l'AOC.

Empreses de telecomunicacions per cable amb llicències ja concedides en aquell moment a tretze demarcacions de cinc Comunitats Autònomes (Madrid, Andalusia, Castella-Lleó, Galícia i Astúries) van constituir el 17-5-98 l'AOC, amb la finalitat de representar els interessos comuns de tots ells davant les Administracions nacionals i internacionals i davant els subministradors d'equips i continguts audiovisuals.

L'AOC va ser fundada per *CYC Telecomunicaciones* –després anomenada

Madritel (Madrid), *Supercable* (Andalusia), *Retecal* (Castella-Lleó), *Grupo Cable* (Galícia) i *Telecable* (Astúries). L'objectiu n'és oferir serveis comuns als operadors i prestacions de servei tècnic, econòmic o jurídic (anàlisi de mercats, estudis de viabilitat i assessoria en regulació), “i actuar com a grup de pressió”, segons Jesús Pelegrín, president de l'AOC fins a 1999⁹⁴.

En principi, l'AOC no havia de tenir clients diferents dels seus propis socis, llevat casos especials aprovats per la Junta d'Administració. Els operadors de cable de Catalunya, el País Basc, Navarra, Aragó i Canàries havien manifestat interès per sumar-se a la iniciativa, i així ho portarien a terme més endavant.

Dintre de l'AOC trobem operadors lligats a les elèctriques *Endesa* i *Unión Fenosa* i a *Hidroeléctrica del Cantábrico*.

L'octubre de 2000 es va crear el grup *Auna*, participat majoritàriament per les elèctriques *Endesa* (28%), *Unión Fenosa* (17%) i l'operador de telecomunicacions *Telecom Italia* (27%).

Les tres empreses procedeixen d'una situació monopolística que els confereixen gran força i capacitat inversora. *Ufinsa* (*Unión Fenosa Inversiones*) és l'empresa del grup *Unión Fenosa* que desenvolupa negocis no elèctrics, i participa activament al mercat telecomunicatiu espanyol.

Quant al grup *Endesa*, la seva filial *Grupo Eléctrico de Telecomunicaciones* (*GET*) va ser creada el 1996 per gestionar la diversificació en el sector de les telecomunicacions, de forma que participa en serveis de televisió per cable, serveis mòbils de telefonia, venda de mòbils i enginyeria i instal·lació de xarxes de telecomunicacions.

⁹⁴ Entrevista a Jesús Pelegrín president de l'*Agrupación de Operadores de Cable* (AOC). Terrassa, 9 de juliol de 1999.

Pel que fa a *Telecom Italia*, es tracta d'un operador internacional exmonopoli a Itàlia, que aporta l'experiència en la gestió de xarxes, accés a proveïdors de continguts i el desenvolupament d'aliances estratègiques internacionals.

Com és denominador comú en el sector del cable, les entitats financeres ocupen una posició estratègica: *BSCH* (1%), *Caja de Ahorros del Mediterráneo* (2,7%), *Caja de Ahorros de Navarra* (2,3%), *Unicaja* (2,5%), *Ibercaja* (1%), *Caixanova* (1,2%), *BBK* (2%) i *Kutxa* (2,7%) participen en l'accionariat d'*Auna*, juntament amb l'operador de telecomunicacions basc *Euskaltel* (2,4%), accionista a *Retevisión* i que desenvolupa el negoci d'aquest operador al País Basc.

Mapa 2

Mapa del cable a Espanya: demarcacions de l'AOC, d'ONO i desertes

Euskalnet és el principal accionista d'*Euskaltel*, i gestiona una xarxa de difusió de ràdio i televisió al País Basc, a més d'haver desenvolupat obres de canalització de fibra òptica.

Auna va iniciar la seva estratègia d'incursió en les telecomunicacions adquirint la majoria del capital social de *Retevisión* (telefonía fixa i subministrador d'infraestructures), *Amena* (telefonía mòbil), *Onda Digital* (televisió digital terrestre) i *eresMas* (Internet).

Les empreses de cable *Supercable*, *Cable i Televisió de Catalunya*, *Grupo Gallego de Empresas para el Cable*, *Canarias Telecom* (l'antiga *Cabletelca*), *Euskaltel*, *Madritel* i *Aragón de Cable* pertanyen directament a *Auna*, i *Retena* i *Reterioja* (anomenades comercialment *Tenaria*) indirectament, ja que el seu capital està participat per *Retevisión*.

-*ONO* (la identitat corporativa de *Cableuropa*, vinculada a *Lince*, el tercer operador de telecomunicacions utilitzant la marca *Uni2*). *ONO* controla la zona mediterrània (València, Comunitat Valenciana Nord, Comunitat Valenciana Sud, Palma de Mallorca, Regió de Múrcia, Albacete, Torrent), part d'Andalusia (Andalusia IV, El Puerto de Santa María, Huelva, Cadis) i Cantàbria. En total, doncs, *ONO* controla 15 demarcacions de cable que integren uns 7 milions de llars.

El 68% d'*ONO* és propietat de *Cableuropa*, amb la distribució següent: el 32% del *Banco Santander Central Hispano (BSCH)*, el 18% de *Ferrovial* (construcció) i el 18% de *Multitel* (pionera en la gestió de cable de banda ampla a Espanya).

El restant 32% correspon a *Spaincom*, societat integrada per *Bank of*

America (el major banc dels Estats Units), *General Electric Capital* (la major companyia del món en capitalització borsària), el *Fons de Pensions del Quebec* (cartera de comunicacions amb més de 1.200 milions de dòlars) i *Callahan Associates International* (més de 100 anys d'experiència al sector telecomunicatiu).

Cableuropa va néixer impulsada per *Multitel Cable*, sorgida el 1992 sota la direcció d'Eugenio Galdón i una de les pioneres en televisió per cable a Espanya els anys 90, ja que en les dècades anteriors van ser nombroses les petites empreses a desenvolupar xarxes en tot l'Estat.

El 1993 *Multitel Cable* va impulsar proves pilot de cable a Xerès i Cantàbria, i el 1994 va concentrar tot el negoci en *Cableuropa*, empresa que participaria en els concursos del cable a partir de 1995.

Multitel es va incorporar el 1995 a *Multicanal TPS, S. A.*, la primera empresa espanyola especialitzada en canals temàtics.

La tendència holística dels operadors espanyols es reflecteix en *Multitel*, que també va impulsar *Lince Telecomunicaciones, S. A.*, adjudicatària del tercer operador de telefonia fixa a Espanya. La participació a *Lince* s'articulava mitjançant l'empresa *Editel*, participada per *Multitel Cable* (75,5%) i *Ferrovial Telecomunicaciones* (24,5%). L'altre soci en el capital de *Lince* és *France Telecom* (69%).

Quant a *Ferrovial Telecomunicaciones*, que comparteix amb *Multitel* la participació a *Lince Telecomunicaciones* i *Cableuropa*, està integrada per més de cent empreses i és líder a Espanya en el sector de la construcció. La promoció d'infraestructures és una prioritat de *Ferrovial*, que opera al mercat internacional (sobretot a Europa, Llatinoamèrica i Nord d'Àfrica).

A Sanlúcar de Barrameda i Vélez-Málaga, les llicències corresponen a operadors locals que ja hi funcionaven.

Iniciada la implantació a gran escala dels operadors de telecomunicacions per cable i promulgada la *Llei General de Telecomunicacions* de 1998, el Govern esperava liberalitzar totalment les telecomunicacions al llarg de 1999, moratòria basada en la necessitat de millorar la xarxa de telecomunicacions existent i estendre els serveis telefònics bàsics, ajustar les tarifes, completar el procés legislatiu i fer la transposició de les directives comunitàries a la legislació espanyola.

No obstant això, segons l'AOC i *ONO*, la realitat contradiu les apreciacions optimistes. L'experiència dels segons operadors de cable demostra que persisteixen i s'agreugen els mals endèmics de l'escassa duració de la moratòria - 24 mesos- i que n'apareixen de nous, com ara aquests:

a) Complexitat burocràtica i retards en l'actuació de les administracions públiques, sobretot els ajuntaments, per atorgar les concessions d'ús del domini públic municipal i de les llicències d'obres. Totes dues són imprescindibles per a la creació de les infraestructures necessàries per a la prestació dels serveis.

b) Asimetria del règim fiscal de *Telefónica* i el dels operadors de cable, que no ha resolt la Llei 25/1998, de 13 de juliol. La incertesa en relació al règim de taxes locals, molt gravós en la majoria de casos, es manté, tot i que la regulació per la *Llei 39/1988, de 28 de desembre, d'Hisendes Locals*, ha estat substancialment

modificada per la *Llei 50/1998, de 30 de desembre, de Mesures Fiscals, Administratives i d'Ordre Social*. A tot plegat cal afegir l'heterogeneïtat de les ordenances municipals sobre taxes.

c) Dificultat d'accés a les infraestructures d'obra civil i als serveis de *Telefónica* com a operador dominant sense que existeixin encara alternatives suficients. Això alenteix i converteix en més costos el desplegament de la xarxa dels operadors entrants.

d) Inseguretat en les negociacions d'interconnexió amb *Telefónica* i lentitud i dificultats amb què s'inicien i es desenvolupen. És molt difícil preveure raonablement la conclusió dels tractes, ja que l'operador abans dominant està optant per una política de semibloqueig i de dilació a l'hora d'acabar els tractes.

e) Persistència del desequilibri tarifari. Al rebaixar artificialment les tarifes de trucades locals, perjudica els operadors de cable entrants, que han de competir en aquest mercat i, sobretot, en el bucle d'abonat, veritable clau per aconseguir un règim de lliure competència.

f) Carestia de regulació sobre el finançament del dèficit d'accés, obstacle seriós a l'entrada dels segons operadors perquè incideix negativament en els plans de negoci.

g) Retard fins l'any 2000 de l'establiment d'un sistema efectiu de portabilitat

numèrica. Aquesta és una necessitat primordial perquè els operadors de cable entrants puguin competir en un mercat obert.

h) Dificultat creixent d'accés als continguts. Aquest fenomen s'agreuja si es produeix la fusió de les plataformes de televisió digital (capítol 3.5.1) i amb la posada en marxa del projecte de televisió digital terrestre, amb la qual cosa els aspirants als millors continguts s'incrementaran, el mercat es pot disparar i les exigències per als operadors de telecomunicacions per cable, que a més han de lluitar en els altres serveis (telefonía i Internet), poden ser insuportables.

Aquest fet s'intensifica perquè la major part de competidors pels drets de televisió han irromput al mercat abans que els operadors de cable, de forma que aquests ja no disposen dels continguts més atractius per a l'audiència.

i) Activitat comercial agressiva de *Telefónica* per anticipar la presència, avançant-se al final de la moratòria, en el mercat rellevant dels serveis de telecomunicacions per cable. Així ho demostren campanyes publicitàries com les d'oferta de serveis conjunts de telefonía i audiovisual a través de *Vía Digital* i d'Internet a través de *Teleline*.

j) Adopció per part de *Telefónica* de la tecnologia *ADSL (Asymmetrical Digital Subscriber Line)*, dintre del seu servei Gigacom C, amb les modalitats Ralex (per a interconnexió de xarxes locals) i Online (per a serveis multimèdia fins a les llars). Això permet accedir a Internet amb més rapidesa, usant les mateixes línies telefòniques i incidint en el mercat rellevant dels operadors de cable.

k) Aparició de tecnologies diferents al cable (*LMDS*, *MMDS*, satèl·lit), el que possibilita l'existència del bucle local sense fils. La tentitud en l'extensió de la xarxa de telecomunicacions per cable afavoreix les expectatives d'aquestes alternatives, concebudes especialment (*LMDS* i *MMDS*) per a l'àmbit rural, on més tardana serà l'arribada de les xarxes.

Aquests factors convertirien en insuficient la moratòria de 24 mesos imposada per llei a *Telefónica*, a parer de l'AOC i *ONO*, preocupats pels paràmetres que poden retardar el ple desenvolupament de les aplicacions televisives i telecomunicatives.

L'anàlisi d'aquestes traves centra els esforços dels gestors dels operadors espanyols, àvids de conèixer els principals obstacles d'entrada als segons operadors de cable, que han d'accelerar el ritme de cablejat per afrontar amb garanties la competència amb *Telefónica Cable*.

"Les barreres d'entrada no afecten igual els diferents operadors de telecomunicacions, i els problemes i inconvenients amb què ens enfrontem no són els mateixos en totes les demarcacions", afirma Carlos Luengos, director general d'*ONO Mallorca*⁹⁵.

Certs factors amenacen seriosament el futur del sector del cable, sobretot perquè la resolució no depèn directament de la gestió de les empreses de cable, sinó d'actuacions proclius a assegurar un marc regulador favorable o una actitud proactiva per part de l'Administració.

⁹⁵ Entrevista a Carlos Luengos, director general d'*ONO Mallorca*. 30-6-99.

Un dels elements a tenir en compte és la distorsió que en el consumidor pot causar la proliferació de fórmules tecnològiques. El naixement de les plataformes digitals, *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital* (capítol 3.5), va provocar que es llancés el missatge que el satèl·lit era digital i el cable no (quan ho pot ser i ja ha estat experimentat al Regne Unit, tot i que de moment no li cal per oferir millors serveis amb un concepte integral).

A més, les plataformes van aprofitar la incipiència del cable per acaparar els millors continguts televisius, que no seran -i igualment no ho haurien estat- els que determinaran l'èxit de les xarxes de cable.

Tanmateix, l'estratègia de les plataformes digitals via satèl·lit no ha reeixit del tot, fins al punt que els operadors de cable es beneficiaran de la cultura de pagament de l'audiència, que ja ha après a pagar per veure la televisió.

Aquest mateix fenomen, però, es donarà en sentit invers per als interessos dels segons operadors de cable, que estan fent madurar el mercat en benefici de l'estratègia que vulgui adoptar *Telefónica* en relació al cable.

Tot i que de moment el monopoli aposta per l'*ADSL* i intenta amortitzar la xarxa de telefonia bàsica disponible, més endavant pot aprofitar la tasca de divulgació i sensibilització portada a terme pels segons operadors i rebentar el mercat amb preus reduïts (factibles per a una multinacional que ha diversificat la seva oferta, tal com hem comprovat al capítol 3.4.2) i l'ús multicanal dels continguts que ja ha llançat al mercat.

Des de l'AOC i des d'ONO es considera que el període de moratòria és molt escàs comparat amb els establerts als països en què les telecomunicacions s'havien liberalitzat prèviament.

Els segons operadors confiaven que els esforços de construcció i instal·lació es podien concentrar en el primer any, però les dificultats en la construcció han desbordat les previsions més pessimistes.

El primer obstacle han estat els tràmits que han hagut de superar els operadors. L'exemple d'*ONO Mallorca* és eloqüent. De fet, tot i l'atorgament dels concursos (novembre de 1997 en el cas illenc), la signatura del contracte concessional ja implicava un lleuger retard (desembre de 1997), aguditzat per la presentació del projecte definitiu, que havia de ser aprovat pel Ministeri de Foment. En alguns casos, aquests tràmits han devorat sis mesos de l'avantatge concedit als segons operadors (juny de 1998)

Una vegada arribats a aquest punt, els segons operadors havien de sol·licitar la llicència d'obres. En el cas d'*ONO Mallorca*, la llicència no va ser concedida fins al novembre de 1998, és a dir, cinc mesos més tard.

És per això que els operadors (*Menta-Cable i Televisió de Catalunya* entre ells) han hagut de fer malabarismes per llançar serveis integrats de telèfon, televisió i Internet, fins al punt d'aprofitar llicències concedides a altres empreses de serveis o actuacions urbanístiques municipals.

Tot i això, "és impossible implementar una xarxa de tecnologia avançada a cop d'opinió del regidor de torn i subordinant la construcció a les necessitats d'obres de remodelació de voreres a la ciutat", lamenta Luengos.

La negociació amb els ajuntaments s'ha revitalitzat després de les eleccions municipals de juny de 1999, però sovint el diferent signe polític dels partits governants envitricolla encara més la tasca dels operadors de la infraestructura clau per al ple desenvolupament de la societat de la informació. La consecució d'un grau

major de seguretat jurídica davant de l'administració local serà, doncs, fonamental per a l'extensió de la xarxa.

*Menta*⁹⁶ i la resta dels segons operadors són conscients que la rapidesa és una altra condició *sine qua non* per a la viabilitat del negoci, arran de la moratòria, que pot permetre a *Telefónica Cable* iniciar l'activitat al negoci abans que la resta d'operadors.

A més, el del cable és un sector caracteritzat per la incorporació gradual i lenta del mercat potencial, a diferència dels serveis microones o via satèl·lit, que abasten amb gran rapidesa bona part o la totalitat del territori. El mercat potencial s'adquireix al compàs de la construcció, i els plans de negocis dels operadors no resistiran massa temps sense generar vendes i ingressos.

Per acabar de confirmar la rapidesa com un factor angular, només cal observar el rol dels competidors. Les plataformes digitals i els operadors de telefonia d'accés indirecte disposen d'un mercat potencial ampli des del dia d'inici de l'activitat, el que els permet crear una cartera de clients àmplia i sense limitacions geogràfiques i de construcció.

En aquest sentit, els operadors han acceptat accelerar els terminis de cobertura, perquè la compensació consisteix en la possibilitat d'assegurar una condició indispensable del negoci, com ho és la construcció ràpida de la xarxa.

La contradicció arriba quan algunes administracions locals bloquegen la construcció de xarxes negant llicències municipals. La paradoxa és evident: des de l'Administració central s'exigeix el compliment de terminis amenaçant amb l'execució dels avals dels operadors, mentre que des de l'Administració local es

⁹⁶ *Menta* és el nom comercial de *CTC* des de juny de 1999.

frena el negoci posant pals a les rodes de la construcció.

Aquí es percep una disfunció en la connexió Administració-indústria a l'hora d'impulsar un sector estratègic com el de les infraestructures de telecomunicacions. El ciutadà i l'empresa en poden ser els grans damnificats.

A més, des de l'AOC i ONO es remarca que el del cable no és un negoci de construcció, tot i que entre els accionistes de la majoria d'operadors s'hi trobin constructores, com hem desglossat a l'inici d'aquest capítol.

La construcció no és el fi, sinó el mitjà obligat per arribar al client. "Els ajuntaments, però, no s'han caracteritzat per adoptar mesures a partir de beneficis a mitjà i llarg termini", es queixa Luengos. Certament, els ajuntaments estan més acostumats a atorgar petites llicències d'obra per a reparacions o ampliacions d'infraestructura que per a projectes d'envergadura i de gran abast com la xarxa de telecomunicacions per cable.

A aquests imponderables s'hi suma el cablejat d'accés a les vivendes, en què es combinen obstacles de regulació, administració local i físiques dels edificis⁹⁷.

Els operadors es queixen de discriminació per la prohibició de cablejar per la façana alguns edificis amb característiques especials, tot i que la major part del cable és subterrani. Només en els casos en què és impossible accedir a la vivenda d'altra manera el cable s'instal·la a la façana.

Curiosament, "en aquests casos sempre hi ha cable instal·lat d'altres companyies, i la infraestructura de l'operador de cable no només no impacta estèticament, sinó que millora substancialment la situació existent ocultant els

⁹⁷ El Reial Decret de febrer de 1998 sobre Infraestructures Comunes de Telecomunicacions (ICT) ha

defectes anteriors", analitza Luengos.

En molts casos els veïns accepten els plans de l'operador, però aleshores és l'ajuntament que paralitza l'obra al legant que el ciutadà no té criteri suficient per decidir sobre els edificis. Ara, però, els edificis de nova construcció ja haurien d'acollir un projecte que garanteix la implementació d'infraestructures de telecomunicacions.

Un altre motiu de disputa entre *Telefónica Cable* i els segons operadors és la transformació dels títols habilitants. AOC i ONO reclamen l'equiparació dels drets i obligacions dels segons operadors amb *Telefónica Cable*, empresa que no va haver d'assumir cap compromís addicional al plec de condicions. De fet, se li va atorgar llicència per a tot l'Estat sense necessitat de concursar. És per això que els segons operadors demanen ser exonerats dels compromisos addicionals per restablir una situació d'equitat.

Igualment s'hauria de permetre als segons operadors, en opinió d'AOC i ONO, decidir lliurement els compromisos de cobertura i extensió que estan disposats a assumir.

L'ofensiva de *Telefónica* amb l'ADSL (servei portador d'accés asimètric) pot impactar també en els competidors, ja que pot desincentivar la inversió en implantació d'infraestructures alternatives al seu bucle d'abonat. El bloqueig en el cable fóra una possibilitat ferma, ja que si *Telefónica* construeix primer la xarxa, existirien poques opcions que entressin els operadors adjudicatari després.

La resistència al canvi tecnològic és un altre aspecte que pot afectar els operadors, tot i que se supera amb una imatge de marca solvent i una bona qualitat

aplanat el camí.

de servei.

Quant a la marca, un dels ítems fonamentals és la seguretat. En aquest camp, els operadors, si volen oferir la imatge de gran empresa, han d'invertir en campanyes de reconeixement sense generació de demanda, el que resulta car i amb rendibilitat a llarg termini.

La creació de sinergies unificant marques és una solució, ja que la rendibilitat només arribarà mitjançant la qualitat del servei, supeditada a l'extensió de la xarxa. La percepció de solvència empresarial, però, serà molt més senzilla d'aconseguir. Quant a la por tecnològica, més que una resistència al canvi d'operadors es tracta d'una oposició inicial al canvi de model de vida inherent a l'ús de noves tecnologies.

El fet que la majoria dels serveis oferts pels operadors existeixin prèviament amorteix aquest hàndicap, més si tenim en compte que la por afecta el servei, no tant el nou operador.

En aquest sentit, està comprovada una certa resistència generacional cap a determinats nous serveis, però si se separa el concepte de servei i el de tecnologia la situació es pal·lia. Si la tecnologia facilita la vida, i l'usuari així ho percep, l'obstacle desapareix.

En aquesta línia, és fonamental la consecució de la portabilitat numèrica, que afavoreix la competència en l'accés directe i beneficia l'usuari.

Els avantatges del servei provoquen la desaparició de la por tecnològica, segons Luengos. I la televisió així ho demostra. Un exemple n'és la televisió multicanal.

Les noves fórmules tecnològiques permeten oferir una gran quantitat de

canals, però aquest nombre no és, al capdavant, l'avantatge *per se* que valora l'usuari, fins al punt que un paquet prolix de canals poc acceptats resulta contraproductiu.

En aquest cas, la major capacitat de transmissió s'hauria de canalitzar oferint un servei que aporti valor al consumidor, com per exemple la possibilitat d'elecció entre diferents canals de qualitat que satisfacin la demanda dels diferents usuaris.

Per tant, des de l'AOC i ONO es conclou que la possibilitat d'elecció és la que triomfa, per sobre de la tecnologia que ho possibiliti, ja que l'usuari, més que cercar molts canals o un sistema digital que el sorprengui, vol adoptar un grup reduït de canals com a habituals. “La mayor disponibilidad de canales no redunde en la diversidad de la oferta ni en la calidad de la misma, sino, más bien, en lo contrario. Los espectadores no se dedican a contemplar las tecnologías sino los programas” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 60).

És per això que la imatge de marca dels operadors de l'AOC i ONO s'aparta de la tecnologia i respon a valors d'alegria, humanitat, facilitat i sentiment positiu. El que es ven, doncs, no és tecnologia.

Un altre aspecte rellevant són els continguts. Els operadors de cable són conscients que la de la televisió no és la seva batalla. El futbol, les curses de braus i les estrenes de cinema estan acaparats per altres competidors televisius, per la qual cosa cal buscar el fet diferencial en la creació de canals de televisió de qualitat que siguin acceptats pel consumidor i s'allunyin d'aquella tríada.

L'atomització de l'oferta i l'estancament del consum audiovisual demostren que la font prioritària de recursos per als operadors no ha de ser la televisiva. “Las transformaciones en la comunicación durante la década de los ochenta provocaron

una impresionante reestructuración del mercado audiovisual. Normalmente se aducen razones tecnológicas para explicar este cambio, en el sentido de que el cable, el satélite y el vídeo han incrementado, exponencialmente, la oferta audiovisual y han ayudado a flexibilizar el consumo audiovisual. Sin embargo, el consumo audiovisual no se ha incrementado por razones de disponibilidad de tiempo y por cambios en las formas de ocio y, solamente, se observan algunas formas de consumo audiovisual que parecen, en principio, más flexibles que la televisión y el cine tradicional” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 59).

La clau de volta dels operadors és la creació d'una xarxa que proporcioni accés universal a continguts per part de qualsevol ciutadà. Segons Luengos, "les empreses de cable, com a distribuïdors de contingut, creem xarxes obertes que proporcionen serveis integrats reals. No podem ni hem d'estar vinculades a entitats propietàries de continguts televisius exclusius, perquè estaríem actuant contra el principi de lliure distribució de continguts i d'accés lliure del ciutadà a aquests continguts".

En un procés lògic, les empreses de programació no haurien d'estar vinculades a xarxes de distribució. De fet, només l'estricta separació dels dos sectors garantirà una veritable liberalització. El cas de *Cablevisión* el 1995 (l'associació entre *Canal Plus*, monopolista de continguts i de televisió de pagament, amb *Telefónica*, monopolista aleshores de la distribució per cable), analitzat al capítol 3.3, és un referent a evitar.

Les empreses de continguts i de distribució haurien d'eludir la utilització dels seus negocis per crear obstacles d'entrada en l'altre negoci.

Per tant, podem sintetitzar de forma interpretativa les característiques del

mercat espanyol i, per extensió, el català de telecomunicacions per cable (amb peculiaritats que seran desglossades en profunditat al capítol 4) a partir d'aquests elements:

-Duopoli. Dos operadors (*Telefónica* i el segon operador de cable) es disputen cada demarcació. Aquest monopoli dual és l'evolució més natural per a la competència en el mercat del cable. A més, la situació estimula aliances (pivotant en el duet *Endesa-Retevisión* per un costat i en *Cableuropa* per l'altre) i acords de col laboració en altres modalitats telecomunicatives.

Podem considerar *Retevisión* aliat natural per als operadors de cable, ja que els beneficis són retroalimentadors. Així, *Retevisión* pot accedir als subscriptors de l'operador de cable, i aquest pot actuar com a transportador de senyals a destinacions alienes a l'àrea territorial respectiva.

La disputa entre les elèctriques (*Endesa-Retevisión*) i *Cableuropa* (un conglomerat amb característiques més especulatives) per consolidar-se com a segon gran operador de cable a Espanya s'ha de resoldre en el futur, tot i que el més probable és una convivència si més no en el cable, atesa la compartimentació de les demarcacions, concepte que arran de la *Llei General de Telecomunicacions* de 1998 ha quedat desvitamitzat.

En tot cas, l'existència de dos grups econòmics permetrà a cadascun d'ells l'establiment d'acords de col laboració tecnològica i comercial i la consecució del volum que pot permetre operacions econòmiques.

Per als nous operadors esdevé imprescindible la consecució d'una cultura comercial pròpia, com a operadors de telecomunicacions i com a operadors de

continguts i aplicacions audiovisuals.

A més, es poden pronosticar acords de col·laboració amb els nous competidors de l'audiovisual i de les telecomunicacions (televisió digital via satèl·lit, televisió digital terrestre, *Multichannel Multipoint Distribution System* o *MMDS*, *Local Multipoint Distribution System* o *LMDS*), que poden limitar els índexs de penetració de les xarxes de cable⁹⁸.

-Multiservei. Es confirma la possibilitat de subministrar tot tipus de serveis telecomunicatius, inclosos els de veu, cabdals per a la rendibilitat del negoci.

La convergència entre els sectors de negoci telecomunicatiu, de mitjans de comunicació i de tecnologies de la informació i la comunicació genera la dinàmica multiservei i l'adveniment de noves funcions per als agents que hi actuen.

Així, els operadors de telecomunicacions ofereixen serveis audiovisuals, les empreses de radiodifusió es llencen a la radiodifusió de dades, Internet i el transport de telecomunicacions, els proveïdors d'accés a Internet ofereixen capacitat de telefonia vocal i els proveïdors de serveis d'Internet distribueixen continguts audiovisuals.

⁹⁸ L'*MMDS* és un servei multipunt multicanal de distribució de senyals. El fet és que des d'un punt es distribueixen els senyals als usuaris directament. Se l'anomena servei de "cable sense fils", ja que igual com la televisió per cable, pot distribuir diversos senyals simultàniament cap als seus abonats. L'*MMDS* es basa en una transmissió de microones, el que requereix una tecnologia sofisticada. Al tractar-se de microones, ha d'haver-hi un enllaç visual entre l'antena emissora i la receptora, el que en alguns casos és un inconvenient insuperable. Amb *MMDS* s'aconsegueixen distàncies de fins a 50 km. utilitzant freqüències a la banda de 2 GHz, i es pot difondre informació des d'un punt central a múltiples usuaris, que necessiten usar altres mitjans per enviar informació de retorn. La velocitat de baixada pot arribar als 10 Mbps. Amb l'*LMDS* es proporciona un servei similar, però sobre distàncies més curtes. Típicament cobreix àrees de fins a 5 km. de radi, ja que utilitza freqüències a la banda dels 28 GHz. La seva capacitat d'atenció d'usuaris és unes quatre vegades superior, atès el major ample de banda, i presenta l'inconvenient de necessitar un enllaç visual entre l'emissor i el receptor. A més, està subjecte a interferències per la pluja.

-Perdurabilitat. Les concessions abasten períodes de 25 anys, renovables per períodes consecutius de 5 anys. Aquesta perdurabilitat ha de ser un estímul per als operadors de cable, conscients que el *break even* o punt de retorn de la inversió no es produirà a curt termini, sinó a mitjà o llarg termini.

-Igualtat en els concursos. Les condicions generals dels concursos de cada demarcació són similars. Les úniques variacions provenen de l'envergadura de les demarcacions i dels requeriments de cada Comunitat Autònoma, a més del moment de sortida, el que redunda en el moment de la concessió i de l'inici d'activitat.

Això pot provocar un cert retard en algunes demarcacions, sense comptar els que han vist com el seu concurs quedava desert (capítol 3.4.1).

-Interconnexió. Es consagra la possibilitat d'interconnexió entre els operadors de cable i amb les xarxes privatitzades (*Telefónica*). La interoperabilitat i la interconnectivitat són dos conceptes clau establerts per la UE per garantir l'accés universal a les xarxes de telecomunicacions en un marc de lliure competència.

És per això que els nous operadors -ja siguin de cable o d'accés indirecte- lluiten per aconseguir la interconnexió de la forma més accelerada possible.

3.5. Evolució de l'audiovisual i les telecomunicacions i les seves implicacions amb el cable

Les implicacions entre el cable i la resta de tecnologies de la comunicació és una realitat que va començar a percebre's els anys 80 i 90. La competència amb els nous mitjans de transmissió audiovisual -la televisió digital via satèl·lit i la terrestre- incideix en el grau de penetració i en la taxa d'abonats, a part de provocar disputes potencials com les ocorregudes als Estats Units amb les cadenes de televisió via hertziana (capítol 2.1).

El desenvolupament del satèl·lit a Espanya ha estat anterior al del cable, i això ha permès a les plataformes digitals que utilitzen aquest sistema -després han sorgit les plataformes digitals terrestres- aconseguir els continguts televisius més valuosos en termes d'audiència. Aquesta circumstància ha suposat un llast per als operadors de telecomunicacions per cable, l'oferta televisiva dels quals ha quedat molt minvada.

Les dues plataformes espanyoles via satèl·lit, *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital*, van protagonitzar des de 1997 un enfrontament continuat, que van resoldre més tard arribant a un acord de cooperació en l'adquisició i l'explotació conjunta dels drets dels continguts de futbol davant de l'increment de preus sorgit arran de la lluita per aquests drets.

La Comissió Europea també va intervenir, i ha deixat obert l'accés als drets del futbol en tant que garantia per al desenvolupament dels nous operadors

televisius, de forma que els operadors de telecomunicacions per cable poden oferir en pagament per veure els partits de futbol de la Lliga espanyola si més no fins l'any 2003, previ pagament a *Audiovisual Sport*, propietària dels drets.

L'arribada del cable posterior a la de la televisió digital via satèl·lit ha provocat que els operadors de xarxa hagin de negociar amb els operadors que ja disposen dels drets. *Cableuropa* i *Sogecable*, el setembre de 1998, van signar un acord segons el qual els operadors associats a *Cableuropa* poden distribuir un seguit de canals i serveis televisius de *Sogecable*, i *Cable i Televisió de Catalunya*, el gener de 1999, també va arribar a un acord per distribuir alguns dels canals de *Sogecable*.

Una altra opció per als operadors rau a sumar esforços (AOC i ONO) i adquirir un posició negociadora forta. L'AOC, per exemple, ha creat la societat *Estreno Digital*, que permet una negociació conjunta a l'hora d'aconseguir els continguts més atractius.

Paral·lel a l'incipient desenvolupament del cable es va desencadenar a partir de 1996 el de la televisió digital, un nou sistema de la transmissió del senyal de televisió amb l'avantatge que es poden transmetre molts canals per on abans només se'n podia enviar un⁹⁹.

Impulsats pel negoci del futbol, els acords per al sector de la televisió digital via satèl·lit van començar a sortir a la llum pública a inicis de setembre de 1996. Les implicacions dels accionistes amb els del cable i la lluita pels drets de televisió -que

⁹⁹ La digitalització consisteix en la conversió del senyal de televisió (ona electromagnètica) en un flux de dígit binari (1-0-1...) per a la seva transmissió. Quan el senyal està digitalitzat, se'n pot suprimir el que es considera informació superficial o redundant per comprimir la transmissió sense reducció de qualitat, de forma que diversos canals es poden emetre per on abans només en cabia un.

afecta un dels fronts de serveis dels operadors de cable- converteixen en rellevant una anàlisi que demostra la transcendència dels fenòmens audiovisuals i telecomunicatius a l'Espanya de finals del segle XX.

La digitalització abasta el cable i el satèl·lit, el que ha animat alguns autors a considerar-la com a integradora de noves tecnologies: "el éxito de la digitalización y de la convergencia depende (...) de la enorme difusión de las tecnologías de comunicación por ordenador. Si se quiere que estas tecnologías sirvan como infraestructura de nuevos mercados y como instrumentos para servicios tan esenciales como la educación o la asistencia social, así como para actividades comerciales como la banca y el comercio, se necesitará una *distribución casi universal*. El reto en este sentido consiste en establecer políticas, precios y servicios que favorezcan el acceso universal" (Mosco, 1995: 204).

El de la digitalització és un pas més en un entorn multimèdia cada vegada més consistent: "el multimedia es un concepto horizontal, muy amplio, que tiene impacto en todos los sectores de actividad y muy especialmente en los medios de comunicación. Este impacto es ya evidente hoy en día, pero se va a acentuar de forma extrema en el futuro inmediato. El desarrollo de las tecnologías multimedia y el despliegue de las nuevas redes de información nos sitúan en la frontera de una nueva revolución en la sociedad de la información de alcance comparable, si no mayor, al que en su momento supuso la aparición de la imprenta, la televisión y la informática" (Golderos, 1995: 175).

Altres autors han definit el canvi a allò digital com "una necesidad vital y en algunos casos, como en su aplicación a la televisión, puede significar un hito equivalente al que supuso en su día la introducción del color" (Tejerina, 1995: 180).

En tot cas, entre cable, satèl·lit i digitalització, "lo cierto es que la televisión ya no está regida por la única filosofía del servicio público. Ya no obedece a una estricta lógica de multitudes, sino que cada vez deja más espacio a una lógica editorial, en que la distribución ocupa un lugar estratégico. De ello resulta una lógica híbrida, que hemos calificado como una lógica de club privado. El telespectador tendrá cada vez más acceso a él, con el pago de su *cuota de socio* mensual, que le dará derecho a ciertos servicios básicos; pero tendrá que pagar por piezar los servicios especializados o a la carta" (Tremblay, 1995: 260).

El fenomen de convergència tecnològica és indeturable. Per tant, en el cas de la dialèctica entre cable i satèl·lit, cal pronosticar una complementarietat clara, ja que és previsible un augment en la demanda de dades i veu per part de les empreses i la ciutadania.

Aquest increment de la demanda pot provocar -tot i que és difícil a curt termini- la saturació de les xarxes de telecomunicacions (ja siguin les de cable o opcions alternatives com l'*ADSL* o l'*XDSL*) i la necessitat de recórrer al satèl·lit o a la tecnologia microones (*LMDS* o *MMDS*).

Els serveis multimèdia són un dels grans arguments de les xarxes de cable, atesa la seva capacitat d'ample de banda. La tecnologia digital i l'increment de capacitat de les xarxes impulsen aquest tipus de serveis, que combinen veu, dades, imatge i text i que milloren els serveis tradicionals i en generen de nous.

Com que les infraestructures de cable ofereixen un ample de banda gairebé il·limitat, la bidireccionalitat és completa, el que no ocorre en el cas del satèl·lit i la resta d'alternatives. La fibra òptica es configura com l'embrió dels serveis multimèdia interactius destinats a la llar (Linares, 1995: 100).

El canal de retorn és un dels arguments més poderosos de la interactivitat del cable enfront el satèl·lit. La interactivitat en els altres sistemes és molt més restringida.

El cable, en la fase de naixement, i tal com hem comprovat al capítol 2, ofereix serveis de televisió multicanal i, en comptades ocasions, de telefonia local. En la fase de consolidació, el cable va afegir a la televisió multicanal i a la telefonia local serveis avançats de telefonia.

Des dels anys 90, i en la fase de maduresa, les xarxes de telecomunicacions per cable (i per això ja no són de televisió per cable en sentit limitador) permeten oferir als clients televisió multicanal, pagament per veure i vídeo sota demanda, telefonia local i de llarga distància, i serveis interactius de tot tipus.

D'aquesta forma es configura la tríade integradora del cable televisió-telefonia-Internet. Els serveis audiovisuals són el negoci tradicional dels operadors de cable, tot i que ara, malgrat les millores qualitatives i quantitatives, cedirà protagonisme a la telefonia i a Internet.

Els serveis de telefonia poden ser la principal font de recursos dels operadors de cable, ja que el procés de liberalització i eradicació dels monopolis permet al cable competir amb els operadors de telefonia fixa.

La velocitat d'accés a Internet que garanteix el cable representa un altre argument, juntament amb els preus avantatjosos, per millorar l'oferta dels proveïdors d'accés a Internet.

Els serveis interactius, impulsats a través d'Internet i la televisió, poden suposar una nova font d'ingressos interessant per als operadors de telecomunicacions per cable.

Per tant, no es pot negar el lideratge del cable (en la seva versió completa de fibra òptica o bé híbrida de fibra òptica i cable coaxial) en l'actual escenari telecomunicatiu. L'evolució de les xarxes de cable i de la seva conceptualització així ho determinen.

Així, la xarxa de cable està formada per quatre parts: l'estació de capçalera, la xarxa troncal, la xarxa de distribució i la xarxa d'escomesa als abonats. La capçalera rep i processa els senyals que seran distribuïts per la xarxa de cable. Per tant, existeixen una capçalera de televisió (que pot ser origen de programació local o pròpia de l'operador), una de telefonia i una de dades, segons el tipus d'informació que es processa.

Els senyals processats a la capçalera són enviats a la xarxa troncal, és a dir, les infraestructures de cable que transporten el senyal des de la capçalera fins a les zones de distribució situades a les àrees urbanitzades.

La xarxa de distribució és la part de la xarxa encarregada de distribuir el senyal fins a l'última derivació abans de la llar de l'abonat.

La xarxa d'escomesa és la part de la infraestructura que arriba directament fins al terminal de l'usuari.

L'evolució de les xarxes ha estat notable des del seu inici, els anys 40 i 50. Les primeres xarxes de televisió per cable eren de cable coaxial, el que implicava la necessitat de situar nombrosos amplificadors de banda ampla. Per a xarxes extenses aquesta situació era insostenible.

L'arribada de la fibra òptica ha suposat una revolució en les xarxes, ja que supera de llarg la capacitat de les xarxes de cable de coure i de cable coaxial. La fibra òptica transporta senyals de llum per comptes de senyals elèctrics, amb

l'avantatge que les ones de llum es degraden molt menys que els senyals elèctrics.

Això implica la necessitat d'una quantitat molt menor d'amplificadors. L'oferta d'un ample de banda infinit i les escasses interferències elèctriques completen el decàleg d'avantatges, als quals se suma un preu gairebé equiparable amb el cable coaxial. Només els components necessaris per rebre el senyal i transmetre'l són més cars.

En tot cas, si per a xarxes extenses la fibra òptica és més rendible, per a xarxes curtes ho és el coaxial. És per això que la solució que ara per ara optimitza més els recursos són les xarxes híbrides de fibra òptica i cable coaxial (HFC), que utilitzen la fibra òptica a la xarxa troncal i el cable coaxial a la xarxa de distribució i a l'escomesa. D'aquesta forma, el senyal elèctric generat a l'estació de capçalera esdevé òptic i es transmet mitjançant fibra òptica fins a la xarxa de distribució, on es reconverteix en senyal elèctric i es transmet a través de la xarxa coaxial fins als abonats.

Les xarxes HFC, que es caracteritzen, en comparació amb les de cable coaxial, per la millora en la qualitat del servei, el menor cost de manteniment i de gestió i el major ample de banda, poden ser de diversos tipus, en funció del punt al qual arriba la fibra òptica:

-FTTC (*Fiber to the Curb*). La fibra òptica arriba fins a l'illa de cases. Els serveis oferts són de 200 a 500 usuaris per node.

-FTTB (*Fiber to the Building*). La fibra òptica arriba fins a l'edifici. El nombre d'usuaris per node fluctua entre els 25 i els 250.

-FTTH (*Fiber to the Home*). La fibra òptica arriba directament fins a la llar o l'empresa.

Les opcions alternatives, des del satèl·lit fins a l'*ADSL*, presenten prestacions globals inferiors a les de totes aquestes xarxes que utilitzen fibra òptica, tot i que, pel fet d'haver-se estès abans que el cable, l'accés als continguts televisius per part dels competidors audiovisuals del cable ha estat més senzill.

3.5.1. Anàlisi dels conflictes político-empresarials: el cas del futbol i el cas de la televisió digital

El procés de convergència entre les diverses opcions tecnològiques i la competència en l'oferta audiovisual que experimenten els operadors de telecomunicacions per cable són fenòmens fonamentals que han quedat reflectits en els diversos conflictes político-empresarials sorgits a Espanya en els últims anys.

El 1997, que va agilitzar l'evolució del cable a Catalunya i a Espanya i l'acoblament de les legislacions i les realitats espanyola i europea, va començar a configurar un nou escenari audiovisual i telecomunicatiu a Espanya (Taula 42), catalitzat per unes controvèrsies que, ultra l'espectacularitat, han ajudat a establir les bases del sector audiovisual.

Les denominades *guerra del futbol* i *guerra digital* (arran de l'aparició de dues plataformes de televisió digital via satèl·lit rivals i políticament competidores, *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital*) així ho han determinat. El sector del cable ha estat molt atent a l'evolució de les plataformes digitals, ja que l'èxit de l'oferta televisiva dels operadors de telecomunicacions per cable depenia molt del posicionament dels nous competidors i dels drets d'emissió que aquests adquirissin. "La irrupció de les plataformes ens va inquietar, i per això vam començar a llançar el missatge que són altres els serveis diferencials del cable", explica Jesús Pelegrín¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Entrevista a Jesús Pelegrín, president de l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)*. Terrassa, 9 de juliol de 1999.

Taula 42	
El conflicte polític-empresarial de la introducció de la televisió digital a Espanya	
Fet	Efecte
24-12-96: acord entre <i>Canal Plus</i> (<i>Sogecable</i>), <i>Antena 3</i> i <i>TV3</i> per explotar els drets del futbol	L'acord afecta <i>Vía Digital</i> , la societat encapçalada per <i>Telefónica</i> .
10-1-97: el Govern autoritza en la reunió del Consell de Ministres la creació de la societat <i>Televisión Española Temática</i>	<i>Televisión Española Temática</i> és la nova empresa a través de la qual la cadena pública produiria els continguts destinats a la programació dels seus canals de la plataforma de televisió digital.
25-1-97: Decret del Govern	Només poden comercialitzar-se descodificadors que permetin abonar-se a qualsevol canal. El <i>PSOE</i> considera que l'Executiu practica abús de poder.
27-1-97: <i>Antena 3 TV</i> , <i>Canal Plus</i> i <i>TV3</i> signen la constitució de l'empresa <i>Audiovisual Sport S. L.</i>	<i>Antena 3</i> i <i>Canal Plus</i> es repartien el 40% de la societat cadascuna, i el 20% restant corresponia a <i>TV3</i> . Això permet explotar els drets audiovisuals dels clubs de 1ª i 2ª i els de Copa del Rei fins al 2003.
28-1-97: el Consell d'Administració de <i>RTVE</i> ratifica la participació de l'ens en la creació de la plataforma digital impulsada per <i>Telefónica</i>	En la sessió, els quatre membres proposats pel <i>PSOE</i> van absentar-se, mentre que la resta de consellers van donar el vistiplau.
31-1-97: <i>Canal Satélite Digital</i> fa el llançament de l'oferta digital	Els cinc canals que ja emetia <i>Canal Satélite Digital</i> passarien progressivament a 64. Espanya entrava en l'era de la televisió digital, ja que des d'aquell dia <i>Canal Satélite Digital</i> oferia 25 nous canals de televisió.
31-1-97: neix la societat digital impulsada per <i>Telefónica</i> , anomenada <i>Distribuidores de Televisión Digital</i>	Hi participen <i>Telefónica</i> , <i>TVE-Temática</i> , <i>Televisa</i> , <i>Telemadrid</i> , <i>Canal 9</i> , <i>TVG</i> , <i>Grupo Recoletos</i> , <i>Unidad Editorial</i> , <i>Crónicas P. Leonesas</i> , <i>COPE</i> , <i>Las Provincias</i> i <i>Época</i> . El capital social inicial és de 10.000 milions de pessetes.
31-1-97: el Govern admet la potestat de la UE sobre descodificadors	El ministre de Foment, Rafael Arias-Salgado, assegura que seria un organisme europeu l'encarregat de decidir si els descodificadors serien homologats.
1-2-97: a suggeriment del Consell d'Estat, el Govern separa en dues lleis diferents les normatives sobre la qüestió	Una d'elles, amb rang de Reial Decret Llei, incorpora la <i>Directiva 95/47 de la Comissió Europea sobre l'ús de normes per a la transmissió de senyals de televisió</i> .
5-2-97: aprovació de la Comissió Europea	Els Estats de la UE només poden prohibir l'emissió per televisió en senyal codificat dels grans esdeveniments esportius amb caire excepcional i d'interès públic general.

21-2-97: el Consell de Ministres aprova el projecte de llei orgànica reguladora de les emissions i retransmissions esportives	El text no garanteix l'exclusivitat dels contractes subscrits entre clubs i televisions al no impedir que un esdeveniment esportiu es pugui declarar d'interès general amb caràcter retroactiu. El projecte manté el paper determinant del <i>Consejo Superior de Deportes</i> (CSD) en la fixació de la llista d'esdeveniments esportius d'interès general, que s'havien d'emetre en obert i per a tot el territori espanyol.
7-3-97: autorització del Consell de Ministres	L'empresa <i>Televisa</i> -mitjançant <i>DTH Europa</i> - pot invertir 2.545 milions de pessetes a la plataforma digital encapçalada per <i>Telefónica</i> .
17-4-97: el Govern del <i>PP</i> aprova la <i>Llei de televisió digital per satèl·lit</i>	Les plataformes havien de pactar un descodificador, o si no valdria el de <i>Telefónica</i> .
25-9-97: convalidació del Congrés	El ple del Congrés convalida el decret de la televisió digital amb els únics vots en contra del <i>PSOE</i> .

Font: elaboració pròpia

L'acord de 24-12-96 entre *Canal Plus* (*Sogecable*), *Antena 3* i *TV3* per explotar els drets del futbol afectava *Via Digital*, la societat encapçalada per *Telefónica*. El *Grupo Prisa* va donar a conèixer el 4-1-97 una nota oficial en què sortia al pas a les interpretacions "tendencioses i errònies" arran de l'acord. Segons el comunicat, els contractes "són el resultat d'intenses negociacions comercials, i responen a decisions estrictament empresarials. Els intents de politització del fet estan fora de lloc"¹⁰¹.

Els contractes, segons la nota, s'adeien a la legislació vigent, pel que "*Prisa* i *Sogecable* es querellaran contra els qui gratuïtament i tendenciosa els han acusat de la comissió de delictes fiscals o mercantils".

Segons el *Grupo Prisa*, *TV3* i *Antena 3 TV* havien rebut l'opció tancada d'integrar-se a *Canal Satélite Digital*, propietat de *Sogecable*, el que implicava que *Sogecable* reduiria fins al 50% de capital social de la companyia si hi hagués altres socis interessats a integrar-s'hi.

Sogecable -que ja havia protagonitzat en el sector del cable el cas *Cablevisión* (capítol 3.3) i que demostra les imbricacions creixents entre els sectors telecomunicatiu i audiovisual- convidava a la plataforma digital tots els operadors de televisió espanyols -públics i privats- i les empreses espanyoles de telecomunicació amb llicència per prestar el servei de telefonia bàsica.

Segons l'analista polític Jordi Barbeta¹⁰², a inicis de 1997 "la preocupació del govern radica en el fet que sembla molt evident que al final *Prisa* acabarà participant en l'únic operador de televisió digital, justament el fet que ha intentat evitar sense estalviar esforços l'executiu que presideix José María Aznar". Segons Barbeta, "la presència catalana, a través de la CCRTV, en el pacte de televisions, de moment limitat al futbol, ha afegit més dimensió política a l'assumpte".

El filó digital serveix al periodista Fermín Bocos¹⁰³ per diagnosticar les empreses de comunicació a Espanya, "que últimament es barallen en la disputa per la primacia en els projectes que ha de desenvolupar la televisió dels pròxims anys". Segons Bocos, "la disputa que enfronta les primeres empreses espanyoles del sector de la comunicació, inclosa Telefònica, té molt a veure amb la molt ibèrica forma d'entendre el poder. Aquí qui està acostumat a manar no es resigna a sindicar els seus interessos sota les obligacions i usos de les societats de capital".

Segons Bocos, "el futur de la *plataforma* està en suspens i la guerra entre empresaris del sector continua (...). Així estan, barallant-se pel control d'un projecte que, paradoxalment, des del punt de vista tècnic, no només admet sinó que gairebé m'atreviria a escriure que exigeix la concertació de totes les empreses que operen

¹⁰¹ Nota oficial del Grupo Prisa. 4 de gener de 1997.

¹⁰² AVUI, 6-1-97: 14.

¹⁰³ AVUI, 6-1-97: 15.

en el sector. Totes, sense exclusions, haurien de tenir cabuda a la *plataforma digital*. El contrari arruïnaria el projecte".

Tot això es pot emmarcar en el procés irrefrenable de la internacionalització, que impacta en els partenariats dels actors del sector, com en l'inici de *CTC (US West)*. "El fenomen de la desreglamentació -amb la fi dels monopolis arran de les privatitzacions- ha modificat un *status quo* fins fa poc impermeable a la lliure competència" (Fondevila, 6-1-97: 49). Les estratègies imperants haurien esdevingut "la implantació a les regions geogràfiques on els poders públics pretenen modernitzar les xarxes i privatitzar els operadors, l'extensió de zones d'influència mitjançant la conquesta de nous mercats i la constitució de consorcis mundials per respondre globalment les demandes cada vegada més sofisticades dels clients, sobretot les grans multinacionals" (Fondevila, 6-1-97: 49).

Les infraestructures de telecomunicacions es revelen, doncs, imprescindibles en el marc de la Unió Europea: "a ce jour, le principal point d'achoppement de l'expérience européenne réside dans son incapacité à engendrer l'émergence d'infrastructures transnationales de télécommunication" (Bancel Charensol, 1996: 299).

Així ho reflecteix el *Llibre Blanc sobre la competitivitat, el creixement i l'ocupació* (Comissió Europea, 1993), que defensa el concepte de les autopistes de la informació a Europa, i insta a crear infraestructures, desenvolupar serveis i fomentar aplicacions.

Els conflictes polític-empresarials en el sector de la televisió són comprensibles en un context de canvi a l'audiovisual i en el mercat dels continguts audiovisuals.

La cultura de pagament a la televisió afavoreix l'elecció racional del consumidor. Cal tenir en compte que el temps màxim de consum de televisió és força independent de la quantitat de canals de què es disposi. La presència de xarxes de cable en un entorn determinat no decideix essencialment el consum televisiu global (Luc, 1994: 21).

Un exemple afecta Bèlgica, on malgrat l'extensió del cable la durada mitjana del consum televisiu no s'ha disparat gaire (Pascale, 1992).

Ara per ara, doncs, l'audiovisual espanyol presenta un mercat de continguts audiovisuals segmentat en l'oferta de televisió en obert i la de televisió de pagament.

Els continguts, en funció del preu que impliquen per a l'emissor, depenen del grau de substituïbilitat i el relleu del moment del temps d'emissió (Ventura, 2001: 72-75).

Així, trobem continguts pels quals els emissors estan disposats a pagar preus molt elevats, ja que la substituïbilitat és limitada i el moment d'emissió és fonamental. El futbol i les retransmissions esportives són líders en aquest apartat, i en segon terme podríem situar-hi les pel·lícules.

També trobem continguts pels quals els emissors estan disposats a pagar un cert preu, ja que són substitutius relatius i el temps d'emissió no és essencial. Alguns films i algunes sèries televisives són els referents més clars en aquest apartat.

Finalment, també existeixen continguts pels quals els emissors no estan disposats a pagar, atès que el grau de substituïbilitat és elevat i el temps d'emissió no és fonamental.

Lògicament, els continguts del primer i del segon blocs són els més atractius de cara a les ofertes de pagament. “En un marco muy competitivo que reúne a la oferta herciana, del satélite, cable y televisión digital terrestre, la posición dominante se deriva de la emisión de los contenidos de mayor valor para el consumidor. No obstante, la relación de competencia entre las distintas modalidades de difusión, puede generar un marco de cooperación, ya que los canales distribuidos vía herciana o por satélite pueden llegar hasta las cabeceras de las redes de cable” (Ventura, 2001: 73).

3.5.2. La *batalla digital*

3.5.2.1. *Vía Digital versus Canal Satélite Digital*

El posicionament estratègic en un sector com la televisió digital via satèl·lit va provocar al llarg de 1997 una lluita entre *Vía Digital* i *Canal Satélite Digital* que va afectar, directament o indirecta, el sectors veïns de l'audiovisual i les telecomunicacions, i, lògicament, el del cable¹⁰⁴.

Cal tenir en compte la classificació de la *CMT* entre operadors de televisió segons les condicions jurídiques i les fonts de finançament. Es pot distingir entre els operadors que emeten en obert i es financien gràcies a la publicitat, i els de televisió de pagament, que es fonamenten en els abonaments dels subscriptors. Això genera estratègies de productes i serveis diferents, ja que els operadors en obert aspiren a augmentar l'audiència, i els de pagament a incrementar el nombre d'abonats.

Les implicacions polítiques i industrials solquen de forma molt il·lustrativa tot aquest episodi de les plataformes digitals via satèl·lit, amb el paroxisme de la compatibilitat dels descodificadors, un cas amb intervenció de diversos nivells de l'Administració (estatal i europeu).

¹⁰⁴ Els propietaris dels operadors que lluitaven per l'adjudicació de les demarcacions de les xarxes de telecomunicacions per cable estaven convençuts que irrompien en una escena erma d'altres serveis, inclosos els televisius. Tanmateix, no pel fet de no ser esperada, l'aparició agressiva de les dues plataformes digitals via satèl·lit, preludi del tret de sortida a la televisió digital terrestre, va modificar els plans dels operadors, que van haver de posar èmfasi en serveis com Internet a alta velocitat i la interactivitat. En televisió, la lluita pels continguts esdevenia gairebé impossible per als operadors de cable, ja que, a més, el desplegament de les xarxes es va alentir més del previst (capítol 3.4).

El Govern va autoritzar el 10-1-97, en la reunió del Consell de Ministres, la creació de la societat *Televisión Española Temática*, nova empresa a través de la qual la cadena pública produiria els continguts destinats a la programació dels seus canals de la plataforma de televisió digital. El capital de la nova societat, totalment públic, era de 26.397 milions de pessetes, import que ja figurava als pressupostos de *RTVE* per a 1997.

La previsible competència entre dues plataformes induïa els analistes a pronosticar una escassa o nul·la rendibilitat en el sector. "Dues plataformes no podran resistir gaire temps", afirmava Gonçal Bonhomme, en aquell moment expert de màrqueting d'empresa de *Telefónica*¹⁰⁵. És per això que de sortida *Telemadrid* i *Radiotelevisió Valenciana (RTVV)* es van mostrar a favor d'una plataforma digital única liderada per *Telefónica*, mentre els vocals d'*IU* i el *PSOE* al consell d'administració de *Telemadrid* van proposar el 9-1-97¹⁰⁶ a la direcció de l'emissora que iniciés converses amb *Canal Plus*, *Antena 3 TV* i *Televisió de Catalunya* per intentar aconseguir la plataforma digital única a l'Estat.

Mentrestant, l'empresa *Sogecable*, propietària de *Canal Plus* i *Canal Satélite Digital*, havia encarregat a la multinacional holandesa *Phillips* la confecció dels descodificadors digitals per a la seva plataforma. *Phillips* facilitaria a *Sogecable* la meitat dels descodificadors que necessités l'emissora fins l'any 2000¹⁰⁷.

A mitjans de gener de 1997 va transcendir que Jordi Vilajoana, director general de la *Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV)*, havia esdevingut l'home

¹⁰⁵ Entrevista a Gonçal Bonhomme. 2-2-1998.

¹⁰⁶ AVUI, 10-1-97: 63.

¹⁰⁷ AVUI, 9-1-97: 60.

clau per intentar posar pau en la disputa de la plataforma de televisió digital¹⁰⁸. Vilajoana actuava com a mitjancer entre Jesús de Polanco, president de *Sogecable*, i Juan Villalonga, president de *Telefónica*, per crear un sol grup que posés en marxa el servei. "Des del principi vaig veure clar que a Espanya només hi ha mercat per a una sola plataforma, i que els interessos empresarials o polítics s'han de deixar al marge", exposa Vilajoana¹⁰⁹.

Davant la proposta de Polanco a *Antena 3* i *TV3* d'integrar-se a *Canal Satélite Digital* (amb el 50% d'accions per a *Canal Plus*, el 10% per a *Antena 3*, el 5% per a *TV3* i la resta per a qui s'hi interés), les negociacions de Vilajoana pretenien que *Canal Plus*, *Antena 3* i *TV3* formessin part del 50% de l'accionariat, i que *Telefónica* i les altres cadenes se'n repartissin la resta.

L'embull de la plataforma digital s'embolicava per moments al llarg del gener de 1997. *Telefónica* descartava l'entrada d'*Antena 3 TV* a la seva plataforma, segons declaracions el 22-1-97 del secretari general de la companyia, Javier Revuelta, no comentades per *Antena 3*¹¹⁰. Revuelta va situar la inversió en 40.000 milions de pessetes en la part tecnològica (sobretot, descodificadors i sistema de distribució de senyals) i una quantitat no especificada per a l'adquisició de continguts (uns 200.000 milions), el que convertia el projecte en "insignificant" i "marginal" per a la companyia¹¹¹.

El secretari general de *Telefónica* va admetre que només resultaria rendible

¹⁰⁸ La Vanguardia (Revista), 17-1-97: 9.

¹⁰⁹ Entrevista a Jordi Vilajoana, director general de la *Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV)*. Terrassa, 9 de juliol de 1999.

¹¹⁰ El País, 23-1-97: 34-1.

¹¹¹ AVUI, 23-1-97: 63.

un projecte únic integrat de televisió digital, i va afegir que la plataforma havia de ser oberta a tots els operadors, però sense socis preponderants. Revuelta va acceptar que *Telefónica* cercava socis per omplir el buit d'*Antena 3 TV* a la plataforma.

El País anunciava el 24-1-97¹¹² que *Canal Satélite Digital* preparava el llançament de l'oferta digital per al 30-1-97. Els cinc canals que ja emetia passarien progressivament a 64, mentre es destacaven les tensions entre els possibles accionistes de la plataforma governamental, i *Euskal Telebista* i *Canal 9* estudiaven entrar a l'empresa *Audiovisual Sport, S. L.*, que havien de constituir immediatament *TV3*, *Gestora de Medios Audiovisuales (Antena 3 TV)* i *Gestport (Sogecable)*¹¹³.

La plataforma impulsada per *Telefónica* va quedar constituïda el 24-1-97¹¹⁴, amb l'absència de *TV3* i la incorporació de la cadena radiofònica *COPE*. També hi figuraven el *Grupo Recoletos*, *Unidad Editorial*, *Crónicas P. Leonesas*, *Las Provincias* i *Época*, i hi havien mostrat la intenció d'integrar-se *El Heraldo de Aragón*, *Diario de Navarra* i *La Voz de Galicia*.

El director general de la *CCRTV*, Jordi Vilajoana, va expressar per carta al president de *Telefónica* "de manera firme y definitiva su voluntad de integrarse en esta plataforma digital una vez que obtenga autorización del Gobierno de la Generalitat y el Parlamento de Catalunya". *TV3* pretenia continuar actuant com a mitjancera entre les dues plataformes¹¹⁵. Els firmants volien una plataforma digital única, presidida pels principis de neutralitat, equilibri i no discriminació.

El decret posterior del Govern pel qual només podrien comercialitzar-se

¹¹² *El País*, 24-1-97: 30-1.

¹¹³ *El País*, 24-1-97: 30-2.

¹¹⁴ *El Periódico*, 25-1-97: 23.

descodificadors que permetessin abonar-se a qualsevol canal va rebre el rebuig del *PSOE* en considerar que l'Executiu practicava un abús de poder¹¹⁶.

La mesura, tramitada per via d'urgència, pretenia -segons els socialistes- impedir l'inici d'operacions de la plataforma *Canal Satélite Digital*, per la qual cosa el portaveu del *Grup Socialista* al Congrés, Joaquín Almunia, considerava l'aposta del Govern com "un mer reducte per exercir la defensa d'uns interessos privats de determinades persones i empreses", fent "mal als adversaris polítics".

Segons un comunicat de *Canal Satélite Digital*, el descodificador "cumple con todos los requisitos de homologación establecidos por la Unión Europea", pel que anunciava que continuaria amb el seu projecte empresarial. De fet, el paquet analògic *Canal Satélite Digital* distribuït per *Astra* via satèl·lit havia superat els 100.000 abonats el mes de gener. Juan Luis Cebrián, sostenia que "en un país democràtic un Govern no pot governar per decret contra una empresa privada per protegir a una altra que el mateix Govern està impulsant"¹¹⁷.

En tot cas, la batalla digital afectava els grans mitjans de comunicació de Madrid, i demostrava la voluntat del Govern que només hi hagués una plataforma, situació "desitjable", segons el ministre de Foment, Rafael Arias Salgado¹¹⁸. Mentre *El País* (*Grupo Prisa*) carregava contra el Govern, *ABC* avançava que els descodificadors de *Canal Satélite Digital* no entraven dins dels termes d'homologació de decret, i *El Mundo* considerava que la intenció del Govern era que

¹¹⁵ AVUI, 25-1-97: 63.

¹¹⁶ El Periódico, 26-1-97: 23.

¹¹⁷ El Periódico, 26-1-97: 60.

¹¹⁸ AVUI, 26-1-97: 79.

ningú ostentés el monopoli de la televisió de pagament per satèl·lit i que s'acabés la batalla de marxes i contramarxes i aliances entre empreses.

La rellevància de l'afer va portar l'AVUI a escriure que "la guerra oberta entre partits polítics i mitjans de comunicació pel control de la futura plataforma de televisió digital s'ha convertit en l'autèntic eix de la política general espanyola"¹¹⁹.

L'AVUI reconeixia la licidesa dels intents del PP de posar fi al poder de l'entramat del *Grupo Prisa*, bastit gracies a les facultats del PSOE, "però la manera amb què el govern central ha entès que ha d'*equilibrar* aquesta concentració de mitjans en unes soles mans és barroera, potinera i ineficaç. Més encara, l'intervencionisme de l'executiu és encara més preocupant que la realitat que pretén anivellar. Perquè és dubtós que ho faci amb unes intencions desinteressades. Al contrari, els dirigents populars semblen molt més preocupats per augmentar la força dels mitjans i els empresaris amics i restar la dels considerats hostils que per evitar desequilibris flagrants en el control de la informació"¹²⁰. La plataforma única era considerada per l'AVUI com la solució més raonable.

El PSOE va qualificar d'escàndol el decret sobre la televisió digital. L'exministre socialista Juan Manuel Eguiaray considerava inacceptable que el Govern Aznar anés en contra de la lliure competència, "afavorint unes empreses i perjudicant-ne d'altres que li són hostils"¹²¹. Segons el PSOE, el PP posava pals a les rodes de *Canal Satélite Digital* "perquè comenci les seves activitats amb retard, quan és manifest que aquesta plataforma estava llançada des de fa temps i fins i tot

¹¹⁹ AVUI, 26-1-97: 3.

¹²⁰ AVUI, 26-1-97: 3.

¹²¹ El Periódico, 27-1-97: 19.

tenia els permisos de les pròpies autoritats espanyoles, no només comunitàries".

El Govern assegurava no comprendre la irritació de *Canal Satélite Digital* atès que encara no se sabia si el descodificador en seria vàlid. Els responsables de l'empresa van demanar explicar les reves raons davant del Consell d'Estat, ja que *Canal Satélite Digital* havia adquirit descodificadors per valor de diversos milers de milions de pessetes, i si els deixaven fora del reglament patirien una greu pèrdua econòmica. Aquesta petició era interpretada per l'AVUI com un "nou episodi en la pugna que enfronta l'empresa de Jesús de Polanco amb el govern Aznar"¹²².

Des de la Generalitat es reiterava l'aposta per una plataforma única, igual com el Govern espanyol, partidari d'una plataforma amb vocació hispana, que tindria el projecte de *Telefónica* -emetría a través del satèl·lit *Hispasat-*, en contrast amb *Canal Satélite Digital*, que miraria Europa ja que emetia via *Astra*.

El Consell d'Administració de *RTVE* va ratificar el 28-1-97 la participació de l'ens en la creació de la plataforma digital impulsada per *Telefónica*, en una sessió en què els quatre membres proposats pel *PSOE* van absentar-se, mentre que la resta de consellers van donar el vistiplau¹²³.

La Comissió Europea considerava que el Govern espanyol no podia prohibir l'ús d'un descodificador de televisió digital homologat a la UE i autoritzat en un altre país comunitari, com ocorria amb el model que volia utilitzar *Canal Satélite Digital*, ja utilitzat a França. Segons Cebrián, els aparells "són compatibles amb més d'una plataforma digital, i més de deu. El Govern no pot prohibir la comercialització d'un descodificador homologat per la Unió Europea", que "compleix totes les normes

¹²² AVUI, 28-1-97: 63.

¹²³ El Periódico, 29-1-97: 65.

europées, és absolutament compatible i pot ser utilitzat per altres plataformes amb acords comercials amb nosaltres. Si volen utilitzar el nostre descodificador, estem oberts a establir una negociació"¹²⁴. Que el *Grupo Prisa* posés el seu descodificador a disposició de *Telefónica* era destacat per altres periòdics¹²⁵.

El socialista Juan Alberto Belloch va demanar que actués el fiscal general, i el president del Govern, José María Aznar, afirmava que "tota reforma en favor de la llibertat acaba amb els privilegis; és un camí dur, però el camí escollit pel Govern és el de la llibertat. El Govern en cap cas ha d'atacar i defensar interessos particulars; únicament ha d'ocupar-se d'interessos de caràcter general i res ens apartarà d'aquest camí"¹²⁶.

Un editorial d'*El Periódico* mostrava duresa cap Aznar, aguditzada pels interessos del mitjà a *Antena 3 TV*. "El tono de *causa personal* que impregna a todo lo que hace el Gobierno con relación a la plataforma digital y a su beligerancia contra Prisa y Antena 3 TV por el acuerdo final sobre las retransmisiones del fútbol es escandaloso. Su última maniobra dialéctica -decir que es menos monopolio y más libertad que haya una única plataforma digital controlada por socios afines al Gobierno que si hay dos- no la pueden aceptar ni los más tontos del país (...). El tema de la plataforma digital tiene añadidos incomprensibles. El Gobierno primero pedía que acabase la pugna Prisa-Antena 3 TV por los derechos del fútbol y señalaba que podían convivir dos plataformas, en la seguridad de que la suya tendría las retransmisiones deportivas mientras la de Prisa se pudriría por falta de

¹²⁴ El Periódico, 29-1-97: 23.

¹²⁵ AVUI, 29-1-97: 63.

¹²⁶ El Periódico, 29-1-97: 23.

espectadores. Cuando ha acabado la correlación de fuerzas, el Gobierno ha variado de principios, pasando a defender la panacea de la plataforma única cuasi obligatoria" (*El Periódico*, 29-1-97: 4).

Segons *El Periódico*, Jordi Pujol "juega su baza de contrapeso democrático a los impulsos totalitarios ajenos", i "mantiene viva la posibilidad de una reconducción de las cosas" (*El Periódico*, 29-1-97: 4).

El president de *Telefónica*, Juan Villalonga, va assegurar que "les dues plataformes ens necessitem", i es mostrava partidari que entre elles existís algun tipus d'"interacció". El director general de la *CCRTV*, Jordi Vilajoana, deixava entreveure "una certa porta oberta al diàleg"¹²⁷.

El 31-1-97, Espanya entrava en l'era de la televisió digital, ja que des d'aquell dia *Canal Satélite Digital* oferia 25 nous canals de televisió¹²⁸. Asensio demanava que no es polititzés el llançament de la plataforma, i Polanco avisava que es defensaria de qualsevol abús de poder del Govern, "encara que ens costi caríssim"¹²⁹.

Segons Polanco, el Govern pretenia "satanitzar" la seva plataforma digital, i va subratllar que "és impossible que un aparell (el descodificador) que s'usa a Europa sigui il·legal a Espanya". Polanco va reconèixer haver ofert el 50% de la seva plataforma per assolir "la pau digital", "però se'm va acusar de prepotent per voler-

¹²⁷ *El Periódico*, 30-1-97: 20.

¹²⁸ *Canal Satélite Digital* oferia diversos paquets: *Canal+ Digital* (incloïa *Canal+*, i *Canal+ Azul* i *Canal+ Rojo*, que oferien els mateixos espais però en horaris diferents), el paquet bàsic (*Sportmanía*, *Documanía*, *Minimax*, *Álbum TV*, *C.*, *Multimúsica*, *Audiomúsica*, *Radio*, *Mosaico*, *Taquilla 0*), el paquet *Cinema* (*Cinemanía*, *Cinemanía 2*, *Cineclassic*) i altres opcions individuals (*Seasons*, *Telecarga*, *Muzzik* i *Multimúsica*), amb un cost de connexió de 30.000 pessetes.

¹²⁹ *El Periódico*, 31-1-97: 22.

me quedar amb la meitat. És un escàndol"¹³⁰.

Alguns consideraven, abans de l'afer del descodificador, que "esta primera batalla la ha ganado el señor Polanco" (*Cable Satélite TV*, febrer 1997: 7), i, d'altres, que el Govern Aznar "se las da de liberal pero practica el intervencionismo contra empresas privadas, en televisión digital y fútbol codificado a la europea, mientras que privatiza la sanidad o la educación" (Martínez Soler, 31-1-97: 10).

La UE, mentre, va desautoritzar les traves del Govern a la televisió digital, ja que considerava que atemptaven contra la llibertat de mercat i la legislació europea, pel que Espanya s'arriscava a ser jutjada pel Tribunal de Luxemburg¹³¹. A més, trascendia que els Governes dels 15 havien de consultar les federacions i les televisions dels seus països abans d'elaborar la llista d'esdeveniments esportius importants que no es podien retransmetre en emissions codificades al seu territori¹³².

El Govern, en canvi, es reafirmava en la defensa de la lliure competència en les transmissions esportives¹³³, i Jordi Pujol afirmava que "la plataforma única seria la més pacificadora i objectiva"¹³⁴.

El mateix 31-1-97 naixia la societat digital impulsada per *Telefónica*, anomenada *Distribuidores de Televisión Digital*, amb participació de *Telefónica*, *TVE-Temática*, *Televisa*, *Telemadrid*, *Canal 9*, *TVG*, *Grupo Recoletos*, *Unidad Editorial*, *Crónicas P. Leonesas*, *COPE*, *Las Provincias* i *Época*. El capital social

¹³⁰ El Mundo, 31-1-97: 7.

¹³¹ El Periódico, 31-1-97: 25-1.

¹³² El Periódico, 31-1-97: 25-2.

¹³³ El Mundo, 31-1-97: 6-1.

¹³⁴ El Mundo, 31-1-97: 12.

inicial era de 10.000 milions de pessetes. L'empresa iniciaria la comercialització del servei una vegada acabades les proves tecnològiques i precomercials¹³⁵.

Com es pot comprovar, i tal com ocorre en el cas dels operadors de telecomunicacions per cable, els actors principals del sector industrial apareixen en l'accionariat. L'operador de telecomunicacions més poderós d'Espanya, diversos canals de televisió d'àmbit estatal i autonòmic, grups editorials i el sector de la premsa escrita, seguint la tradició d'invertir en l'audiovisual, pretenien conquerir el mercat digital via satèl·lit.

Telefónica, mitjançant la seva filial *Telefónica Media*, ja controlava l'accionariat d'*Antena 3*, i va ampliar la seva presència en l'audiovisual el 1999, quan va adquirir, mitjançant la societat *Telefónica Media Argentina*, *Telefé* (la principal cadena de televisió que emet en obert a Capital Federal i Gran Buenos Aires) i *Canal Azul* (tercer canal en obert a l'Argentina)¹³⁶.

El Govern va admetre el 31-1-97¹³⁷ la potestat de la UE sobre descodificadors. El ministre de Foment, Rafael Arias-Salgado, va assegurar que seria un organisme europeu l'encarregat de decidir si els descodificadors serien homologats.

El Consell de Ministres va regular les emissions de televisió digital per satèl·lit, amb l'objectiu "de culminar el procés de liberalització de les comunicacions" i complir l'establert per la UE en la Directiva sobre la matèria. L'Executiu renunciava a

¹³⁵ El Periódico, 31-1-97: 22; El Mundo, 31-1-97: 6-2.

¹³⁶ La incursió en empreses que permeten l'accés i la producció de continguts poc substituïbles, com el cinema i el futbol, es tradueixen en la participació en *Audiovisual Sport*, a l'empresa argentina *Torneos y Competencias*, a la productora de cinema *Lola Films*, a la productora argentina *Patagonik Film Group* i en la difusió mitjançant *Telefónica Servicios Audiovisuales* i el satèl·lit *Hispasat*.

¹³⁷ El Periódico, 1-2-97: 2-3.

conèixer les llistes d'abonats o a establir les tarifes mínimes de la subscripció.

A suggeriment del Consell d'Estat, el Govern va separar en dues lleis diferents les normatives sobre la qüestió. Una d'elles, amb rang de Reial Decret Llei, incorporava la *Directiva 95/47 de la Comissió Europea sobre l'ús de normes per a la transmissió de senyals de televisió*.

El decret havia de ser convalidat pel Parlament, i establia la uniformitat de tots els sistemes d'emissió de televisió a Europa, siguin per cable, via satèl·lit, analògics o digitals. La segona norma era un Reglament que desenvolupa la *Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions*.

Aquests documents legals van encendre la polèmica. El *Reial Decret-Llei 1/1997, de 31 de gener, pel qual s'incorpora al Dret espanyol la Directiva 95/47/CE, de 24 d'octubre, de la Comissió Europea, sobre l'ús de normes per a la transmissió de senyals de televisió i s'aproven mesures per a la liberalització del sector*¹³⁸¹³⁹, deroga el *Reial Decret 1201/1986, de 6 de juny, pel qual es regula el procediment per a l'obtenció d'autoritzacions administratives per a la instal·lació i funcionament de les estacions radioelèctriques receptores de programes de televisió transmesos per satèl·lit de telecomunicacions del servei fix per satèl·lit*, el capítol IV del títol II del *Reglament de desenvolupament de la Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions en relació amb l'ús del domini públic radioelèctric i els serveis de valor afegit que usin aquest domini*¹⁴⁰, i el *Reial Decret 409/1993, de 18 de març, pel qual s'aprova el*

¹³⁸ BOE número 28, 1-2-97: 3174-3177.

¹³⁹ Més tard apareixia al BOE la correcció d'errors al *Reial Decret-Llei 1/1997, de 31 de gener, pel qual s'incorporava al Dret espanyol la Directiva 95/47/CE, de 24 d'octubre, del Parlament Europeu i del Consell, sobre l'ús de normes per a la transmissió de senyals de televisió i s'aproven mesures addicionals per a la liberalització del sector* (BOE número 37, 12-2-97: 4512).

¹⁴⁰ Reial Decret 844/1989, de 7 de juliol.

*reglament Tècnic i de Prestació del Servei de Televisió per Satèl·lit i del Servei Portador de Suport*¹⁴¹.

De fet, la Directiva 95/47/CE també pretén l'algoritme comú europeu de codificació als equips destinats al públic, i intenta evitar l'existència de monopolis *de facto* i abusos de posició dominant que puguin perjudicar la pluralitat de l'oferta de serveis i la llibertat informativa. Per això, "la norma que se promulga pretende salvaguardar los derechos de los ciudadanos en orden a la recepción de información y garantizar la pluralidad de oferta de servicios y el régimen de libre competencia en ámbitos hasta ahora desregulados: el de la televisión por satélite con tecnología digital y el de la televisión emitida por el sistema de acceso condicional" (BOE número 28, 1-2-97: 3174)¹⁴².

Els sistemes d'accés condicional (article 7) han de comptar amb la capacitat tècnica necessària per traslladar, a un preu "equitativo y razonable" (BOE número 28, 1-2-97: 3176), el control a les capçaleres de la xarxa per cable, als operadors de televisió per cable en l'àmbit local o regional, de forma que se'ls permeti la possibilitat d'un control complet dels serveis que usin aquests sistemes d'accés condicional.

¹⁴¹ Els antecedents esmentats pel Reial Decret-Llei són la *Llei 37/1995, de 12 de desembre, reguladora de les Telecomunicacions per Satèl·lit* -que incorporava la *Directiva comunitària 94/46/CE, de 31 d'octubre, que modifica les Directives 88/301/CEE, de 16 de maig, sobre competència dels mercats de telecomunicacions, i la 90/388/CEE, de 28 de juny, relativa a la competència als mercats de serveis de telecomunicacions-*, i les *Decisions comunitàries 89/377/CEE, 93/424/CEE i la Directiva 95/47/CE, de 24 d'octubre, sobre els serveis de televisió avançada i d'alta definició, incorporades a l'ordenament jurídic espanyol a través de Reial Decret-Llei 1/1997.*

¹⁴² Els serveis de televisió transmesos per cable, satèl·lit o xarxes terrestres, per a sistemes amb format ample en 625 línies, i que no siguin totalment digitals, hauran d'utilitzar el sistema de transmissió D2-MAC 16:9 o un sistema de transmissió 16:9 compatible amb els sistemes PAL o SECAM, per als sistemes d'alta definició hauran d'utilitzar el sistema de transmissió HD-MAC, i per a sistemes digitals, un sistema de transmissió normalitzat per un organisme europeu de normalització reconegut (article 5).

L'altre document de la discòrdia és el *Reial Decret 136/1997, de 31 de gener, pel qual s'aprova el Reglament Tècnic i de Prestació del Servei de Telecomunicacions per Satèl·lit*¹⁴³. Aquest reglament desenvolupa la Llei 37/1995, que suposava la liberalització de la prestació de serveis de telecomunicacions a través de xarxes de satèl·lit i la possibilitat que les xarxes s'interconnectin amb les terrenes a efectes de la seva utilització en la prestació dels serveis com una xarxa única global¹⁴⁴.

El mateix BOE recull l'*Ordre de 31 de gener de 1997 per la qual es determina la data d'inici de l'exercici efectiu de les funcions atribuïdes a la Comissió del Mercat de les Telecomunicacions*¹⁴⁵, creada per *Reial Decret-Llei 6/1996, de 7 de juny, de liberalització de les Telecomunicacions*, i amb reglament aprovat per *Reial Decret 1994/1996, de 6 de setembre*. L'inici es fixa per al 3 de febrer de 1997, amb les excepcions de les funcions relatives a la fixació de les tarifes, preus i condicions d'interconnexió de xarxes i d'accés a aquestes (1 de desembre de 1998), i de les de la disposició addicional primera del *Reial Decret 1994/1996 (1 de gener de 1998)*.

¹⁴³ BOE número 28, 1-2-97: 3178-3190.

¹⁴⁴ La disposició addicional segona del reglament, sobre la prestació del servei de telefonia bàsica per als operadors del cable, estableix que a partir de l'1 de gener de 1998 aquests operadors, en les seves demarcacions, podran prestar el servei final de telefonia bàsica a tots els usuaris, prèvia comprovació pel Ministeri de Foment del compliment dels requisits tècnics que reglamentàriament es fixin per a aquest servei (més ampliat al capítol 3.2).

Fins a la total liberalització, la prestació del servei final telefònic bàsic en l'àmbit de la corresponent demarcació s'hauria de realitzar, entre el punt de terminació de la xarxa i el node local de commutació, a través de la pròpia xarxa a infraestructures del concessionari, podent-se efectuar les oportunes interconnexions per establir comunicació amb els abonats d'altres operadors. Les modalitats urbana, interurbana i internacional del servei telefònic bàsic podrien ser objecte de títols habilitants específics.

El reglament inclou les especificacions tècniques de les estacions terrenes receptores del servei de radiodifusió de televisió directa per satèl·lit i del servei fix per satèl·lit per a televisió en bandes d'11 i 12 GHz. Aquí, les estacions terrenes es classifiquen, segons els serveis prestats, en tipus A per a recepció col·lectiva (televisió per satèl·lit per distribució per cable, i televisió per satèl·lit per antena col·lectiva) i tipus B per a recepció individual.

¹⁴⁵ BOE número 28, 1-2-97: 3190.

La controvèrsia sobre els descodificadors aguditzava la competència entre les dues plataformes digitals. Arias-Salgado va afirmar que "els descodificadors han de ser compatibles entre ells per garantir la capacitat d'elecció dels ciutadans", en el sentit que tots ells han de servir per rebre totes les emissions digitals que produeixin les diferents plataformes espanyoles o europees. *Canal Satélite Digital* es defensava adduint que el seu aparell podia rebre 960 canals de 15 plataformes diferents.

Sobre la pressa per aprovar la normativa, Arias-Salgado la va justificar en el sentit que era necessari complir amb el requeriment de la UE perquè Espanya incorporés la Directiva europea sobre la matèria. La transposició s'hauria d'haver efectuat abans del 24 de juliol de 1996.

El Govern va reiterar a inicis de 1997 que no preveia legislar sobre la codificació dels partits de futbol televisat, i va obrir la porta a la liberalització del mercat de les televisions locals modificant la llei que regulava aquest tipus de cadenes i ampliant la possibilitat que existissin tantes emissores com ho permetessin les freqüències. La proposta era un cop per a les televisions locals promogudes des dels ajuntaments, ja que prohibia expressament que aquestes poguessin finançar-se via publicitat.

Les televisions locals deixaven, així, de ser un servei públic i esdevenien servei d'interès general, per la qual cosa eren les Comunitats Autònomes les que n'autoritzaven la posada en funcionament i podien posar límits a l'emissió de publicitat per part de les emissores.

L'avantprojecte preveia un període transitori per regular l'actuació de les emissores locals que emetien en aquell moment, i s'establia un termini de dos

mesos perquè els titulars d'aquestes televisions sol·licitessin una autorització provisional. Aurelio Martín, president de l'Associació de Televisions Locals (ATEL), es declarava satisfet, i considerava l'anterior prioritat dels ajuntaments en relació als particulars "inconstitucional", perquè atemptava contra el principi d'igualtat¹⁴⁶.

Canal Satélite Digital -que disposava de dos mesos per legalitzar els descodificadors¹⁴⁷- va informar que no permetria que la disposició del Govern alterés els seus plans i que seguiria actuant "dintre del més escrupolós respecte a la legalitat vigent". Segons la plataforma, "el decret llei podria contenir disposicions contràries a l'ordenament jurídic espanyol i al Tractat de la CE. Si així fos, *Canal Satélite Digital* portarà a terme totes les actuacions jurídiques necessàries per a la defensa dels seus drets i els dels seus clients"¹⁴⁸.

La disputa digital envaïa els mitjans de comunicació, dividits segons la seva participació o no a les respectives plataformes digitals. Segons *El Periódico*, el Govern donava "un golpe bajo" (*El Periódico*, 2-2-97: portada) a la nova televisió, i, segons l'editorial del diari, trencava amb el liberalisme (*El Periódico*, 2-2-97: 6): "con la bandera de hacer una liberalización, el Gobierno de Aznar está rematando su ofensiva intervencionista respecto a la nueva TV digital por satélite. Y llega a niveles que no sería capaz de alcanzar ni Julio Anguita". Segons l'editorial d'*El Periódico*, "el Gobierno del PP ha decidido meterse, pese a que eso ya está reglamentado por la Unión Europea, para impedir que la sociedad Canal Satélite Digital (que lideran Polanco y Asensio) se asiente antes de la que preparan con

¹⁴⁶ *El Periódico*, 1-2-97: 3.

¹⁴⁷ AVUI, 1-2-97: 59.

¹⁴⁸ *El Periódico*, 1-2-97: 4-1.

mucho más retraso sus *amigos* (Telefónica, El Mundo, Época, Televisa...). Para conseguirlo, ha redactado un reglamento puñetero". *El Periódico* alerta que "luego las instancias europeas obligarán a rectificar este desaguisado, pero el obstruccionismo a la libertad de empresa de Canal Satélite Digital ya está hecho y algunos de sus efectos serán irreversibles".

Segons *Sogecable*, el decret llei i el reglament aprovats pel Consell de Ministres per controlar la televisió digital es traduïen en intervencionisme, ja que cada pas de la plataforma havia de comptar amb el vistiplau del Ministeri de Foment¹⁴⁹.

El decret llei modificava la *Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions*, ja que introduïa dintre de les figures sancionables la cessió d'ús de descodificador, mesura que afectava directament *Canal Satélite Digital*, que no venia ni llogava els descodificadors, sinó que els cedia en ús als seus abonats.

El reglament donava la raó a *Canal Satélite Digital*, ja que, en l'article 17, afirmava que els serveis de difusió haurien d'utilitzar un sistema de transmissió normalitzat per un organisme europeu de normalització reconegut. El preu dels

¹⁴⁹ Així, l'article 2 del decret llei facultava el Ministeri perquè denunciés davant la *Comissió del Mercat de Telecomunicacions* les situacions d'abús de domini del mercat i les empreses que, per la seva dinàmica o pels serveis que oferissin, esdevinguessin "hegemòniques" dintre del sector, el que, a la pràctica, podia limitar la lliure competència.

L'article 3 obligava les empreses a dipositar en un compte especial, a nom de la *Comissió del Mercat de les Telecomunicacions*, les quantitats lliurades pels usuaris com a garantia d'una obligació o les altres que per qualsevol concepte poguessin ser reemborsables. Per tant, es podia limitar la disponibilitat econòmica dels operadors i la seva capacitat d'inversió, ja que *Canal Satélite Digital* no demanava ni fiança ni garantia als seus abonats.

L'article 10 canviava el règim de l'Impost sobre el Valor Afegit (IVA) del 7% al 16%, mesura que es podia considerar discriminatòria vers altres ofertes d'oci i que significava una modificació tributària gairebé un mes després d'aprovar els Pressupostos de 1997.

Igualment s'atorgava a Foment el control sobre les tarifes d'interconnexió i l'ús dels descodificadors fins a la liberalització de les telecomunicacions (desembre de 1998), i s'obria la via a una certa indefensió jurídica quan a l'article 3 del decret llei s'especificava que la prestació de serveis de televisió per satèl·lit d'accés condicional es regiria per una normativa específica no aclarida en altres apartats.

aparells havia de ser fixat lliurement i hauria d'ajustar-se a costos, el que a la pràctica suposava enterrar el benefici comercial dels fabricants. A més, s'establia un termini de dos mesos per adaptar els descodificadors sense especificar quin era l'adequat.

Sobre la incidència de la televisió digital en la convencional, alguns preveien que aquesta seguiria líder durant molts anys, "para ir siendo sustituida paulatinamente por la futura difusión digital terrestre: también por vía hertziana o por cable" (*El Periódico de la Semana*, 2-2-97: 3).

Contra els detractors "que se aumente nuestra teledependencia" (Gubern, 2-2-97: 4), d'altres consideraven que "yo prefiero confiar en que los individuos y las familias filtren los peligros a que se los filtre el Estado" (Reverte, 2-2-97: 4). *El Periódico* va continuar fuetejant Aznar i Anguita: "una de las paradojas de la tensa semana que ha provocado el ansia intervencionista del Gobierno, con ganas de reglamentar el fútbol y de sujetar férreamente la TV de nueva tecnología, ha sido el alineamiento de Julio Anguita, de Izquierda Unida, con las tesis del ala más dura y reaccionaria del Partido Popular" (*El Periódico*, 3-2-97: 4). *El Periódico* denunciava la paradoxa que *Telefónica*, en procés de privatització, fos sòcia del projecte en principi defensat pel Govern, i que hi intervinguessin la deficitària *RTVE* i l'estrangera *Televisa*.

El vicepresident primer del Govern, Francisco Álvarez-Cascos, va afirmar que "les teories conspiratives no tenen fonament i amaguen estrictament interessos particulars"¹⁵⁰.

La decisió final de la UE s'havia de prendre el març de 1997, quan haguessin

¹⁵⁰ *El Periódico*, 3-2-97: 17.

arribat a un acord el Parlament i el Consell de Ministres en el procediment de conciliació, que es podria obrir immediatament amb la Comissió Europea d'àrbitre.

Segons *El Periódico*¹⁵¹, la Directiva de la UE sobre notificació de normes i reglaments tècnics indicava a l'article primer que la definició de regles tècniques no es limitava a especificacions purament tecnològiques, sinó que implicava altres exigències, incloses les disposicions administratives que s'aplicaven, el compliment de les quals era obligatori, *de jure* o *de facto*, per a la comercialització o la utilització d'un producte en un Estat membre o en una part important de l'Estat en qüestió.

Com a regla tècnica s'inclouïen les disposicions legislatives, reglamentàries i administratives dels Estats membres tendents a prohibir la fabricació, la importació, la comercialització o la utilització d'un producte, raó per la qual el decret llei espanyol hauria d'haver estat comunicat prèviament a la Comissió Europea.

Una sentència del Tribunal de Justícia Europeu, el 30 d'abril de 1996, reforçava el relleu de la Directiva sobre notificació de normes tècniques. Segons això, l'incompliment de la notificació prèvia tres mesos abans d'aprovar una nova llei tècnica convertia en inaplicable el contingut i no es podia obligar a cap empresa ni particular acatar-ne les disposicions.

Segons *El Periódico*, que al·ludia a un portaveu del comissari d'Indústria europea, Martin Bangemann, "el decreto ley español va mucho más allá de la pura trasposición literal a la legislación nacional de la directiva comunitaria sobre retransmisión de señales de televisión e incluye un amplio abanico de medidas administrativas y económicas, que no forman parte de la normativa europea" (*El*

¹⁵¹ El Periódico, 4-2-97: 18-1.

Periódico, 4-2-97: 18-1).

Igualment transcendia que inspectors de Foment van revisar a Madrid el 3-2-97 la legalitat dels descodificadors per verificar els aparells de *Canal Satélite Digital*. Segons l'acta signada pels inspectors, pretenien comprovar si els descodificadors "poseen o no el certificado de aceptación que ampare la comercialización de los equipos, de acuerdo con el real decreto ley 1/1997, de 31 de enero, por el que se incorpora al derecho español la directiva 95/47/CE, sobre el uso de normas para la transmisión de señales de televisión y se aprueban medidas adicionales para la liberalización del sector"¹⁵².

El Congrés dels Diputats va aprovar el 13-2-97 per unanimitat -només hi va haver una abstenció tècnica- la tramitació com a projecte de llei del decret del Govern sobre la televisió digital. El *PSOE* va ser l'únic grup que es va oposar a la convalidació al considerar que el decret pretenia afavorir la plataforma governamental enfront la de *Canal Satélite Digital*, però va defensar la tramitació com a projecte de llei conceptuant-la com a mal menor. *PP* i *PSOE* -que va anunciar la presentació d'un recurs d'inconstitucionalitat per decret i per part del seu contingut- van mantenir un dur enfrontament, i *CiU* va demanar canviar les normes sobre tarifes i descodificadors.

Segons Lluís Recoder, portaveu de *CiU*, no era lògic que s'obligués l'operador a rescabalar els usuaris, cas de suspensió de la prestació del servei, pel doble del que haurien de pagar durant el temps d'interrupció o en el moment que aquest no es prestés correctament.

A més, les tarifes d'accés no haurien de ser fixades pel Ministeri de Foment

¹⁵² El *Periódico*, 4-2-97: 18-2.

fins a desembre de 1998, sinó per la *Comissió del Mercat de les Telecomunicacions* des del primer moment. Igualment va afegir que havia de modificar-se el criteri que l'usuari pagués un preu per *pay per view* en funció del temps que s'usés el descodificador, ja que considerava que s'havia de pagar per la unitat d'ús i no pel temps d'ús. *CiU* també va defensar que canviessin els terminis d'adaptació de les empreses a les regles fixades pel decret en matèria de descodificadors¹⁵³.

El Govern va anunciar el 14-3-97 que donaria suport a les esmenes de *CiU* al decret sobre televisió digital, que es tramitaria com a projecte de llei¹⁵⁴. La llei es discutiria pel tràmit d'urgència perquè entrés en funcionament tan aviat com fos possible. Els socialistes afirmaven que "el ya famoso decreto ley que el Gobierno del PP se inventó para frenar a Canal Satélite Digital no es una iniciativa legislativa para ordenar el mercado, sino un golpe de mano perpetrado desde el BOE" (Solé Tura, 15-2-97: 7).

Tot i així, a Catalunya, un membre del *PSC*, Jaume Sobrequés, criticava l'actuació del *PSOE* en l'afer digital, ja que "el neoliberalisme thatcherià amb què defensa el mercat i l'ús que fa del concepte de *llibertat* empresarial, en detriment del que poden ser els interessos dels més febles (els espectadors), no s'adiu amb la que ha de ser la trajectòria d'un partit socialista que defensa el sector públic com a garant d'aquells interessos majoritaris" (Sobrequés, 16-2-97: 20).

La Comissió Europea va considerar la llei digital del Govern espanyol com innecessària, ja que la directiva comunitària sobre senyals de televisió era prou completa com per generar disposicions addicionals.

¹⁵³ El Periódico, 14-2-97: 21-1.

¹⁵⁴ El Periódico, 15-2-97: 25-2.

Segons el comissari d'Indústria i Telecomunicacions, Martin Bangemann, la directiva europea incloïa "prou seguretat" per a les empreses de televisió digital i "garanties adequades" per assegurar la lliure i lleial competència i la protecció dels consumidors¹⁵⁵. Segons Bangemann, els requisits per als descodificadors establerts a la directiva "proporcionen la base per assegurar que tots els subministradors de serveis de televisions de pagament seran capaços d'oferir els seus programes a tots els consumidors".

Bangemann va explicar aquests arguments a dos eurodiputats socialistes¹⁵⁶, i va assegurar que els requisits exigits pel *PP* xocaven contra la directiva i contra la lliure circulació de productes. A més, la Comissió Europea seria partidària que existissin dues o més empreses de televisió digital a cada país, per protegir millor els interessos dels consumidors i evitar abusos a causa dels monopolis.

Canal Satélite Digital va provar davant la premsa el descodificador de la discòrdia, el *Seca*, i va demostrar que era compatible amb l'*Irdeto*, del grup *Kirch*, i el *News Datacom* usat a Àsia¹⁵⁷.

La comissió permanent del *PP* va decidir el 24-2-97 interposar una demanda de conciliació al jutjat d'instrucció contra Felipe González perquè aquest aclarís en públic el que suposadament va manifestar en privat, que l'empresari mexicà Emilio Azcárraga, president de *Televisa*, hagués finançat l'última campanya d'Aznar, a canvi del que hauria obtingut privilegis en la guerra digital¹⁵⁸. Precisament Aznar va felicitar

¹⁵⁵ El Periódico, 19-2-97: 27-1.

¹⁵⁶ El Periódico, 20-2-97: 27; AVUI, 20-2-97: 67.

¹⁵⁷ El Periódico, 19-2-97: 27-2; AVUI, 18-2-97: 68-2.

¹⁵⁸ El País, 25-2-97: 13.

Cascos per portar "molt bé" la polèmica digital¹⁵⁹, abans que el diputat del PSOE Alfredo Pérez Rubalcaba exigís al Govern que expliqués el contingut de la reunió del 6-8-96 al Palau de la Moncloa entre Mònica Ridruejo i Azcárraga, en què s'hauria signat un acord¹⁶⁰. Mentre, Joan Majó, exministre d'Indústria, opinava que el Govern no havia de ser jutge i part en la polèmica televisiva¹⁶¹.

Segons el director general de la CCRTV, Jordi Vilajoana, la polèmica podia comportar el fracàs de la implantació de la televisió digital a Espanya. "Per aconseguir ingressos necessitem un milió de descodificadors, dels quals 300.000 han d'estar a Catalunya. Barallem-nos pel contingut i no per la tecnologia, perquè ens farà perdre diners"¹⁶².

El vicepresident primer del Govern, Francisco Álvarez-Cascos, va indicar que la posició del *PP* de defensar l'existència d'una sola plataforma digital a Espanya no era una resposta política als avenços de la tecnologia, sinó que obeïa l'interès per evitar que s'invertís "el doble per crear el mateix servei"¹⁶³.

A finals de març de 1997 un grup d'artistes i intel·lectuals va signar un text de suport a *Grupo Prisa* contra l'empaitament jurídic per la guerra digital i l'intervencionisme en el món de la informació¹⁶⁴.

La incidència del sector telecomunicatiu era tal que va afectar de ple el Govern. Les presumptes amenaces del secretari d'Estat per a la Comunicació,

¹⁵⁹ El País, 25-2-97: 25-2.

¹⁶⁰ El Periódico, 27-2-97: 14.

¹⁶¹ El Periódico, 4-3-97: 20-4.

¹⁶² El Periódico, 18-3-97: 22-1; AVUI, 18-3-97: 71.

¹⁶³ El Periódico, 14-3-97: 23-2.

¹⁶⁴ El Periódico, 22-3-97: 20; El Periódico, 23-3-97: 23.

Miguel Ángel Rodríguez, a Antonio Asensio, president d'*Antena 3*, per arribar a un acord sobre el futbol amb el *Grupo Prisa*, van dur *CiU* a plantejar la dimissió de Rodríguez¹⁶⁵.

Asensio havia afirmat que "a Espanya hi ha por"¹⁶⁶. El sector crític atacava el Govern: "¿se han preguntado ustedes con qué se va a pagar el desarrollo y construcción del famoso *multycrypt* del Gobierno?" (Schwartz, 14-5-97: 5).

En l'episodi sobre la televisió digital, que impacta de ple els operadors de telecomunicacions per cable, en tant que les plataformes digitals via satèl·lit van arrabassar-hi els drets dels continguts televisius, se sintetitzen les interferències polítiques en un sector industrial emergent com el de la televisió digital via satèl·lit.

Curiosament, per una banda la legislació del sector havia de col·laborar a impulsar-lo, però per l'altra l'intent d'influir per part dels partits polítics (i de retruc dels mitjans de comunicació de masses afins) asfixiava l'evolució natural de les empreses involucrades.

En tot cas, aquest conflicte va beneficiar lleugerament els operadors de cable, ja que va retardar la posada en marxa sòlida de les plataformes. La controvèrsia també ha retreure alguns abonats potencials, que més endavant s'animarien a subscriure-s'hi.

¹⁶⁵ El Periódico, 14-5-97: 14.

¹⁶⁶ El Periódico, 13-5-97: 5-1.

3.5.2.2. La regulació de les retransmissions esportives i la irrupció de la televisió digital terrestre

La lluita pels continguts reflecteix fins a quin punt l'audiència potencial està apostant per criteris qualitatius i no quantitius a l'hora de seleccionar l'oferta audiovisual arran de l'adveniment i la consolidació a Espanya de la televisió de pagament.

El conflicte digital està emparentat directament amb el que es va generar al voltant de les retransmissions esportives. La consecució dels drets del futbol podia decantar la balança d'abonats a favor d'una o una altra plataforma i de retruc condicionava l'estratègia futura dels operadors de telecomunicacions per cable.

Tal com va ocórrer amb les plataformes digitals via satèl·lit, l'Administració pública, en aquest cas el Govern central, va protagonitzar una estratègia d'intervencionisme sobre els drets de televisió dels programes esportius amb l'argument, que va rebre el suport de la Comissió Europea, que certs esdeveniments són d'interès general i no poden ser transmesos a partir d'una oferta de pagament.

Això va impulsar el Govern a intentar reglamentar el sector, el que va aixecar les crítiques dels sectors mediàtics partidaris de *Canal Satélite Digital*, comandats per *El Periódico*, que insinuava que el *PP* estudiava com controlar el futbol televisat (*El Periódico*, 4-2-97: 19-1).

El 27-1-97 *Antena 3 TV*, *Canal Plus* i *TV3* signaven la constitució de l'empresa

Audiovisual Sport S. L. per explotar els drets audiovisuals dels clubs de Primera i Segona Divisió i els de Copa del Rei fins al 2003. *Antena 3* i *Canal Plus* es repartien el 40% de la societat cadascuna, i el 20% restant corresponia a *TV3*. Les televisions autonòmiques propietàries de drets sobre equips de futbol (*ETB*, *Canal 9* i *Televisió de Galícia*) van ser convidades a sumar-se a la nova empresa, presidida per Manuel Campo Vidal, vicepresident d'*Antena 3*.

La creació de l'empresa era conseqüència de l'acord signat el desembre de 1996 segons el qual les televisions autonòmiques mantindrien la possibilitat d'emetre un partit setmanal de Lliga de Primera Divisió i un altre de Segona en obert, i *Canal Plus* un de Primera i un de Segona codificats els diumenges. *Antena 3* es reservava l'emissió de 20 partits en obert de Copa, a més dels partits del dilluns de la temporada 1996-97¹⁶⁷.

Sobre el possible recurs davant el Tribunal de la Competència al voltant de l'acord del futbol televisat subscrit entre *Antena 3* i *Canal Plus*, el secretari d'Estat de Comunicació, Miguel Ángel Rodríguez, va afirmar que no havia d'haver-hi conseqüències per part del Govern, "que no té més a dir i no ho dirà"¹⁶⁸.

La possibilitat que l'acord entre Polanco i Asensio infringís les normes de la competència va ser reflectida a la premsa el 10-1-97¹⁶⁹, a partir de la resolució del *Tribunal de Defensa de la Competència (TDC)* el juny de 1993¹⁷⁰ en què s'estableixen les regles de la competència aplicades al mercat de les retransmissions televisives de futbol. Entre les cadenes sancionades aleshores hi

¹⁶⁷ El Periódico, 28-1-97: 20-1.

¹⁶⁸ El Periódico, 11-1-97: 17(2).

¹⁶⁹ El Mundo, 10-1-97: 44.

figurava *Canal Plus*.

L'expedient de 1993 en reagrupava d'altres oberts a partir de 1990, per les sol·licituds de les televisions autonòmiques i de *Canal Plus* per emetre futbol o per les denúncies de les cadenes privades *Antena 3* i *Tele 5* davant les pràctiques anticompetència que trobaven als acords exclusius de retransmissió, tant per part de les cadenes beneficiàries (entre elles, *Canal Plus*) com per part de la *Lliga de Futbol Professional* i societats de promoció esportiva.

El Govern va negar el 29-1-97 que estigués preparant una llei per obligar les televisions a emetre gratuïtament els partits de la Lliga de futbol. El Govern va admetre estudiar la idea de la UE per fixar quin esport és d'interès general i va provocar el rebuig dels clubs de futbol¹⁷¹.

El control del futbol portava a escriure *El Periódico* que "llama la atención que un sector que se estaba regulando bastante bien por sí solo, atendiendo a las reglas del mercado, sufra este embate intervencionista estatal que puede acabar hundiéndolo" (*El Periódico*, 5-2-97: 4).

Segons *El Periódico*, Álvarez Cascos hauria ofert diners als clubs per trencar el pacte del futbol, mitjançant una rebaixa de l'IVA i una major participació als ingressos de les travesses¹⁷². Mentre, *CiU* -que intentava conciliar els dos fronts de la guerra digital- pretenia que la norma es tramités com a llei per esmenar-la i es mostrava disgustada per la proposta del PP per les cadenes locals¹⁷³.

¹⁷⁰ Expedient 319/92.

¹⁷¹ *El Periódico*, 30-1-97: 19.

¹⁷² *El Periódico*, 5-2-97: 2-3.

¹⁷³ *El Periódico*, 5-2-97: 3-1.

Mentre la Comissió Europea anunciava que exigiria al Govern el text de la llei digital¹⁷⁴, el fiscal general de l'Estat, Juan Ortiz Úrculo, ordenava a la Fiscalia Anticorrupció que investigués possibles irregularitats comeses en la gestió de determinades empreses relacionades amb *Antena 3* i *Gestora de Medios Audiovisuales*¹⁷⁵. Com es pot comprovar, el ressò dels esdeveniments va provocar la irrupció del poder judicial.

La mesa del Congrés de Diputats va impulsar el 4-2-97¹⁷⁶ la tramitació de la convalidació del decret llei impulsat pel Ministeri de Foment, mentre l'*Associació d'Usuaris de la Comunicació (AUC)* demanava el pronunciament de la UE sobre el decret llei de la televisió digital amb la intenció que s'establís si el registre de sistemes, aparells, equips i empreses era compatible amb la normativa comunitària, el que posaven en dubte experts en legislació europea. L'*AUC* va criticar l'increment de l'IVA al negoci televisiu ja que considerava que el percentatge d'aquesta taxa hauria de mantenir-se en consonància amb la resta d'activitats de lleure.

L'admissió de la Fiscalia de la denúncia anònima contra *Antena 3* va provocar un nou terrabastall. El *PSOE* va titllar el fiscal general de "correveidile"¹⁷⁷ del Govern, mentre Felipe González considerava que donar suport al decret del *PP* era de "ments estalinistes"¹⁷⁸ i Pujol advertia al *PP* que no legislés sobre els drets de

¹⁷⁴ El Periódico, 5-2-97: 3-2.

¹⁷⁵ El Periódico, 5-2-97: 3-3.

¹⁷⁶ AVUI, 5-2-97: 66.

¹⁷⁷ El Periódico, 6-2-97: 2-3.

¹⁷⁸ El Periódico, 6-2-97: 3-1.

televisió al futbol¹⁷⁹.

La intervenció liberalitzadora de la UE i advocadora de la lliure competència reflecteix que el debat va desbordar les fronteres espanyoles i va impulsar una legislació d'abast comunitari. Així, la Comissió Europea va aprovar el 5-2-97 la proposta que els Estats de la UE només poguessin prohibir l'emissió per televisió en senyal codificat dels grans esdeveniments esportius amb caire excepcional i d'interès públic general. Aquell mateix dia el PP aprovava al Congrés dels Diputats el projecte de *Llei de Liberalització de les Telecomunicacions*.

Aquest document de la Comissió Europea seria aprovat després que el Parlament Europeu aprovés per unanimitat i en segona lectura una esmena a la *Directiva Televisió Sense Fronteres*, que volia garantir el dret dels telespectadors a veure en directe i gratuïtament els esdeveniments d'importància. Excepcionalitat i regularitat en el temps, però no freqüència, eren criteris per a l'excepcionalitat, com dirigir-se a una gran part de la societat, en l'àmbit de tota la UE (Jocs Olímpics), d'un determinat Estat membre (Tour de França) o d'un component important d'un país comunitari (per exemple, la final de Copa d'Escòcia). “El sector del cable observava amb gran interès aquests esdeveniments, que podien donar un tomb a la qüestió dels drets, essencials per a la nostra oferta de televisió”, analitza Pelegrín¹⁸⁰.

Dintre de la lluita mediàtica generada pel duel entre les plataformes, va revelar-se que el *PP* s'havia oposat el desembre de 1996 que el Consell de Ministres de Cultura de la UE acceptés l'esmena del Parlament Europeu que pretenia garantir el dret dels telespectadors europeus a rebre en directe i sense

¹⁷⁹ El Periódico, 6-2-97: 3-2.

¹⁸⁰ Entrevista a Jesús Pelegrín, president de l'*Agrupación de Operadores de Cable (AOC)*. Terrassa, 9 de juliol de 1999.

codificar les grans competicions esportives¹⁸¹.

El Periódico va editorialitzar que "el presidente Aznar está de cacería", en al·lusió a la presumpta persecució a Polanco i Asensio (*El Periódico*, 6-2-97: 6). Joan Barril va apuntar que "la escalada imparable del conflicto de la televisión digital obliga a pensar que el Gobierno se rige más por pulsiones personales que por la necesaria calma del interés colectivo" (Barril, 6-2-97: contraportada). Vázquez va assegurar que "el PP ha realizado la mayor hazaña intelectual con su intento de recurrir a un fantástico decreto ley para fijar, por la vía del fútbol y otros reclamos deportivos, lo que nos interesa a los españoles" (Vázquez, 6-2-97: 7).

El comissari europeu de l'Audiovisual, Marcelino Oreja, va descartar el 5-2-97 que la totalitat de la Lliga de futbol hagués de ser retransmesa en obert i en directe¹⁸².

El 7-2-97 *Canal Satélite Digital* va publicar un anunci a tota la premsa estatal en què criticava l'arbitrarietat i la il·legalitat de les pràctiques del *PP*, "que hoy mismo serán denunciadas ante las autoridades europeas y recurridas en tiempo y forma ante los tribunales españoles". Segons la plataforma, el comportament del *PP* "dificulta la creación por nuestras empresas de nuevos puestos de trabajo; entorpece la actividad del mercado con grave daño para los consumidores y supone un serio obstáculo para la implantación y el desarrollo de las nuevas tecnologías de la telecomunicación, así como para la modernización del país en todos sus aspectos" (*Canal Satélite Digital*, 7-2-97: 19)¹⁸³.

¹⁸¹ *El Periódico*, 6-2-97: 4-2.

¹⁸² AVUI, 6-2-97: 67.

¹⁸³ El debat sobre la plataforma de televisió va provocar al Parlament de Catalunya crítiques al *PP*.

El conflicte del futbol no estava inquietant excessivament els espanyols¹⁸⁴, tot i que això i el conflicte digital portaven a escriure que "en la historia de nuestra democracia actual no habíamos tenido una crispación dialéctica tan importante como la de ahora" (Romero, 8-2-97: 8).

Canal Satélite Digital va demanar el 7-2-97¹⁸⁵ la intervenció de la Comissió Europea perquè prengué mesures cautelars contra l'Estat espanyol i l'obligués a suspendre l'aplicació dels decrets que regulaven la televisió digital.

La llei sobre el futbol codificat havia d'aprovar-se al següent Consell de Ministres¹⁸⁶, que vetllaria pel bé comú i l'estabilitat al futbol, segons el *PP*. *CiU* defensava el "pacte del futbol", ja que el líder d'*UDC*, Josep Antoni Duran Lleida, assegurava que el Govern no podia limitar l'acord televisiu¹⁸⁷ i el portaveu de *CiU* al Congrés sostenia que "el Govern no pot prohibir que hi hagi més d'una plataforma digital a Espanya"¹⁸⁸.

L'alcalde Barcelona, Pasqual Maragall, va declarar que Aznar hauria de garantir la competència¹⁸⁹. La batalla de l'esport televisat adquiria tons d'esperpent (*El Periódico de la Semana*, 9-2-97: 2-3), fins al punt que el director d'*El Periódico* confessava que "le tengo miedo, señor Aznar" (Franco, 9-2-97: 7).

El clima polític es va encrespar notablement, doncs, arran del conflicte digital.

IC es va desvincular de les tesis d'Anguita, i *CiU* havia de decidir més endavant si donava suport al *PP*, mentre Vilajoana advocava per un sol descodificador.

¹⁸⁴ *El Periódico*, 8-2-97: 3-1.

¹⁸⁵ *AVUI*, 8-2-97: 63.

¹⁸⁶ *El Periódico*, 8-2-97: 3-2.

¹⁸⁷ *El Periódico*, 9-2-97: 20-1.

¹⁸⁸ *El Periódico*, 9-2-97: 16.

Les filtracions que Felipe González havia acusat, en la reunió del comitè federal del PSOE del 8-2-97, el PP d'afavorir *Televisa* a canvi de 25 milions de dòlars per finançar la campanya electoral popular van menar el PP a amenaçar de querellar-se¹⁹⁰.

Joan Majó va demanar "una mica de seny"¹⁹¹ per al conflicte digital. Segons Majó, la plataforma única tenia aspectes positius però també de "menys clars", i calia en televisió digital una normativa que vetllés pels drets del ciutadà i que evités els abusos ("una bona part de la televisió comunitària existent o en elaboració va en aquesta direcció")¹⁹².

La polèmica del futbol va suscitar diversos posicionaments adversos en la societat civil. "El fútbol es un fenómeno de masas, sustentado en la televisión y gestionado desde los clubs, que son empresas privadas. El Gobierno Aznar no debería devaluar su principal fuente de recursos" (Bertomeu, 11-2-97: 9).

Segons el sector contrari al decret, la llei digital distanciava Pujol d'Aznar¹⁹³. CiU va planejar votar contra el decret per defensar els drets de TV3, i va reconèixer que seria un problema que els drets del futbol s'alteressin. El PP refusava la via del projecte de llei per no perjudicar les empreses.

Catedràtics com Diego López Garrido, Jordi Solé Tura, Javier Pérez Royo i Jorge de Esteban sostenien que el decret llei sobre la televisió digital vulnerava la

¹⁸⁹ El Periódico, 9-2-97: 20-2.

¹⁹⁰ AVUI, 10-2-97: 11-1; El Periódico, 10-2-97: 17.

¹⁹¹ AVUI, 10-2-97: 13.

¹⁹² Majó considerava que "les inclinacions monopolístiques del grup al voltant de Canal Plus estan per veure i caldrà evitar-les, però les dels components de l'altre grup són conegudes i formen part de la seva història", i acusava el PP de "volar ser jutge i part". A parer de Majó, la polèmica digital no era un fet només espanyol. Majó criticava el PP per no confirmar el discurs liberalitzador i privatitzador amb què va arribar al poder.

¹⁹³ El Periódico, 11-2-97: 22-1.

Constitució en forma i en fons, ja que no es donava la situació d'extraordinària urgència i necessitat per a un decret llei, i les matèries tractades afectaven drets fonamentals del títol primer de la Carta Magna (dret a la informació i a la lliure empresa), la regulació de les quals és vetada als decrets llei¹⁹⁴.

Felipe González va continuar clamant contra el decret, i va ironitzar que es nacionalitzés el futbol i es privatitzés la sanitat¹⁹⁵. Igualment els clubs de futbol expressaven el seu rebuig als plans del Govern, ja que amenaçaven una estabilitat econòmica garantida pels contractes amb les televisions amb una quantitat de 250.000 milions de pessetes¹⁹⁶.

De fet, l'avantprojecte de llei orgànica per regular les retransmissions esportives elaborat pel Govern preveia que els titulars dels drets d'emissió o retransmissió per televisió haurien de facilitar informació, o l'accés d'equips professionals necessaris per realitzar els programes a qualsevol operador interessat, mitjançant contraprestació econòmica que es fixaria en funció del temps total emès o de la franja horària d'emissió. Això significava que desapareixia l'exclusivitat, sobre la qual es basava la cessió d'uns drets dels clubs a les televisions mitjançant el pagament d'una determinada quantitat, de forma que l'Executiu regulava sobre contractes privats.

Els esdeveniments esportius d'interès general només podrien retransmetre's en obert i per a tota Espanya, i les condicions de contractació dels drets esportius per explotar-los a través del *pay-per-view* havien de ser iguals per a tots els

¹⁹⁴ El Periódico, 11-2-97: 23-2.

¹⁹⁵ El Periódico, 11-2-97: 22-2.

¹⁹⁶ El Periódico, 11-2-97: 24.

operadors interessats, segons l'avantprojecte.

A més, la UE no autoritzava restringir els drets esportius adquirits. La nova *Directiva Televisió sense Fronteres* només autoritzava els Estats de la UE que poguessin restringir a les cadenes televisives l'ús dels drets exclusius sobre esdeveniments esportius quan aquests haguessin estat adquirits després de la publicació de la normativa¹⁹⁷. La reunió de representants de diversos clubs de futbol de Primera Divisió i d'*Audiovisual Sport* va reflectir l'oposició de tots dos a la llei del futbol televisat¹⁹⁸.

Un punt d'inflexió es va donar l'11-2-97¹⁹⁹, quan la reunió entre Pujol i Aznar va deixar clar que el *PP* hauria de tramitar com a llei el decret sobre la televisió, tal com s'havia pronosticat la vigília²⁰⁰. Aznar va admetre el canvi, i va afegir que "el procediment no importa"²⁰¹. Segons *El Periódico*, "Pujol fue ayer un líder coherente al atreverse a frenar al Gobierno de José María Aznar en el momento en que se disponía a incurrir en un abuso de poder" (*El Periódico*, 12-2-97: 6)²⁰².

Gifreu va analitzar la batalla en quatre claus: politització de la nova televisió digital, la plataforma unitària com a mite pietós, "el futbol sí, la cultura potser també" i "tot passa a Madrid" (Gifreu, 13-2-97: 19).

¹⁹⁷ El Periódico, 11-2-97: 23-3.

¹⁹⁸ El Periódico, 12-2-97: 21-1.

¹⁹⁹ AVUI, 12-2-97: 15-1.

²⁰⁰ AVUI, 11-2-97: 17.

²⁰¹ El Periódico, 12-2-97: 15.

²⁰² La trobada Pujol-Aznar va generar més interpretacions, com que el president de la Generalitat va traslladar a Aznar la preocupació pel clima de crispació, i que *CiU* i el *PP* van acordar aprovar la llei de televisió digital el març. El primer secretari del *PSC*, Narcís Serra, va retreure al *PP* raons electorals en la qüestió digital. *IU* defensava el projecte de llei i *ERC* reclamava quotes lingüístiques per als mitjans audiovisuals, sobretot en la regulació de la televisió digital.

D'aquesta anàlisi cal destacar el concepte de politització de la televisió digital i, *in extenso*, de les telecomunicacions espanyoles, inclòs el cable, ja que l'adveniment de grans conglomerats industrials i empresarials (com hem comprovat al capítol 3.4.1) induïa els actors polítics a intervenir en un sentit o en un altre en el sector.

El concepte de plataforma unitària solcaria els anys següents el debat al voltant de les plataformes digitals. Així, tot i l'augment d'abonats i d'ingressos protagonitzat per ambdues plataformes any rere any, ambdues sumaven a inicis de 2000 una xifra insuficient d'1,2 milions d'abonats, que seria el llindar de rendibilitat de *Via Digital*.

Per tant, les pèrdues eren denominador comú. La rellevància de disposar de la propietat dels drets del futbol, destacada en diversos estudis (Castejón i Feijóo, 1997: 5), conferia a aquests continguts un rol fonamental en l'estratègia de les dues plataformes. El fet que des de la *CMT* s'hagi reconegut l'existència de competència entre els operadors de televisió digital via satèl·lit, terrestre i per cable, la percepció de producte similar en el públic i l'atomització del mercat "son suficientes para plantear la conveniencia de una difusión entre las dos plataformas de televisión por satélite" (Ventura, 2001: 148).

La idea de la plataforma única va estar a punt de quallar el juliol de 1998, quan es va donar un principi d'acord segons el qual *Sogecable* seria propietària del 50% de la nova plataforma, *Telefónica* del 30% i la resta del capital es repartiria entre els accionistes de *Canal Satélite Digital* i *Distribuidora de Televisión Digital*. L'acord, frustrat l'octubre de 1998 per les diferències de valoracions dels actius de les dues plataformes involucrades, "es un primer paso para la racionalización del

mercado digital emergente. El acuerdo favorecería no sólo una solución de rentabilidad, sino que orientaría vías de consenso ante la creación de nuevas plataformas o estructuras de oferta derivadas de otras extensiones digitales, especialmente del cable” (Díaz Nosty, 1998: 296).

L’acord també podia suposar el final de l’etapa d’”excesivo intervencionismo gubernamental, que está en el origen de las guerras mediáticas de 1997. Un sector nacido de la desregulación, que ahora busca soluciones de autorregulación frente a la imprecisión, los vacíos y la incertidumbre del entorno normativo, que afecta tanto a los emisores como, en una dimensión cívica muy limitada, a la audiencia” (Díaz Nosty, 1998: 296).

El pes del futbol i de l’Administració estatal com a força centrípeta en tot el debat és un altre dels aspectes destacats per Gifreu.

Riera va proposar abordar l’impacte digital "en l’escenari de la societat que s’haurà de recolzar en aquest, creant condicions sòlides de diàleg entre tots els protagonistes per no excloure del debat el seu protagonista principal, el ciutadà", i pronosticava nous escenaris per a l’espectador i per al col·lectiu. En aquest últim, la televisió digital "alterarà els àmbits d’identitat nacional per construir noves referències simbòliques que són supranacionals, globals i de dispersió de les velles formes de canalitzar la cultura en les noves formes, circumstància que imposa a tots els emissors espanyols concentrar part del seus esforços a fomentar les indústries culturals, creant un front comú que en garanteixi la potenciació" (Riera, 13-2-97: 68).

D’aquestes lluites el guanyador n’era la indústria electrònica, ja que vendria els receptors de televisió, els descodificadors "y hasta muchos de los contenidos

que emitirán las plataformas digitales" (Millán, 8-2-97: 6).

Els clubs insistien a oposar-se a l'intent de reglamentar les transmissions dels partits de futbol en una reunió amb *Audiovisual Sport*, i exigien al Govern que respectés els contractes que van signar amb les televisions²⁰³.

El Govern va garantir el 19-2-97²⁰⁴ el compliment dels contractes televisius firmats, i va trametre a *CiU* l'esborrany de l'avantprojecte de llei sobre el futbol perquè els nacionalistes l'esmenessin abans de ser aprovat pel Consell de Ministres.

El Consell de Ministres va aprovar el 21-2-97²⁰⁵ **el projecte de llei orgànica reguladora de les emissions i retransmissions esportives** sense convèncer *CiU*, que considerava que no s'hi incloïen els principals compromisos amb el *PP*²⁰⁶.

El text no garantia l'exclusivitat dels contractes subscrits entre clubs i televisions al no impedir que un esdeveniment esportiu es pogués declarar d'interès general amb caràcter retroactiu. El projecte mantenia el paper determinant del *Consejo Superior de Deportes (CSD)* en la fixació de la llista d'esdeveniments esportius d'interès general, que s'havien d'emetre en obert i per a tot el territori espanyol.

²⁰³ El socialista Jaume Sobrequés confessava ser "clarament favorable que el govern reguli, en benefici de l'interès general, aquells programes, esportius o no esportius, que no poden emetre's a través d'un sistema codificat de pagament. Considero escandalós que un partit socialista pugui oposar-se a aquest principi, que ha de ser administrat amb un gran rigor i amb el màxim consens i garanties possibles" (Sobrequés, 16-2-97: 20).

Vilajoana confiava que la regulació del futbol respectés els contractes signats entre emissores i clubs, segons va afirmar en la compareixença davant la comissió de control del Parlament de Catalunya, el 14-2-97, mentre els clubs semblaven cedir davant el govern per evitar que la guerra de les plataformes digitals convertís en paper mullat els contractes.

²⁰⁴ El Periódico, 20-2-97: 47; AVUI, 20-2-97: 20.

²⁰⁵ El Periódico, 22-2-97: 4; AVUI, 22-2-97: 13.

El Govern es va declarar obert a la possibilitat de crear un òrgan diferent al CSD que informés i aprovés el catàleg d'esdeveniments esportius d'interès general.

La llei aprovada pel Govern, que havia de superar la tramitació parlamentària, qüestionava l'exclusivitat dels contractes entre clubs i televisions, ja que situacions de restricció de mercat i de concentració de drets exclusius condicionarien el desenvolupament de la competició, i afectarien negativament l'estabilitat financera i independència dels clubs.

Segons la llei, els mitjans de comunicació tenien dret a accedir als estadis i recintes esportius per fer efectiu el dret a la informació, i no pagarien per l'obtenció de notícies o imatges per a l'emissió de breus extractes a telediaris, diaris radiofònics o espais informatius de caire general.

Els clubs o societats esportives podrien autoritzar les emissions i retransmissions per ràdio o televisió de programes esportius especialitzats, amb contraprestació econòmica, i serien considerats d'interès general els esdeveniments esportius amb especial rellevància i transcendència social²⁰⁷.

Felipe González va anunciar que recorreria davant el *Tribunal Constitucional* la llei del futbol en considerar-la abús de poder²⁰⁸. La regulació de les retransmissions televisades esportives era qualificada per *El Periódico* com "retocar por puras ganas de retocar" (*El Periódico*, 24-2-97: 4), mentre *IU* no discutia la regulació per llei orgànica del futbol televisat (*El Periódico*, 25-2-97: 16).

²⁰⁶ *Ley 21/1997, de 3 de julio, reguladora de las emisiones y retransmisiones de competiciones y acontecimientos deportivos*. BOE número 159, 7-4-1997.

²⁰⁷ El *pay per view*, o pagament per veure o per consum, és l'abonament de contraprestacions fixes i variables establertes per la recepció individualitzada de determinats programes, i no seria possible la inserció de publicitat directa durant les retransmissions.

²⁰⁸ *El Periódico*, 23-2-97: 47.

La televisió digital terrestre va irrompre en el mercat per trencar el possible duopoli, i va generar un escenari d'oligopoli. *Retevisión* va optar per entrar a la guerra digital distribuint nous canals per via terrestre dintre de l'experiència *Viditer*, en que també hi col·laboraven la Direcció General de Telecomunicacions i empreses del sector com *Mier Comunicaciones* i *Televés*²⁰⁹. "Davant de la polarització del conflicte digital via satèl·lit, des de *Retevisión* vam creure que calia obrir el mercat en la via digital terrestre", afirma *a posteriori* Fernando Maristany, cap del Gabinet de Presidència de *Retevisión*²¹⁰.

Arias-Salgado va anunciar una *Llei de televisió digital terrestre*. Segons Juan Manuel Tejerina, director de Tecnologia de *Retevisión*, la televisió analògica podria desaparèixer a Espanya el 2010²¹¹. La primera demostració pública de *Viditer*, el projecte de *Retevisión*, el 26-5-97²¹², va estimular un sistema que havia d'arribar al 85% de llars el 2000, percentatge incomplet en aquesta data.

El fet que es puguin emetre quatre programes simultanis pel mateix canal, que el consumidor no hagi de canviar l'antena col·lectiva per rebre el senyal, i que el sistema es pugui aplicar a la televisió local, a més de permetre rebre serveis interactius avançats i multimèdia, són avantatges de la via digital terrestre, segons Pedro de Torres, president de *Retevisión*²¹³.

En aquest sentit, el *Centre de Telecomunicacions de la Generalitat* i

²⁰⁹ El Periódico, 13-2-97: 23-2.

²¹⁰ Entrevista a Fernando Maristany, cap del Gabinet de Presidència de *Retevisión*. Barcelona, 23 de juliol de 1998.

²¹¹ El Periódico, 28-5-97: 72.

²¹² AVUI, 26-5-97: 60; El Periódico, 26-5-97: 32.

²¹³ AVUI, 27-5-97: 67; El Periódico, 27-5-97: 72.

Retevisión van subscriure un acord de col laboració per comercialitzar la tardor de 1998 entre 40 i 50 canals de televisió digital per ones terrestres que, inicialment, podrien ser captats pel 68% de llars catalanes. La cobertura del 98% de la població es calculava per a l'any 2000²¹⁴.

A més, la *Unió Internacional de Telecomunicacions (UIT)* va aprovar una nova norma mundial per a la televisió terrestre digital, que permetria unificar els més de 40 sistemes de radiodifusió existents, entre ells el PAL espanyol, el SECAM francès o l'NTSC nord-americà. La norma aprovada suportava 16 canals de so²¹⁵.

Espanya és un dels països pioners a l'hora d'implantar la televisió digital terrestre, ja que abans només s'havia regulat al Estats Units, Gran Bretanya i Suècia. El projecte de normativa sobre la implantació d'aquesta fórmula va aixecar certa controvèrsia en el sector audiovisual. El 9 d'octubre de 1998 el Consell de Ministres va aprovar el *Pla Tècnic i el Reglament de la Televisió Digital Terrestre*²¹⁶, que estableix la substitució de la tecnologia analògica per la digital per aprofitar millor l'espectre radioelèctric arran de la compressió de la imatge.

La multiplicació de l'oferta audiovisual és evident, ja que s'han de crear quatre canals de freqüència única (amb quatre programes cadascun) i un canal de freqüència múltiple (cinc canals), a més de nou canals de cobertura autonòmica i provincial i 36 d'àmbit local.

Les bases del concurs per adjudicar catorze programes de televisió digital

²¹⁴ El Periódico, 11-7-97: 26.

²¹⁵ El Periódico, 19-6-97: 73.

²¹⁶ *Reial Decret 2169/1998, de 9 d'Octubre, pels qual s'aprova el Pla Tècnic Nacional de la Televisió Digital Terrestre, i Ordre de 9 d'Octubre de 1998 per la qual s'aprova el Reglament i la Prestació del Servei de Televisió Digital Terrestre.*

van ser aprovades pel Consell de Ministres del 8 de gener de 1999²¹⁷. *Retevisión*, que va configurar el consorci empresarial *Onda Digital*, va ser l'únic a presentar-se al concurs, que li va ser adjudicat el 18 de juny de 1999.

La societat *Onda Digital* aplega empreses de l'àmbit de la producció de continguts i amb experiència al negoci de la televisió digital terrestre. *Retevisión* (49%) actua com a operador de telecomunicacions i subministrador d'infraestructura per a l'emissió dels senyals, *Sofisclave* (15%) és una empresa d'inversió pertanyent al *Grupo Planeta* especialitzada en la creació, edició, gestió i explotació de mitjans audiovisuals, *Media Park* (15%) és una empresa catalana especialitzada en continguts televisius, *Grupo Carlton* (7,5%) és una societat britànica que va crear *OnDigital* (la primera televisió digital terrestre del món) i *Euskaltel* i diverses caixes d'estalvi disposen de la resta del capital social.

La constitució a Espanya d'un hòlding telecomunicatiu en oposició a *Telefónica* resta més clara pel fet que *Onda Digital* ha esdevingut filial del grup telecomunicatiu *Auna*. L'oferta d'*Onda Digital* va començar a comercialitzar-se el maig de 2000 amb la marca *Quiero TV*, i ofereix els serveis de televisió multicanal o accés a Internet.

²¹⁷ Resolució d'11 de Gener de 1999, de la Secretaria General de Comunicacions, per la qual es fa públic l'Acord del Consell de Ministres de 8 de Gener de 1999

3.5.2.3. El desenllaç del projecte de Llei de la televisió digital per satèl·lit

Com hem comprovat, els preàmbuls a la promulgació de la *Llei de televisió digital per satèl·lit* van estar presidits per una dialèctica política i empresarial notable, inèdita en el sector audiovisual i telecomunicatiu a Espanya.

Els operadors de telecomunicacions per cable, preocupats en aquells moments pels concursos, observaven de reüll els moviments dels seus competidors digitals via satèl·lit.

Mentre, les dues plataformes digitals estaven esperant el projecte de la Llei de televisió digital per satèl·lit, envoltat per la polèmica.

En l'àmbit legislatiu, i en el procés de tramitació parlamentària del projecte de Llei de televisió digital per satèl·lit, els actors polítics van posicionar-se diversament. *CiU* defensava els següents arguments: que la UE havia d'autoritzar els descodificadors de la televisió digital; que calia reduir la indemnització per suspensió del servei (al projecte era del doble del cost); que s'ampliés d'un a tres mesos el termini perquè els operadors complissin la Llei i de dos a sis mesos el d'instal·lació de descodificadors; que es reforcessin les competències de la *CMT*; que es limités per decret l'abast del registre d'operadors; i que les xarxes digitals poguessin distribuir serveis de format ample. *CiU* estava en desacord amb la intervenció del Ministeri de Foment per fixar fins a desembre de 1998 el preu per contractar l'oferta d'una plataforma digital²¹⁸.

²¹⁸ El Periódico, 1-3-97: 20-3; AVUI, 4-3-97: 15-1.

Els grups parlamentaris, llevat del *PNB*, van presentar 30 esmenes a la llei, entre elles 11 del *PSOE*, de les quals en destacaven ampliar a nou mesos el termini de compliment de la llei pels operadors, a un any la instal·lació dels descodificadors a què obligava la llei, simplificar i regular la creació del registre en què s'havien d'inscriure les empreses que volguessin explotar una cadena amb aquesta nova tecnologia²¹⁹.

IU va proposar que cap persona física o jurídica pogués ser titular, directament o indirecta, de més del 25% del capital; que s'impedís la sindicació d'accions i sotmetre les transaccions de propietat a la supervisió de la *CMT*; i cedir el 66,6% de la capacitat de transmissió als programadors independents si hi hagués prou demanda. La defensa d'una diferenciació en la cadena de valor televisiva entre els programadors i els distribuïdors és denominador comú en l'audiovisual espanyol, i també afecta la legislació sobre el cable.

Coalició Canària va proposar ampliar els terminis per a l'adaptació dels descodificadors, suprimir un article que regulava obligacions dels operadors i l'article sobre el règim de l'IVA, i el *PP* una esmena tècnica sobre compatibilitat dels descodificadors d'acord amb les normes del *Grup de Radiodifusió de Vídeo Digital*.

El Govern va renunciar a autoritzar el tipus de descodificador i va acceptar el de *Canal Satélite Digital*, a més de l'esmena de *CiU* sobre el *Registre del Mercat de Telecomunicacions* perquè no calgués un informe específic espanyol a l'hora d'autoritzar els operadors.

L'esmena d'*IU* per evitar el control de més del 25% d'una plataforma no va

²¹⁹ El Periódico, 4-3-97: 20-1.

ser acceptada per ningú en la ponència²²⁰. El Consell de Ministres del 7-3-97 va autoritzar l'empresa *Televisa* -mitjançant *DTH Europa*- a invertir 2.545 milions de pessetes a la plataforma digital encapçalada per *Telefónica*²²¹.

El debat a la Comissió d'Infraestructures del Congrés, que discutia la llei digital amb capacitat legislativa plena abans d'enviar-la al Senat, va començar l'11-3-97. El *PP* es va negar a acceptar la petició de *CiU* que el registre en què s'havien d'inscriure les empreses de televisió digital fos merament declaratiu, sense possibilitat que el Govern intervingués en l'autorització dels descodificadors.

La llei reguladora de la televisió digital per satèl·lit va experimentar aquests canvis: s'aplicava la llei de televisions privades per limitar al 25% la propietat del capital de les plataformes (en canvi, en altres àmbits, com en la privatització de *Telefónica* o *Retevisión*, no hi havia límit al capital comunitari); com en el sector de les telecomunicacions per cable, s'obligava les cadenes que el 40% de la programació provingués de productores independents (precepte difícil de complir, ateses les empreses que controlaven el mercat i la impossibilitat de desconnexions locals via satèl·lit); el Govern deixava en mans dels operadors el tipus de descodificador a adoptar (el Govern pretenia que el descodificador incorporés el sistema *multicrypt*, encara no comercialitzat aleshores, i mentrestant que es poguessin comercialitzar altres sistemes, com el *simulcrypt*, comercialitzat per *Canal Satélite Digital*); el termini d'adaptació de descodificadors seria de sis mesos per als aparells no comercialitzats i de 12 per als que tinguessin els abonats; i la *Comissió del Mercat de Telecomunicacions*, i no el Ministeri de Foment, fixaria el

²²⁰ El Periódico, 5-3-97: 26-1.

²²¹ AVUI, 8-3-97: 71.

preu de la quota de connexió (els preus serien lliures, amb la limitació que haurien de ser orientatius en relació al cost del descodificador).

La comissió d'Obres Públiques del Senat va aprovar el 4-4-97 per 15 vots a 8 el text del projecte de llei sobre televisió digital que li havia enviat el Congrés, amb dues esmenes del *PP*: allargar de dos a nou mesos el temps perquè els operadors i difusors s'adaptessin a la nova regulació, i que el *simulcrypt* només fos vàlid cas d'acord entre els operadors.

El ple del Senat del 9-4-97 va aprovar el projecte de llei de televisió digital. El *PP* va aconseguir que fos aprovada l'esmena que obligava els operadors a usar el sistema de descodificació *multicrypt* (el que havia de desenvolupar *Telefónica*) cas de desacord entre els operadors en dos mesos a partir de l'entrada en vigor de la llei. Per tant, el descodificador usat per l'empresa que operava ja (*Canal Satélite Digital*) quedaria condicionat a un pacte amb el seu competidor²²².

El *PP* va refusar les esmenes del *PSOE*, i va acceptar l'ampliació dels terminis d'adaptació dels descodificadors a la llei (*Coalició Canària*) i l'acceptació que el preu dels aparells fos fixat lliurement per les parts (*CiU*).

El termini d'adaptació a la llei dels descodificadors ja instal·lats s'ampliava de dos a tres mesos, i per als nous de quatre a sis mesos. El *PP* va obtenir el suport del *PNB*, *Coalició Canària* i *IU*.

IU es va dividir a l'hora de donar suport a la *lleí digital*²²³, i *CiU* va acusar el Govern del *PP* de tracte de favor en la llei, ja que l'aposta pel *multicrypt* lesionava

²²² El sistema *multicrypt* encara no es comercialitzava. El *Grup de Radiodifusió de Vídeo Digital (DVB)*, òrgan en què s'integren les televisions i la indústria electrònica europees, va establir el 20-3-97 que l'escàs desenvolupament de la "interfície comuna" (*multicrypt*), a problemes no resolts, dificultava el tancament d'un acord per fixar les normes de l'homologació.

²²³ El Periódico, 17-4-97: 23-1; AVUI, 17-4-97: 14-2.

*Canal Satélite Digital*²²⁴. Mentre, el PP forçava la tramitació de la *Llei del futbol* per la via urgent²²⁵ amb el suport del PNB i IU-IC i en contra de CiU i PSOE.

Finalment, el Govern del PP va aprovar el 17-4-97, en aliança amb IU i el PNB (170 vots a favor, 133 en contra -PSOE- i 19 abstencions -CiU i Coalició Canària-), la *Llei de televisió digital per satèl·lit*, segons la qual les plataformes havien de pactar un descodificador, o si no valdria el de *Telefónica*²²⁶.

L'esmena era interpretada com un incentiu al desacord més que a l'acord, favoritisme que atemptava contra la directiva europea de televisió digital. "En la práctica, se consagra el principio del veto. En las actuales circunstancias, cuando ya se ha anunciado que Telefónica -integrante de la plataforma gubernamental- va a comercializar el sistema *multicrypt*, está claro quién puede tener interés en imponerlo" (*El Periódico*, 18-4-97: 3). *Canal Satélite Digital* va anunciar que tornaria a denunciar la llei del Govern davant la Comissió Europea.

Felipe González va qualificar la llei digital d'"abús"²²⁷, to "agressiu", segons *El Periódico* (*El Periódico*, 19-4-97: 4), que enllaçava amb l'anunci del PSOE d'impugnar la llei abans de tres mesos davant el TC²²⁸.

Felipe va afirmar que l'acord entre Anguita i el "PPjota" és una bona aliança" (en al·lusió a Pedro J. Ramírez, director del diari *El Mundo*). En tot cas, les plataformes cercaven el pacte²²⁹. Vilajoana, director general de la CCRTV,

²²⁴ El Periódico, 16-4-97: 22-1; AVUI, 17-4-97: 14-1.

²²⁵ El Periódico, 16-4-97: 22-2; AVUI, 16-4-97: 10.

²²⁶ El Periódico, 18-4-97: 2-3.

²²⁷ El Periódico, 19-4-97: 22-1.

²²⁸ El Periódico, 20-4-97: 25; AVUI, 19-4-97: 17-1.

²²⁹ El Periódico, 22-4-97: 27.

remarcava què ocorreria si un tercer no acceptés l'hipotètic acord entre les dues plataformes, de forma que tots haurien d'acceptar el *multicrypt*.

Canal Satélite Digital va negar que tractés d'imposar un descodificador en resposta a la carta d'Arias Salgado a Bangemann en què el ministre espanyol volia justificar l'aprovació de la *Llei digital*²³⁰. Segons el canal, la *Llei espanyola* hauria vulnerat la directiva que pretenia trasposar (la 95/47), que no imposaria cap condició tècnica de compatibilitat.

El Ministeri de Foment no hauria aconseguit convèncer la Comissió Europea que la *Llei digital* era plenament europea, ja que segons la Comissió les mesures tècniques específiques adoptades per Espanya desbordaven completament la directiva 47/95.

A més, la Directiva 83/189 sobre normes tècniques obliga tot Govern de la UE a notificar a Brussel·les la incorporació a la norma interna d'una mesura afegida a les que prevegés una directiva que es pretengués trasposar al dret intern (les normes tècniques són tecnològiques i administratives).

El comissari europeu de telecomunicacions, Martin Bangemann, va reiterar discrepàncies amb el Govern espanyol arran de la *Llei digital* per imposar un sol descodificador als operadors de la televisió digital per satèl·lit²³¹.

A més, les principals cadenes privades d'Europa van demanar a Brussel·les que actués contra la *Llei digital* espanyola²³². Les 23 empreses privades de l'*Associació de Televisions Comercials (ACT)*, amb seu a Brussel·les, van presentar

²³⁰ El País, 25-4-97: 30-1.

²³¹ El Periódico, 2-5-97: 23.

²³² El País, 25-4-97: 29.

una queixa formal a la Comissió per l'aprovació a Espanya d'una llei que "trenca el consens aconseguit durant l'elaboració de la directiva sobre televisió digital" i perjudica "tant els operadors com els consumidors"²³³.

El TC va admetre a tràmit el recurs del *PSOE* contra la *Llei digital*, segons providència dictada el 15-7-97. El secretari per a les Relacions amb els Mitjans de Comunicació del *PSOE*, Alfredo Pérez Rubalcaba, va urgir el Govern a rectificar la llei, tant per la decisió del TC com per l'amenaça de la Comissió Europea²³⁴.

Cableuropa pretenia que cable i televisió digital fossin compatibles, i es va presentar com a part interessada en el procediment obert per la UE sobre televisió digital, el que suposava que es constituïa en la tercera plataforma digital de l'Estat. *Cableuropa* pretenia donar la programació de televisió per cable a través de la difusió digital per satèl·lit i exigia que els dos sistemes fossin compatibles²³⁵.

El convulsionat 1997 va acabar quan el *Tribunal Constitucional* va admetre a tràmit el recurs contra el decret de televisió digital²³⁶, presentat quinze dies abans pel *Grup Socialista*. Els arguments eren que el decret vulnerava el dret fonamental a rebre informació i anava en contra de la llibertat d'empresa.

²³³ Els membres de l'ACT són *BSkyB*, *ITV*, *NBC Super Channel* i *TV3* (Regne Unit), *Filmnet* (Bèlgica), *TV4 AB* (Suècia), *MTV OY* (Finlàndia), *Canal+* i *M6* (França), *CLT-UFA* (Luxemburg), *DSF*, *Premiere*, *Pro 7*, *SAT 1* i *Teleclub* (Alemanya), *Beta TV*, *Mediaset* i *Telepiù* (Itàlia), *Antenna TV* i *Mega Channel* (Grècia) i *Antena 3*, *Canal+* i *Telecinco* (Espanya).

L'ACT, constituïda el juliol de 1989, pretén promoure la cooperació entre els seus membres i amb les empreses que actuen en el camp de la comunicació a Europa, i és un fòrum d'intercanvi d'idees i de propostes conjuntes sobre temes clau relacionats amb regulacions legals, programació, producció i sistemes de finançament. L'ACT és observador al Consell d'Europa des de 1991, i des de 1993 és membre del Projecte Europeu *Digital Video Broadcasting (DVB)*, format per operadors i empreses per definir les normes de la transmissió digital. A més, l'ACT manté grups de treball sobre publicitat, propietat intel·lectual, esports i televisió de pagament.

²³⁴ AVUI, 23-7-97: 48-1.

²³⁵ AVUI, 20-6-97: 63-1.

²³⁶ AVUI, 28-12-97: 17.

El ple del Congrés va convalidar, el 25-9-97, el decret de la televisió digital amb els únics vots en contra del *PSOE*²³⁷. 188 vots a favor, 124 en contra i 4 abstencions van rebutjar la petició socialista de tramitar el decret-llei com a projecte de llei. *CiU* va donar suport al *PP* sense entusiasme i Salgado i el portaveu socialista Rubalcaba van discutir sobre la llibertat d'expressió.

Per tant, el desenllaç de la *Llei de televisió digital per satèl·lit* és una mostra d'intervencionisme polític en el sector audiovisual i telecomunicatiu, d'enfrontament clar entre Govern i oposició (amb els respectius interessos mediàtics incorporats) i de resolució no satisfactòria a ulls de la Comissió Europea. Els diversos nivells de l'Administració tornaven a trobar-se en l'accidentat camí de la televisió digital per satèl·lit a Espanya, mentre el cable començava a rutllar amb l'adjudicació dels primers concursos.

²³⁷ AVUI, 26-9-97: 18-2.

3.5.2.4. El desenllaç de la llei de retransmissions esportives

El legislador espanyol, que s'havia caracteritzat pels dubtes i els retards a l'hora d'abordar el sector de les telecomunicacions per cable (capítol 3.1), va mostrar-se ràpid a l'hora de legislar sobre les retransmissions esportives (Taula 43) per les raons d'intervencionisme en l'esfera empresarial analitzades en el capítol anterior.

Tots els actors polítics es movien per raons determinades. *CiU* tenia en compte *TV3*, associada amb *Antena 3* i *Sogecable* a *Audiovisual Sport* -empresa posseïdora dels drets de retransmissió dels partits de la *Lliga de Futbol Professional*-, i pretenia que la llei s'ajustés a la regulació de l'interès general de la UE²³⁸.

Després de fer-se públiques les negociacions per la llei entre *CiU* i *PP*²³⁹, *CiU* va anunciar que recorreria la llei si no respectava els drets de *TV3*²⁴⁰, i amenaçava de portar el text al *Tribunal Constitucional* per la retroactivitat.

En canvi, l'aproximació es donava en altres punts vinculats a la cadena de valor de l'audiovisual. *CiU* proposava que als programadors se'ls havia de reconèixer la possibilitat de ser titulars de drets esportius, al mateix nivell que els clubs, les societats esportives i els operadors de televisió. A més, per evitar que la

²³⁸ El Periódico, 18-4-97: 3.

²³⁹ El Periódico, 23-4-97: 27.

²⁴⁰ El Periódico, 26-4-97: 20.

Lliga de futbol pogués ser declarada esdeveniment esportiu d'interès general, *CiU* proposava que només ho fossin esdeveniments periòdics però no freqüents.

La celebració del primer any d'Aznar al Govern va quedar enfosquida perquè "parte de España está preocupada -y nosotros pensamos que con razón- por el trasfondo del conflicto de la TV digital. La impresión de que Aznar ha puesto en marcha iniciativas legislativas y gubernativas en función de deseos personales, rompiendo la neutralidad del Gobierno ante la libertad empresarial y desafiando normas concretas de la Unión Europea, es una sombra grave, pues afecta a la esencia democrática" (*El Periódico*, 4-5-97: 6).

El *PP* es va assegurar el tràmit ràpid de la *Llei del futbol* a l'impedir que el projecte es discutís a la Comissió d'Educació i Cultura i mantenir-lo a la Comissió Constitucional per evitar retards. La decisió es va adoptar per majoria (*PP* i *PNB*). El *PSOE* es va abstenir, i *CiU* i *IU-IC* es van absentar²⁴¹.

IU va anunciar que no donaria suport a una llei del futbol retroactiva. Felipe Alcaraz, portaveu d'*IU*, va afirmar que la seva formació no podia donar suport a un article que no entraria en funcionament si era recorregut davant del *TC* (l'article 6, que permetia acords contraris al pacte entre *Audiovisual Sport* i la *Lliga de Futbol Professional* sobre retransmissions de partits). Si *IU* mantenia la paraula, les retransmissions d'*Audiovisual Sport* es mantindrien fins al 2003²⁴².

Les relacions *PP-CiU* incidien en la *Llei del futbol*. Les reunions Aznar-Pujol²⁴³ no van solucionar res. *CiU* i *CC* s'havien desmarcat del Govern, i només el vot

²⁴¹ *El Periódico*, 7-5-97: 27-2.

²⁴² *El Periódico*, 8-5-97: 31-1.

²⁴³ *El Periódico*, 16-5-97: 20; *El Periódico*, 17-5-97: 2).

favorable del *PNB* i l'absència d'un representant del *Grup Mixt* van permetre que triomfés el *PP* a la Comissió Constitucional, on es va registrar un empat, gràcies a l'abstenció d'*IU*.

Socialistes i nacionalistes canaris van donar suport a l'esmena de *CiU* a favor que els criteris de la *Llei de retransmissions esportives* no afectessin l'acord del 24 de desembre de 1996 entre *Canal+*, *Antena 3* i *TV3* de forma retroactiva.

El *PP* va plantejar una esmena transaccional per la qual es crearia un *Consell per a les Emissions i Retransmissions Esportives* que delimitaria els esdeveniments d'interès general, a proposta del *PNB*. El consell elaboraria un catàleg d'esdeveniments d'interès general per a l'àmbit estatal, en què s'inclourien sempre les competicions de seleccions nacionals, i que s'elaboraria a inicis de temporada i es revisaria cada sis mesos²⁴⁴.

La *Llei del futbol* va provocar una convulsió política a Espanya. Molins confiava en un acord²⁴⁵, i *IU* va demanar suport a *IC* en la votació²⁴⁶. Jaume Ferrús, president de *Canal Satélite Digital*, considerava "indigerible" l'intervencionisme del Govern²⁴⁷, i el Govern de la Generalitat anunciava un recurs a la *Llei del futbol* -a la qual *CiU* votaria en contra²⁴⁸ - davant el *TC*²⁴⁹.

El Govern pressionava les minories per imposar a *CiU* la *Llei del futbol*²⁵⁰,

²⁴⁴ El Periódico, 15-5-97: 25.

²⁴⁵ AVUI, 23-5-97: 14.

²⁴⁶ AVUI, 24-5-97: 12-2.

²⁴⁷ El Periódico, 25-5-97: 30.

²⁴⁸ El Periódico, 26-5-97: 26.

²⁴⁹ El Periódico, 27-5-97: 15-2.

²⁵⁰ AVUI, 28-5-97: 10; La Vanguardia, 29-5-97: 12.

considerada una "nova batalla en la guerra digital" (AVUI, 28-5-97: 3).

Al final, la *Llei Reguladora de les Emissions i Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius* va ser aprovada pel Congrés el 29-5-97, gràcies al suport d'IU i del PNB al PP²⁵¹. El PSOE va anunciar un recurs per la retroactivitat d'un text que probablement no es modificaria al Senat, on la majoria del PP en garantia l'èxit. Manuel Campo Vidal, president d'*Audiovisual Sport*, anunciava que demanaria "indemnitzacions", i Felipe qualificava el text de "fenomen estrany que afecta les llibertats"²⁵². Per a *El Periódico*, "el "todo vale" ya es ley del fútbol" (*El Periódico*, 30-5-97: 6), qualificada de "desgraciada e injusta", "muy mal redactada (que genera muchos problemas jurídicos) y que amenaza frontalmente a los legítimos intereses del fútbol español y de las cadenas de TV que se han arriesgado para crear la brillante dimensión que tiene hoy la Liga de las estrellas". Segons l'editorial, *CiU* "ha derrochado coherencia ante una incautación que rompe el principio de seguridad jurídica de las empresas".

L'article 6 de la llei era el més polèmic, i incorporava l'esmena d'IU. En el 6.1, s'indicava que "se entiende por pago por consumo, a los efectos de esta ley, el abono de las contraprestaciones económicas fijas y variables establecidas por la recepción individualizada de determinados programas y retransmisiones".

El 6.2. establia que, "para realizar esta retransmisión, los operadores negociarán con los titulares de los derechos, respetando los principios de pluralidad y libre concurrencia, las condiciones de la oferta y el abono de una contraprestación económica que se fijarán teniendo en cuenta los siguientes

²⁵¹ El Periódico, 30-5-97: portada, 2-3; La Vanguardia, 30-5-97: portada, 11, 12.

²⁵² El Periódico, 30-5-97: 3-2.

criterios: la estabilidad económica de los clubs y sociedades anónimas deportivas; la viabilidad de la competición; el interés de los usuarios; las condiciones de la retransmisión y la franja horaria de emisión; la importancia del acontecimiento, competición o espectáculo deportivo".

La Disposició Transitòria sostenia que "las modificaciones contractuales que pudieran derivarse de la aplicación de esta ley, con relación a los derechos de emisión y retransmisión previamente negociados, precisarán de acuerdo entre las partes implicadas sin que en ningún caso pueda el Estado asumir directa o indirectamente la compensación de perjuicios económicos".

El Senat va publicar el 30-5-97, "con unas prisas sin precedentes en la historia de la democracia" (*El Periódico*, 31-5-97: 14-1), el text de la *Llei del futbol a televisió* aprovat al Congrés el dia anterior.

La urgència de la llei implicava que el tràmit de presentació d'esmenes conclogués el 3-6-97, un dimarts, i que dissabte i diumenge fossin considerats dies hàbils.

Les presses eren considerades una estratègia del Govern perquè la llei s'apliqués la temporada de futbol 1997-98, que començava el setembre de 1997: quatre dies per a esmenes, dos per constituir la ponència, quatre per a emissions d'informes i tres perquè la Comissió Constitucional decidís sobre el contingut.

Com que només hi havia dos plens del Senat el juny, podia donar-se el cas que la Comissió Constitucional es reunís amb competència legislativa plena i decidís sobre el text final de la llei sense que el Ple del Senat la discutís. Segons el *PSOE*, no es podia considerar urgent el que el Consell de Ministres no va aprovar com a tal.

A més, va transcendir que el *PP* esmenaria al Senat la llei perquè, segons els experts jurídics del Ministeri de Foment, no obligava l'empresa *Audiovisual Sport* a negociar amb altres operadors els contractes en exclusiva amb els clubs de futbol. El *Grup Parlamentari Popular* podia incloure una referència a l'article 6 de la *Llei de Defensa de la Competència* per evitar que *Audiovisual Sport* es negués a negociar amb altri si així ho desitjava. La portaveu d'*IU* en la matèria, Inés Sabanés, va remarcar que l'esmena d'*IU* aprovada convidava *Audiovisual Sport* a negociar, però no obligava²⁵³.

Mentre, *Audiovisual Sport* mantenia que la norma era "anticonstitucional", ja que vulneraria drets adquirits i perjudicaria "greument" els operadors de televisió, els clubs de futbol i l'afició²⁵⁴. A més, *Audiovisual Sport* garantia la retransmissió en obert dels millors partits de futbol de cada setmana²⁵⁵. La *CCRTV* va agrair als partits catalans el suport en la guerra digital²⁵⁶, que hauria segellat al "cultura del ordeno y mando" (Villatoro, 1-6-97: 7).

Mentre el president del *Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC)*, Lluís de Carreras, comparava la *Llei digital* amb la censura franquista²⁵⁷, el *PP* es mostrava obert a pactar amb *CiU* i *CC* les esmenes a la *Llei del futbol*²⁵⁸.

Jaume Ferrús, director general de *Canal Satélite Digital*, va afirmar davant la comissió constitucional del Senat que Espanya no podria organitzar uns Jocs

²⁵³ El Periódico, 31-5-97: 14-2.

²⁵⁴ El Periódico, 31-5-97: 14-3.

²⁵⁵ El Periódico, 1-6-97: 18.

²⁵⁶ AVUI, 4-6-97: 68-2.

²⁵⁷ El Periódico, 5-6-97: 25.

²⁵⁸ El Periódico, 5-6-97: 16.

Olímpics si s'aprovava la *Llei del futbol*, perquè el *Comitè Olímpic Internacional* rebutjaria una normativa que imposés el lliure accés dels mitjans als recintes esportius²⁵⁹.

CiU va demanar garanties per als contractes del futbol²⁶⁰ abans de donar suport al Govern en el debat sobre l'estat de la nació²⁶¹. El *PP* intentava un pacte amb *CiU* que es traduís en una esmena en el debat de la Comissió Constitucional del Senat per elaborar l'informe final del projecte, que havia de ser votat pel ple de la Cambra el 17-6-97.

El *PP* volia modificar una esmena transaccional d'*IU*, també amb el suport del *PNB*, perquè les empreses que tenien l'exclusiva del futbol a televisió pactessin abans d'un any el repartiment dels drets amb la plataforma digital liderada per *Telefónica*²⁶². *PP* i *IU*, a més del *PNB*, van aprovar el canvi a l'esmena²⁶³, que obligava els operadors a pactar les retransmissions.

El Govern, l'acció legislativa del qual va quedar alentida arran de la qüestió digital²⁶⁴, pretenia portar el cas del descodificador -si Brussel·les li imposava- al Tribunal Europeu²⁶⁵.

El Senat va aprovar el 17-6-97²⁶⁶ la *Llei Reguladora de les Emissions i*

²⁵⁹ AVUI, 10-6-97: 19.

²⁶⁰ AVUI, 7-6-97: 17-2.

²⁶¹ El Periódico, 12-6-97: 4.

²⁶² El Periódico, 11-6-97: 20.

²⁶³ El Periódico, 13-6-97: 14.

²⁶⁴ AVUI, 8-6-97: 11.

²⁶⁵ El Periódico, 13-6-97: 26.

²⁶⁶ El Periódico, 18-6-97: 19; AVUI, 18-6-97: 60-1.

Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius amb els vots favorables de *PP*, *IU* i *PNB*, i l'oposició de *CiU* i *PSOE*. La novetat sobre l'acordat dies abans va ser l'aprovació d'una esmena de *CC*, reformada pel *PP*, en què s'obria la porta per passar al diumenge els partits en obert que fins aleshores emetien les televisions autonòmiques els dissabtes. L'esmena satisfia els hostalers, i indicava que, "en atenció als interessos esportius i mercantils afectats, podrien establir-se límits de dia i horari" a les retransmissions en obert. *CiU* va votar favorablement la proposta.

També va ser aprovada l'esmena d'*IU* a l'article 6 de la llei, que donava un termini d'un any perquè les cadenes que posseïssin drets d'emissió de partits negociessin amb altres operadors els partits a emetre en obert i pel sistema de pagament per visió. En cas de desacord, el Govern i la Comissió d'Educació i Cultura del Congrés haurien d'efectuar d'ofici les recomanacions oportunes a les televisions.

Els senadors també van donar el vistiplau a una esmena de *CiU* per la qual totes les competicions o esdeveniments esportius d'interès general celebrats en alguna comunitat autònoma amb llengua pròpia podrien ser retransmesos en l'idioma propi. En cas que el posseïdor dels drets no ho volgués així, hauria de cedir-los a altres programadors o operadors interessats mitjançant la corresponent contraprestació econòmica.

També va ser aprovada una disposició addicional, a petició del *PNB*, per la qual les Comunitats Autònomes podrien determinar els esdeveniments esportius de rellevància o transcendència social als seus territoris, que haurien d'emetre's en directe i en obert als corresponents àmbits territorials. El rebuig del *PSOE* a la llei

mitjançant veto va ser refusat.

La *Llei del futbol*, per tant, afectava totes les competicions oficials esportives de caràcter professional i àmbit estatal i aquelles en què intervinguessin seleccions espanyoles. A més, es consideraria d'interès general un partit de futbol en cada jornada (els canals que emetessin en obert tindrien prioritat en l'elecció), la cessió de drets no podia restringir el dret a la informació, els titulars de drets podrien autoritzar retransmissions de programes especialitzats, els esdeveniments d'interès general se seleccionarien per l'atracció sobre l'audiència, la importància i la tradició de la competició, i les contraprestacions econòmiques es fixarien en funció de l'estabilitat econòmica dels clubs, la viabilitat de la competició, l'interès dels usuaris, l'horari i la importància de l'esdeveniment.

Pujol va criticar la "inseguretat" de la llei, malgrat defensar l'entrada de *TV3 a Via Digital*²⁶⁷, i Anguita va respondre les crítiques dels mitjans de comunicació contra la seva actuació en les *lleis digital i del futbol* presentant el 18-6-97²⁶⁸ una proposició de llei contra la concentració de capital en premsa, ràdio i televisió.

En resposta a la llei, la junta general d'accionistes de *Canal Satélite Digital* va aprovar una ampliació de capital d'11.294 milions de pessetes, el que situava el capital total de la companyia en 26.000 milions de pessetes. L'ampliació responia les bones expectatives de l'empresa, participada per *Sogecable* (85%) i *Antena 3 TV* (15%)²⁶⁹.

Mentre, el Parlament va modificar el 18-6-97 la llei que fixava les condicions

²⁶⁷ El Periódico, 19-6-97: 26.

²⁶⁸ El Periódico, 19-6-97: 21.

²⁶⁹ El Periódico, 18-6-97: 26-1.

de participació de la Generalitat en societats privades, rebaixant la quota del 10% al 5%, amb què es deixava via lliure al camí perquè TV3 entrés a la plataforma *Vía Digital*, auspiciada pel Govern²⁷⁰. L'executiu català havia justificat la no-entrada en aquesta plataforma al legant aquest impediment legal.

La premsa elaborava les seves anàlisis en funció de la participació accionarial a les plataformes. *El Periódico* criticava la "barra lliure" en l'accés al camp, els dubtes a l'hora de decidir l'interès general, la condemna a l'exclusivitat, la inseguretats legal i econòmica i els possibles canvis d'hàbit amb futbol els dissabtes i no els diumenges (*El Periódico*, 22-6-97: 26-1). Els clubs, mentre, es mostraven inquiets per la incidència dels carrussells i demanaven garanties pels contractes²⁷¹.

L'aprovació final de la *Llei Reguladora de les Emissions i Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius*, la *Llei del futbol*, va arribar el 26-6-97, gràcies al vot de PP, IU i PNB, que ratificava les esmenes decidides en el ple del Senat²⁷². El PSOE va insistir amb les crítiques que la llei atemptava contra les empreses futbolístiques, i que era confusa i innecessària.

Jordi Vilajoana, director general de la CCRTV, sostenia que la *Llei del futbol* i la digital havien de facilitar el diàleg entre les dues plataformes²⁷³. En aquest sentit, TV3 s'havia de reunir amb *Vía Digital* el juliol per conèixer l'oferta de la plataforma²⁷⁴.

Mentre, Jordi Pujol afirmava que TV3 tenia com a objectius protegir els seus interessos en els drets del futbol i assegurar que a la plataforma digital hi hagués

²⁷⁰ El Periódico, 18-6-97: 26-2.

²⁷¹ El Periódico, 22-6-97: 26-2.

²⁷² El Periódico, 27-6-97: 3-2.

²⁷³ AVUI, 28-6-97: 71-2.

²⁷⁴ El Periódico, 28-6-97: 25-2.

canals reservats per a programació en català²⁷⁵.

A més, les ràdios comercials van amenaçar de portar la *Llei del futbol* al TC mitjançant l'*Associació Espanyola de Radiodifusió Comercial (AERC)*, ja que s'eliminaven alguns drets en exclusiva que havien subscrit algunes emissores²⁷⁶.

L'àmbit del debat sobre les retransmissions va esdevenir europeu, ja que, paral·lelament, la *UEFA*, després de reunir-se amb el grup *TEAM* (que explota els drets de retransmissió de la Lliga de Campions), obria la porta a la televisió per cable i al *pay per view*. Dels dos partits que cada país podria emetre, un havia de ser en directe i obert, i el segon codificat o de pagament, però després en diferit i obert a continuació del primer matx.

Mentre, el ple del Senat va refusar el 12-6-97 una moció del Grup Socialista que instava el Govern el compliment efectiu de la Llei de transposició de la directiva europea sobre autoregulació de les televisions i demanava la creació del *Consell Superior dels Mitjans Audiovisuals*. Els 98 vots a favor (*PSOE, CiU, PNB* i *Grup Mixt*) van col·lidir contra els 117 contraris (*PP*).

Els paisatges telecomunicatiu i televisiu van revolucionar-se entre els dies 23 i 24 de juliol de 1997, quan *Telefónica* va tancar un acord per a l'adquisició del 25% de les accions d'*Antena 3 TV* a Antonio Asensio i va assumir la gestió de la cadena. En la mateixa operació, el *BCH* va pujar la participació actual fins al 25% del capital, i el *Grup Santander* també.

L'operadora *Telefónica* també va adquirir el 49% del capital de la companyia *Gestora de Medios Audiovisuales (GMA)*, societat mitjançant la qual Asensio, que en

²⁷⁵ El Periódico, 6-7-97: 23.

²⁷⁶ El Periódico, 10-7-97: 28.

mantindria el 49%, posseïa els drets de transmissió del futbol espanyol. El *BCH* i el *Banco Santander* van adquirir l'1% cadascun de la societat. *GMA* era la propietària del 40% d'*Audiovisual Sport*, en què *Sogecable* i *TV3* també assumien els drets futbolístics.

D'aquesta forma *Telefónica* tenia presència a *Canal Satélite Digital*, a través d'*Audiovisual Sport*, *GMA* i *Antena 3 TV*, i mantenia el 35% de *Vía Digital*²⁷⁷.

El Govern va considerar la compra com una "operació comercial", i el *PSOE* hi detectava abús de poder del Govern i actuació al servei d'Aznar per part de *Telefónica*²⁷⁸.

Asensio i *Telefónica* van signar la venda d'accions, mentre la multinacional assegurava que es mantindria a *Vía Digital*²⁷⁹. Asensio va deixar la presidència d'*Antena 3 TV*, així com el vicepresident Manuel Campo Vidal i diversos consellers. Campo Vidal es mantenia al capdavant d'*Audiovisual Sport*²⁸⁰.

El poder judicial, omnipresent en el conflicte digital, també actuava en el cas del futbol. *Vía Digital* va acatar a inicis d'agost de 1997 la prohibició del jutge d'usar en la seva oferta la futura emissió de partits de Lliga de futbol, arran de la demanda de *Canal Satélite Digital* per competència deslleial, ja que la plataforma del *Grupo Prisa* disposava dels drets en exclusiva de la Lliga de pagament per visió fins al 2003²⁸¹. A més, *Telefónica* va posar a la venda la meitat del seu 15% d'accions a

²⁷⁷ El Periódico, 25-7-97: 2.

²⁷⁸ El Periódico, 25-7-97: 3.

²⁷⁹ El Periódico, 26-7-97: 16.

²⁸⁰ El Periódico, 19-8-97: 16-2.

²⁸¹ El Periódico, 7-8-97: 19.

Canal Satélite Digital per 1.286 milions de pessetes²⁸², mentre el *PSOE* demanava explicacions del ministre de Foment sobre l'operació de compra d'*Antena 3*²⁸³.

Els drets del futbol enfrontaven *Canal Satélite Digital* i *Gestora de Medios Audiovisuales (GMA)*, que acusava la plataforma d'atribuir-se "il·legítimament" la titularitat de les retransmissions dels partits²⁸⁴.

La *Llei del futbol* encara cuejava. El *PSOE* va recórrer-la el 3-10-97²⁸⁵ en considerar-la "sectària" i un "abús de poder" que responia a la intenció governamental de prendre a *Canal Satélite Digital* les retransmissions que aquesta empresa havia pactat amb els clubs de futbol i lliurar-les a *Via Digital*.

Els punts polèmics eren qui decidia els partits d'interès general (el Govern havia de crear el *Consell per a les Emissions i Retransmissions Esportives*, però no havia pres cap decisió), el fet que el repartiment dels drets del futbol evités el monopoli i la presumpta retroactivitat de la llei. En aquest sentit, *IU* va demanar explicacions pel "canvi de criteri" en el futbol d'interès general²⁸⁶, mentre que Arias Salgado veia injustificat el recurs del *PSOE* contra la llei²⁸⁷, ja que defensaria els interessos d'una determinada empresa en contra dels interessos dels ciutadans a veure futbol en obert.

²⁸² El Periódico, 13-8-97: 15.

²⁸³ AVUI, 12-8-97: 43.

²⁸⁴ El Periódico, 21-8-97: 20.

²⁸⁵ El Periódico, 4-10-97: 11; AVUI, 4-10-97: 13.

²⁸⁶ AVUI, 4-10-97: 76.

²⁸⁷ AVUI, 7-10-97: 13.

Taula 43**La legislació dels continguts esportius a Espanya**

Fet	Efecte
29-5-97: la <i>Llei de retransmissions esportives</i> és aprovada pel Congrés gràcies al suport d' <i>IU</i> i el <i>PNB</i> al <i>PP</i>	El <i>PSOE</i> anuncia un recurs per la retroactivitat d'un text que probablement no es modificaria al Senat, on la majoria del <i>PP</i> en garantia l'èxit.
29-5-97: la <i>UEFA</i> , després de reunir-se amb el grup <i>TEAM</i> (que explota els drets de retransmissió de la Lliga de Campions), obre la porta a la televisió per cable i al <i>pay per view</i>	Dels dos partits que cada país pot emetre, un ha de ser en directe i obert, i el segon codificat o de pagament, però després en diferit i obert a continuació del primer matx.
17-6-97: el Senat aprova la <i>Llei Reguladora de les Emissions i Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius</i> amb els vots favorables de <i>PP</i> , <i>IU</i> i <i>PNB</i> , i l'oposició de <i>CiU</i> i <i>PSOE</i>	S'aprova una esmena de <i>CC</i> , reformada pel <i>PP</i> , en què s'obre la porta a passar al diumenge els partits en obert que fins aleshores emetien les televisions autonòmiques els dissabtes; S'aprova l'esmena d' <i>IU</i> que dona un termini d'un any perquè les cadenes que posseïssin drets d'emissió de partits negociessin amb altres operadors els partits a emetre en obert i pel sistema de pagament per visió; S'aprova l'esmena de <i>CiU</i> per la qual totes les competicions o esdeveniments esportius d'interès general celebrats en alguna comunitat autònoma amb llengua pròpia podrien ser retransmesos en l'idioma propi; S'aprova una disposició addicional, a petició del <i>PNB</i> , per la qual les comunitats autònomes podrien determinar els esdeveniments esportius de rellevància o transcendència social als seus territoris, que haurien d'emetre's en directe i en obert als corresponents àmbits territorials Aspectes conflictius: accés al camp, dubtes a l'hora de decidir l'interès general, condemna a l'exclusivitat, inseguretats legal i econòmica i possibles canvis d'hàbit amb futbol els dissabtes i no els diumenges
26-6-97: aprovació final de la <i>Llei Reguladora de les Emissions i Retransmissions de Competicions i Esdeveniments Esportius, la Llei del futbol</i>	Gràcies al vot de <i>PP</i> , <i>IU</i> i <i>PNB</i> es ratifiquen les esmenes decidides en el ple del Senat. El <i>PSOE</i> insisteix en les crítiques que la llei atempta contra les empreses futbolístiques, i que és confusa i innecessària.
23/24-7-97: <i>Telefónica</i> adquireix el 25% de les accions d' <i>Antena 3 TV</i> a Antonio Asensio	<i>Telefónica</i> assumeix la gestió de la cadena. En la mateixa operació, el <i>BCH</i> va apujar la participació actual fins al 25% del capital, i el <i>Grup Santander</i> també.
23/24-7-97: <i>Telefónica</i> adquireix el 49% del capital de la companyia <i>Gestora de Medios Audiovisuales (GMA)</i> , que posseeix els drets de transmissió del futbol espanyol	Asensio manté el 49% de <i>GMA</i> . El <i>BCH</i> i el <i>Banco Santander</i> van adquirir l'1% cadascun de la societat. <i>GMA</i> era la propietària del 40% d' <i>Audiovisual Sport</i> , en què <i>Sogecable</i> i <i>TV3</i> també assumien els drets futbolístics. D'aquesta forma <i>Telefónica</i> tenia presència a <i>Canal Satélite Digital</i> , a través d' <i>Audiovisual Sport</i> , <i>GMA</i> i <i>Antena 3 TV</i> , i mantenia el 35% de <i>Vía Digital</i>
6-8-97: <i>Vía Digital</i> acata la prohibició del jutge d'usar en la seva oferta la futura emissió de partits de Lliga de futbol	Prima la demanda de <i>Canal Satélite Digital</i> per competència deslleial, ja que la plataforma del <i>Grupo Prisa</i> disposava dels drets en exclusiva de la Lliga de pagament per visió fins al 2003. A més, <i>Telefónica</i> posa a la venda la meitat del seu 15% d'accions a <i>Canal Satélite Digital</i>

3-10-97: el <i>PSOE</i> recorre la llei del futbol	El <i>PSOE</i> considerar la llei "sectària" i un "abús de poder" que respon a la intenció governamental de prendre a <i>Canal Satélite Digital</i> les retransmissions que aquesta empresa ha pactat amb els clubs de futbol i lliurar-les a <i>Vía Digital</i>
21-10-97: querella de Polanco contra Asensio	Polanco (mitjançant <i>Gestión de Derechos Audiovisuales y Deportivos-Gestport</i> i <i>Canal Satélite Digital</i>) ataca Asensio (president del <i>Grup Zeta</i> i soci de <i>Gestora de Medios Audiovisuales de Fútbol, GMAF</i>) per la venda dels drets.

Font: elaboració pròpia

El paisatge dels drets del futbol es va complicar després de la querella de Polanco (mitjançant *Gestión de Derechos Audiovisuales y Deportivos-Gestport* i *Canal Satélite Digital*) contra Asensio (president del *Grup Zeta* i soci de *Gestora de Medios Audiovisuales de Fútbol, GMAF*) per la venda dels drets²⁸⁸.

Polanco acusava *GMAF* de no tenir lliures de càrrega els drets que va aportar a la societat *Audiovisual Sport* després de l'acord del 24-12-96 per constituir aquesta societat amb l'objectiu de compartir els drets del futbol. L'acord va proporcionar a *GMAF* i *Gestport* el 40% d'*Audiovisual Sport*, i *TV3* el 20%. Tot i així, les cinc accions legals de Polanco contra Asensio s'havien saldat a favor d'aquest.

En aquest sentit, *Antena 3* defensava Asensio davant *Canal Satélite Digital*, i afirmava que no va enganyar ningú amb els drets del futbol²⁸⁹, ja que no existia cap càrrega que retallés l'efectivitat de la cessió. La situació va complicar-se quan els dirigents del Reial Madrid van amenaçar de no permetre la retransmissió del partit que el seu equip havia de disputar a Mallorca, adduint falta de pagament. Finalment, *Antena 3 TV* va emetre el partit de Lliga entre el Mallorca i el Reial Madrid²⁹⁰.

El Govern va donar llum verda, a inicis de desembre de 1997, a 15 nous

²⁸⁸ El Periódico, 22-10-97: 30.

²⁸⁹ El Periódico, 23-10-97: 41.

canals de televisió en sistema de transmissió digital via terrestre, que s'havien d'afegir a la competència amb el cable. Els canals es podrien posar en marxa l'any 2000, i necessitarien un receptor de tecnologia digital, tot i que no haurien de ser necessàriament de pagament²⁹¹.

Segons Arias-Salgado, el futur de les televisions espanyoles passava per l'emissió digital, per la qual cosa la reconversió d'analògic a digital s'havia de fer en dos anys. Així, als concessionaris ja vigents i als nous a partir d'abril del 2000 se'ls donarien 10 anys de termini per passar-se al sistema digital.

La disputa pels drets de les retransmissions esportives, encapçalades pel futbol, és rellevant en aquest estudi en tant que deixa de manifest el paper dels continguts televisius per als operadors de cable i la resta d'ofertes, i alhora l'influx polític i industrial en la legislació i l'evolució ulterior d'aquest sector.

El fet que des d'Espanya es generés un debat que va adquirir un abast europeu, i la incidència del principal partit polític català (*CiU*) a l'hora de defensar el paper de les Comunitats Autònomes i el català són altres conclusions interessants d'una controvèrsia que va atomitzar la política espanyola l'any 1997.

3.5.3. El Govern espanyol i la UE davant el conflicte digital

²⁹⁰ AVUI, 28-10-97: 71.

²⁹¹ El Periódico, 5-12-97: 27.

El conflicte digital que convulsionava l'Espanya telecomunicativa i audiovisual va arribar a la UE²⁹² (Taules 44 i 45). Així, la Comissió Europea va exigir el 6-3-97 al ministre de Foment, Rafael Arias-Salgado, canvis substancials i urgents en el decret-llei sobre televisió digital, especialment la supressió de l'autorització nacional per comercialitzar els descodificadors.

Segons el comissari d'Indústria i Telecomunicacions, Martin Bangemann, el Govern d'Aznar havia anat més enllà del que podia fer al traslladar la legislació nacional a la directiva comunitària sobre senyals de televisió. L'autorització per al descodificador atemptaria contra l'article 30 del *Tractat de la UE*, que prohibeix qualsevol restricció a la comercialització de productes entre els 15.

Els serveis tècnics i jurídics de les direccions generals d'Indústria, Telecomunicacions, Mercat Interior i Competència de la Comissió Europea eren els que analitzaven el decret llei espanyol. De fet, la Comissió Europea confiava que el Govern espanyol procedís a les rectificacions oportunes durant el tràmit parlamentari del decret-llei digital sense que calgués una actuació formal contra l'Administració espanyola.

El ministre de Foment, Arias-Salgado, havia de defensar el 6-3-97²⁹³ davant la Comissió Europea el decret-llei digital, així com les compensacions al segon operador de telefonia mòbil i els ajuts públics rebuts per *RTVE*. La Comissió va obligar el Govern espanyol que un grup d'experts revisés el decret-llei sobre televisió digital per decidir els trets que havien d'ajustar-se a la normativa comunitària. Aquest

²⁹² El Periódico, 28-2-97: 25.

²⁹³ AVUI, 1-3-97: 71-2.

grup estaria format per representants de l'Executiu comunitari i de l'Administració espanyola²⁹⁴.

Segons Bangemann, aquesta era l'única fórmula per evitar haver de notificar oficialment les modificacions, el que suposaria una desautorització pública del Govern del *PP*. El comissari va criticar Arias-Salgado per haver inclòs al decret-llei disposicions que no figuraven a la directiva sobre senyals de televisió i no haver complert el requisit de notificar aquestes mesures tres mesos abans d'aprovar la llei. Si el Govern es negava a corregir la norma, Bangemann exigiria el compliment estricte del procediment de notificació prèvia, el que convertiria la llei en inaplicable, segons la doctrina del Tribunal de Justícia Europeu.

El comissari de la Competència, Karel Van Miert, va advertir Arias-Salgado que no es podia utilitzar el registre d'operadors de televisió de pagament per entorpir o bloquejar l'actuació d'una de les companyies. Sobre la retransmissió d'esdeveniments esportius, Van Miert va insistir que la llista que no es poguessin emetre en codificat havia de ser limitada. Segons Arias-Salgado, el registre d'operadors televisius era merament declaratiu.

Alguns partits de la Liga espanyola podrien entrar en la categoria de grans esdeveniments esportius²⁹⁵ de forma retroactiva, ja que els negociadors espanyols van concedir vaguetat al text (article 3 de la *Directiva Televisió sense Fronteres*), el que en permetia una interpretació lliure.

De fet, el sector audiovisual europeu havia de quedar regulat abans del juny

²⁹⁴ El Periódico, 7-3-97: 20.

²⁹⁵ AVUI, 1-3-97: 71-2.

de 1997 amb la reforma de la *Directiva Televisió sense Fronteres*²⁹⁶. La reunió Parlament-Consell del 16-4-97 podia accelerar el procés. Descartat el reforç del sistema de quotes, el Parlament Europeu (PE) volia introduir un xip antiviolença i una garantia pública per als esdeveniments esportius d'interès social, els punts a acordar.

L'accés dels telespectadors a la transmissió televisada en obert dels esdeveniments esportius d'importància major per a la societat va esdevenir un principi assumit per la Directiva, després de l'acord entre delegacions del PE i del Consell del Ministres de la UE. La normativa havia de ser aprovada el maig pel ple del PE i el juny pel Consell.

Els països comunitaris rebien així llibertat per elaborar una llista d'esdeveniments a protegir, nacionals i internacionals. La Comissió havia de decidir sobre la validesa de la llista i l'adequació al dret comunitari en un termini de tres mesos des de la presentació de la llista, ja que del text va desaparèixer "l'adequació als principis de proporcionalitat i del pluralisme de la informació". Segons Marcelino Oreja, comissari europeu de l'Audiovisual, el compromís era "equilibrat".

La protecció dels drets del telespectador es faria en funció de tres principis clau: la lliure prestació de serveis, el dret a la informació del públic i el respecte a les regles de la lliure competència.

Els criteris per als grans esdeveniments serien la rellevància, l'interès general del públic de la UE o d'un Estat de la UE o d'una part important d'un Estat de la UE, i que s'hagués d'organitzar amb antelació perquè un operador pogués adquirir els drets de transmissió amb temps.

²⁹⁶ AVUI, 22-3-97: 67-2.

La norma europea no tenia caràcter retroactiu, ja que s'aplicava als contractes firmats després de la publicació de la Directiva i en relació a esdeveniments que tinguessin lloc després de la data de transposició. Això no era incompatible amb el fet que un país comunitari pogués fer una llei interna per al seu territori²⁹⁷.

A més, un document de treball de la UE preveia eximir les televisions i ràdios públiques de les regles de la competència, el que va provocar les protestes de l'*Associació de Televisions Comercials Europees (ACT)*. El projecte, que es podria convertir en un protocol annex al *Tractat de Maastricht*, havia rebut el vistiplau de molts dels membres de la UE²⁹⁸.

La Comissió Europea havia renunciat a presentar una directiva que limités les concentracions dels mitjans de comunicació per defensar el pluralisme informatiu. La proposta es va quedar en una recomanació²⁹⁹.

A inicis de 1997 la Comissió va encendre el debat sobre la necessitat de salvaguardar el pluralisme dels mitjans de comunicació i evitar la concentració. La proposta del comissari de Mercat Interior, Mario Monti, abandonava el projecte de directiva i en reduïa l'abast. El sostre a la concentració *monomèdia* establert per Monti era el 30% del mercat, tot i que en quedava exclosa la premsa, només afectada si participava en mitjans diferents -concentració multimèdia-. Monti situava en un màxim del 10% la concentració del mercat en cadascun dels mitjans de què se sigui propietari en un mateix territori.

²⁹⁷ Sobre el xip antiviolència, es va encarregar un estudi a la Comissió Europea sobre la viabilitat tècnica i el paper dels productors. Bèlgica -sensibilitzada en aquelles dates pel cas de pederàstia i assassinats de nenes, el cas *Dutroux*- es va negar, sorprenentment, a deixar que la UE intervingués en la matèria.

²⁹⁸ AVUI, 4-6-97: 68-1.

²⁹⁹ AVUI, 11-2-97: 68-1.

La proposta inicial -no reduïda- contenia una clàusula de flexibilitat que permetia a un propietari que controlés una part del mercat superior de la permesa quedar exempt de la normativa durant un màxim de deu anys en determinades condicions. Aquesta clàusula estava pensada per als països més petits de la UE. En tot cas, els grups que superessin els percentatges havien de pagar multes o se'ls retiraria la llicència, el que seria competència dels Estats membres.

Les relacions entre el Ministeri de Foment espanyol i la Comissió de la Competència de la UE van esdevenir, durant el 1997, un veritable "viacrucis" (AVUI, 24-5-97: 63-1). La *lleï digital* va merèixer crítiques recorrents per part de Bangemann i Van Miert.

Si ho analitzem cronològicament ens adonarem de la dinàmica de conflicte. El 28-11-96 se signava la constitució de la plataforma digital de *Telefónica*. El 24-1-97 el Consell de Ministres tramet al Consell d'Estat la llei del satèl·lit pel procediment d'urgència, amb què el Govern volia regular el mercat dels descodificadors. De fet, el juny de 1996 Bangemann havia anunciat a les cadenes europees que calien acords per compatibilitzar els descodificadors perquè no se'n podia imposar un. Tot i així, la normativa europea 95/47 no atribuïa als governs competències per normalitzar descodificadors.

El 28-1-97 la Comissió Europa va comunicar al Govern del *PP* que no podia prohibir un descodificador homologat a Europa, i dos dies després aconsellava que es reformés radicalment la *Llei de Telecomunicacions per Satèl·lit*, que regulava els descodificadors, perquè atemptava frontalment contra la directiva comunitària.

El 4-2-97 Bangemann va comunicar que demanaria els textos legals al Govern i que es reservava la possibilitat d'actuar-hi en contra, ja que el fet que els

decrets no haguessin estat tramesos a Brussel les tres mesos abans de la seva aplicació els inhabilitava. El mateix dia Álvarez-Cascos anunciava un decret llei per regular les transmissions esportives, i el 5-2-97 la UE exclouïa en un document de treball les Lligues de futbol de la llista d'esdeveniments de gran importància per a la societat.

El 7-2-97 *Canal Satélite Digital* denunciava el Govern davant la Comissió Europea perquè considerava que infringia el dret comunitari. A més, el 26-2-97 la Comissió afirmava que els drets d'exclusivitat són naturals en l'economia dels mitjans, posició fixada per l'eurocomissari Marcelino Oreja, del *PP*. El projecte de llei del *PP* indicava que els drets exclusius podien conduir a situacions lesives contra la llibertat de concurrència dels operadors.

El 5-3-97 la comissió de representants permanents afirmava que no hi ha directives amb efectes retroactius, i el 9-4-97 la Comissió advertia el Govern que la llei digital podia acabar als Tribunals de Justícia Europeus.

El 16-4-97 es consensuava la *Directiva Televisió sense Fronteres*, segons la qual cap Estat la podia invocar si adoptava mesures retroactives. La confiscació de drets de transmissió adquirits quedava descartada, i els Estats havien d'elaborar llistes amb marge suficient per no perjudicar els operadors. En tot cas, les adaptacions havien de respectar el dret comunitari.

Segons van Miert, la Comissió no toleraria un tracte de favor cap a la plataforma de *Telefónica*, pel que anunciava un procediment judicial contra el Govern del *PP* per infracció si aplicava la normativa. El Congrés va aprovar el 17-4-97 la llei digital.

El 30-4-97 Bangemann va afirmar que no toleraria la imposició d'un únic

sistema obert, i que la transposició de la directiva europea contenia afegits discutibles. L'1-5-97 Arias-Salgado va dir a Bangemann que el descodificador de *Canal Satélite Digital* no era compatible i que la llei no imposava cap model obligatori. La Comissió el considerava compatible -mig milió en funcionaven a Europa-, i advertia sobre un expedient d'infracció.

El 6-5-97 es va publicar la *Llei digital*, que donava dos mesos a *Canal Satélite Digital* per posar-se d'acord amb *Vía Digital*. Cas de desacord, s'imposaria el descodificador de *Vía Digital*. El 8-5-97 *Nokia* va presentar el *multicrypt*, triat per *Vía Digital*, i confirmava que encara no era al mercat. Bangemann va decidir el juny arbitrar entre les dues plataformes digitals.

Canal Satélite Digital i *Vía Digital*, les dues empreses de televisió digital espanyoles, es van reunir a Brussel·les atenent una convocatòria de la Comissió Europea. Bangemann va sostenir que els descodificadors *multicrypt* i *simulcrypt* eren "oberts, compatibles i compleixen la directiva comunitària", segons un portaveu a partir d'un informe encarregat per l'Executiu comunitari³⁰⁰.

La Comissió Europea va acusar l'Executiu espanyol, el 10-6-97, de pretendre instaurar un "monopoli". Bangemann va advertir el ple del Parlament Europeu que el govern espanyol "haurà de pagar danys i perjudicis" a *Canal Satélite Digital* per tractar de perjudicar la companyia amb la llei digital.

"No entenc com pot dir-se que la llei espanyola afavoreix la lliure competència", va manifestar Bangemann davant les preguntes dels eurodiputats del *Grup Popular* i del *Grup Socialista*. El comissari va reiterar que els dos descodificadors eren oberts i compatibles amb la directiva comunitària.

³⁰⁰ El Periódico, 30-5-97: 4-3; La Vanguardia, 30-5-97: 15.

Bangemann va anunciar que, si no hi havia un acord entre *Vía Digital* i *Canal Satélite Digital*, la Comissió Europea iniciaria la setmana següent el procediment d'infracció contra el Govern espanyol per violar els articles 30 i 59 del *Tractat de la UE*, garantidors de la lliure circulació de productes i la lliure prestació de serveis, i les directives sobre senyals de televisió i normes tècniques. L'acord hauria de ser "just i no discriminatori"³⁰¹.

Tot i així, el govern insistia a considerar il·legal el descodificador de *Canal Satélite Digital*³⁰², i Arias Salgado va desqualificar la Comissió Europea per haver emparat *Canal Satélite Digital*, a més de mantenir la tutela del sistema *multicrypt*³⁰³.

Arias-Salgado va trametre una carta a Bangemann en què afirmava que, tret que la decisió última correspongués al *Tribunal de Justícia Europeu*, l'Estat no podia acceptar que se l'obligués a permetre la introducció al mercat d'un descodificador, el *simulcrypt*, tècnicament incompatible i contrari als principis de la lliure competència.

Salgado recordava que el termini de diàleg obert expirava el 7 de juliol, data en què, si no fructificaven les converses entre *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital*, la llei preveia la legalització del descodificador de *Canal Satélite Digital* en benefici del *multicrypt*. Segons Salgado, "no s'ha de supeditar l'obertura d'un procediment a l'Estat a una possible falta d'acord entre dos operadors. Si es fes així, n'hi hauria prou amb la voluntat de no negociar per part d'un grup per posar en qüestió una llei d'un Estat membre"³⁰⁴.

³⁰¹ El Periódico, 11-6-97: 22-1; AVUI, 11-6-97: 59-2.

³⁰² AVUI, 12-6-97: 67.

³⁰³ AVUI, 13-6-97: 67-1.

³⁰⁴ AVUI, 14-6-97: 71.

Brussel·les va decidir el 23-6-97 incloure en l'agenda de la Comissió del 26-6-97 l'obertura d'un expedient d'infracció contra l'Estat espanyol, perquè la *Llei digital* violava el dret comunitari en discriminar *Canal Satélite Digital*³⁰⁵. Salgado va enviar una carta al comissari europeu Mario Monti en què es garantia que el Govern espanyol no retiraria cap descodificador de televisió digital al mercat, però Monti demanava fets, dates, decisions i mesures³⁰⁶.

La Comissió Europea va acordar el 26-6-97 iniciar un expedient d'infracció contra el Govern del *PP* per "violació de regles fonamentals" del *Tractat de la UE* sobre lliure circulació de mercaderies i lliure prestació de serveis amb la *Llei de televisió digital*, a iniciativa del comissari de Mercat Interior, Mario Monti. A més, la *Llei espanyola* vulnerava les directives sobre transmissions televisives i normes tècniques. L'Executiu comunitari anunciava per carta que, si el Govern no rectificava la *Llei*, demanaria al Tribunal de Justícia Europeu que suspengués cautelàriament la seva aplicació davant la "gravetat de l'atemptat" al dret comunitari i el "risc de perjudici greu i irreparable" a les empreses perjudicades.

Álvarez-Cascos va anunciar que no corregiria la *Llei*, pel que la demanda s'havia de fer efectiva en poques setmanes perquè els descodificadors de *Canal Satélite Digital* no fossin prohibits.

Les objeccions a la *Llei espanyola* eren la imposició del *multicrypt*, pel que es violaven els articles 30 a 36 de la UE sobre lliure circulació de mercaderies, i el 59 i següents sobre la lliure prestació de serveis.

L'exigència de certificació prèvia per comercialitzar i usar els descodificadors i

³⁰⁵ AVUI, 24-6-97: 67-2.

³⁰⁶ AVUI, 26-6-97: 68-1.

els altres aparells que funcionaven a Europa suposaria una altra violació de la lliure circulació de mercaderies i de la lliure prestació de serveis.

La imposició d'un model de descodificador i les certificacions prèvies també suposaven una vulneració de la directiva de normes tècniques, ja que no figuraven en la directiva sobre transmissions televisives i havien d'haver-se sotmès a aprovació prèvia de la Comissió Europea tres mesos abans de l'aprovació.

Un altre punt refusat per la Comissió és el poder reservat per l'Administració de fixar tarifes per l'ús dels descodificadors i l'inadequat procediment de resolució de conflictes, el que no respectaria la directiva de transmissions televisives³⁰⁷.

La resposta per carta d'Arias Salgado a l'expedient d'infracció no va aportar res de nou, segons la Comissió, però en tot cas refermava la voluntat del Govern de mantenir-se en la seva posició³⁰⁸.

Van Miert va titllar de "polítitzat" el debat sobre la *Llei digital* a Espanya, i va anunciar que el 23-7-97 la Comissió estudiaria la proposta del Govern, a més d'afirmar que també estudiava *Audiovisual Sport* i que no sabia el que ocorreria amb els drets exclusius del futbol³⁰⁹.

La Comissió Europea va donar a partir del 23 de juliol un mes a l'Estat espanyol per canviar la *Llei de televisió digital*. La resposta d'Arias Salgado es va considerar "insuficient", i es va decidir continuar amb el procediment d'infracció obert el 26 de juny. La Comissió havia de donar curs al dictamen motivat en què s'emplaçaria el Govern a

³⁰⁷ El Periódico, 27-7-97: 2.

³⁰⁸ El Periódico, 13-7-97: 84.

³⁰⁹ El Periódico, 15-7-97: 26.

modificar els punts polèmics de la llei³¹⁰.

Si el Govern no reaccionava, la Comissió decidiria el setembre de 1997 la presentació d'una denúncia davant el *Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE)* contra la llei. En aquest cas, Brussel·les sol·licitaria mesures cautelars contra l'aplicació de la llei a l'espera de la resposta del tribunal.

El secretari d'Estat de Comunicació, Miguel Ángel Rodríguez, va desafiar la Comissió Europea per la possible sanció de la televisió digital, i va advertir que si la Comissió no explicava amb exactitud quins perjudicis causava i a quins operadors afectava la norma, l'Executiu espanyol recorreria davant el Tribunal de Justícia Europea la sanció que rebés³¹¹. Segons el portaveu, "la Comissió (...) pot estar defensant el monopoli informatiu". L'ampliació a un mes del termini de 15 dies per a la sanció va satisfer el Govern, que confiava en l'agost per preparar una resposta jurídica a la Comissió si no s'hagués produït un acord entre les plataformes digitals.

Arias-Salgado va reconèixer errors en la *lleí digital*³¹², "un problema tècnic que haurà de resoldre el Tribunal Europeu de Justícia". Segons el ministre, el Govern hauria primat el dret a la lliure competència per sobre del dret a la lliure circulació de béns (els descodificadors, el que es podia solucionar amb la comercialització de la interfície comuna que permetria accedir a les tres plataformes que ja hi hauria l'octubre de 1997).

El Govern va tornar a reptar la UE, i va amenaçar de recórrer al Tribunal de

³¹⁰ AVUI, 18-7-97: 59-1.

³¹¹ El Periódico, 19-7-97: 19.

³¹² El Periódico, 20-7-97: 21-1.

Luxemburg en defensa de la *llei digital*³¹³, després que la UE donés un ultimàtum al PP per modificar la llei³¹⁴.

Canal Satélite Digital va recórrer la *lleí del futbol* davant la UE, al considerar que atemptava contra la competència i afavoria *Via Digital*³¹⁵. Aquesta era la segona denúncia de la plataforma, després de la de la televisió digital.

El Govern va anunciar canvis en la llei digital per cercar l'acord amb la UE, de forma que obriria la porta a tots els descodificadors, que haurien de tenir capacitat per rebre qualsevol operador³¹⁶.

Mentre saltava a la llum a Espanya que una llei -que afectaria les plataformes digitals- permetria tenir més del 25% d'una TV³¹⁷, Ferrús acusava el Govern de maquillar la llei digital amb alternatives inviables³¹⁸ i la UE refusava l'exclusivitat en el futbol³¹⁹, el que motivava la protesta de *Gestora de Medios Audiovisuales Fútbol (GMAF)* -membre d'*Audiovisual Sport*- per l'ocultació d'un dictamen de la Direcció General de Competència de la Comissió Europea, contrari a la constitució d'*Audiovisual Sport*.

El Govern va comprometre's a rectificar la *lleí digital* abans del dia 12-9-97³²⁰, i

³¹³ El Periódico, 25-7-97: 5-1.

³¹⁴ El Periódico, 24-7-97: 18.

³¹⁵ El Periódico, 27-7-97: 20.

³¹⁶ El Periódico, 23-8-97: 16.

³¹⁷ El Periódico, 25-8-97: 16.

³¹⁸ El Periódico, 27-8-97: 15.

³¹⁹ El Periódico, 30-8-97: 19.

³²⁰ El Periódico, 4-9-97: 26.

així ho va fer³²¹, ja que va desaparèixer el termini d'un any que obligava els operadors a posar-se d'acord sobre un descodificador i es podria vendre a Espanya el *simulcrypt* comercialitzat per *Canal Satélite Digital*, tot i que els aparells havien de ser immediatament i automàticament oberts i compatibles perquè poguessin desxifrar els senyals de les dues plataformes. Tot i així, el Govern del *PP* pretenia el pacte entre *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital* en el que *El Periódico* considerava una "oportunidad de oro para la "paz digital"" (*El Periódico*, 15-9-97: 4).

La UE va admetre que el Govern havia introduït canvis substancials a la *Llei digital*, el que va permetre el *PP* dilatar el procés i guanyar temps, ja que la Comissió hauria d'obrir un altre procediment sobre els trets nous de la normativa³²². La portaveu del comissari Mario Monti va "felicitar-se" dels efectes de l'actitud "clara i ferma" de Brussel·les.

El nou decret del *PP* encara mantenia l'exigència del registre d'operadors i altres obligacions tècniques incompatibles amb la lliure circulació de mercaderies i la lliure prestació de serveis vigents a la UE.

L'objecció principal dels serveis tècnics eren els poders amplis i discrecionals que atorgava el nou decret *Llei* a la *Comissió Nacional de Telecomunicacions*. La petició de la comissària Ritt Bjerregaard i el suport del secretari general de la Comissió Europea, Carlo Trojan, van dur a analitzar amb més detall el nou decret *Llei* espanyol. El comissari de Mercat Interior, Mario Monti, pretenia, però, tancar l'expedient d'infracció obert contra Espanya i acceptar condicionalment la nova *Llei*, ja que considerava desapareguda la principal objecció a la *Llei digital* (la prohibició d'utilitzar

³²¹ *El Periódico*, 13-9-97: 18-1.

³²² *AVUI*, 17-9-97: 67-1.

altres descodificadors diferents del *multicrypt* de *Vía Digital*) i que la resta de presumptes il·legalitats no justificaven demandar el Govern espanyol davant el Tribunal de Justícia Europeu.

Tot i això, Monti proposava advertir el Govern espanyol que no utilitzés els poders de la *Comissió del Mercat de les Telecomunicacions* ni els apartats no corregits de la llei per seguir obstaculitzant la lliure circulació de mercaderies i la lliure prestació de serveis.

El Govern del *PP* creia que Brussel·les tancaria l'expedient de la *Llei digital*³²³, com així va ser, però de forma provisional. Així, la Comissió Europea va donar el 8-10-97 un sí condicionat a la *Llei de televisió digital*³²⁴. Mario Monti va proposar el tancament del procediment d'infracció obert contra l'Estat espanyol per violació de la lliure circulació de mercaderies i la lliure prestació de serveis en què incorria la primera versió de la llei.

La Comissió Europea va aprovar el nou text, però va anunciar que vigilaria "estretament" i "cas per cas" les decisions de les autoritats espanyoles sobre televisió digital per impedir una interpretació o aplicació contrària al dret comunitari del nou decret-lleí al lusu.

Monti va declarar-se disposat a "reobrir el procediment d'infracció des dels primers indicis d'ambigüitat que mostrin una voluntat d'obstaculitzar el bon funcionament del mercat únic". Monti i Bangemann van afegir que "el dret comunitari exigeix que tots els operadors presents i futurs han de ser tractats sense

³²³ AVUI, 6-10-97: 59.

³²⁴ AVUI, 8-10-97: 24-1.

discriminació, de fet o de dret, directa o indirecta"³²⁵.

El comissari europeu Marcelino Oreja va proposar més tard regular els continguts de les televisions digitals³²⁶, i va animar les cadenes a competir en mercats més amplis que els nacionals. Oreja va anunciar el llançament d'un procés de consulta i anàlisi sobre si la televisió digital hauria de sotmetre's també a la *Directiva Televisió sense Fronteres*, "pedra angular de l'àrea audiovisual europea", segons Oreja.

El Parlament Europeu va aprovar el 10-6-97 la reforma de la *Directiva Televisió sense Fronteres*, que regulava la retransmissió d'esdeveniments esportius, reforçava la protecció del menor d'edat, prohibia les emissions racistes i xenòfobes i limitava la publicitat a les emissions dintre de la UE.

La Directiva no admetia l'aplicació retroactiva als contractes sobre drets de retransmissió en exclusiva, en contra del que pretenia el Govern espanyol en la *lleï del futbol*. Els Estats de la UE tenien 18 mesos per adaptar les seves lleis.

La Directiva autoritzava els Estats a adoptar mesures, conformes al Dret comunitari, per garantir que la població pogués veure a televisió de lliure accés, en directe o diferit, esdeveniments "de gran importància per a la societat". Cada Estat podria elaborar una llista amb aquests esdeveniments.

La Comissió Europea verificaria que les mesures fossin compatibles amb les lleis comunitàries. El Tribunal de Justícia Europeu havia establert en nombroses sentències que les mesures retroactives són incompatibles amb el Dret comunitari establert.

³²⁵ El Periódico, 9-10-97: 16-1; AVUI, 9-10-97: 63-1.

³²⁶ AVUI, 15-10-97: 63.

Segons la norma, les disposicions s'aplicarien a "drets exclusius que s'hagin comprat després de la data de publicació de la present directiva", en el cas de cadenes televisives sota jurisdicció d'un altre Estat de la UE diferent del peticionari. Fonts parlamentàries van especificar que la no retroactivitat abastava tothom³²⁷.

La Directiva entraria en vigor quan l'aprovés, sense necessitat de debat, el Consell de Ministres comunitari i hauria de transposar-se al dret dels diferents Estats membres en 18 mesos com a màxim.

Un altre front de batalla és la ubicació de la televisió pública en la societat multimèdia. L'*Informe sobre la funció de la televisió pública en una societat multimèdia*, a càrrec de la Comissió de Cultura, Joventut, Educació i Mitjans de Comunicació del PE³²⁸, estableix com a precedents jurídics la *Resolució del 16-9-92 sobre la concentració dels mitjans de comunicació i el pluralisme*³²⁹; el *Llibre Verd Pluralisme i concentració dels mitjans de comunicació al mercat interior*³³⁰; la *Resolució del 15-06-95 sobre pluralisme i concentració de mitjans de comunicació*³³¹; *Resolució de 14-07-95 sobre el Llibre Verd Opcions estratègiques per reforçar la indústria de programes en el context de la política audiovisual de la UE*³³²³³³.

³²⁷ El Periódico, 11-6-97: 22-2; AVUI, 11-6-97: 59-1.

³²⁸ PE 216.898/def.: 11-07-96.

³²⁹ DO C 284, 02-11-92: 44.

³³⁰ DO C 44, 14-02-94: 177.

³³¹ DO C 166, 03-07-95: 133.

³³² COM (96) 0096), DO C 249, 25-09-95: 219.

³³³ A més, afegiu la *Resolució de 14-02-96 sobre la Proposta de Directiva del PE i del Consell per la qual es modifica la Directiva 89/552/CEE del Consell sobre la coordinació de determinades disposicions legals, reglamentàries i administratives dels Estats membres relatives a l'exercici d'activitats de radiodifusió televisiva* (COM (95) 00086), DO C 65, 04-03-96: 96), el *Tractat de la UE* (article 92 i 128 sobre ajuts a cultura i patrimoni) o l'*Informe de la Comissió de Cultura, Joventut, Educació i Mitjans de Comunicació del PE* (A4-0243/96).

L'Informe del Parlament Europeu (PE) considera que les cadenes de televisió públiques, que en el context del nostre estudi són les teòricament més perjudicades - en audiència i en opcions de publicitat- per la irrupció de nous canals de televisió en l'oferta audiovisual, entre ells els dels operadors de cable, representen un ajut per al ciutadà, la responsabilitat ètica dels canals públics, les funcions d'oferir un ampli ventall de programes de qualitat de tot gènere, de reflectir i fomentar les cultures de les nacions i regions europees, de fomentar el coneixement de les cultures i ètnies no europees que habiten al territori de la UE, de garantir l'accés als esdeveniments d'interès públic general, obrir una oferta de programes, gèneres i serveis, afavorir la creació audiovisual i l'expressió de nous talents, la funció d'educació i pedagogia visuals, de garantir un equilibri en el paisatge audiovisual, la funció en el foment de la cultura local, regional, nacional i europea i d'altres cultures extraeuropees, de productes de televisió, la necessitat d'una dimensió paneuropea i de materials multimèdia de qualitat.

El PE advoca pel paper fonamental de les institucions europees a l'hora de determinar el futur de la radiodifusió televisiva. Als EUA, l'arribada de la televisió, precedida per la ràdio comercial, acostuma l'audiència al model privat: la *PBS* s'enfronta a desavantatges i a problemes estructurals i econòmics.

En contrast, l'Europa de les televisions públiques parteix d'un model de satisfacció per a tots els sectors per educar, informar i entretenir: teatre contemporani, clàssics, comèdia, concursos, programes comunitaris, documentals, actualitat, esports, música, art i actuacions en directe serien continguts obligatoris per a les cadenes públiques.

Aquestes cadenes serien fonamentals com a eix d'influència i transmissió de

valors: "las cadenas públicas están basadas en el principio de que la televisión pública es libre por lo que se refiere al uso. No hay motivos para renunciar a este principio. El nuevo mundo televisivo, con su gran número de canales y la dispersión de las audiencias, es una razón más para poner a disposición de todos la televisión pública a través de cualquier forma de tecnología" (PE 216.898/Def.: 14). Diversitat i accés en serien claus de volta.

Una de les funcions seria facilitar el coneixement i la comprensió entre els europeus. A les televisions públiques europees, els programes europeus no nacionals només representen entre el 5 i el 8%.

El finançament és un altre brou de diferències. Només el pagament de cànon finança la *BBC* (Regne Unit), *DR* (Dinamarca) i *SVT* (Suècia); pagament de cànon i publicitat, *ZDF* i *ARD* (Alemanya), *RTE* (Irlanda), *NOS & Broadcasting Association* (Països Baixos) i *ORF* (Àustria); pagament de cànon, publicitat i finançament públic, *FR2* i *FR3* (França), *RAI* (Itàlia), *ERT* (Grècia), *TV2* (Dinamarca), *RTBF* i *BRTN* (Bèlgica); pagament de cànon, finançament en part públic i privat, *YLE* (Finlàndia); només publicitat, *Channel 4* (Regne Unit); i només publicitat, patrocini i finançament públic, *TVE* (Espanya) i *RTP* (Portugal).

Les queixes sobre competència deslleial creixen per part de les cadenes privades: "la competencia despiadada consistente en pujar unos contra otros por atraer a talentos y obtener los derechos exclusivos, sobre todo de manifestaciones deportivas, representa un problema considerable. Aunque por lo general los ingresos de las televisiones están limitados, este no es el caso de la competencia, con lo cual, sobre todo las cadenas con más recursos financieros pueden ir más allá que las cadenas públicas a la hora de pujar por los derechos de manifestaciones deportivas,

películas o programas nuevos. Esto surte dos efectos: en primer lugar, obliga a las cadenas públicas a incrementar los gastos en deporte, por lo que se dispone de menos recursos para otros programas nuevos. Además, existe la posibilidad de que, a medida que vaya aumentando la audiencia de canales deportivos comerciales, el número de espectadores de las cadenas públicas disminuya y pueda cuestionarse el fundamento jurídico de la autorización de emisión" (PE 216.898/Def.: 16).

Reptes de les cadenes públiques són afrontar un entorn de competència, ampliar la indústria audiovisual, lluitar contra el cable i el satèl·lit, eminentment comercials, i aspirar a l'accés universal en la societat de la informació.

Taula 44**La UE davant el conflicte digital a Espanya en els anys de gestació del cable**

Fet	Efecte
Juny de 1996: anunci de Bangemann a les cadenes europees	Calen acords per compatibilitzar els descodificadors perquè no se'n pot imposar un. Tot i així, la normativa europea 95/47 no atribueix als governs competències per normalitzar descodificadors.
28-11-96: constitució de la plataforma de <i>Telefónica</i>	Neix la plataforma digital de <i>Telefónica</i> .
24-1-97: el Consell de Ministres trameta al Consell d'Estat la llei del satèl·lit pel procediment d'urgència	El Govern vol regular el mercat dels descodificadors.
28-1-97: la Comissió Europea comunica al Govern del PP que no pot prohibir un descodificador homologat a Europa	Dos dies després aconsella que es reformi radicalment la <i>Llei de Telecomunicacions per Satèl·lit</i> , que regula els descodificadors, perquè atempta frontalment contra la directiva comunitària.
4-2-97: Bangemann comunica que demanarà els textos legals al Govern i que es reserva la possibilitat d'actuar-hi en contra	El fet que els decrets no hagin estat tramesos a Brussel·les tres mesos abans de la seva aplicació els inhabilita. El mateix dia Álvarez-Cascos anuncia un decret llei per regular les transmissions esportives.
5-2-97: la UE es pronuncia sobre el futbol	La UE exclou en un document de treball les Lligues de futbol de la llista d'esdeveniments de gran importància per a la societat.
7-2-97: <i>Canal Satélite Digital</i> denuncia el Govern davant la Comissió Europea	<i>Canal Satélite Digital</i> considera que infringeix el dret comunitari..
26-2-97: la Comissió afirma que els drets d'exclusivitat són naturals en l'economia dels mitjans	La posició és fixada per l'eurocomissari Marcelino Oreja, del PP. El projecte de llei del PP indica que els drets exclusius podien conduir a situacions lesives contra la llibertat de concurrència dels operadors.
5-3-97: la UE es pronuncia sobre els efectes retroactius	La comissió de representants permanents afirma que no hi ha directives amb efectes retroactius.
6-3-97: la Comissió Europea exigeix al ministre de Foment, Rafael Arias-Salgado, canvis substancials i urgents en el decret llei sobre televisió digital	Es demana especialment la supressió de l'autorització nacional per comercialitzar els descodificadors. Segons el comissari d'Indústria i Telecomunicacions, Martin Bangemann, el Govern d'Aznar havia anat més enllà del que podia fer en traslladar la legislació nacional a la directiva comunitària sobre senyals de televisió. L'autorització per al descodificador atemptaria contra l'article 30 del <i>Tractat de la UE</i> , que prohibeix qualsevol restricció a la comercialització de productes entre els 15.
9-4-97: advertència de la Comissió al Govern	La llei digital pot acabar als Tribunals de Justícia Europeus.

16-4-97: es consensua la <i>Directiva Televisió sense Fronteres</i> , segons la qual cap Estat la pot invocar si adopta mesures retroactives	La confiscació de drets de transmissió adquirits queda descartada, i els Estats han d'elaborar llistes amb marge suficient per no perjudicar els operadors. Les adaptacions han de respectar el dret comunitari. La Comissió no tolerarà un tracte de favor cap a la plataforma de <i>Telefónica</i> , pel que anuncia un procediment judicial contra el Govern del <i>PP</i> per infracció si aplica la normativa.
17-4-97: Llei digital	El Congrés aprova la Llei digital.
30-4-97: Bangemann avisa	Bangemann afirma que no tolerarà la imposició d'un únic sistema obert, i que la transposició de la directiva europea conté afegits discutibles.
1-5-97: Arias-Salgado replica Bangemann	Segons Salgado, el descodificador de <i>Canal Satélite Digital</i> no era compatible, i la llei no imposava cap model obligatori. La Comissió el considera compatible -mig milió en funcionen a Europa-, i adverteix sobre un expedient d'infracció.
6-5-97: es publica la <i>Llei digital</i>	Es donen dos mesos a <i>Canal Satélite Digital</i> per posar-se d'acord amb <i>Via Digital</i> . Cas de desacord, s'imposaria el descodificador de <i>Via Digital</i> .
8-5-97: <i>Nokia</i> presenta el <i>multicrypt</i>	És el sistema elegit per <i>Via Digital</i> , i confirma que encara no és al mercat. Bangemann decideix el juny arbitrar entre les dues plataformes digitals.
10-6-97: la Comissió Europea acusa l'Executiu espanyol de pretendre instaurar un monopoli	Bangemann adverteix el ple del Parlament Europeu que el Govern espanyol haurà de pagar danys i perjudicis a <i>Canal Satélite Digital</i> per tractar de perjudicar la companyia amb la llei digital.
26-6-97: la Comissió Europea acorda iniciar un expedient d'infracció contra el Govern del <i>PP</i>	L'expedient és per violar regles fonamentals del <i>Tractat de la UE</i> sobre lliure circulació de mercaderies i lliure prestació de serveis amb la llei de televisió digital.
23-7-97: ultimàtum de la Comissió Europea	La Comissió Europea dóna un mes a l'Estat espanyol per canviar la <i>Llei de televisió digital</i> .
26-7-97: <i>CSDI</i> recorre la <i>Llei del futbol</i> davant la UE	<i>Canal Satélite Digital</i> considera que la llei atempta contra la competència i afavoreix <i>Via Digital</i> .
22-8-97: el Govern anuncia canvis en la llei digital per cercar l'acord amb la UE	El Govern obre la porta a tots els descodificadors, que haurien de tenir capacitat per rebre qualsevol operador.
12-9-97: el Govern es compromet a rectificar la <i>Llei digital</i> i així ho fa	Desapareix el termini d'un any que obliga els operadors a posar-se d'acord sobre un descodificador i es pot vendre a Espanya el <i>simulcrypt</i> comercialitzat per <i>Canal Satélite Digital</i> , tot i que els aparells han de ser immediatament i automàticament oberts incompatibles perquè poguessin desxifrar els senyals de les dues plataformes.
8-10-97: sí condicionat de la Comissió Europea a la <i>Llei de televisió digital</i>	Monti proposa el tancament del procediment d'infracció obert contra l'Estat espanyol per violació de la lliure circulació de mercaderies i la lliure prestació de serveis en què incorria la primera versió de la llei.

Font: Elaboració pròpia

3.5.4. Inici del futbol *pay per view*

Un dels serveis que ofereixen els operadors de telecomunicacions per cable és el televisiu. En aquest camp, la lluita pels continguts amb les plataformes digitals via satèl·lit (veure capítol 3.4) o amb altres fórmules d'emissió (televisió de pagament via hertziana, com *Canal Plus*) pot decidir força abonats potencials. I, entre els continguts, el futbol televisat és el més atractiu (juntament amb el cinema i els toros), per la qual cosa l'adveniment de les retransmissions seguint la fórmula de pagament per veure (*pay per view*) assumeix una rellevància especial, fins al punt que la gran aposta en continguts televisius de *Supercable Andalucía* ha estat l'adquisició dels drets del Sevilla FC.

El pagament per veure ha provocat una revolució en el panorama audiovisual mundial “porque ha afectado no sólo a las formas de consumo tradicionales, sino, también, a su propia organización industrial” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 124). Al costat de la televisió per abonament s'alcen fórmules de consum més directes, com el pagament per veure o el vídeo sota demanda.

Precisament la demanda és un dels aspectes que inquieten el sector del cable: “se anuncian partidos de fútbol a la carta y redes interactivas de televisión por cable, pero la verdad es que la situación se puede considerar de inseguridad total, porque se desconoce la variable más determinante para el desarrollo de los videoservicios: la existencia de una demanda” (Álvarez Monzoncillo, 1997: 223).

La major part dels serveis de pagament per veure al món operatius en aquests moments es distribueixen per satèl·lit, tot i que són introduïts a les llars mitjançant les xarxes de cable. El ressò d'aquesta fórmula de consum audiovisual

es mesura pels *buy rates* o els índexs de compra, que suposen el nombre total d'adquisicions realitzades en un mes dividit pel nombre de llars que poden accedir a aquests serveis³³⁴.

El pagament per veure neix els anys 50 als Estats Units com a resposta a la voluntat d'oferir televisió per subscripció. El sistema pioner és el de *Paramount Pictures Telemeter*, que funcionava enviant el senyal via hertziana de forma codificada (com ara *Canal Plus* a Espanya). Les llars disposaven d'una caixa registradora que permetia descodificar el senyal introduint monedes.

A mitjan de segle *Zenith* també va intentar desenvolupar canals de pagament a partir de les línies telefòniques, tot i que després va apostar pel mateix sistema que *Paramount*. L'embranchida de les grans cadenes de televisió comercial o la reglamentació estricta de la *FCC* van menar al fracàs aquestes iniciatives, que van rebrotar a finals dels anys 70 coincidint amb l'aliança entre el cable i el satèl·lit.

A finals dels anys 80, el sistema de pagament per veure als Estats Units va temptar els operadors de cable. Tanmateix, l'escassa demanda es va anar constatant en aquells anys i també els anys 90. Aquesta resposta modesta per part del públic responia al fet que les productores nord-americanes no han promogut de forma convincent el pagament per veure enfront el vídeo (que fins ara ha generat més ingressos), als costos elevats que representa el pagament per veure, a la complexitat que implica per a l'usuari sol·licitar el servei, a la limitada oferta de programes, a la rigidesa d'horaris i la impossibilitat de realitzar pauses, a la sortida al mercat prèvia del vídeo i a l'escassa convicció dels operadors de cable (Baldwin i

³³⁴ L'índex de compra als Estats Units es va situar, el 1994, en el 12%, és a dir, que hi va haver 12 compres de programes al mes per cada cent llars provistes amb serveis de pagament per veure.

Stevens McVoy, 1988: 141-143).

Malgrat aquest escull, a finals dels 90 l'interès pel pagament per veure va brollar amb força, sobretot a Espanya, on la instal·lació de les xarxes de fibra òptica pot evitar dificultats de capacitat en cas de demanda massiva d'un mateix servei. "Estas dificultades demuestran que los sistemas de PPV han fracasado para la emisión de programas de televisión y de películas, pero presentan grandes ventajas para los eventos deportivos como el boxeo, aunque, normalmente, son acontecimientos que también interesan a las televisiones generalistas y de pago, porque atraen a grandes audiencias. Cuando un evento es solicitado en masa, los sistemas de PPV se colapsan porque las actuales redes no pueden transmitir tal cantidad de información al necesitar un canal para cada usuario" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 127).

Un dels primers projectes de pagament per veure a Europa ha estat el de *Multivision* a França, promogut per *Lyonnaise Communications* (amb interessos al sector del cable com a operador de vial o *utility*, tal com hem analitzat al capítol 3.4.1 i, en el cas del primer projecte de cable a Barcelona, observem al capítol 4.2), *France Télécom*, *CLT* i *TF1*. El sistema proposa un film cada dues hores. Una altra experiència precursora és la sueca *Svenska Kable-TV*. "Estas dos ofertas son lideradas por los operadores de cable más importantes de esos dos países, lo que demuestra la incesante búsqueda de nuevos recursos para continuar con el cableado" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 127).

El futbol televisat *pay per view* havia d'arribar a Espanya el 9 de març de 1997 mitjançant *Canal Satélite Digital*³³⁵. El *PSOE* havia defensat que es mantingués

³³⁵ El Periódico, 1-3-97: 20-2; AVUI, 1-3-97: 71-1.

l'aportació de l'Estat als clubs, i el seu grup parlamentari així ho va presentar al Congrés en forma de proposició no de llei³³⁶.

Canal Satélite Digital, que volia estrenar-se inicialment amb un Barcelona-Compostel la per 995 pessetes per als seus abonats³³⁷, afegia l'oferta amb el Betis-Atlético de Madrid, el que, per 1.900 pessetes, permetia el zàping de qui ho volgués³³⁸.

Segons Jaume Ferrús, director general aleshores de *Canal Satélite Digital*, l'inici de les emissions de la televisió digital a la carta va suposar "un moment històric en el desenvolupament de la televisió a Espanya"³³⁹. La intenció del canal era incrementar progressivament la quantitat de transmissions futbolístiques per arribar a cobrir tots els matxs que no emetessin en obert la *FORTA* (la Federació que agrupa els ens autonòmics espanyols) i *Antena 3 TV*.

En aquell moment, *Canal Satélite Digital* havia complert tots els tràmits establerts en la llei reguladora de l'activitat dels operadors de televisió digital, i esperava rebre l'autorització final i el número de registre amb què s'acreditaria la seva correcció legal.

L'Associació d'Usuaris de la Comunicació (AUC) i l'Associació de Telespectadors i Radiooients (ATR) sostenien que el pagament per veure suposaria una millora de l'oferta televisiva i de la posició del telespectador en relació a la petita pantalla en la mesura que aquest servei consolidés i estengués la seva oferta.

³³⁶ El Periódico, 28-2-97: 44.

³³⁷ El Periódico, 5-3-97: 65.

³³⁸ El Periódico, 6-3-97: 73; AVUI, 6-3-97: 67-1.

³³⁹ Entrevista telefònica a Jaume Ferrús. 20-1-1999.

Mentre, el Consell de la UE va ratificar el 5-3-97 que qualsevol límit a l'ús dels drets exclusius de retransmissió televisiva d'esdeveniments esportius només podria aplicar-se als contractes signats després de la publicació de la nova *Directiva Televisió sense Fronteres*. D'aquesta manera, la UE refusava qualsevol aplicació retroactiva de la normativa europea als contractes ja signats, intenció del Govern del *PP*.

Només les renovacions dels contractes previs es considerarien contractes nous, precisió inclosa als considerands explicatius de l'article 3, punt A, de la Directiva, el redactat de la qual va ser modificat perquè Espanya aprovés el text.

Igualment a la Directiva s'establia el compromís dels 15 que les cadenes televisives sota la seva jurisdicció respectessin les decisions d'altres Estats membres quan emetessin per als seus respectius territoris. En tot cas, tercers països podien retransmetre en obert, però en diferit, els grans esdeveniments esportius, la lliure recepció dels quals era garantida³⁴⁰.

En aquest context, *El Periódico*³⁴¹ -en un afany investigador alimentat per la participació d'*Antena 3 TV* a *Sogecable*- recordava que almenys cinc sentències del Tribunal de Justícia Europeu establien com a principi general del dret comunitari la no retroactivitat de les disposicions de les normatives europees i garantien el principi de seguretat jurídica, el que deixaria sense base jurídica l'intent del *PP* d'aplicar la llei del futbol amb caràcter retroactiu als contractes ja subscrits entre els clubs i les cadenes televisives espanyoles.

La jurisprudència del Tribunal Europeu impedia també que el Govern del *PP*

³⁴⁰ El Periódico, 6-3-97: 24.

³⁴¹ El Periódico, 8-3-97: 20-2.

es pogués emparar en la nova *Directiva Televisió sense Fronteres* per aplicar mesures retroactives contra els contractes ja subscrits sobre drets exclusius de retransmissió de partits de futbol. Diverses sentències també avalaven el principi de no retroactivitat³⁴².

El Govern del *PP* argumentava la sentència del 20 de setembre de 1988, expedient 203/88, que va autoritzar una reducció de les quantitats de llet exemptes d'aranzel suplementari, el que va modificar les condicions establertes a l'Acta d'Adhesió d'Espanya a la UE, tot i que la jurisprudència de la sentència es limitava a la gestió dels mercats agraris i els seus excedents.

El vicepresident del Govern, Francisco Álvarez-Cascos, va demanar el 7-4-97 al Congrés dels Diputats que tramités amb urgència la *Llei orgànica reguladora de les emissions i retransmissions de competicions i esdeveniments esportius* perquè l'aprovació per les Corts permetés posar-la en funcionament el setembre a l'inici de la següent Lliga³⁴³. D'aquesta manera es pretenia eliminar la incertesa arran de l'absència d'una regulació legal sobre retransmissions televisives. Segons l'article 93 del reglament, la sol·licitud del Govern obligava que la Mesa estudiés l'afer, però aquesta havia de decidir per majoria si acceptava o no la proposta governamental.

El 9-3-97, pitjar un botó del comandament a distància permetia contractar els dos partits elegits per *Canal Satélite Digital*: Barcelona-Compostel la i Betis-Atlético de Madrid³⁴⁴. Els passos de la televisió a la carta eren aquests: amb el

³⁴² Les sentències antiretroactivitat són l'expedient 34/92, del 15 de juliol de 1993, sobre l'aplicació de la reglamentació sobre carn bovina; l'expedient 260/91, de l'1 d'abril de 1993, sobre una taxa de la llet en pols; l'expedient 21/81, del 10 de febrer de 1982, sobre pesquers; l'expedient 212/80, del 12 de novembre de 1981; i el 99/78, del 25 de gener de 1979.

³⁴³ El Periódico, 8-3-97: 24; AVUI, 8-3-97: 68.

³⁴⁴ El Periódico, 9-3-97: 69-1; AVUI, 9-3-97: 83.

comandament a distància o per telèfon es demanava el partit; el banc de gestió d'abonats rebia les trucades, comprovava que l'abonat estigués a corrent de pagament, carregava en compte i donava la confirmació; des de Torre Picasso (seu de *Canal+* a Madrid) s'enviava al satèl lit *Hispasat* el codi de l'abonat que contractava el programa; l'*Hispasat* rebotava les dades cap al centre emissor d'*Astra*, situat al castell de Betzford (Luxemburg); *Astra* enviava des d'aquí el senyal cap al seu satèl lit, a 36.000 km.; el satèl lit rebia la informació i la remetia a Espanya; l'antena de l'abonat rebia el senyal de confirmació, que passava al descodificador, que emmagatzemava l'OK perquè es descodifiqués quan s'emetés el partit.

D'aquesta manera, un procés que dura entre 20 i 40 segons recorria uns 140.000 km. El preu del cinema era de 400 a 650 pessetes per film, i el del futbol de 995 per partit. De fet, el *pay per view* es va estrenar el 3-3-97 amb vuit canals dedicats al cinema. *Seven* va ser la primera pel·lícula emesa a la carta, a 650 pessetes³⁴⁵. En una setmana, 1.443 abonats havien connectat amb el cinema.

La primera experiència de futbol a la carta es va saldar amb 2.630 abonats, un de cada tres dels 8.000 de *Canal Satellite Digital*: 1.625 van elegir el Barcelona-Compostel la, i 1.005 el Betis-Atlético. La plataforma preveia 50.000 clients del *pay-per-view* (PPV), i 120.000 el 1998. En cinc anys, la previsió era de 800.000 abonats

El 3% d'espectadors de PPV van patir problemes tècnics, com el so a l'inici de transmissió. A més, la retransmissió no es podia compaginar amb la locució radiofònica: el recorregut de 140.000 km. del senyal de televisió provocava un retard d'un segon.

Mentre, a França, *CanalSatellite* va oferir, el mateix cap de setmana, l'oferta

³⁴⁵ AVUI, 11-3-97: 67-1.

interactiva de televisió, ja que l'abonat del Gran Premi d'Austràlia de Fórmula-1 va poder elegir entre 6 càmeres per veure la cursa, i d'aquesta manera es convertien en realitzadors. Sis canals de la plataforma digital francesa es van dedicar al Gran Premi³⁴⁶.

Canal Satélite Digital ampliava a tres partits l'oferta de futbol de pagament per visió per al segon cap de setmana des de l'inici de la nova era audiovisual esportiva a Espanya: dissabte l'Atlético de Madrid-València, i diumenge el Sevilla-Sporting de Gijón i el Compostel la-Valladolid³⁴⁷.

El primer partit va aconseguir 1.790 abonats, el segon 742 i el tercer 231. En total, 2.763 llars, a 995 pessetes, 2.749.185 pessetes recaptades. Els abonats aleshores eren 12.631, i 22.000 estaven en llista d'espera³⁴⁸. La tercera setmana s'emetien el Barcelona-Sevilla i l'Hèrcules-Espanyol³⁴⁹.

En un mes d'emissions, el canal arribava als 18.001 abonats³⁵⁰. 5.598 espectadors van seguir el Barcelona-Sevilla. El València-Barcelona, del 30-3-97, va ser seguit per 7.852 llars, el que confirmava xifres modestes però en creixement cada setmana i amb expectatives superiors de les previstes³⁵¹. *Canal Satélite Digital* comptava a inicis d'abril amb 22.029 abonats, i 22.443 més en llista d'espera. Al Reial Societat-Betis del 13-4-97 s'hi van abonar 5.456 llars³⁵².

³⁴⁶ El Periódico, 9-3-97: 69-2.

³⁴⁷ El Periódico, 12-3-97: 69; AVUI, 12-3-97: 68.

³⁴⁸ El Periódico, 18-3-97: 81.

³⁴⁹ El Periódico, 19-3-97: 72.

³⁵⁰ El Periódico, 25-3-97: 65-1.

³⁵¹ El Periódico, 2-4-97: 73.

³⁵² El Periódico, 15-4-97: 61.

La falera pel futbol s'alimentava amb l'anunci de Lorenzo Sanz, president del Reial Madrid, de crear un canal temàtic sobre el seu club semblant al projecte preparat pel Futbol Club Barcelona: el canal s'anomenaria *Canal Blanco*³⁵³.

Tot i això, un estudi del *Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS)* el febrer de 1997 revelava que el 47,6% d'espanyols assegurava que no veia "gairebé mai" el futbol per televisió³⁵⁴.

Canal Satélite Digital volia augmentar el setembre de 1997 la seva oferta amb quatre canals més als 23 ja existents³⁵⁵. Les propostes englobarien informació econòmica, notícies, música moderna i el món de l'espectacle i notícies del cor. El gener de 1998 s'hi uniria un canal dedicat als toros. Els canals es comercialitzarien dintre del paquet bàsic³⁵⁶.

A més, *Canal Satélite Digital* ampliaria els partits de pagament, ja que oferiria tots els partits llevat dels oferts per la *FORTA* (dissabtes) i *Canal+* (diumenges), arran del 40% d'abonats que optaven per aquesta fórmula. A inicis d'abril *Canal Satélite Digital* disposava de 28.000 abonats i n'esperava 37.000 més.

La Fórmula 1 interactiva va arribar a *Canal Satélite Digital* el 25 de maig gràcies al Gran Premi d'Espanya, on el telespectador podia optar entre sis enfocos diferents gràcies al sistema *Supersenyal*³⁵⁷. Més endavant la plataforma va oferir els

³⁵³ El Periódico, 27/28-3-97: 58.

³⁵⁴ El Periódico, 26-3-97: 61.

³⁵⁵ El Periódico, 9-4-97, 61.

³⁵⁶ Si les empreses periodístiques dels socis de *Canal Satélite Digital*, *Canal Plus* i *Antena 3 TV* s'encarregarien dels continguts de la cadena de notícies, la productora dels EUA *Bloomberg* n'assumiria els de l'econòmica. El canal d'espectacles podia ser interactiu.

³⁵⁷ Els sis canals es nodrien de les imatges de les 40 càmeres del circuit català de Montmeló: el primer enfocava el capdavant de la cursa, el segon les disputes més dures, el tercer recordava les escenes més espectaculars i a càmera lenta, el quart l'enfoc subjectiu dels monoplaques, el cinquè

entrenaments i la cursa del Gran Premi d'Anglaterra de F-1 per sis canals³⁵⁸.

Telefónica no quedava exempta del futbol televisiu, i va negar l'oferta de 30.000 milions de pessetes per incorporar el FC Barcelona a la seva plataforma digital a partir del 2003 que havia anunciat el president del club, Josep Lluís Núñez. Tant *Telefónica* com el director de la *CCRTV*, Jordi Vilajoana, van negar aquesta oferta³⁵⁹.

La plataforma de *Telefónica* va adoptar el sistema *Nagravisión*, i els descodificadors equipats amb una interfície comuna, de caire universal i que permetien la recepció d'emissions realitzades sota qualsevol sistema d'accés³⁶⁰.

La plataforma de *Telefónica* va presentar-se el 13-5-97 a través de l'empresa *Vía Digital*, que començaria a emetre el setembre amb un paquet de 35 canals per 2.500 pessetes, a les quals caldria afegir un pagament inicial de 5.000 pessetes per enganxar el servei, que incloïa antena parabòlica, i altres mil pessetes mensuals pel lloguer del descodificador.

El paquet bàsic de *Vía Digital* havia d'incloure cinema, infantils, esports, documentals, informació, musicals i altres temes. La proposta es completava amb altres quatre paquets temàtics dedicats al cinema (estrenes, clàssics i espanyol), audiències específiques (informació internacional, femenins, motor, economia, documentals històrics), serveis públics i canals a la carta dirigits a grups professionals o socials. El preu d'aquests canals variaria entre les 700 i les 4.000

els boxes, i el sisè la informació gràfica per tenir accés a temps real a la classificació. Una setena cadena exercia de mosaic, i el telespectador podia conèixer quina imatge oferia cada cadena simultàniament.

³⁵⁸ El Periódico, 12-7-97: 60-1.

³⁵⁹ El Periódico, 12-4-97: 42; AVUI, 12-4-97: 72.

³⁶⁰ AVUI, 21-3-97: 72.

pessetes, i els films de pagament per veure costarien 350 pessetes cadascun.

Pedro Pérez, president de la plataforma, va assegurar que havia encarregat a *Eco-Star* i *Nokia* la fabricació del descodificador amb *multicrypt*, i que estava preparant un plec de condicions perquè poguessin fabricar-lo empreses espanyoles. A més, va fer una crida a *Audiovisual Sport* per arribar a un acord amb *Vía Digital* perquè aquest pogués emetre partits de futbol.

La inversió inicial de *Vía Digital* era de 10.000 milions de pessetes, als quals s'haurien de sumar 100.000 milions més en els següents tres anys. Pérez va afirmar que la plataforma seria rendible abans de l'any 2000, quan obtindria un milió d'abonats³⁶¹.

Pedro Pérez va mostrar-se confiat que la plataforma oferís futbol el setembre de 1997: els quinze partits lliures de Primera i Segona Divisió. Segons Pérez, "s'hauran d'emetre en obert els partits que la gent sempre ha vist"³⁶². En opinió de Pérez, la televisió digital arribaria a la maduresa en cinc anys, quan triomfaria la televisió personal, sense envair la intimitat. Pérez va definir l'oferta de *Vía Digital* de "plural i barata". Ferrús, de *Canal Satélite Digital*, va atacar *Vía Digital* ("no té continguts malgrat el projecte de 35 canals"), i va anunciar que *Canal Satélite Digital* emetria el setembre 50 serveis televisius, 50 de musicals i 3 canals interactius. Eugenio Galdón, president de *Cableuropa*, va qualificar d'"absoluta anormalitat" la televisió convencional.

*Vía Digital*³⁶³ va presentar el 29-7-97 els 35 canals que conformarien, des del

³⁶¹ El Periódico, 14-5-97: 69; AVUI, 14-5-97: 67.

³⁶² AVUI, 23-5-97: 47-1.

³⁶³ El director general de *RTVE*, Fernando López-Amor, va anunciar el 24-7-97 el llançament d'un canal de notícies que arrencaria el 20-9-97 a través de la plataforma *Vía Digital* i que pretenia

setembre, el paquet bàsic de la plataforma liderada per *Telefónica*, *RTVE* i *Televisa*. Pedro Pérez va assegurar que "tindrem futbol" quan s'arribés a un acord amb *Audiovisual Sport*, a la qual havien ofert 130.000 milions de pessetes en sis anys per compartir amb *Canal Satélite Digital* els encontres de Lliga³⁶⁴.

Cal tenir en compte que un dictamen de la UE que refusava l'exclusivitat en el futbol va dur *Audiovisual Sport* i *FORTA* a negociar per garantir el futbol en obert³⁶⁵, mentre *Canal Satélite Digital* volia donar futbol de pagament el primer diumenge de la temporada³⁶⁶.

El conflicte entre el Mallorca i *Canal Satélite Digital* desencadenat per l'impediment de retransmetre el partit Mallorca-València va dur el president illenc, Bartolomé Beltran, a acusar *Canal Satélite Digital* de tracte vexatori³⁶⁷.

Sogecable disposava del 40% d'accions, *Gestora de Medios Audiovisuales* (controlada per *Telefónica*) de l'altre 40%, i *Televisió de Catalunya* (que havia sol licitat entrar a *Vía Digital*) del 20%. Tot i així, els acords amb *Audiovisual Sport* s'havien de prendre per majoria del 85%, el que requeria el consentiment de *Sogecable*. *TV3* va presentar una opció de compra del 5% de *Vía Digital*.

La lluita *Vía Digital-Canal Satélite Digital* es va aguditzar arran d'aquests episodis, que van provocar que *Canal Satélite Digital* suspengués el futbol en

competir contra *Euronews*, *CNN* o *Eco-Galavisión*. Al canal hi participarien 224 persones. López-Amor va assegurar que cultura, esports i entreteniment completarien l'aportació de *TVE* a la plataforma.

³⁶⁴ El Periódico, 30-7-97: 17-1.

³⁶⁵ El Periódico, 28-8-97: 20.

³⁶⁶ El Periódico, 29-8-97: 19.

³⁶⁷ El Periódico, 2-9-97: 23-1.

pagament per veure fins aclarir el litigi³⁶⁸, el que va instar una inserció publicitària de *Canal Satélite Digital* sota el títol "Telefónica impide la transmisión de partidos en pago por visión" (*El Periódico*, 7-9-97: 58). A més, *Canal Satélite Digital* va incorporar a l'oferta bàsica una opció dedicada al futbol amb partits de les Lligues italiana, anglesa, holandesa, francesa i alemanya, poc després d'obtenir 366.000 clients de pagament per visió.

Vía Digital havia d'iniciar les emissions la mitjanit del diumenge 14 al dilluns 15 de setembre de 1997³⁶⁹ amb els canals gratis fins a desembre. *Vía Digital* emetia futbol de pagament el diumenge 28 i aconseguia 45.500 abonats en cinc dies³⁷⁰.

La polèmica al voltant del futbol es va estendre. Així, *Vía Digital* negociava emetre futbol *pay per view* el cap de setmana³⁷¹ gràcies a un acord amb *Gestora de Medios Audiovisuales-Fútbol (GMAF)*³⁷², i retransmetre en directe el Porto-Reial Madrid de la Lliga de Campions fora de Catalunya, tot i que al final es va quedar sense futbol.

Almunia va afirmar que "Álvarez-Cascos ha fet el ridícul amb el futbol"³⁷³, i el director general de *RTVE*, Fernando López-Amor, es va comprometre a investigar els errors d'emissió del Porto-Madrid³⁷⁴, insinuant un sabotatge dins de *RTVE*.

³⁶⁸ El Periódico, 7-9-97: 28.

³⁶⁹ El Periódico, 9-9-97: 25-2.

³⁷⁰ El Periódico, 21-9-97: 68.

³⁷¹ El Periódico, 25-9-97: 69; AVUI, 25-9-97: 63; AVUI, 2-10-97: 63.

³⁷² AVUI, 27-9-97: 68.

³⁷³ El Periódico, 2-10-97: 51.

³⁷⁴ El Periódico, 3-10-97: 73.

Segons la *Cadena SER* (del *Grupo Prisa*), Cascos va decidir que *Vía Digital* oferís el Porto-R. Madrid. *Vía Digital* va emetre el 5-10-97 dos partits de Lliga en obert davant la sorpresa general i l'avís de la Lliga.

Malgrat la polèmica, *Vía Digital* anunciava més futbol i *Sogecable* estudiava querellar-s'hi³⁷⁵. *Vía Digital* (que ja disposava de 107.728 abonats) va qualificar d'"èxit" els partits oferts en obert el diumenge anterior (Valladolid-València i Compostel la-Mallorca) prescindint de les advertències de la *FORTA* i de la *Lliga de Futbol Professional (LFP)*.

El 8-10-97³⁷⁶, a la sessió de control a l'Executiu per part del Congrés dels Diputats, el vicepresident del Govern, Álvarez-Casos, va afirmar que "el futbol mai no ha estat d'interès general", segons les resolucions del Parlament Europeu, les directives europees i la *Llei de Retransmissions Esportives*.

Paral·lelament, *Vía Digital* va enviar a la *LFP* una oferta per a l'emissió de la Lliga en pagament per veure: 138.000 milions de pessetes, dels quals 37.000 serien per als clubs.

El Periódico, alineat amb *Canal Satélite Digital*, titulava un reportatge "Vía (crucis) Digital" (*El Periódico*, 17-10-97: 81) sota l'argument que les peticions dels 128.684 abonats a la plataforma podien provocar un efecte bomerang, ja que de la petició del servei a la instal·lació transcorria, en alguns casos, més d'un mes.

Mentrestant, Pedro Pérez creia que s'acostava la pau entre les televisions digitals³⁷⁷, sobretot en el futbol. En aquesta línia, un àrbitre o un *home bo* havien de

³⁷⁵ AVUI, 7-10-97: 71.

³⁷⁶ El Periódico, 9-10-97: 17-1; AVUI 9-10-97: 15.

³⁷⁷ AVUI, 21-10-97: 67.

decidir el plet del futbol en la televisió digital³⁷⁸. Els "sorolls de guerra, rumors de pau" entre les dues plataformes havien de definir-se (AVUI, 26-10-97: 82-83) en el moment que Pedro Pérez afirmava que *Vía Digital* tenia 164.000 abonats³⁷⁹. La plataforma suspenia l'emissió de partits de la Lliga³⁸⁰.

Vía Digital va anunciar futbol (la retransmissió de l'Atlètic de Madrid-Compostel la) i va reobrir la guerra del *pay per view*³⁸¹. *Canal Satélite Digital* va acusar *Vía Digital* de cometre "una flagrant violació dels contractes vigents i dels drets que legítimament pertanyen a les televisions autonòmiques agrupades a la FORTA, a Sogecable i a Canal Satélite Digital". *Vía Digital* mantenia pocs dies després la intenció d'emetre futbol *pay per view*³⁸².

La pau del futbol televisat va arribar el 17-11-97, quan les dues plataformes digitals van arribar a un acord per compartir el futbol de pagament³⁸³. *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital* podien retransmetre en igualtat de condicions els partits de futbol de la Lliga de Primera Divisió 1997-98 en la modalitat de pagament per veure, el que suposava una cursa desenfrenada que es va reflectir en la primera jornada, quan les dues plataformes van emetre tots els partits que van poder.

En l'acord havien intervingut decisivament Lluís Oliva, director de TV3, i Jesús Gil y Gil, president de l'Atlètic de Madrid, l'un aproximant les postures de les plataformes i l'altre les dels clubs de futbol.

³⁷⁸ El Periódico, 4-11-97: 24; AVUI, 4-11-97: 72-2.

³⁷⁹ AVUI, 15-11-97: 76-3.

³⁸⁰ El Periódico, 15-10-97: 73.

³⁸¹ AVUI, 8-11-97: 72; El Periódico, 8-11-97: 23.

³⁸² AVUI, 12-11-97: 71.

³⁸³ La Vanguardia, 18-11-97: 13.

Les plataformes també van cedir. Mentre *Canal Satélite Digital* va desestimar la petició que *Vía Digital* li reconegués per escrit la titularitat dels drets de pagar per veure fins al 2003, la plataforma auspiciada per *Telefónica* va reconèixer tàcitament la pertinença dels drets al seu competidor. A més, la *FORTA* -que agrupava les sis autonòmiques- podria disposar de la retransmissió cada jornada d'un partit en obert des de la temporada 1998-99 fins a la 2002-03.

De fet, calia interpretar aquests acords com un avenç cap a la convergència de la televisió digital, a imatge dels casos d'Itàlia i Alemanya. Calia seguir amb atenció l'evolució del mercat quan, a l'oferta tradicional de les cadenes analògiques i a la recent de les plataformes digitals, s'hi incorporés la dels operadors de cable i la de la televisió digital terrestre. El futbol -juntament amb les pel·lícules- és la gallina dels ous d'or de totes les cadenes. I, si no era l'elit futbolística espanyola, seria l'europea o la mundial la que poblaria les pantalles.

Les plataformes s'havien compromès a no presentar noves ofertes als clubs de futbol -evidentment, els d'elit- sobre drets futurs, i els clubs havien quedat satisfets per una nova font d'ingressos que ja semblava assegurada.

Tot i això, el Reial Madrid amenaçava de vetar les televisions³⁸⁴. *Canal Satélite Digital* volia emetre el cap de setmana vuit partits de Lliga en pagament per veure³⁸⁵, però l'Oviedo va impedir televisar el partit Oviedo-Barcelona al legant que es rebia a la seva zona³⁸⁶.

Els conflictes pel futbol televisiu continuaven. Així, el Reial Madrid va anunciar

³⁸⁴ AVUI, 25-11-97: 72-1.

³⁸⁵ El Periódico, 20-11-97: 52.

³⁸⁶ El Periódico, 23-11-97: 52; AVUI, 25-11-97: 71.

novament que impediria l'entrada de les càmeres³⁸⁷, mentre *Audiovisual Sport* assegurava que no tenia cap deute amb el club³⁸⁸.

Pedro Pérez confiava en *Media Park* per guanyar "la batalla digital"³⁸⁹, i la Generalitat donava les gràcies a *Vía Digital* per contractar canals a Catalunya³⁹⁰.

Vía Digital va anunciar per al gener de 1998 un canal temàtic sobre judicis, *Tribunal TV*³⁹¹, a més de *Gran Vía* (Grans èxits del cinema internacional), *Cine Cinema* (clàssics del cinema dels EUA), *Hallmark* (films i sèries per a televisió), *Eurosport* i *Canal Campero* (naturalesa, caça i pesca).

Un extremadament convulsinat 1997 va acabar, quant al futbol televisat, amb la novetat que les autonòmiques donarien futbol de Lliga en obert fins l'any 2003³⁹², després de l'acord de la *Federació d'Organismes de Ràdio i Televisió Autonòmiques (FORTA)* amb *Audiovisual Sport*, que alhora havien obtingut els drets d'*Antena 3* i de la *Gestora de Medios Audiovisuales (GMAF)*. L'acord comprenia l'emissió en obert del partit de Primera Divisió més important dels dissabtes, un de Segona els diumenges, els partits de Copa i dos de promoció.

La venda dels drets suposava més de 7.000 milions de desemborsament de la *FORTA*, tot i que la xifra no ha estat concretada. Seguint l'acord, les denominades zones no *fortificades* -les que restaven fora de l'àmbit de les autonòmiques- rebrien els matxs gràcies a *TVE*.

³⁸⁷ AVUI, 29-11-97: 84; El Periódico, 29-11-97: 60.

³⁸⁸ AVUI, 30-11-97: 83.

³⁸⁹ AVUI, 12-12-97: 71.

³⁹⁰ El País, 12-12-97: 34.

³⁹¹ La Vanguardia, 24-12-97: 11-1.

³⁹² La Vanguardia, 24-12-97: 11-2.

Mentre, la lluita per posicionar-se en el futbol digital continuava, i *Canal Satélite Digital* i *Vía Digital* s'acostumaven a emetre vuit partits de Lliga³⁹³. *Canal Satélite Digital* va acabar l'any amb més de 250.000 abonats³⁹⁴, amb la instal·lació de l'equip corresponent als domicilis respectius i que pagaven les quotes mensuals. A més, mig milió de sol·licituds estaven a l'espera que se'ls instal·lés l'equip.

De la disputa entre les plataformes es pot concloure que Catalunya s'ha confirmat, igual com en el cable, com un bastió estratègic en el capítol digital. Els fets -polaritzats per la *CCRTV* i per *Media Park*- així ho demostren.

Vía Digital es va presentar a Catalunya de la mà de *TV3*³⁹⁵, que va anunciar que deixaria l'accionariat de *Canal Satélite Digital*. *Vía Digital* va anunciar que arribava ja a 89.586 clients (11.874 a Catalunya), "rècord mundial quant a rapidesa d'inclusió d'abonats en una oferta com aquesta", segons Pedro Pérez, president de la plataforma, tot i que en aquell moment només 20.000 llars ja veien *Vía Digital* arran dels retards en la connexió d'antenes.

A més, els consumidors de la plataforma estaven obligats a contractar el servei per un mínim d'un any, ja que si es desitjava donar per acabats els serveis contractats abans de finalitzar el període corresponent s'hauria de satisfer a la plataforma el pagament total de les quotes i càrregues dels serveis prestats i no pagats, i serien a càrrec del client les despeses de recollida a domicili dels equips (antena, descodificador, targeta, comandament a distància). A *Canal Satélite Digital*,

³⁹³ El Periódico, 17-12-97: 60.

³⁹⁴ La Vanguardia, 28-12-97: 11.

³⁹⁵ El Periódico, 1-10-97: 25-1.

si el client es donava de baixa o no renovava el pacte, no se li retirava l'antena parabòlica.

TV3 havia d'optar per una de les dues plataformes abans de setembre de 1997, segons havia dit el 16-5-97 el director general de la *CCRTV*, Jordi Vilajoana, al Parlament. "Primer hem d'esperar que es defineixi el marc legal i, a partir d'aquest, veure si encara és possible la fusió de les plataformes. Si no és així, ens decidirem per una o altra. I ho farem en funció dels interessos de la Corporació", va afirmar Vilajoana.

L'explicació del termini era clara: *Vía Digital* havia previst operar el setembre, quan el Govern del *PP* havia de tenir aprovada la *lleï del futbol*, que podia ser retroactiva i dinamitar l'acord entre *Canal+*, *Antena 3 TV* i *TV3* per a l'exclusivitat de la Lliga³⁹⁶.

Televisió de Catalunya (TVC), atenta a l'empenta digital, preparava 35 canals temàtics. Els bàsics (esports, documentals, producció pròpia, informatius, infantils) ja estaven força elaborats, i la resta pretenia convertir *TVC* en locomotora de la indústria audiovisual catalana. A tal efecte *TVC* crearia una empresa mixta que desenvoluparia els canals temàtics³⁹⁷.

La Generalitat tenia el compromís formal que *TV3* s'integrés a *Vía Digital*, però calia que complís dos requisits essencials: que es garantís la presència del català en els diversos canals i que la televisió catalana pogués mantenir-se dins d'*Audiovisual Sport*. A més, es pretenia que *TV3* tingués presència a la direcció de *Vía Digital* i que s'assegurés la inversió tecnològica a Catalunya.

³⁹⁶ El Periódico, 17-5-97: 61.

³⁹⁷ El Periódico, 12-5-97: 81.

Malgrat això, l'estratègia de la Generalitat continuava sent propiciar un acord per aconseguir una única plataforma en què els operadors poguessin retransmetre conjuntament el futbol³⁹⁸.

En aquest sentit, *Cable Antena*, empresa filial de *Canal Satélite Digital*, va oferir a les companyies operadores de cable la possibilitat d'incorporar a la programació de les seves xarxes els partits de futbol que s'emetien en aquells moments a través de *Canal Satélite Digital* per *pay per view*. Entre els operadors que van rebre aquesta oferta hi havia *CTC*, *Cableuropa*, *Retecal*, *Retena/Irutel*, *Desarrollo y Sistemas de Cable* i les empreses agrupades a *Aesdica* (*Asociación Española de Servicios Distribuidos por Cable*).

Taula 45	
El pagament per veure a Espanya en els anys de gestació del cable	
Fet	Efecte
5-3-97: el Consell de la UE ratifica la no retroactivitat	Qualsevol límit a l'ús dels drets exclusius de retransmissió televisiva d'esdeveniments esportius només pot aplicar-se als contractes signats després de la publicació de la nova <i>Directiva Televisió sense Fronteres</i>
9-3-97: inici del pagament per veure a Espanya	Pitjar un botó del comandament a distància permetia contractar els dos partits elegits per <i>Canal Satélite Digital</i> : Barcelona-Compostel la i Betis-Atlético de Madrid
7-4-97: petició del vicepresident del Govern, Francisco Álvarez-Cascos, al Congrés dels Diputats	Se sol·licita que tramités amb urgència la <i>Llei orgànica reguladora de les emissions i retransmissions de competicions i esdeveniments esportius</i> perquè l'aprovació per les Corts permetés posar-la en funcionament el setembre a l'inici de la següent Lliga
25-5-97: la Fórmula 1 interactiva arriba a <i>Canal Satélite Digital</i>	Al Gran Premi d'Espanya, el telespectador pot optar entre sis enfocos diferents gràcies al sistema <i>Supersenyal</i>
29-7-97: <i>Vía Digital</i> presenta la seva oferta	Són 35 canals en el paquet bàsic de la plataforma liderada per <i>Telefónica</i> , <i>RTVE</i> i <i>Televisa</i> . La plataforma assegura que tindrà futbol quan s'arribés a un acord amb <i>Audiovisual Sport</i> , a la qual havien ofert 130.000 milions de pessetes en sis anys per compartir amb <i>Canal Satélite Digital</i> els encontres de Lliga
5-10-97: <i>Vía Digital</i> emet dos partits	La plataforma emet els partits en obert davant la sorpresa general i l'avís

³⁹⁸ AVUI, 14-6-97: 11.

de Lliga	de la Lliga. Malgrat la polèmica, <i>Vía Digital</i> anuncia més futbol i <i>Sogecable</i> estudia querellar-s'hi
17-11-97: pau en el futbol televisat	Les dues plataformes digitals arriben a un acord per compartir el futbol de pagament. <i>Canal Satélite Digital</i> i <i>Vía Digital</i> poden retransmetre en igualtat de condicions els partits de futbol de la Lliga de Primera Divisió 1997-98 en la modalitat de pagament per veure

Font: elaboració pròpia

La Champions League va esdevenir més endavant objecte de desig per a les cadenes. Així, *Sogecable*, propietària de *Canal+* i *Canal Satélite Digital*, va adquirir els drets de la màxima competició del futbol continental, en possessió de *Vía Digital*, per a la temporada 2000-2001, per 4,5 bilions de pessetes.

Els drets serien compartits amb *Vía Digital* arran de l'opció de compra signada mitjançant un acord el juny de 1999 amb *Telefónica*, segons la qual les dues companyies compartirien els drets de televisió de pagament de la Lliga de futbol i la Copa del Rei fins a la temporada 2008-2009.

Com es pot comprovar, l'audiovisual travessava una etapa de canvis constants. Gifreu havia proposat un pacte audiovisual donada la complexitat del sector. La concertació global hauria de conduir a "l'estructuració i enfortiment d'un sector audiovisual català capaç de competir a casa i a Europa" (Gifreu, 25-3-97: 21).

L'aposta del cable s'havia complicat, segons Gifreu: "ningú pot assegurar que la previsió de cablejar Catalunya en tres demarcacions es pugui realitzar com es pensava". Així, "el problema del cable és que la TV digital no el necessita, i per tant aquesta irrupció dels canals digitals per satèl·lit arriba en el pitjor moment, quan calia estar convençuts, des de l'Administració i des dels sectors industrials, que l'enorme inversió per articular el territori català en tres demarcacions cablejades, valia la pena i resultaria rendible socialment i econòmicament" (Gifreu, 25-3-97: 21).

Gifreu demanava un pacte polític sobre l'audiovisual, i una àmplia concertació entre Administracions i sectors privats implicats.

Les imbricacions entre el pagament per veure i la digitalització, tanmateix, poden causar certa confusió tant al sector empresarial com al ciutadà. "En cuanto a Europa y América Latina, la historia del *pay per view* comienza tardíamente a mitad de la década de los años noventa, y se confunde en su oferta y expectativas con el nacimiento de la televisión digital" (Bustamante, 1999: 160).

En tot cas, els avenços tecnològics reflectits per les plataformes i el mateix cable, bo i implicant un canvi de paradigma (d'analògic a digital), no amaguen certs dubtes quan a la viabilitat econòmica. "El avance tecnológico se apoya en una presunta tendencia hacia la individualización, que sirve en parte para explicar el fenómeno de la desregulación, pero, al mismo tiempo, cuestiona su viabilidad económica y social porque se inserta en un relativo empobrecimiento de la vida social y el uso de los espacios públicos" (Álvarez Monzoncillo, 1997: 61).

Els continguts, doncs, es van revelar a finals dels anys 90 com un eix d'inquietud per als diversos sectors involucrats en el mercat audiovisual, encapçalats per les plataformes de televisió digital via satèl·lit.

Les implicacions polítiques van atiar una controvèrsia que, amb el decurs del temps, s'està revelant sobredimensionada, ja que els beneficis econòmics que s'havien pronosticat arran dels drets sobre els esdeveniments esportius no són tals, i la carestia d'una gran demanda, tot i l'ascens de la televisió de pagament, està esdevenint el factor fonamental a l'hora d'avaluar els resultats per a les cadenes.